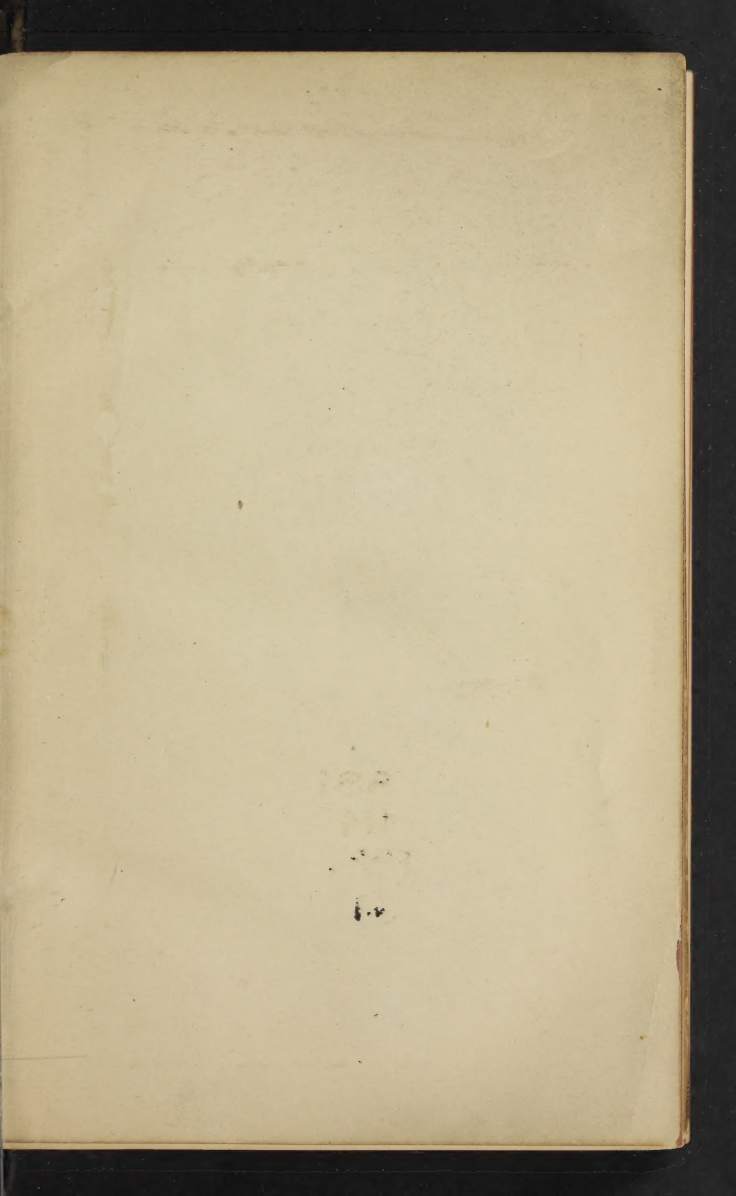
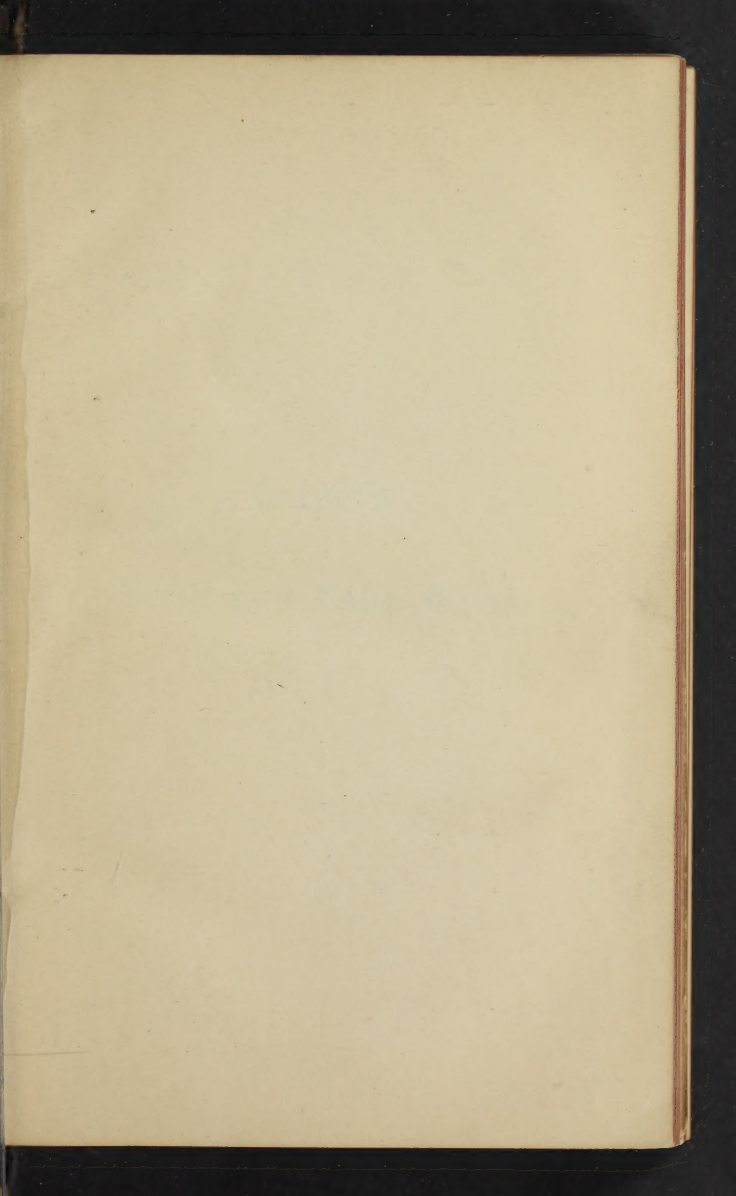

**THE UNIVERSITY
OF ILLINOIS
LIBRARY**

From the Library
of the
Diocese of Springfield
Protestant Episcopal
Church
Presented 1917

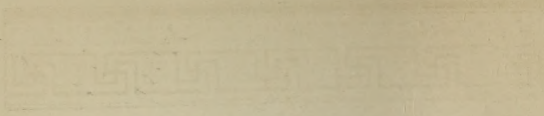
881
H4
1881
v.1

Journal of
J. M. Smith

Harper's
Greek and Latin Texts.

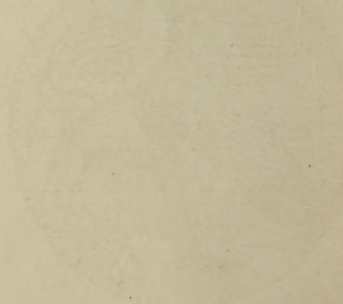

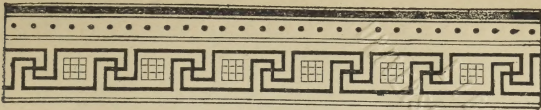
W. H. O. D. S.

THE W. H. O. D. S. OF THE

REPORT

OF THE W. H. O. D. S.

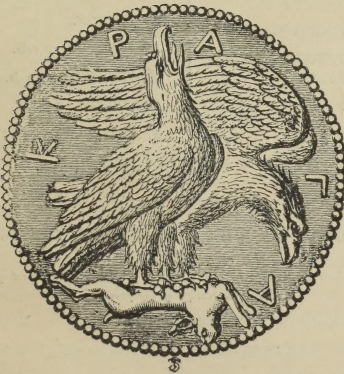
HERODOTUS.

RECENSUIT

JOSEPHUS WILLIAMS BLAKESLEY, S.T.B.

COLL. SS. TRIN. APUD CANTABR. QUONDAM SOCIUS.

VOL. I.

NOVI EBORACI:
APUD HARPEROS FRATRES.
MDCCCLXXXI.

HARPER'S GREEK AND LATIN TEXTS.

18mo, Paper, 36 cents a vol. ; Cloth, 55 cents a vol.

CÆSAR.

SALLUST.

VERGIL.

CICERONIS ORATIONES.

HORACE.

LUCRETIVS.

CICERONIS TUSCULANÆ DIS-
PUTATIONES.

ÆSCHYLUS.

SOPHOCLES.

CICERO DE SENECTUTE ET
DE AMICITIA ET DE OF-
FICIIS.

CICERO DE NATURA DEO-
RUM, DE DIVINATIONE,
DE FATO.

XENOPHON.

HERODOTUS. 2 vols.

THUCYDIDES. 2 vols.

EURIPIDES. 3 vols.

PLATONIS DIALOGI VI.

CICERONIS EPISTULÆ SELECTÆ.

PUBLISHED BY HARPER & BROTHERS, NEW YORK.

Any of the above works sent by mail, postage prepaid, to any part of the United States, on receipt of the price.

881

144

1881

v.1

LECTORI.

PRODIT iterum Herodotus quod ad textum attinet editionis superioris faciem plane referens. Paucissima enim, re bene perpensa, his secundis curis immutanda duximus, nisi quod aliquanto rarius interpungendum censuimus. Verum enimvero, quandoquidem haec editio non modo manibus studiosae juventutis terenda est, sed etiam usibus hominum litteratorum peregre proficiscentium inservire vult, pauca quaedam, quae in notis editioni majori subjectis fusius excussa sunt, hic breviter monenda videntur; ne ii, quibus facultas detur regiones a Patre Historiae descriptas lustrandi, simul atque perspectum habuerint illustrem scriptorem ad normam hodiernae Critices revocari non posse, extemplo eum, tanquam nugacem fabellarum conquisitorem contemnant abjiciantque. Quod si quis fecerit, is nullo quidem jure fecerit. Nam eo vixit tempore Herodotus, in quo commercia humani generis aegre agebantur. Periculis omnimodis tunc temporis scatebant viae; nec singuli peregrinatores, sicut hodie, sed catervatim, certis temporibus ad certa loca convenire solebant mercatores, quos spes lucri ad longinquas regiones adduxerat. Quinetiam, quae res maximi est momenti, vim hominum incultorum et ad lites praedamque propensiorum nihil erat quod cohiberet, nisi religio numinis quod locum in quem conventum erat custodire putabatur. Hinc factum est ut ubicunque gentium magna mercatorum existeret frequentia, ibi clarescerent decorum templa, eademque

470318

obsolescerent siquando pro rerumpublicarum mutationibus commercia hominum alio transferrentur; panegyris enim, uti optimè monet Strabo, magna ex parte res mercatoria erat. Lectori igitur semel hac de re monito non obscurum erit, plurimum ex supellectile quam historias conscripturus sibi congegit Noster, deberi sacerdotum sodalitiis, quibus officii erat templa in quorum vicinia conventus isti solennes celebrabantur procurare. Inde planum fit narrationes, quotquot e tali fonte manaverunt, nec locupletissimos habere auctores nec tamen omnino spernendas esse. quippe quae volgi opiniones quales se tunc temporis habuerint, sine fucore rettulerint. De qua re, quippe quae in praefatione ad majorem editionem enucleata sit, ulterius nunc disserere supersedemus, breviter tantum indicaturi aliquas e regionibus per quas, cum Noster historias contexeret, mercaturae fiebant.

In hac quaestione principem locum tenet Nilus flumen, in cujus ostiis jam inde a Psammitichi temporibus plurimae civitates Graecae insulas occupaverant. Postea universi in Naucratim coacti, emporium ibi constituerunt, unde toti Aegypto inferiori merces exterae importabantur, necnon usque ad Thebas, ope Etesiorum ventorum, per quadraginta fere dies quotannis adverso flumine vehebantur. Hinc ad Myos Hormum, qui in Arabico sinu situs est, per deserta locorum camelis ibatur. Quicquid aromatum ex India, vel Atramitide, vel denique Taprobana, in Graeciam pervenerit, hac via pervenisse credibile est. At vel remotissimis temporibus inter Thebas Aegyptiacas et mare mediterraneum commercia viguisse videntur, cum divitiae hujus urbis vel ab Homero celebrentur. Sed tunc temporis mercaturae per terram fiebant. Statio primaria erat Oasis Magna (*El Wah*);

deinde Oasis Ammonis; unde usque ad loca Tritonidi lacu vicina sine magno labore perveniri potuit; saltem immania ista Arabum examina quae inde a septimo post Christum seculo Africam septentrionalem tenuerunt, hac parte irrupisse constat. At enim postea quam res inferioris Aegypti crescere coeperunt, obsoleverunt terrena commercia; tanto erat commodius cymbis quam camelis uti. Memoriam tamen nonnullam status prioris magnis rerumpublicarum mutationibus superfuisse, testatur mythus iste insignis de Argonautarum cum Tritone deo conventu quem Pindarus commemorat.

Quae per Asiam commercia fiebant, vel ad Sardes, vel ad Sinopen confluisse videntur. Ab hac ad Phasim usque verno tempore velis navigabatur; inde non ita magno montis jugo plaustis superato, novis cymbis impositae merces flumine Cyro in mare Caspium deferbantur. Hac ratione vel in Bactriam, vel in Mediam, prout ratio postulabat, commodè ventum est. Cave autem putes Graecos homines alterutram harum regionum ipsos adire potuisse. Credibile est id solenniter factum esse quod hodie apud barbaras gentes passim obtinere videmus, nempe regulos penes quos sit facultas peregrinantibus obsistendi, ipsos mercatorum vicem obire malle, scilicet ut monopolio constituto, certius et citius (uti arbitrantur) ditescant. Aegre crediderim longius quam Phasim, vel ad summum quam Sarapanorum Castellum (hodie *Scharopani*) hac regione Nostrum processisse.

A Sardibus ad Susas usque munita erat via quae militaribus usibus inservire posset, castellis huc illuc positis. Ex his insigne exemplum praebeant Critalla, quo convenisse scribit Noster Xerxis copias, cum rex iste Graeciae bellum intendebat. Sita fuisse videntur

prope Tyanam (hodie *Danam*), unde paucis itineribus ad portas Cilicias pervenitur. Non alia via usum Cyrum juniorem cum Mesopotamiam invaderet auctor est Xenophon; mercatoribus autem, nisi quibus Tarsus finis itineris esset, eadem parum usurpata videtur. Qui Tauro ulterius progredi in animo habebant, ii jam inde ab Holmis (qui locus in Phrygiae Paroreatidis finibus est) paulum ad Septentrionem versus iter devertisse videntur, quo pacto, Lycaonia Cappadociaque peragrat, tandem Euphratem fluvium prope Samosatam trajiciebant.

Quae de Scythiae incolis narrat Noster, ea vel in Olbia, vel, quod potius crediderim, in Oyzico audire potuit. Longinquoires regiones, quales in quarto operis libro describit, ipsum visisse, nemo earundem sciens contenderit, nisi qui fidem optimi scriptoris penitus labefactare cupiat.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ.

ΚΛΕΙΩ.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ἀλικαρνασῆος ἱστορίας ἀπόδειξις ἦδε· ὥς μῆτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μῆτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδειχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τά τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ 1
γενέσθαι τῆς διαφορῆς. τούτους γάρ, ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χώρον τὸν καὶ νῦν οἰκεῖουσιν, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέσθαι ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτια τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ [χώρῃ] ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος· (τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασιν τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένη χώρῃ) ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον· πέμπτη δὲ ἦ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέως θυγατέρα· τὸ δὲ οἱ οὖνομα εἶναι, κατὰ τῶντὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου· ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς· τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἀρπασθῆναι· ἐσβαλομένους

δὲ ἐς τὴν νέα οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.

2 Οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν ἀδικημάτων τούτου ἄρξαι πρῶτον· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὰς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσχόντας, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· (εἶψαν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες·) ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι· καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηὶ ἐς Αἶαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐνθεύτειν, διαπρηξάμενους καὶ τᾶλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Μῆδειαν· πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τῆς ἀρπαγῆς καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι, ὡς οὐδὲ ἐκείνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς ἀρπαγῆς, οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.

3 Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου ἀκηκοῦτα ταῦτα, ἐθελῆσαι οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι· οὕτω δὴ ἀρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς αἰτέειν· τοὺς δὲ, προῖσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἀρπαγὴν· ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοιάτο σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνε-

4 σθαι. Μέχρι μὲν ὦν τούτου ἀρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθαισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν ἀνοήτων, [τὸ δὲ μηδεμίαν ὥρην ἔχειν ἀρπασθαισέων, σωφρόνων·] ὁῦλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλεύατο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ,

it is clear, that had not the Boeotians been willing, they would not have been carried

τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης, λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομενέων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι. Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τοῦτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκεῖνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἡγνυται κεχωρίσθαι.

Οὕτω μὲν λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου 5 ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι εἶδυσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οἱ ὁμολογεῖν Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἀρπαγὴ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὥς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγητο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος εἶδυσσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας οὕτω δὴ ἐβελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλώσαι, ὥς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὥς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστυα ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ· τὴν ἀνθρωπείην ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τούτῳ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Κροῖστος ἦν Λυδὸς μὲν γένος παῖς δὲ Ἀλυάττεω, 6 τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἄλως ποταμοῦ· ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, ἐξίει πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξείνον καλεόμενον πόντον· οὗτος ὁ Κροῖστος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέφατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ, φίλους προσεποιήσατο. (κατεστρέφατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας

τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους.) πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι· τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὼν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφή ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἀρπαγῆ. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἀγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου ὕστατος· οἱ δὲ πρότερον Ἀγρωνος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄττυος· ἀπὸ τοῦ ὃ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μήων καλεόμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλείδαι ἐπιτραφέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος, ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἕτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου. Οὗτος δὲ ὢν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός· ἐρασθεὶς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην· ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα, τούτῳ [τῷ Γύγῃ] καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, (χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς,) ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιαύδε· “Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαι μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἶδους τῆς γυναικός· (ᾧτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν) ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεται γυμνὴν.” ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· “Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγίεια κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνὴν; ἅμα δὲ κιθῶν ἐκδουομένῳ

συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ
 ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι
 ἐν τῷδε ἔστι, σκοπέειν τινὰ τὰ ἐωυτοῦ· ἐγὼ δὲ πεί-
 θομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καί
 σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων.” Ὁ μὲν δὴ λέγων 9
 τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἄρρωδέων μὴ τι οἱ ἐξ αὐτέων
 γένηται κακόν· ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “θάρσει Γύγη·
 καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὥς σεο πειρούμενον λόγον
 τόνδε, μήτε γυναικα τὴν ἐμὴν, μὴ τι τοι ἐξ αὐτῆς
 γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οἷτω,
 ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθείσαν ὑπὸ σεῦ· ἐγὼ γάρ
 σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὀπισθε τῆς ἀνοιγο-
 μένης θύρης στήσω· μετὰ δ’ ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται
 καὶ ἡ γυνή ἡ ἐμὴ ἐς κοῖτον· κείμεναι δὲ ἀγχοῦ τῆς
 ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἐν
 ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει, καὶ κατ’ ἡσυχίην πολλὴν
 παρέξει τοι θεήσασθαι· ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου
 στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένη, σοὶ
 μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅπως μὴ σε ὀψεται ἰόντα διὰ
 θυρέων.” Ὁ μὲν δὴ, ὥς οὐκ ἐδύνατο διαφυγεῖν, ἦν 10
 ἐτοῖμος· ὁ δὲ Κανδαύλης ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρῃ τῆς κοίτης
 εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἶκημα· καὶ μετὰ ταῦτα
 αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθείσαν
 τὰ εἴματα ἐθγεῖτο ὁ Γύγης· ὥς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο
 ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὶς ἐχώρει
 ἕξω· καὶ ἡ γυνή ἐπορᾷ μιν ἐξιόντα, μαθοῖσα δὲ τὸ
 ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα
 οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν
 Κανδαύλεα· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ
 παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι
 γυμνὸν ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει. Τότε μὲν δὴ 11
 οὕτως οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὥς δὲ ἡμέρη
 τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα
 πιστοὺς ἑόντας ἐωυτῇ ἐτοίμους ποιησαμένη, ἐκάλεε
 τὸν Γύγεα· ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων
 ἐπίστασθαι, ἦλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε,

ὅπως ἡ βασιλεία καλέοι, φοιτᾶν ὥς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγεν ἡ γυνὴ τάδε· “νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρην βούλει τραπέσθαι· ἡ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιλῆην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἡ αὐτὸν σὲ αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ· ὥς ἂν μὴ, πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ, τοῦ λοιποῦ ἴδῃς τὰ μὴ σε δεῖ. ἀλλ’ ἦτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλευόμενα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἡ σὲ τὸν ἐμέ γυμνὴν θηησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα.” ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώμαζε τὰ λεγόμενα· μετὰ δὲ, ἰκέτευε μὴ μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρίναι τοιαύτην αἵρεσιν· οὐκ ὦν δὴ ἔπειθε ἀλλ’ ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην, ἡ τὸν δεσπότηα ἀπολλύναι ἡ αὐτὸν ὑπ’ ἄλλων ἀπόλλυσθαι, αἰρέεται αὐτὸς περιεῖναι· ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· “ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότηα τὸν ἐμὸν κτείνειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέψ καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ;” ἡ δὲ ὑπολαβούσα ἔφη, “ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος ἐμέ ἐπεδέξατο γυμ-
12 νήν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται.” Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γινομένης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδερμία, ἀλλὰ ἔδεε ἡ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἡ Κανδαύλεα), εἶπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί· καὶ μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην· καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπαυομένου Κανδαύλεω, ὑπείσδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιλῆην Γύγης·
(τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
13 γεγόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.) Ἔσχε δὲ τὴν βασιλῆην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου· ὥς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιοῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τὸ αὐτὸ οἳ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἦν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃ μιν βασιλεύειναι Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν· ἦν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν· ἀνείλε τε δὴ τὸ

χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης· τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοὶ τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον εὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθῃ.

Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, 14
 τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι· Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι, πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε καὶ (τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστὶ) κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἐξ χρύσειοι ἀνακέαται· ἐστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθείᾳ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἡετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδίου, Φρυγίης βασιλέα· ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλήϊον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκασε, ἔοντα ἀξιοθέητον· κεῖται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλεῖται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μὲν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεὶ τε ἠρξέ, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτεα, τοῦτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες, Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ 15
 Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι· οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἶλε, ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε· ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν Νομάδων ἐξανάστάντες, ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἶλον.

Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα 16
 ἔτεα ἐξεδέξατο Σαρδυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλει-

σεν ἕτεα δυνώδεκα· Σαρδυνάττω δὲ Ἀλυσάττης. οὗτος δὲ Κναζάρη τε τῷ Δηϊόκω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἶλε· ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε· ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὥς ἤθελε ἀπῆλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως· ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἑὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα

- 17 τάδε· Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἷη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικῆϊον τε καὶ ἀνδρηΐου· ὥς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἕα δὲ κατὰ χώρην ἐστόμεναι· ὁ δὲ τὰ τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ· τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθευτεν ὀρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων
- 18 ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. Ταῦτα ποιεὼν ἐπολέμεε ἕτεα ἑνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἐν τε Λιμενηΐῳ χώρῃ τῆς σφετέρῃς μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. (τὰ μὲν νυν ἐξ ἕτεα τῶν ἑνδεκα Σαρδυνάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Λυδῶν ἥρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· Σαρδυνάττης γὰρ οὗτος καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας· τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἐξ Ἀλυσάττης ὁ Σαρδυνάττω ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρός τὸν πόλεμον προσεῖχε ἐντεταμένως.) τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μούντοι. οὗτοι δὲ τὸ ὁμοῖον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ

πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ 19 ἔτει λήϊον ἐπιπραμένον ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνηνείχθη τι τοίονδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἄφθη τάχιστα τὸ λήϊον ἀνέμῳ βιώμενον, ἄφατο νηοῦ Ἀθηναίης ἐπὶ κλησιν Ἀσσησίης· ἄφθεις δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη· καὶ τὸ παραντίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο· μετὰ δὲ τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδεις, ἐνόσησε ὁ Ἀλυάττης· μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς νούσου, πέμπει ἐς Δελφούς θεοπρόπους, εἶτε δὴ συμβουλευσαντός τευ εἶτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου· τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφούς οὐκ ἔφη χρήσκειν, πρὶν ἢ τὸν νηὶν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρας τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω 20 ἀκούσας γενέσθαι. Μιλήσιοι δὲ τάδε προστιθεῖσι τούτοισι· Περιάνδρον τὸν Κυψέλου, ἔοντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυρανιεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον πέμψαντα ἄγγελον κατεπεῖν, ὅπως ἂν τι προειδὼς πρὸς τὸ παρεὸν βουλευῆται. Μιλήσιοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὥς 21 οἱ ταῦτα ἐξαγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομή· ὁ μὲν δὲ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦι· Θρασύβουλος δὲ σαφέως προπετυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσκειν, μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστει σῖτος καὶ ἔωυτοῦ καὶ ἰδιωτικὸς τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνῃ, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους. Ταῦτα δὲ ἐποίεε τε καὶ προ- 22 ἀγόρευε Θρασύβουλος τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως ἂν δὴ ὁ κήρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδὼν τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείῃσι ἔοντας, ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ· τὰ δὲ καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ δὴ

ιδῶν τε ἐκείνα ὁ κήρυξ καὶ εἶπας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδεις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ διαλλαγὴ· ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδητήν τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεῶν τετρύσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε· μετὰ δέ, ἢ τε διαλλαγὴ σφί ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους, καὶ δύο τε ἀντὶ ἐνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ᾠκοδόμησε ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῶ, αὐτὸς τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττη ᾤδε ἔσχε.

- 23 Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου. τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφί Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμμα μέγιστον παραστήναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμαῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἔοντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἔοντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ
- 24 ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ· τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλωσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα θελήσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι· ὀρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιβουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα· τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφί προΐεντα ψυχὴν δὲ παραιτεόμενον· οὐκων δὲ πείθειν αὐτὸν τούτοις· ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαι μιν ὡς ἀνταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην· ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφί οὕτω δοκέοι, περιϋδέει

αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι αἰεῖσαι· αἰέσας δὲ ὑπεδέκετο ἑωυτὸν κατεργάσασθαι καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν εἰ μέλλοιεν ἀκούτεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων αἰδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσσην νέα· τὸν δὲ ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοισι διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον· τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥίψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν ὥς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ· καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφίνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξε-
νεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον· ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός· Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων· ὥς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἰ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος· φαμένων δὲ ἐκείνων ὥς εἶη τε σῶς περὶ Ἰταλίην, καὶ μιν εὖ πρήσ-
σοντα λίποιν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι· καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφίνος ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον 25
διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα· ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα· ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξέυρε.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασι- 26
λήτην Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἑτέων ἑὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρῶτοις ἐπεθήκατο Ἐφέσιοις. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκέομενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτεμίδι ἐξάψαντες ἐκ

τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος· ἔστι δὲ μεταξύ τῆς τε παλαιῆς πόλιος ἢ τότε ἐπολιορκέετο καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. πρῶτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν μέρει ἐκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων· τῶν μὲν ἐδύνατο μέζοντας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, 27 τοῖσι δὲ αὐτῶν καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρον ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτησι· ἐόντων δὲ οἱ πάντων ἐτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδεις οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροῖσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην· “ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδεις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῶ στρατεύεσθαι.” Κροῖσον δὲ ἐλπίσαντα λέγειν ἐκείνον ἀληθέα εἰπεῖν· “αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτησι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι” τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· “ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνεαι εὐξασθαι νησιώτας ἵππευομένους λαβεῖν ἐν ἡπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις [εὐχεσθαι] ἄλλο, [ἦ·] ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέσθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Λυδοὺς ἐν θαλάσσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις;” κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ, καὶ οἱ (προσφύεως γὰρ δόξαι λέγειν) πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι ἴωσι ξεινίην συνεθήκατο.

28 Χρόνου δὲ ἐπιγινομένου, καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλφειου ποταμοῦ οἰκημένων· πλὴν γὰρ Κιλικίων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ’ ἐωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ δὲ οἶδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαρνανδοῖ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρήκες, οἱ Θυνοὶ τε καὶ Βιθυνοὶ, Κάρει

Ἰωνες, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Πάμφυλοι· κατεστραμμένων 29
 δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι,
 ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε
 οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἱ τοῦτον τὸν
 χρόνον ἐτύγχανον ἑόντες, ὥς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο,
 καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι
 νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα κατὰ
 θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν νό-
 μων ἀναγκασθῇ λύσαι τῶν ἕτεο· αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἶοί
 τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγά-
 λοισι κατείχοντο, δέκα ἕτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς
 ἂν σφί Σόλων θῇται. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς 30
 θεωρίας ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν, ἐς Αἴγυπτον
 ἀπῆκετο παρὰ Ἀμασιν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδεις παρὰ
 Κροῖσον· ἀπικόμενος δὲ ἐξαινίζετο ἐν τοῖσι βασιληγέ-
 οισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου· μετὰ δὲ, ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ,
 κελεύσαντος Κροίσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περι-
 ῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα
 ἑόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια· θεησάμενον δέ μιν τὰ
 πάντα καὶ σκεψάμενον, ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο ὁ
 Κροῖσος τάδε· “ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ’ ἡμέας γὰρ περὶ
 νεό λόγος ἀπῆκται πολλός, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς
 σῆς καὶ πλάνης, ὥς φιλοσοφέων γῆν πολλὴν θεωρίας
 εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὧν ἡμερος ἐπέειρεσθαί μοι
 ἐπῆλθε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον;” ὁ μὲν
 ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπειρώτα·
 Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπεύσας ἀλλὰ τῷ ἑόντι χρησά-
 μενος λέγει· “ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον” ἀπο-
 θωυμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἶρετο ἐπιστρεφέως·
 “κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;” ὁ δὲ εἶπε·
 “Τέλλω, τοῦτο μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης, παῖδες
 ἦσαν καλοὶ τε καὶ αἰσθητοὶ, καὶ σφί εἶδε ἅπασι τέκνα
 ἐκγενόμενα καὶ πάντα παραμείναντα· τοῦτο δὲ, τοῦ
 βίου εὖ ἡκοντι ὥς τὰ παρ’ ἡμῖν, τελευτῇ τοῦ βίου
 λαμπροτάτῃ ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι
 μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίνι, βοηθήσας

καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα· καί μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇ περ ἔπεςε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως.”

- 31 Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἰπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ’ ἐκείνον ἴδοι; δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι, ὃ δὲ εἶπε· “Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα· τούτοισι γάρ, ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι, βίος τε ἀρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμῃ σώματος τοιγῆδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐοῦσης ὀρτῆς τῇ Ἡρῇ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πόντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱόν· οἱ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκλησίομενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνῖαι, ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλῃν εἰλκον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δὲ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ· σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱόν· ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῇ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο· διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὥς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν· Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην· αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύρησε· ἡ δὲ μήτηρ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὔχετο Κλέοβί τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστόν ἐστι· μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὥς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχῆθῃσαι, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνῖαι οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ’ ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο· Ἀργεῖοι δὲ σφῶν εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφούς, ὥς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων.” ✕

- 32 Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι. Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς εἶπε· “ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτωι τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;”

εὐτυχέα. τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἐόντα ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ χώρῃ οὐδεμία καταρκέει πάντα ἐωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει ἐτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἡ δὲ ἂν τὰ πλείστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη· ὥς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι· ὃς δ' ἂν αὐτῶν πλείστα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς, προρρίζους
 33 ἀνέτρεψε." Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ πως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὃς τὰ παρεόντα ἐγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὀρᾶν ἐκέλευε. ✕

34 Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροίσον· (ὥς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον·) αὐτίκα δὲ οἱ εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὃς οἱ τὴν ἀληθειάν ἐφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὗτερος μὲν διέφθαρτο, (ἦν γὰρ δὴ κωφός,) ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὖνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτυς· τοῦτον δὲ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὥς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρῇ βληθέντα· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἐξεγέρθη καὶ ἐωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδί γυναικα· ἐωθότα δὲ στρατηγείειν μιν τῶν Λυδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε· ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεῶνων ἐκκομίσας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μὴ τι οἱ κρε-
 35 μάμενον τῷ παιδί ἐμπέσῃ. Ἐχοντος δὲ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδεις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἔων, Φρυγὴ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βασιλεῖος· παρελθὼν δὲ

οὗτος ἐς τὰ Κροΐσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχω-
ρίους καθαρσίῳ ἐδέετο κυρῆσαι. Κροῖσος δέ μιν
ἐκάθηρε· (ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυ-
δοῖσι καὶ τοῖσι Ἑλλήσι·) ἐπεὶ τε δὲ τὰ νομιζόμενα
ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη,
λέγων τάδε· “ὦνθρωπε, τίς τε ἐὼν καὶ κόθεν τῆς
Φρυγίης ἦκων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ
γυναικῶν ἐφόνευσας;” ὁ δὲ ἀμείβετο· “ὦ βασιλεῦ,
Γορδίῳ μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, οὐνομάζομαι δὲ
Ἀδρηστος· φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμευτοῦ ἀέκων,
πάρεμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐστερη-
μένος πάντων.” Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο τοῖσδε·
“ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν καὶ ἐλλήλ-
θας ἐς φίλους, ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς
μένων ἐν ἡμετέρῳ· συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφό-
γατα φέρων κερδανέεις πλείστον.” ὁ μὲν δὲ δίαίταν
εἶχε ἐν Κροΐσῳ.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐ- 36
λύμπῳ συὸς χρήμα γίνεται μέγα· ὀρμεώμενος δὲ οἷτος
ἐκ τοῦ οὐρεὸς τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε·
πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ’ αὐτὸν ἐξελθόντες, ποιεέσκον
μὲν οὐδὲν κακὸν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ· τέλος δὲ,
ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι
ἔλεγον τάδε· “ὦ βασιλεῦ, υἱὸς χρήμα μέγιστον ἀνε-
φάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφθείρει· τοῦτον
προθυμεόμενοι ἐλέειν οὐ δυνάμεθα· νῦν ὦν προσδεό-
μεθά σε, τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας
συμπέμψαι ἡμῖν, ὥς ἂν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας.”
οἱ μὲν δὲ τούτων ἐδέοντο· Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ
οὐείρου τὰ ἔπεα ἔλεγε σφι τάδε· “παιδὸς μὲν πέρι τοῦ
ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι·
νεύγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει· Λυδῶν
μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον παν συμπέμψω, καὶ
διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἶναι ὡς προθυμοτάτοισι
συνεξελέειν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας.” Ταῦτα 37
ἀμείψατο· ἀποχρεωμένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν,

ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς ἀκηκοὺς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί· οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τὸν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· “ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν, ἔς τε πολέμους καὶ ἔς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκίμειν· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληΐσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλίην μοι παριδὼν οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέοισί με χρὴ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἔξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοῖω δὲ ἐκείνῃ δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ἂν σὺ ἢ μέθες ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον
38 ὅκως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιεόμενα.” Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε· “ὦ παῖ, οὔτε δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδὼν τοι ποιέω ταῦτα· ἀλλὰ μοι ὄψις ὄνειρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστάσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι. πρὸς ὧν τὴν ὄψιν ταύτην, τὸν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπενυσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἴ κως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζόης διακλέψαι. εἷς γάρ μοι μῦθος τυγχάνεις ἐὰν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν, οὐκ εἶναί μοι λογί-
39 ζομαι.” Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοῖσδε· “συγγνώμη μὲν, ὦ πάτερ, τοὶ ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· υἱὸς δὲ κοῖαι μὲν εἰσι χεῖρες; κοῖη δὲ αἰχμὴ σιδηρὴ, ἣν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τευ ὃ τι τούτῳ ἔοικε, χρῆν δὴ σε ποιεῖν τὰ ποιεῖς· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεὶ τε ὧν οὐ
40 πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με.” Ἀμείβεται Κροῖσος· “ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾶς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὥς ὧν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω, μετήμῃ τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην.”
41 Εἶπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα

“Αδρηστον, ἀπικομένω δέ οἱ λέγει τάδε· “Αδρηστε, ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ, ἐμεῦ προπουήσαντος χρηστὰ ἐς σέ, χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδὸς σε τοῦ ἐμοῦ χρήζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρμεομένου· μή τινες κατ’ ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν· πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ σέ τοι χρεῶν ἐστὶ ἰέναι ἔνθα ἀπολαμπρύνειαι τοῖσι ἔργοισι· πατρῷόν τε γάρ τοι ἐστὶ καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει.” Ἀμείβεται ὁ “Αδρηστος· “ὦ βασιλεῦ, 42 ἄλλως μὲν ἔγωγε ἀν οὐκ ἦῖα ἐς ἄεθλον τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον οἶκός ἐστι ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα· πολλαχῇ τε ἂν ἴσχον ἐμεωυτόν· νῦν δὲ, ἐπεὶ τε σὺ σπείδεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι, (ὀφείλω γάρ σε ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι,) ποίειν εἰμὶ ἐτοῖμος ταῦτα· παῖδά τε σὸν τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν.”

Τοιούτοις ἐπεὶ τε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἥϊσαν 43 μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνήσι καὶ κυσί· ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὐλυμπον τὸ ὄρος ἐζήτεον τὸ θηρίον, εὐρόντες δὲ καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ ἐσηκόντιζον· ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον καλεόμενος δὲ “Αδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σὺν, τοῦ μὲν ἀμαρτάνει τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός· ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην· ἔθεε δὲ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδεις, τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμνηε οἱ· Ὁ δὲ 44 Κροῖσος τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος, μᾶλλον τι ἐδεινολογέετο ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε· περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία Καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἶη· ἐκάλεε δὲ Ἐπίσιόν τε καὶ Ἑταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν· (τὸν

μὲν Ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος
 τὸν ξεῖνον φονέα τοῖ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν
 δὲ Ἐταιρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν εὐρήκοι
 45 πολεμιώτατον.) Παρήσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ
 φέροντες τὸν νεκρόν· ὅπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ φονεὺς·
 στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑωυτὸν
 Κροίσῳ προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάζαι μιν
 κελεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τήν τε προτέρην ἑωυτοῖ
 συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολω-
 λεκῶς εἴη· οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον· Κροῖσος δὲ τούτων
 ἀκούσας, τὸν τε Ἀδρηστον κατοικτεῖρει καίπερ ἑὼν
 ἐν κακῷ οἰκῇ τῷ τοσοῦτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· “ἔχω,
 ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ
 καταδικάζεις θάνατον· εἷς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ
 κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαο, ἀλλὰ θεῶν
 κού τις ὅς μοι καὶ πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλλοντα
 ἔσεσθαι.” Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε ὡς οἶκος ἦν τὸν
 ἑωυτοῦ παῖδα· Ἀδρηστος δὲ ὁ Γορδίῳ τοῦ Μίδεω,
 οὗτος δὲ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος
 φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεὶ τε ἡσυχίῃ τῶν ἀν-
 θρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀν-
 θρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἦειδε βαρυσυμφορώτατος,
 ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ· Κροῖσος δὲ ἐπὶ
 δύο ἔτεα ἐν πένθει μεγάλῳ καθῆστο, τοῦ παιδὸς
 ἐστερημένος· μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγεω τοῦ Κναξάρειω
 ἡγεμονίῃ καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω,
 καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα, πένθεος
 μὲν Κροῖσον ἀπέπανσε· ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἰ
 πως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας,
 καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν.

46 Μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειράτο
 τῶν μαντήϊων, τῶν τε ἐν Ἑλλήσι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ,
 διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἵεναι
 τοὺς δὲ ἐς Ἀβας τὰς Φωκέων τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ
 δὲ τινες ἐπέμποντο παρά τε Ἀμφιάρεω καὶ παρά
 Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας· ταῦτα

μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπεμψε
μαντευσόμενος· Κροῖσος· Λιβύης δὲ παρὰ Ἀρμωνα
ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώ-
μενος τῶν μαντήϊων ὃ τι φρονέοιεν, ὥς, εἰ φρονέοντα
τὴν ἀληθινήν εὗρεθείη, ἐπείρηταί σφεα δεύτερα πέμ-
πων εἰ ἐπιχειροί ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι; Ἐντει- 47
λάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπε ἐς τὴν
διάπειραν τῶν χρηστηρίων· ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὀρμη-
θῶσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν
λοιπὸν χρόνον, ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρησ-
τηρίοις, ἐπειρωτέοντας ὃ τι ποίῳν τυγχάνοι ὁ Λυδῶν
βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω; ἄσσα δ' ἦν ἕκαστα
τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ συγγραψάμενους ἀναφέρειν
παρ' ἑωυτόν. ὃ τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων
ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι
ὥς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησό-
μενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἣ
Πυθίῃ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
ὁδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσι,
ἧ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπιέσται.

Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψά- 48
μενοι, οἷχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. ὥς δὲ καὶ
ἄλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρήσαν φέροντες τοὺς
χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων
ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων· τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσ-
ίετό μιν· ὁ δὲ ὥς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα
προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μῦνον εἶναι
μαντήϊον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς
ἐποίησε. Ἐπεὶ τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρησ-
τήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν
ἡμερέων ἐμηχανήσατο τοιάδε, ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμή-
χανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι· χελώνην καὶ
ἄρνα κατακόψας, ὁμοῦ ἔψее αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ

- 49 χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω [τοῦ μαντήιου] ἀποκρισιν, οὐκ ἔχω εἶπαι ὃ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὰ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα· οὐ γὰρ ὦν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήιον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι.
- 50 Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίησι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἰλύσκετο· κτήνέα τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας, νηήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαie· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε, θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτῳ ὃ τι ἔχοι ἕκαστος. ὥς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον, ἡμιπλίνθια ἕξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἐξαπάλαιστα· ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα, τριπάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιαῖα· ἀριθμὸν δὲ, ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν· καὶ τούτων, ἀπέφθον χρυσοῦ τέσσαρα τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα [ἡμιπλίνθια] λευκοῦ χρυσοῦ σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθον, ἔλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα· οὗτος ὁ λέων, ἐπεὶ τε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· ἐπὶ γὰρ τούτοις ἰδρυτο· καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπε-
- 51 τάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε εἰς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι· κρητῆρας δύο μεγάθει μεγάλους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσειος ἐκέετο ἐπὶ δεξιὰ ἐσιόντι εἰς τὸν νηὸν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ' ἀριστερά· (μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαίεντα, καὶ ὁ μὲν χρύσειος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑννατον ἡμιτάλαντον καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους· ἐπικίρνεται γὰρ ὑπὸ

Δελφῶν Θεοφανίοισι· φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι·) καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἱ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἐστᾶσι, καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον· τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ, φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου· ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίσασθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὖνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι· ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστὶ· οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον· ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοις ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα, καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἰδωλον χρύσειον τρίπηχυν, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι· πρὸς δὲ, καὶ τῆς ἐωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας· Ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε· 52 τῷ δὲ Ἀμφιάρεω, πυθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσειον πᾶν ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσήν, τὸ ξυστόν τῇσι λόγχῃσι ἐὼν ὁμοίως χρύσειον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα 53 ἐς τὰ ἱρὰ ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον; ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοις, λέγοντες· “Κροῖσος, ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τάδε μαντήϊα εἶναι μούνα ἐν ἀνθρώποις, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾶ, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον;” οἱ μὲν

ταῦτα ἐπειρώτεον. τῶν δὲ μαντηίων ἀμφοτέρων ἐς ταῦτ' αἱ γινῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσαι. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

- 54 Ἐπεὶ τε δὲ ἀνεειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληΐην, πέμψας αὐτὶς ἐς Πυθῶ Δελφούς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν γὰρ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατήρσι ἕκαστον χρυσῷ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηίην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι ἐφ' βουλομένῳ αὐτῶν γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰὶ
55 χρόνον. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφούς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηίου ἀληθείην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε·

Ἄλλ' ὅτ' ἂν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφιδα παρ' Ἑρμου
φεύγειν, μὴδὲ μένειν, μὴδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

- 56 Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάντων ἦσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτῆσται φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένους, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα τὸ ἀρχαῖον, ἐόντα τὸ μὲν Πελασγικὸν τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος· καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε τὸ δὲ πολυπλάνητον κάρτα· ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιώτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Οὐλυμπον χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαίωτιν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ

Καδμείων, οἵκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὶς ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἔλθον, Δωρικὸν ἐκλήθη.

Ἦν τινα δὲ γλῶσσαν ἴσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω 57 ἀτρεκέως εἶπαι. εἰ δὲ χρεόν ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστώνᾳ πόλιν οἰκούντων, οἱ ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἵκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύννοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἑόντα πολίσματα τὸ οὖνομα μετέβαλε· εἰ τούτοις τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὼν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλλήνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφεας περιοικούντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοί· σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι· δηλοῦσί τε, ὅτι, τὸν ἡνέικαντο γλῶσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῖτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν 58 γλῶσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὥς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἐὼν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ἐρμεώμενον, αἷζεται ἐς πλῆθος [τῶν ἐθνέων] πολλόν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συγχῶν. ὥς δὴ ὦν ἐμοὶ γε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξήθηται.

Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατε- 59 χόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτει γάρ, ἑόντι ιδιώτῃ καὶ θεωρέοντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο

μέγα· θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρά, οἱ λέβητες ἐπε-
 στεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἔοντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, ἄνευ
 πυρὸς ἔξεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακε-
 δαιμόνιος παρατυχὼν καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνε-
 βούλευε Ἰπποκράτει πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν
 μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα
 τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνει ἐὼν
 παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι· οὐκὼν ταῦτα παραινέσαν-
 τος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἰπποκράτεια,
 γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον τοῦτον·
 ὅς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου
 Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος τοῦ
 Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου Ἀρι-
 στολαΐδew, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρί-
 τὴν στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ
 τῶν ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιάδε· τρωμα-
 τίσας ἐωυτόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν
 τὸ ζεύγος ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἱ μιν ἐλαύ-
 νοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν· ἐδέετό τε
 τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρό-
 τερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ
 στρατηγίᾳ, Νίσαιάν τε ἐλὼν καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος
 μεγάλα ἔργα· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατη-
 θεὶς, ἔδωκε οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους·
 οἱ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου κορυ-
 νηφόροι δέ· ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἶποντό οἱ
 ὀπισθε· συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ
 ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος ἦρχε
 Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταρίξας οὔτε
 θέσμια μεταλλάξας· ἐπὶ τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε
 60 τὴν πόλιν, κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. Μετὰ δὲ οὐ
 πολλὸν χρόνον τῷντὸ φρονήσαντες οἱ τε τοῦ Μεγα-
 κλέως στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου, ἐξελαύνουσί
 μιν. οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας,
 καὶ τὴν τυραννίδα οὐκὼ κάρτα ἐρριζωμένην ἔχων
 ἀπέβαλε· οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον, αὐτὶς ἐν

νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν· περιελανόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλῆς, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι; ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὥς ἐγὼ εὐρίσκω, μακρῷ ἐπεὶ τε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐθήης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὔτοι ἐν Ἀθηναίοισι, τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισι εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιεῖ ἦν γυνὴ τῇ οὐνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής· ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κίρκας προπέμψαντες, οἱ τὰ ἐντεταλμένα ἡγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα, κατάγει ἐς τὴν ἐσωτῆς ἀκρόπολιν.” οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτούντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο, ὥς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἄνθρωπον καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισίστρατον.

Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ 61
ὁ Πεισίστρατος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνίων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγητό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἐσωτῆς μητρί· ἡ δὲ, τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε,

ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου· ὀργῇ δὲ, ὡς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτησι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιούμενα ἐπ' ἑωυτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν· ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἑρέτριαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισὶ. Ἰππίεω δὲ γνώμῃ νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἡγείρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἱ τινὲς σφί προηδέατο κού τι· πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσει τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ· καὶ πάντα σφί ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξίος σφί ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐβελοντῆς, τῷ οὐνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίην πλείστην παρείχετο, κο-
 62 μίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. Ἐξ Ἑρετρίης δὲ ἔρμηθέντες, διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφί στρατοπεδενομένοισι, οἳ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον οἷσι ἢ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο· Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ὥς μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἡγείρε, καὶ μεταυτίς ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεὶ τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦϊσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὀρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦϊσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὸντο συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα· ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρναν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὃς οἱ προσιῶν χρᾶ ἐν ἐξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων·

Ἐρρίπτει δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
 οὐνοὶ δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

63 Ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάζων χρᾶ τάδε· Πεισίστρατος δὲ

facta est alia

συλλαβὼν τὸ χρηστήριον καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρη-
σθὲν, ἐπῆγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ
ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα·
καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν πρὸς
κύβους οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον
ἔσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέπονσι· φευγόντων δὲ
τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος
ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μήτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι,
διεσκεδασμένοι τε εἶεν· ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ
ἵππους προέπεμπε· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύ-
γοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου,
θαρσέειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι, ἕκαστος ἐπὶ τὰ
ἑωυτοῦ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὲ 64
Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν
τυραννίδα ἐπικούροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων
συνόδοισι, (τῶν μὲν αὐτόθεν τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος
ποταμοῦ συνιόντων,) ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων
Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν
καὶ καταστήσας ἐς Νάξον· (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πει-
σίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγ-
δάμῃ) πρὸς τε ἔτι τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας
ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ᾧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ
ἱροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς
νεκροὺς, μετεφόρεε ἐς ἄλλον χώρον τῆς Δήλου· καὶ
Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηναίων· Ἀθηναίων
δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ
Ἀλκμαιωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκῆς.

Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον 65
ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαι-
μονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ ἔοντας
ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεατέων. ἐπὶ γὰρ
Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἠγησικλέος ἐν Σπάρτῃ,
τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχεύοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι,
πρὸς Τεγεάτας μόνους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι
πρότερον τούτων, καὶ κακοιομώτατοι ἦσαν σχεδὸν
πάντων Ἑλλήνων, κατὰ τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοις

ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην· Λυκούργου, τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς, ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσθίει ἐς τὸ μέγαρον εὐθὺς ἢ Πυθίη λέγει τάδε·

Ἦκεις, ὦ Λυκόβοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
διζῶ ἢ σε θεὸν μαντεύσασθαι, ἢ ἄνθρωπον·
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόβοργε. ✕

οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοις λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστέωτα κόσμον Σπαρτιήτησι· ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκούργον ἐπιτροπεύσαντα Λεωβώτῳ, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσεν τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν· μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια, πρὸς τε τούτοις ὅθι τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκούργος. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι, σέβονται μέγας. οἷα δὲ ἐν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα καὶ εὐθηνήθησαν· καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηρίαζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ· ἢ δὲ Πυθίη σφι χρᾶ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασι,
οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὐ τι μεγάρῳ
δώσω τοι Τεγεῆν ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι,
καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τεγεήτας· ἐσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐζωγρή-

θησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὐται, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι.

Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ 67
κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ
Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρί-
στωνος βασιληίην ἐν Λακεδαίμονι, ἤδη οἱ Σπαρτιῆται
κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε
γενόμενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἐσσοῦντο ὑπὸ Τε-
γεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφούς· ἐπει-
ρώτεον, τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατύπερθε τῷ πο-
λέμῳ Τεγεητέων γενοίατο; ἡ δὲ Πυθίη σφί· ἔχρησε,
τὰ Ὁρέστω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅστέα ἐπαγαγομένους·
ὥς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἶοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ
Ὁρέστω, ἔπεμπον αὐτὶς τὴν ἐς θεὸν ἐπειρησομένους
τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὁρέστης· εἰρωτῶσι δὲ
ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέῃ λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
ἐνθ' ἀνεμοὶ πνέουσιν δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κείται.
ἐνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίχοος αἶα·
τὴν σὺ κοιμισάμενος, Τεγέης ἐπιτάρροθος ἔσση.

ὥς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπείχον
τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσαν, πάντα διζήμενοι· ἐς
οὐδὲν δὴ Λίχης, τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρ-
τιητέων, ἀνεῦρε. (οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσὶ τῶν ἀστῶν,
ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε
ἔτεος ἐκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἂν
ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ δια-
πεμπομένους μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλη). Τούτων ὧν 68
τῶν ἀνδρῶν Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ
χρησάμενος καὶ σοφίῃ· εὐούσης γὰρ τοῦτον τὸν
χρόνον ἐπιμειξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας, ἐλθὼν ἐς χαλ-
κήϊον ἐθρήετο σιῶηρον ἐξελαυνόμενον, καὶ ἐν θῶνματι

ἦν ὀρέων τὸ ποιούμενον· μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· “ἦ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴ περ εἶδες τό περ ἐγὼ, κάρτα ἂν ἐθώυμαζες ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶυμα ποιούμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου· ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῶ ἐπταπήχεϊ· ὑπὸ δὲ ἀπιστίης μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζοντας ἀνθρώπους τῶν νῦν, ἀνῶξα αὐτὴν, καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκεϊ ἴσον ἔοντα τῇ σορῶ· μετρήσας δὲ συνέχωσα ὀπίσω.” ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τά περ ὁπώπее· ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεια κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλεόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὀρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὗρισκε ἔοντας· τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν, τὸν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον· τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον· κατὰ τοιοῦνδε τι εἰκάζων, ὡς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίην, ἐδίωξαν· ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἐωυτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ’ οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν· χρόνῳ δὲ ὡς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη· ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἷχετο φέρων ἐς Σπάρτην· καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως πειρώατο ἀλλήλων, πολλῶ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

Ε.Θ Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν· οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· “ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε· ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρῆσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρῆ

στήριον προσκαλέομαι, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπατης.” Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι’ ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἤσθησάν τε τῇ ἀφίξει τῶν Λυδῶν καὶ ἐποίησαντο ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ ξυμμαχίης· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι· πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρῆσασθαι τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἱδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην. Τούτων τε ὧν εἶνεκεν οἱ Λακεδαι- 70 μόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων ὑφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους· καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἐτοῖμοι ἐπαγγεῖλαντι· τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἕξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάλῃ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἦγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητῆρ οὐκ ἀπῖκετο ἐς Σάρδις, δι’ αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ὥς ἐπεὶ τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητῆρ ἐγένετο κατὰ τὴν Σαμίνην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοιόατο αὐτὸν νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες. αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι, ὥς ἐπεὶ τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροίσον ἠλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναι μιν ἐς τὸ Ἡραῖον. τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὥς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μὲν νῦν τὸν κρητῆρα οὕτως ἔσχε.

Κροῖσος δὲ ἁμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρα- 71 τηῖν ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταρῖσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν.

Παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθεν

εἶναι σοφὸς ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὔνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροῖσῳ τάδε· (οὔνομά οἱ ἦν Σάνδανις) “ὦ βασιλεῦ, ἐπ’ ἀνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει οἱ σκιπῖνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι ἀλλ’ ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχείην· πρὸς δὲ, οὐκ οἶνω διαχρέονται ἀλλὰ ὕδροποτέουσι· οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεται τοῖσί γε μὴ ἐστὶ μηδέν; τοῦτο δὲ, ἦν νικηθῆς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις· γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον ποιεῖουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς.” ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδούς καταστρέφασθαι, ἦν οὔτε ἄβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

- 72 Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ Κύρον· ὁ γὰρ οὗρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ὁ Ἄλυσ ποταμός· ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὐρεος διὰ Κιλικίων, μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου Φρύγας· παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἄλυσ ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον. ἐστὶ δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμούνται.

- 73 Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα· καὶ γῆς ἱμέρῳ, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν βουλόμενος καὶ μάλιστα τῇ χρηστηρίῳ πίσυνος ἔων, καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κύρου. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κναξάρει,

έόντα Κροίσου μὲν γαμβρόν Μήδων δὲ βασιλέα, Κῦρος ὁ Καμβύσειω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρόν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων εἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξήλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κναξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω· ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιείπε εὖ, ὥς έόντας ἰκέτας· ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιούμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων· χρόνου δὲ γενομένου, καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καὶ κοτε συνήνεικε ἐλεῖν σφεας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῇσι χερσὶ ὁ Κναξάρης, (ἦν γάρ, ὥς διέδεξε, ὀργὴν ἄκρος,) τρηχέως κάρτα περισπείπει αἰεὶ· οἱ δὲ ταῦτα πρὸς Κναξάρειω παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφέων αὐτῶν πεπονθότες ἐβούλευσαν τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι· σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κναξάρει δοῦναι φέροντες ὡς ἄγρην δῆθεν, δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεω τὸν Σαρδυνάττεω ἐς Σάρδεις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο· καὶ γὰρ Κναξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τούτων ἐπάσαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες Ἀλυάττεω ἰκέται ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα 74 (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κναξάρει) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἕτεα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μῆδους· ἐν δὲ, καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. διαφέρουσι δὲ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλεμον, τῷ ἔκτῳ ἔτει συμβολῆς γενομένης, συνήνεικε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοὶ τε καὶ οἱ

Μῆδοι ἐπεὶ τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέροι εἰρήνην ἑωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς ἦσαν οἶδε· Σύννεσις τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἦσαν καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην Ἀστυάγεϊ τῷ Κναξάρει παιδί. ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσεις ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὄρκια δὲ ποιεῖται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ περ τε Ἑλληνες· καὶ πρὸς τούτοις, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμονται ἐς τὴν ὁμοχροῦσιν, τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

- 75 Τούτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος, ἐόντα ἑωυτοῦ μητροπάτορα, καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίνην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοις σημανέω· τὰ Κροῖσος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδήλου ἐλπίσας πρὸς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὥς δὲ ἀπίκητο ἐπὶ τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦ-
τεν, ὥς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν· ὥς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλ-
λήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροῖσου ὅπως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τούτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας,) λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ δεξιῆς ῥεῖν· ποιῆ-
σαι δὲ ᾧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθὴν ὀρύσσειν ἄγοντα μνηοειδέα, ὅπως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ νότου λάβοι ταύτη κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὖτις παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι· ὥστε, ἐπεὶ τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ

δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι· κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν;

Κροῖσος δὲ, ἐπεὶ τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκητο 76 τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην· (ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστα κη κειμένη·) ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἶλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἡνδραποδίσατο· εἶλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε οὐδὲν ἔοντας αἰτίους ἀναστάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἡντιοῦτο Κροίσῳ· πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὀρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἰωνας ἐπειρᾶτό σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάμεναι· Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκητο καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρα ἐπειρώατο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθοίσης.

Καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα οὕτως ἡγωνί- 77 σατο, Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα· (ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου·) τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδεις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὄρκιον, (ἐποίησατο γὰρ καὶ πρὸς Ἀμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ περὶ πρὸς Λακεδαιμονίους,) μεταπεμφάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους, (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος·) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρῆναι ἐς χρόνον ῥητὸν, ἀλίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιήν, ἐνένωτο τὸν χειμῶνα παρῆς ἅμα τῷ ἡρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας.

καὶ ὁ μὲν ταῦτα φρονέων, ὡς ἀπίκητο ἐς τὰς Σάρδεις, ἔπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις, τὸν δὲ παρόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπείς διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οἴτῳ παραπλησίως Κῦρος ἐλάσει ἐπὶ Σάρδεις.

78 Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη· φανέντων δὲ αὐτῶν, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητῶν Τελμησσέων· ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδεις, ἦλθ ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μὲν τοι τάδε ἔγνωσαν· στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικούμενον δὲ τοῦτον καταστρέφεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους· λέγοντες ὅφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἡλωκότι, οὐδὲν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδεις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

79 Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροῖσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλενόμενος εὗρισκε πρήγμα· οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδεις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλίσθῃναι τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δέ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίησε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον οὔτε ἐλκιμώτερον τοῦ Λυδίου· ἢ δὲ μάχῃ σφέων ἦν

ἀπ' ἵππων, δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί. ✕ Ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελ- 80
θόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὼν μέγα τε καὶ ψιλόν, (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὑλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἑρμον, ὃς ἐξ οὐρεos ἱροῦ Μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν,) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵππον ἐποίησε, Ἀρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε· ὄσαι τῷ στρατῷ τῷ ἑωυτοῦ ἔποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα, ἀνδρας ἐπ' αὐτὰς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν ἐνεσταλμένους· σκευάσας δὲ αὐτοὺς, προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προῖέναι πρὸς τὴν Κροΐσου ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἔπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε· ὅπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὥς δὲ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, Κροΐσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἶνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ιδέην αὐτῆς ὀρέων οὔτε τὴν ὁδμὴν ὀσφραινόμενος· αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἶνεκεν ἔσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροΐσῳ ἄχρηστόν ᾗ τὸ ἱππικόν, τῷ δὴ τι καὶ ἐπέιχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὥς δὲ καὶ συνέσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὀσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροΐσῳ ἢ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἳ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν· ἀλλ', ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ, πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοὶ κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων. ✕

Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη. Κροΐσος δὲ 81

δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις· 82 τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθῆειν, ὥς πολιορκεομένου Κροίσου. Ἐς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαίμονα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι [τοῖσι Σπαρτιήτῃσι] κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἕρως ἐούσα πρὸς Ἀργεῖους, περὶ χώρον καλομένου Θυρέης.

Τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἡ πρὸς ἐσπέρην Ἀργείων, ἥ τε ἐν τῇ ἡπείρῳ χώρα καὶ ἡ Κυθηρίη, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένη, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τριηκοσίους ἐκατέρων μαχέσασθαι, ὁκότεροι δ' αὖ περιγένηνται τούτων εἶναι τὸν χώρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἐκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων, ὀρώντες οἱ ἕτεροι ἐσσομένους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνειν. συνθέμενοι ὦν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο· λογάδες δὲ ἐκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον· μαχομένων δὲ σφρων καὶ γινομένων ισοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργείων μὲν Ἀλκίηνωρ τε καὶ Χρόμιος, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυνάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὥς νενικηκότες ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυνάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν· ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρήσαν πυνθανόμενοι ἀμφοτέρω· τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔφασαν νικᾶν, λέγοντες οἱ μὲν ὡς ἑωυτῶν πλεῖνες περιγεγόνασι, οἱ δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας τὸν δὲ σφέντερον πα-

ραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος δὲ, ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποίησαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναικάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον, οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἓνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστήειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρήσασθαι ἐωυτόν. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνεστεώτων 83 πρηγμάτων ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ· οἱ δὲ ὅμως ἐπεὶ τε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὀρμέατο βοηθέειν· καὶ σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἐτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὲ οὗτοι μὲν, συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαυτο.

Σάρδιες δὲ ἤλωσαν ὧδε. ἐπειδὴ τεσσереσκαίδε 84 κᾶτη ἐγένετο ἡμέρῃ πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἐωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τείχεος δῶρα δώσειν· μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς ὡς οὐ προεχώρει, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειράτο προσβαίνων, τῷ ὄννομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἀλῶ κοτέ· ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης, ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων, μούνη οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησσέων δικασάντων ὡς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης

κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας τῇ ἡν ἐπίμαχον τὲ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τρωῶλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὢν δὴ Ὑροιάδης αὐτὸς [ὁ Μάρδος,] ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτὸς τε ἀναβεβήκεε, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἠλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.

- 85 Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὢν παρελθούσῃ εὖεστοί ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφούς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένους· ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευ πολύευκτον ἱὴν ἀνὰ δώματ' ἀκοῦειν
παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λάϊον ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνδλβρ.

- ἀλίσκομένον δὴ τοῦ τείχεος, ἥϊε γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν μιν ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρευούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανεῖν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνὴν, εἶπε δέ· “ὦνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον.” οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν
- 86 πάντα χρόνον τῆς ζόης. Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδεις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν ἄρξαντα ἕτα τεσσереσκαίδεκα καὶ τεσσереσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἐωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν· λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον· ὁ δὲ συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν

πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δις ἐπτά Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεω δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων· εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιέειν ταῦτα· τῷ δὲ Κροίτῳ ἐστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καὶ περ ἐν κακῷ ἔοντι τοσοῦτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἶη σὺν θεῷ εἰρημένον τὸ “μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον.” ὥς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνευεϊκάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρὶς ὀνομάσαι Σόλωνα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα, κελεύσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο; καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν, Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν ἐρωτεώμενον, μετὰ δὲ, ὥς ἡναγκάζετο, εἰπεῖν· “τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν.” ὥς δὲ σφί ἄσσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. ✕ λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δὴ, ὥς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων, ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε, οἷα δὴ εἶπας· ὥς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇ περ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἥδη ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε καὶ ἐννῶσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω ζῶντα πυρὶ διδοίη, πρὸς τε τούτοισι, δείσαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὥς οὐδὲν εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὰ καίόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσον· καὶ τοὺς πειρωμένους οὐ δύνασθαι

87 ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν, Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὡς ὡρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλούμενον, εἴ τι οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδώρῃθῃ, παραστῆναι καὶ ῥύσασθαι μὲν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ· τὴν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίης τε καὶ νηνεμῆς συνδραμεῖν ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρῇ· οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κύρον ὡς εἴη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἶρεσθαι τάδε· “Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ γῇν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπρηξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ τῇ ἐμευτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ· αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς ἐπαείρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅς τις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι· ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες τοὺς παῖδας· ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσίν κεν φίλον ἦν αὐτῷ γενέσθαι.”

88 Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισε τε ἐγγὺς ἐωτοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε, ἀπεθύνμαζέ τε ὀρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκείνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἡσυχος ἦν· μετὰ δὲ, ἐπιστραφεῖς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κεραΐζοντας εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή;” Κῦρος δὲ μὴν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὃ τι βούλοιο· ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων· “οὗτος ὁ πολλὸς ὄμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται;” ὁ δὲ εἶπε· “πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει.” Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· “οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα· ἀλλὰ

φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά.” Κῦρῳ δὲ ἐπιμελὲς 89
 ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μεταστησάμενος δὲ τοὺς
 ἄλλους, εἶρετο Κροῖσον ὃ τι οἱ ἐνορήνῃ ἐν τοῖσι ποι-
 ευμένοισι; ὃ δὲ εἶπε· “ἐπεὶ τε με θεοὶ δῶκαν δοῦλόν
 σοι, δικαίῳ εἴ τι ἐνορέω πλέον σημαίνειν σοι. Πέρσαι
 φύσιν ἐόντες ὑβρισταί, εἰσὶ ἀχρήματοι· ἦν ὦν σὺ
 τούτους περιῦδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας
 χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπιδόξα γενέ-
 σθαι· ὃς ἂν αὐτῶν πλείστα κατάσχη, τούτον προσδέ-
 κεσθαί τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποιήσον ὧδε,
 εἴ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων
 ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἱ λεγόντων πρὸς
 τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὥς σφρα
 ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διὶ. καὶ σύ τε σφι
 οὐκ ἀπεχθήσεται βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, καὶ
 ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἐκόντες ποιή-
 σουσι.” Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδετο, ὥς οἱ 90
 ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ, καὶ ἐντει-
 λόμενος τοῖσι δορυφόροις τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο
 ἐπιτελέειν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· “Κροῖσε, ἀναρ-
 τημένου σεῦ ἀνδρὸς βασιλέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα
 ποιέειν, αἰτέω τὴν δόσιν ἣν τινα βούλεαί τοι γενέσθαι
 παραυτίκα.” ὃ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, ἑάσας με χαριεῖ
 μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐτίμησα ἐγὼ
 θεῶν μάλιστα ἐπείρεσθαι πέμψαντα τάσδε τὰς πέδας,
 εἰ ἑξαπατᾶν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἔστι οἱ;” Κῦρος
 δὲ εἶρετο ὃ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορεύων παραιτέοιτο;
 Κροῖσος δὲ οἱ ἐπανηλόγησε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ διά-
 νοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας, καὶ μάλ-
 ιστα τὰ ἀναθήματα, καὶ ὡς ἐπαρθεῖς τῷ μαντήϊῳ
 ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας· λέγων δὲ ταῦτα κατέ-
 βαινε αὐτὶς παραιτούμενος ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τούτῳ
 ὀνειδίσαι· Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· “καὶ τούτου τεύξεαι
 παρ’ ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλον παντὸς τοῦ ἂν ἐκάστοτε
 δέῃ.” ὥς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων τῶν
 Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας

ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντήϊοις ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι; δεικνύντας τὰς πέδας, ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν καὶ εἰ ἀχαρίστοις νόμος εἶναι

91 τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι; Ἀπικομένοις δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· “τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδινάτα ἐστὶ ἀποφυγείν καὶ θεῷ· Κροῖσος δὲ πέμπτου γονέος ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἔων δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικῆϊ ἐπισπόμενος ἐφόνευσε τὸν δεσπότηα, καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν. προθυμομένου δὲ Λοξίῳ, ὅπως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίῳ πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοῖρας· ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐταὶ ἡνύσατο, καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίῳ ἄλωσιν· καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοις ἀλούς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων, καιομένῳ αὐτῷ ἐπῆρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαντήϊον τὸ γενόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται· προηγόρευε γὰρ οἱ Λοξίης, ἣν στρατεύεται ἐπὶ Πέρσας μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν· τὸν δὲ πρὸς ταῦτα χρὴν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι, ἐπείρεσθαι πέμψαντα κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν; οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν, οὐδ' ἐπανειρόμενος, ἑωυτὸν αἰτιὸν ἀποφαινέτω· ὧ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμίονου, οὐδὲ τοῦτο συνέβαλε· ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μητρὸς ἀμείνωνος πατρὸς δὲ ὑποδέεστέρου· ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μῆδων βασιλέως, ὁ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ἰπ' ἐκείνοισι· καὶ ἔνερθε ἔων τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνόικεε.” ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατα τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνήνειακ' ἐς Σάρδεις καὶ ἀπήγ-

"So be those juggling friends no more believed,
Who keep the word of promise to our charge,
And break it to our woe."

γειλαν τῷ Κροίσῳ· ὁ δὲ ἀκούσας, συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα 92 ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μούνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβησι τῇσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἷ τε βόες αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ Προνηΐης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπίς χρυσή μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιέοντα· τὰ δ' ἐξάπολωλε τὰ τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδησι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν νυν ἔς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκίῃά τε ἑόντα, καὶ τῶν πατρῶων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεὶ τε δὲ, δόντος τοῦ πατρὸς, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἔλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἶρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θῶματα δὲ γῇ Λυδίῃ ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, 93 οἷά τε καὶ ἄλλη χώρα, παρὲς τοῦ ἐκ τοῦ Τρωάλου καταφερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ἐστι λίθων μεγάλων τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξειργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι· οἷροι δὲ, πέντε ἑόντες,

ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω· καὶ σφι γρόμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο· καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον ἐὼν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνείονται πᾶσαι συλλέγουσαι σφίρι φερνὰς, ἐς ᾧ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσai· ἐκδιδάσι δὲ αὐταὶ ἐωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος εἰσὶ στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλέθρα· τὸ δὲ εὐρὸς ἐστὶ πλέθρα τριακαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ αἰίναον εἶναι· καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι.

- 94 Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι. πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ, καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεσσεύσας ἐωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι· ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ Τυρσηνὴν ἀποικίσαι· ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄττος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδητὴν ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας· μετὰ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίξασθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν· ἐξευρεθῆναι δὲ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἀλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἶδεα πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὦν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί· ποιέειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἐτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἐτέρην σιτέεσθαι πανομένους τῶν παιγνιέων· τοιοῦτω τρόπῳ διάγειν ἐπ' ἔτεα δυὼν δέοντα εἵκοσι· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακὸν ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὲ τὸν βασιλέα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ

λαγχανοῖσιν τῶν μοιρέων ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένη τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὐνομα εἶναι Τυρσηνόν· λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρας, καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίον τε καὶ γῆς ζήτησιν· ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς· ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τοῦδε· ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τοῦ παιδὸς ὃς σφεας ἀνήγαγε, ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους ὀνομασθῆναι Τυρσηνοὺς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι δεδούλωντο.

Ἐπιδίξεται δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τόν τε 95
Κῦρον ὅστις ἑὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατέειλε, καὶ τοὺς Πέρσας ὅτεψ τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. ὥς ὦν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον ἀλλὰ τὸν ἑόντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἡλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίηε τῶντὸ τοῖσι Μήδοισι. ἐόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἡπειρον ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας περιῆλθον· Ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μή- 96
δοισι ἐγένετο σοφὸς τῷ οὐνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω· οὗτος ὁ Δηϊόκης ἐρασθεὶς τυραννίδος ἐποίηε τοιάδε. κατοικημένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωυτοῦ ἑὼν καὶ πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκει· καὶ ταῦτα μέντοι, εὐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικήν, ἐποίηε ἐπιστάμενος ὅτι τῇ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιόν ἐστι· οἱ δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης

Μῆδοι ὀρώντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστὴν μιν ἑωυτῶν αἰρέοντο· ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεώμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων, οὕτω ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλησι κώμησι ὡς Δηϊόκης εἶη ἀνὴρ μούνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκουσι γνώμησι, τότε ἐπεὶ τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι·

- 97 τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. Πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐόν, γνούς ὁ Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκάζε, οὐτ' ἔφη δικᾶν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσιτελέειν, τῶν ἑωυτοῦ ἐξημεληκότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. ἐούσης ὦν ἀρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τῷντο, καὶ ἐδίδουσιν σφίσι λόγον λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων· ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι· “οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι δυνατοὶ εἶμεν οἰκέειν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα.” ταῦτά κη
- 98 λέγοντες πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι· Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων τὸν τινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι, καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροις. ποιέουσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέουσιν τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἔφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἡνάγκασε ἐν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν

ἄλλων ἦσσαν ἐπιμέλῃσθαι· πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τείχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μόνουσί ἐστι ὑψηλότερος. τὸ μὲν κου τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει κολωνὸς ἐὼν ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὰ δὲ καὶ μᾶλλον τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἑπτά· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆα ἐνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τείχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύκλον μάλιστα κη τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου φοινίκεοι· τετάρτου δὲ κυάνεοι· πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἡνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι· δύο δὲ οἱ τελευταῖοι εἰσὶ ὁ μὲν καταργυρωμένους ὁ δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας.

Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἐωυτῷ τε ἐτείχεε καὶ περὶ 93
τὰ ἐωυτοῦ οἰκία· τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τείχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶτός ἐστι ὁ καταστησάμενος· μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδένα δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὀρᾶσθαι τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός· πρὸς τε τούτοις ἔτι, γελᾶν τε καὶ πτύειν ἀντίον καὶ ἅπασιν εἶναι τοῦτό γε αἰσχρόν. ταῦτα δὲ περὶ ἐωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως ἂν μὴ ὀρώντες οἱ ὁμήλικες, ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ καὶ οἰκίῃς οὐ φλαυροτέρῃς, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπεοῖατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὀρώσι. Ἐπεὶ τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε καὶ ἐκράτυνε 100
ἐωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἣν τὸ δίκαιον φυλάσσωσιν χαλεπός· καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες εἰσω παρ' ἐκείνον ἐσεπέμπεσκον, καὶ ἐκεῖνος διακρίνων τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε· τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρί-

ζοντα, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο, κατ' ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματος ἐδικαίεν· καὶ οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ἡρᾶς.

101 Δηϊόκης μὲν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μῦνον, καὶ τούτου ἦρξε. ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένεα· Βουσαῖ, Παρητακηνοὶ, Στρούχατες, Ἀριζαντοὶ, Βούδιοι, Μάγοι. γένεα μὲν δὴ Μήδων ἐστὶ τοσάδε.

102 Δηϊόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς τελευτήσαντος Δηϊόκεω βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν· παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρέετο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων· ἀλλὰ στρατευσαμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε· μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα καὶ ἀμφοτέρα ἰσχυρὰ, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος· ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἱ Νῖνον εἶχον καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμαχῶν ἅτε ἀπεστεώτων ἄλλως μέντοι ἐωυτῶν εὖ ἦγοντες, ἐπὶ τούτους δὲ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτὸς τε διεφθάρη ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτεα καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

103 Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Κναξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκάστους εἶναι, τοὺς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμιξῆν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. (οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἐστι μαχεσάμενος ὅτε νύξ ἡ ἡμέρῃ ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ τὴν Ἄλνος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἐωυτῷ.) συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἐωυτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νῖνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν· καὶ οἱ, ὥς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ πᾶσι Νῖνον

ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας· ἄγε δὲ αὐτοὺς βασι-
 λεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἱ ἐσέ-
 βαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ
 τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι οὗ-
 τω ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπίκοντο. ("Εστι δὲ ἀπὸ 104
 τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς
 Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζάνω ὁδός· ἐκ δὲ τῆς
 Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικήν,
 ἀλλὰ ἐν τῷ διὰ μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ, Σάσπειρες·
 τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ
 μέντοι οἷ γε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύ-
 περθε ὁδὸν πολλῷ μακροτέραν ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ
 ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος.) ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι
 συμβαλόντες τοῖσι Σκύθησι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ
 τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην
 πᾶσαν ἐπέσχον. Ἐνθεῦτεν δὲ ἦϊσαν ἐπ' Αἴγυπτον. 105
 καὶ ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ Ψαμ-
 μίτιχός σφεας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας δώροισι
 τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει τὸ προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι·
 οἱ δὲ ἐπεὶ τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συ-
 ρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλει, τῶν πλεόνων Σκυθέων
 παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολει-
 φθέντες ἐσύλησαν τῆς Οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν.
 ἐστὶ δὲ τοῦτο τὸ ἱρόν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὐρίσκω,
 πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ· καὶ
 γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρόν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ
 λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοίνικές εἰσι
 οἱ ἰδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίας ἑόντες. τοῖσι
 δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρόν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι,
 καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐκγόνοισι, ἐνέσκηψε ἡ θεὸς
 θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσὶ τε οἱ Σκύθαι διὰ
 τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἐωντοῖσι τοὺς
 ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώραν ὡς διακέαται
 τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι. Ἐπὶ μὲν νυν 106
 ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι, καὶ
 τὰ πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίας ἀνάστατα

- ἦν· χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, (ἐπρησσον γὰρ ἐκάστων τὸ ἐκάστοισι ἐπιβάλλον,) χωρὶς δὲ τοῦ φόρου ἥρπαζον περιελαύνοντες τοῦτο ὃ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κναξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν· καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον· καὶ τὴν τε Νῆνον εἶλον, (ὡς δὲ εἶλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω,) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποίησαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης· μετὰ δὲ ταῦτα, Κναξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα σὺν τοῖσι Σκύθαι ἤρξαν, τελευτᾷ.
- 107 Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης Κναξάρει παῖς τὴν βασιλῆην· καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἔθετο Μανδάνην· τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οἰρῆσαι τοσοῦτον ὥστε πληῆσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὄνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθῶν. μετὰ δὲ, τὴν Μανδάνην ταύτην, εὐῶσαν ἤδη ἀνδρὸς ὠραίην, Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα δεδοικώς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσης διδοῖ τῷ οὐνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὗρισκε οἰκίης μὲν ἐόντα ἀγαθῆς τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῶ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου.
- 108 Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν. ἐδόκεε δὲ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὄνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα εὐῶσαι, ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γὰρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὄνειροπόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἀρπαγον ἄνδρα οἰκίῳ, καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ,

ἔλεγέ οἱ τοιάδε· “Ἀρπαγέ, πρῆγμα τὸ ἄν τοι προσ-
 θέω μηδαμῶς παραχρήσῃ· μηδὲ ἐμέ τε παραβάλλῃ καὶ
 ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σὺ ἐωυτῷ περιπέσῃς.
 λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐς σεωυτοῦ
 ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάψον τρόπῳ ὅτεω αὐτὸς βού-
 λαι.” ὁ δὲ ἀμείβεται· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω
 παρείδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδὲν, φυλασσόμεθά τε ἐς
 σέ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν·
 ἀλλ’ εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τό γε
 ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως.” Τούτοισι ἀμειψά- 109
 μενος ὁ Ἀρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσ-
 μημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἥϊε κλαίων ἐς τὰ οἰκία.
 παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἐωυτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα
 Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγον, ἣ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει·
 “νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιεῖν;” ὁ δὲ ἀμείβεται·
 “οὐκ ἦ ἐνετέλλετο Ἀστυάγης· οὐδ’ εἰ παραφρονήσει
 τε καὶ μανεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἔγωγε
 προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον
 ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν· καὶ
 ὅτι αὐτῷ μοι συγγενὴς ἐστὶν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυά-
 γης μὲν ἐστὶ γέρων καὶ ἄπαις ἔρσηνος γόνου· εἰ δὲ
 θελήσει, τούτου τελευτήσαντος, ἐς τὴν θυγατέρα
 ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννὶς, ἥς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει
 δι’ ἐμεῦ, ἄλλο τί ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων
 ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ δεῖ
 τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέντοι τῶν τινὰ Ἀσ-
 τυάγεος αὐτοῦ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν.”
 Ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν 110
 βουκόλων τῶν Ἀστυάγεος τὸν ἠπίστατο νομάς τε
 ἐπιτηδεωτάτας νέμοντα καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ
 οὔνομα ἦν Μιτραδάτης, συνοίκεε δὲ τῇ ἐωυτοῦ συν-
 δούλῳ· οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνώ
 κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικήν,
 Σπακώ· τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι. αἱ
 δὲ ὑπώρεαί εἰσι τῶν οὐρέων ἔνθα τὰς νομάς τῶν βοῶν
 εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν

Ἀγβατάνων, καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρα πρὸς Σασπείρων ὀρεινὴ ἐστὶ κάρτα· [καὶ ὑψηλὴ τε καὶ ἰῶσι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος.] ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπὲς κετο, ἔλεγε ὁ Ἄρπαγος τάδε· “κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅπως ἂν τάχιστα διαφθαρείῃ. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἣν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ ἀλλὰ τεφρόπῳ περιποιήσῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέταγμαί ἐγώ.” X

- 111 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἦιε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ, ἐπίτεξ' ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν· ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφοτέρω ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἄρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔωθὼς ὁ Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεὶ τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἶρετο προτέρη, ὅ τι μιν οὕτω προθύμως Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ γύναι, εἰδὼν τε ἐς πόλιν ἔλθων καὶ ἤκουσα τὸ μῆτε ἰδεῖν ὄφελον μῆτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο, ἐγὼ δὲ ἐκπλαγείς ἦια ἔσω· ὥς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον προκείμενον, ἀσπαῖρόν τε καὶ κρᾶνγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἄρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἰχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον εἴη τῶν οὐρέων, φὰς Ἀστυάγεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι, πολλὰ ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι· καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι· οὐ γὰρ ἂν κοτὲ κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἀρ-

πάγον· καὶ πρόκατε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγῳ θυγατρὸς, καὶ Καμβύσῳ τοῦ Κύρου· καὶ μιν Ἀστυάγῃς ἐντέλλεται ἀποκτείνειν· νῦν τε ὁδε ἐστί.” Ἀμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος 112 καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε· ἡ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐεῖδὲς ἔον, δακρύσασα καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἔχρηζε μηδεμιᾷ τέχνῃ ἐκθεῖναί μιν· ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τε εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιεῖν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἀρπάγου ἐποψομένους· ἀπολέεσθαί τε κάκιστα ἢν μή σφεα ποιήσῃ· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὦδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεὺς· τοῦτο μὲν φέρων πρόθεσ, τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγῳ θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἔοντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω οὕτε σὺ ἀλώσῃαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὕτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται· ὃ τε γὰρ τεθνεὺς βασιλεῖς ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οἶκ ἀπολέει τὴν ψυχὴν.” Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ 113 πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίησε ταῦτα· τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ, τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἔοντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων τιθεῖ· ὡς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἦγε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος τῶν τινα προβόσκων φίλακον αὐτοῦ καταλιπὼν, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύναι ἔφη ἐτοῖμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν· πέμψας δὲ ὁ Ἀρπαγὸς τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδὲ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον· καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο· τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κύρον ὀνομασθέντα παραλαβοῖσα

ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὖνομα ἄλλο κού τι καὶ
 114 οὐ Κῦρον θεμένη. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς,
 πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν·
 ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι
 αὐται, ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ
 παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἐωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον
 δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπὶ κλησιν παῖδα· ὁ δὲ αὐτῶν
 διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ δορυφό-
 ρους εἶναι, τὸν δὲ κου τινὰ αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέος
 εἶναι, τῷ δὲ τινι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας·
 ὥς ἐκάστῳ ἔργον προστάσσω. εἷς δὴ τούτων τῶν
 παιδίων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρους παῖς ἀνδρὸς
 δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχ-
 θέν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας
 διαλαβεῖν· πειθομένων δὲ τῶν παίδων, ὁ Κῦρος τὸν
 παῖδα τρηχέως κάρτα περιέσπε μαστιγέων· ὁ δὲ, ἐπεί
 τε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια ἐωυτοῦ παθὼν
 μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς
 τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἡντησε, λέγων
 δὲ οὐ Κύρου, (οὐ γὰρ κω ἦν τοῦτο τοῦνομα,) ἀλλὰ
 πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός· ὁ δὲ Ἀρ-
 τεμβάρης ὀργῇ, ὥς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα
 καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρήγματα ἔφη
 πεπονθέναι, λέγων· “ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σου δούλου
 βουκόλου δὲ παιδὸς ὧδε περιῦβρίσμεθα,” (δεικνὺς τοῦ
 115 παιδὸς τοὺς ὤμους.) Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀσ-
 τυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρτεμ-
 βάρεος εἵνεκα, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν
 παῖδα· ἐπεὶ τε δὲ παρήσαν ἀμφοτέροι, βλέψας πρὸς
 τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· “σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοι-
 ούτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος
 πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικέιῃ τοιῇδε περισπεῖν;” ὁ δὲ
 ἀμείβετο ὧδε· “ὦ δέσποτα, ἐγὼ δὲ ταῦτα τοῦτον ἐποί-
 ησα σὺν δίκῃ· οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ
 ὁδε ἦν, παίζοντες σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα·
 ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεώτατος. οἱ

μέν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην· εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἀξίός τευ κακοῦ εἰμι, ὅδε τοι πάρεμι.” Ταῦτα λέγοντος τοῦ 116 παιδὸς, τὸν Ἀστυάγεα ἐσήει ἀνάγνωσις αὐτοῦ· καὶ οἱ ὅ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι· ὃ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεῖς δὲ τούτοισι, ἐπὶ χρόνον ἄφθογος ἦν· μόγις δὲ δὴ κοτε ἀνενειχθεὶς εἶπε, θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα ἵνα τὸν βουκόλον μῦνον λαβὼν βασανίσῃ· “Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι.” τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει· τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες, κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μῦνος, μουνωθέντα δὴ αὐτὸν εἶρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς; ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγόνειν καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ’ ἑωυτῷ· Ἀστυάγης δέ μιν οὐκ εὖ βουλεύεσθαι ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι· ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν· ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἔοντα λόγον, ἀρχόμενος δὲ ἀπ’ ἀρχῆς διεξήει τῇ ἀληθείᾳ χρεώμενος, καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθειάν 117 ἐκφήναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο· Ἀρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε· ὡς δὲ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἶρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· “Ἀρπαγε, τέψ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσας τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς;” ὁ δὲ Ἀρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἔοντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλίσκηται· ἀλλὰ λέγει ἰάδε· “ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλεον

- σκοπῶν ὅκως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς σέ γινόμενος ἀναμάρτητος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοι εἶην αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι τὸ παιδίον, φὰς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτείνειν αὐτὸ—καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω—παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος θείναι αὐτὸν ἐς ἐρήμον οὖρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε ἣν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ· ἐπεὶ τε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελεύόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθαψά μιν. οὕτως ἔσχε, ὃ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου· καὶ τοιούτῳ μὶν ἐχρήσατο ὁ παῖς.”
- 118 Ἄρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον. Ἀστυάγης δὲ κρύπτων τὸν οἱ ἐνείχεε χόλον διὰ τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν, κατάπερ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρήγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἀρπάγῳ· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπαλλιλόγητο, κατέβαινε λέγων ὡς “περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς· τῷ τε γὰρ πεποιημένῳ,” ἔφη λέγων, “ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκαμνον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἐλαφρῇ ἐποιεύμην· ὥς ὢν τῆς τύχης εὖ μετεστεώσης, τοῦτο μὲν τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δὲ, (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμῇ αὕτη προσκέεται,) πάρ-
119 ισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον.” Ἄρπαγος μὲν ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μέγала ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἀμαρτὰς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχησι χρηστῇσι ἐπὶ δεῖπνον κέκλητο, ἥϊε ἐς τὰ οἰκία· ἐσ-
ελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἣν γὰρ οἱ παῖς εἰς μούνος ἔτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονώς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἵεναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος καὶ ποιέειν ὅ τι αὐτὸν ἐκεῖνος κελεύῃ· αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ὢν, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὥς οἱ ἀπῆκετο ὁ Ἀρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ

μέλεα διελὼν, τὰ μὲν ὥπτησε τὰ δὲ ἔψησε τῶν κρεῶν· εὐτυχτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἐτοῖμα· ἐπεὶ τε δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου, παρῆσαν οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγεϊ παρετιθέατο τράπεζαι ἐπιπλέαι μηλείων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ πλήν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν τὰ ἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα· ὥς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλῃς ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό μιν εἰ ἡσθείη τι τῇ θοίνῃ; φαμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἀρπαγον δὲ ἐκέλευον προστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν· πειθόμενος δὲ ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὄρᾳ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα, ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγῃ ἐντός τε ἑωυτοῦ γίνεται· εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκοι; ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ· τούτοις δὲ ἀμειψάμενος, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἦϊε ἐς τὰ οἰκία· ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἄρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε. 120
Κύρου δὲ περὶ βουλευόν, ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἱ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτῃ ἔκριναν, ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν; οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὥς βασιλεῦσαι χρῆν τὴν παῖδα εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον· ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε· “ἔστι τε ὁ παῖς [καὶ περίεστι] καὶ μιν ἐπ’ ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα· ὁ δὲ πάντα, ὅσα περ οἱ ἀληθείῃ λόγῳ βασιλέες, ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας εἶχε· καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν;” εἶπαν οἱ μάγοι· “εἰ μὲν περίεστί

- τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινὸς, θάρσει τε τούτου εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε· καὶ τά γε τῶν ὄνειράτων ἐχόμενα τέλεως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται.” ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε· “καὶ αὐτὸς, ὦ μάγοι, ταύτῃ πλείστος γνώμην εἰμι, βασιλέος ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καὶ μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι· ὅμως μὲν γε τοι συμβουλείσατέ μοι εὖ περισκεψάμενοι τὰ μέλλει ἀσφαλίστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν.” εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· “ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν· κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιϋούσα ἑόντα Πέρσῃν, καὶ ἡμεῖς, ἑόντες Μῆδοι, δουλούμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἑόντες ξεῖνοι· σέο δ’ ἐνεστεῶτος βασιλέος ἑόντος πολιήτῳ, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτέον ἐστὶ· καὶ νῦν εἰ φοβερὸν τι ἐρωῶμεν, πᾶν ἂν σοι προεφράζομεν· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον, αὐτοὶ τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα· τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς
- 121 Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.” Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε καὶ καλῆσας τὸν Κῦρον ἔλεγέ οἱ τάδε· “ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι’ ὅψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκηον τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ περίεις, νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποὺς δ’ ἐγὼ ἅμα πέμψω· ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε καὶ μητέρα εὐρήσεις οἱ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.”
- 122 Ταῦτα εἶπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον· νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι [ὥς ἐπύθοντο] μεγάλως ἀσπάζοντο, οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε

τελευτῆσαι· ἱστόρεόν τε ὅτεω τρόπῳ περιγένοιτο; ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλείστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἶη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κείθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι· τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἥϊέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός· ἦν τέ οἱ ἐν τῇ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκῇ τοῖσι Πέρσησι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύνων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε.

Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ καὶ ἔοντι τῶν ἡλίκων ἀν- 13
δρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέκειτο ὁ Ἄρπα-
γος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων.
ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ, ἔοντος ἰδιώτεω, οὐκ ἐνεώρα τιμωρίην
ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα· Κῦρον δὲ ὀρέων ἐπιτρεφό-
μενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῇσι
ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος· πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ
κατέργαστο· ἔοντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς
Μῆδους, συμμίσγων ἐνὶ ἐκάστῳ ὁ Ἄρπαγος τῶν
πρώτων Μῆδων, ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον προστη-
σαμένους τὸν Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης.
κατειργασμένου δὲ οἱ τούτου καὶ ἔοντος ἐτοίμου,
οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσησι βουλό-
μενος ὁ Ἄρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην,
ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσο-
μένων, ὁ δὲ ἐπιτεχνᾷται τοιόνδε· λαγὸν μηχανησά-
μενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐδὲν
ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γράψας
τά οἱ ἐδόκεε· ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα,
καὶ δίκτυα δοὺς ἅτε θηρευτῇ τῶν οἰκετέων τῇ πιστο-
τάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ
γλώσσης, διδόνοντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν, αὐτο-
χειρῇ μιν διελεῖν, καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῖν τι
παρεῖναι. Ταῦτά τε δὴ ὧν ἐπιτελέα ἐγίνετο, καὶ ὁ 124

Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε· εὐρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν ἐπελέγετο· τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε· “ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ γὰρ ἂν κοτε εἰς τοσοῦτον τύχης ἀπίκεν· σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν σεωντοῦ φονέα τίσαι· κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεοὺς τε καὶ ἐμὲ περίεις· τὰ σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς ἐπρίχθη καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σὺ νῦν ἦν βούλη ἐμοὶ πείθεσθαι, τῇσπερ Ἀστυάγης ἄρχει χώρης ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ὀπίστασθαι στρατηλάτεις ἐπὶ Μήδους· καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ στρατηγὸς ἀντία σευ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλει, ἦν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ’ ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο, Ἀστυάγεα καταιρέειν πειρήσονται· ὡς ὦν ἐτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἔοντος ποίεις ταῦτα, καὶ ποίεις κατὰ τάχος.”

- 145 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐφρόντιζε ὅτεω τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι· φροντίζων δὲ εὐρίσκεται ταῦτα καιριώτατα εἶναι· ἐποίει δὲ τάδε· γράψας εἰς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλὴν τῶν Περσέων ἐποιήσατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος, ἔφη Ἀστυαγέα μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον.” Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. (ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κῦρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὅλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλεῖς οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἷδε· Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες·

Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοί, Σαγέρτιοι.) Ὡς δὲ παρ- 126
 ἦσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ
 Κῦρος, ἦν γάρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης
 ἔσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ ἑκοσι πάντα,
 τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ·
 ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον
 ἄεθλον, δευτέρᾳ σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρ-
 εῖναι λελουμένους· ἐν δὲ τούτῳ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς
 ποίμνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς
 συναλίσας ἐς τὸν τόπον, ἔθνε καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξό-
 μενος τῶν Περσέων τὸν στρατόν, πρὸς δὲ, οἶνω τε
 καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεωτάτοις. ἀπικομένους δὲ τῇ
 ὑστεραίᾳ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχου.
 ἐπεὶ τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἶρετό σφας ὁ Κῦρος
 κότερα τὰ τῇ προτεραίᾳ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι
 εἶη αἰρετώτερα; οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν
 τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι
 κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν πάντα ἀγαθὰ·
 παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνου
 τὸν πάντα λόγον, λέγων· “ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν
 ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε
 καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα
 ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι εἰς ὑμῖν
 πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναριθμητοί· νῦν ὦν
 ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι· αὐτός τε γὰρ
 δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονώς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι, καὶ
 ὑμέας ἡγῆμαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους,
 οὔτε τὰ ἄλλα οὔτε τὰ πολέμια· ὥς ὦν ἐχόντων ὧδε,
 ἀπίστασθε ἀπ’ Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην.”

Πέρσαι μὲν νῦν προστάτῃ ἐπιλαβόμενοι, ἄσμε· 127
 νοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλοι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ
 Μήδων ἄρχεσθαι· Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον
 πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν· ὁ
 δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρό-
 τερον ἤξοι παρ’ ἐκείνου ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βούλεται·
 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μήδους τε ὥπλισε

πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβῆς ἐὼν ἀπέδεξε Ἄρπαγον, λήθην ποιούμενος τὰ μιν ἑόργεε· ὥς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐμάχοντο ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας·

128 οἱ δὲ πλείστοι ἐβελοκάκεόν τε καὶ ἔφευγον. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχροῦς, ὥς ἐπίθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· “ἀλλ' οὐδ' ὥς ὁ Κύρος γε χαιρήσει.” τοσαῦτα εἶπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὄνειροπόλους οἳ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κύρον, τούτους ἀνεσκολόπισε, μετὰ δὲ ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστει, νέους τε καὶ πρσβύτας ἄνδρας· ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι ἐσώθη· καὶ αὐτὸς τε Ἀστυάγης ἐξωγρήθη,

129 καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. Ἔοντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγῃ προστὰς ὁ Ἄρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα καὶ δὴ καὶ εἶρετό μιν, πρὸς τὸ ἐωντοῦ δεῖπνον τό μιν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοῖνησε, “ὅ τι εἴη ἢ ἐκεῖνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης;” ὁ δὲ μιν προσιδὼν ἀντείρετο, “εἰ ἐωντοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον;” Ἄρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ ἐωντοῦ δικαίως εἶναι· Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ “σκαϊότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων· σκαϊότατόν μὲν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι, (εἰ δὴ δι' ἐωντοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα,) ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ δείπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δέον πάντως περιθῆναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληΐην καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέῳ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν ἀναιτίους τούτου ἐόντας δοῦλους ἀντὶ δεσποτέων γεγονέναι, Πέρσας δὲ δούλους ἐόντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν γεγεῖναι δεσπότας.”

Ἀστυάγης μὲν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἕτα πέντε 130
καὶ τριήκοντα, οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύσθη. Μῆ-
δοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα,
ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἄλνυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἕτα
τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, παρέξ ἧ ὅσον οἱ
Σκύθαι ἦρχον. ὑστέρω μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ
σφι ταῦτα ποιήσασι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου·
ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφθησαν μάχῃ νικη-
θέντες· τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ
Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ
τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐ-
δὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἐωντῷ ἐς ὃ ἐτελεύτησε.
οὕτω δὲ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς ἐβασίλευσε,
καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατε-
στρέψατο, ὥς εἰρηταί μοι τὸ πρότερον, τοῦτον δὲ
καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοῖσδε χρεωμένους· ἀγάλ- 131
ματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευ-
μένους ἰδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην
ἐπιφέρουσι, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι οὐκ ἀνθρωπο-
φυέας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς, κατάπερ οἱ Ἕλληνες,
εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα
τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες [θυσίας] ἔρδειν, τὸν κύκλον
πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ
τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέ-
μοισι· τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῇθεν.

Ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρὰ
τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων· καλέουσι δὲ
Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀ- 132
λιττα, Πέρσαι δὲ Μίτραν. Θυσίῃ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι
περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἥδε κατέστηκε· οὔτε βω-
μοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι· μέλλοντες θύειν
οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ
οὐλῇσι· τῶν δὲ ὡς ἐκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χώρον
καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτῆνος καλέει τὸν θεόν, ἐστεφα-
νωμένος τὸν τιάραν μυρσίην μάλιστα. ἐωντῷ μὲν

δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθὰ· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλεῖ· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται· ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήιον ἐψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποιήν ὥς ἀπαλωτάτην μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὧν πάντα τὰ κρέα· διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος ἀνὴρ παρεστεῶς ἐπαεῖδει θεογονίην οἷον δὴ ἐκείνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν· ἀνευ γὰρ δὴ μάγου οὐ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι· ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα καὶ χρᾶται ὅ τι μιν λόγος αἰρέει.

133 Ἡμέρην δὲ ἀπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βούν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται, ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι· οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέωνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οὐκ ἀλέσι· καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι “τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δὲ τι παραφέροίτο, ἐσθίωντας ἂν οὐ παύεσθαι.” οἷνῳ δὲ κάρτα προσκέαται· καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλον.

Ταῦτα μὲν νυν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλευέσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἄδη σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλευῶνται· καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἦν δὲ μὴ ἄδη, μετιείσι· τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγι-
134 νώσκουσι. Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνοίῃ εἰ ὁμοῖοι εἰσὶ οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι· ἦν δὲ ἢ οὐτερος ὑποδεέστε-

ρος ὀλίγω, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἦν δὲ πολλῶ ἢ οὔτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας, μετὰ γε ἑωυτούς· δεύτερα δὲ τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι, ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτῳ οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται· νομίζοντες ἑωυτούς εἶναι ἀνθρώπων μακρῶ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἑκαστάτῳ οἰκέοντας ὑπὸ ἑωυτῶν κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μῆδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων· συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκέοντων σφίσι, οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμοούρων, οἱ δὲ μάλιστα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἀρχον τε καὶ ἐπιτροπεύον. Ξεινικά 135 δὲ νόμαια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα· καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίῳ φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας. X

Καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται. Ἀνδραγαθίῃ δ' αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ 136 τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος· τὸ πολλὸν δ' ἡγέεται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μούνα, ἱππεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τῷ πατρὶ ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει· τοῦδε εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιεῖται, ἵνα ἦν ἀποθάνῃ τρεφόμενος μηδεμίαν ἄσσην τῷ πατρὶ προσβάλλῃ.

Αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόν- 137 δε, τὸ μὴ μῆς αἰτίας εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα

- μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνῆκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν εὐρίσκη πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἑόντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτείνει δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα· ἀλλὰ ὁκόσα ἦδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἥτοι ὑποβολιμαῖα ἑόντα ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἶκος εἶναι τόν γε ἀληθῆως
- 138 τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν. Ἄσσα δέ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δεύτερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἶνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα καὶ τι ψεύδος λέγειν. ὅς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι· φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν· ξεῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων πολλοὶ καὶ ἐλαύνουσι ἐκ τῆς χώρας, καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οἷδὲ ἄλλον οὐδένα περιορέωσι, ἀλλὰ σέβονται ποτα-
- 139 μους μάλιστα. Καὶ τότε ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε ἡμέας μέντοι οὐ· τὰ οὐνόματά σφι, ἑόντα ὁμοῖα τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τῷ τὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν Σὰν καλέουσι Ἴωνες δὲ Σίγμα· ἐς τοῦτο διζήμενος εὐρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν τὰ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.
- 140 Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν· τάδε μέντοι ὥς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως· περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὥς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσῃ ὃ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἐλκυσθῆναι· (μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ποιέον·

τας ταῦτα· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι·) κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσι. (μάγοι δὲ κεχωρίδονται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱρέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρὴ πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα μέγα τοῦτο ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας τε καὶ ὄφεις καὶ ἄλλα ἔρπετα καὶ πετεινά·) καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη· ἀνεμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατε- 141
στράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδεις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι· ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ προΐσχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσασθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρύσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθῦς· παύεσθέ μοι ὀρχόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον, αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαί σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπέιθοντο· τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἐτοῖμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὀργῇ ἐχόμενος ἔλεγέ σφι τάδε· Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνενειχθέντων ἐς τὰς πόλεις, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούρους γὰρ τούτους ὄρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἷσί περ ὁ Λυδός· τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρεῖν.

Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστι, 142

τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλις πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τῷτὸ ποιεῖ τῇ Ἰωνίᾳ, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἐσπέρην· τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὔτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυούς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρήνῃ κατοίκηνται κατὰ ταῦτά διαλεγόμεναί σφι· αἷδε δὲ ἐν τῇ Λυδίᾳ, Ἐφεσος, Κολοφὼν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια· αὗται δὲ αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείησιν ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι· ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἡπείρῳ ἱδρύται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τῷτὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐωυτῶν μῦνοι. οὔτοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσερες γίνονται. 143 Τούτων δὲ ὧν τῶν Ἰόνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι. τοῖσι δὲ αὐτῶν νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν κω Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται.

Ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰόνων οὔτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῷ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστον· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον· οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οἶνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληθῆναι· ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι· αἱ δὲ δυνώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἡγάλλοντο, καὶ ἱρὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτῶν, τῷ οὐνόματι ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοις Ἰόνων· οὐδ' ἐδεήθη-

σαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. Κατά- 144
 περ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρας Δωριέες, πρό-
 τερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης,
 φυλάσσονται ὦν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοί-
 κων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων
 αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος
 ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι·
 καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ
 ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὦν
 Ἀλικαρνησεὺς, τῷ οὖνομα ἦν Ἀγασικλῆς, νικήσας,
 τὸν νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑωυτοῦ οἰ-
 κία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην τὴν
 αἰτίην αἱ πέντε πόλεις, Λίνδος καὶ Ἰήλυσσός τε καὶ
 Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἀλικαρνησσόν. τούτοισι
 μὲν νυν οὗτοι ταύτην τὴν ζημίην ἐπέθηκαν. Δυώ- 145
 δεκα δέ μοι δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες
 καὶ οὐκ ἐβελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα,
 ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἶκεον δυώδεκα ἦν αὐτῶν
 μέρεα· κατὰπερ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας
 δυώδεκά ἐστι μέρεα. Πελλήνη μὲν γε πρώτη πρὸς
 Σικυῶνος· μετὰ δὲ Αἴγαιρα καὶ Αἰγαί· (ἐν τῇ Κρᾶθις
 ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπὸ τοῦ ὃ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς
 τὸ οἶνομα ἔσχε·) καὶ Βοῦρα καὶ Ἐλίκη· (ἐς τὴν κατέ-
 φυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐσσωθέντες·) καὶ
 Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρίες, καὶ Φαρέες, καὶ
 Ὀλενος· (ἐν τῷ Πείρος ποταμὸς μέγας ἐστί·) καὶ
 Δύμη καὶ Τριταιέες· οἱ μῦνοι τούτων μεσόγαιοι οἰ-
 κέουσι. Ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστί, 146
 καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν· τούτων δὲ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες
 δυώδεκα πόλιας ἐποίησαντο· ἐπεὶ ὥς γε τι μᾶλλον
 οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἢ κάλλιόν τι
 γεγόνασι, μωρή πολλὴ λέγειν· τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ
 Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα
 οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν· Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι

ἀναμεμίχεται, καὶ Καδμείοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φω-
κῆες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελ-
ασγοὶ, καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἅλλα τε ἔθνη πολλὰ
ἀναμεμίχεται. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ
Ἀθηναίων ὀρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναιοτάτοι
εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἡγάγοντο εἰς τὴν
ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς
γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται
νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν καὶ
παρέδωσαν τῇσι θυγατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι
ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐωυτῆς ἄνδρα·
τοῦδε εἵνεκα· ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ
ἄνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἔπειτεν ταῦτα ποιήσαντες αὐ-
τῇσι σὺννοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

117 Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ μὲν αὐτῶν Λυκίους, ἀπὸ
Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ Καύκωνας
Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ καὶ συν-
αμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος
μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ
καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες,
ὅσοι ἀπ' Ἀθηνῶν γεγόνασι καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι
ὀρτὴν· ἄγουσι δὲ πάντες πλην Ἐφεσίων καὶ Κολο-
φωνίων· οὗτοι γὰρ μόνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπα-

148 τούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν. Τὸ δὲ
Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χώρος ἱρὸς πρὸς ἄρκτον
τετραμμένος, κοινῇ ἐξαριρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσει-
δέωνι Ἐλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλῃ ἐστὶ τῆς ἡπείρου ἄκρῃ
πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, εἰς τὴν συλλε-
γόμενοι ἀπὸ τῶν πόλιων Ἴωνες ἄγσκον ὀρτὴν, τῇ
ἔθεντο οὐνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὗτι μούναι
αἱ Ἰώνων ὀρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων
ὁμοίως πᾶσαι εἰς τὸ αὐτὸ γράμμα τελευτῶσι, κατάπερ
τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα.

149 Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι. αἷδε δὲ αἱ Αἰο-
λίδες, Κύμη ἢ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισαι, Νέον
τείχος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη,

Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὐται ἑνδεκα Αἰολέων πόλεις αἱ ἀρχαῖαι· μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἴωνων, Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὐται δυνάδεκα αἱ ἐν τῇ ἡπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἴωνων, ὥρέων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνην δὲ ὦδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κο- 150
λοφωνίους ἄνδρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο· μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὀρτὴν ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσω, τὰς πύλας ἀποκληΐσαντες ἔσχον τὴν πόλιν· βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἐπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἴωνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας· ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἑνδεκα πόλεις, καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολιήτας. Αὐται μὲν νυν αἱ ἡπειρώτιδες Αἰολίδες πόλεις, ἔξω 151
τῶν ἐν τῇ Ἰδῇ οἰκημένων· κεχωρίδαται γὰρ αὐται· αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσai, πέντε μὲν πόλεις τὴν Λέσβον νέμονται· τὴν γὰρ ἔκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκομένην Ἀρίσβαν ἡνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι ἐόντας ὁμαίμους· ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατοννήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία.

Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατάπερ Ἴωνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἔαδε κοινῇ Ἰωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὐτοι ἐξηγέωνται. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην 152
τῶν Ἴωνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησόμενα,) εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὖνομα ἦν Πύθερμος· ὁ δὲ πορφύρεόν τέ εἶμα περιβαλόμενος ὡς ἂν πυνθανόμενοι πλείστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων, καὶ καταστὰς, ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑωυτοῖσι χρήζων· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐ κως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἰωσι. οἱ μὲν δὲ ἀπαλλάσσοντο· Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν Ἴωνων τοὺς ἀγγέλους, ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρας, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει,

- κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων καὶ Ἰωνίης· ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδεις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥήσιν, “γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν, ὡς αὐτῶν
 153 οὐ περιοσομένων.” Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κύρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλλήνων “τίνες εἶντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσιοι πλῆθος, ταῦτα ἐωυτῷ προαγορεύουσι;” πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· “οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσι ἐστὶ χώρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὁμοῦντες ἐξαπατῶσι· τοῖσι, ἣν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήϊα.” ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἕλληνας ἀπέρριψε ὁ Κύρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι ὦνῃ τε καὶ πρήσει χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασιν χρῆσθαι, οὐδέ σφί ἐστι τὸ παράπαν ἀγορή· μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδεις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τόν τε Κροῖσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτῆ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλανε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος καὶ τοὺς Ἰωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι· ἥ τε γὰρ Βαβυλὼν οἱ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι· ἐπ’ οὓς ἐπείχεε στρατηλατέειν αὐτὸς, ἐπὶ δὲ Ἰωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.
 154 Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κύρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτῆς ἀπὸ τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβάς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἐωυτῷ στρατεύεσθαι· ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδεις ἐπολιόρκεε Τάβαλον ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει.
 155 Πυθόμενος δὲ κατ’ ὁδὸν ταῦτα ὁ Κύρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· “Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὡς

οἴκασι, πρήγματα παρέχοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω, μὴ ἄριστον ἢ ἐξανδραποδίσασθαι σφεας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιο· ὥς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλεόν τι ἢ πατέρα ἔοντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα· καὶ ἔπειτα θωμάζω εἰ μοι ἀπεστᾶσι;” ὁ μὲν δὴ τά περ νόεε ἔλεγε· ὁ δ’ ἀμείβετο τοῖσδε, δέισας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδεις· “ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἶρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσῃς ἀναμάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἑστέων· τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἔπρηξα, καὶ ἐγὼ ἐμῇ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδεις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι μήτε δεινοὶ τοι ἔωσι· ἅπειπε μὲν σφι πέμψας ὅπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι· κέλευε δὲ σφεας κιθωνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι· πρόειπε δ’ αὐτοῖσι κιβαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας· καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ’ ἀνδρῶν ὄψαι γεγονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοὶ τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι.” Κροῖσος μὲν δὴ ταυτά οἱ ὑπε- 156 τίθετο, αἰρετώτερα ταῦτα εὐρίσκων Λυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναι σφέας· ἐπιστάμενος ὅτι ἦν μὴ ἀξιοχρεῶν πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπέσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοὶ, ἦν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι· καλέσας δὲ Μαζάρ-εα ἄνδρα Μῆδον, ταυτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ πρὸς, ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἱ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδεις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ’ ἐωυτόν.

- 157 Ὅ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος, ἀπή-
 λαυνε ἐς ἤθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος
 ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἐωυτὸν ἰόντα, δείσας ὥχεται
 φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας
 ἐπὶ τὰς Σάρδις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὁσηνδή-
 κοτε ἔχων, ὥς οὐκ εὔρε ἔτι ἔοντας τοὺς ἀμφὶ Πακ-
 τύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε
 τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τούτου δὲ κελευσ-
 μοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζῆς μετέ-
 βαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν
 Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην· οἱ δὲ
 Κυμαῖοι ἔγνωσαν, συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῶσαι
 τὸν ἐν Βραγχίδῃσι· ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ πα-
 λαιοῦ ἰδρυμένον, τῷ Ἰωνέσι τε πάντες καὶ Αἰολέες
 ἐώθεσαν χρεῖσθαι· ὁ δὲ χώρος οὗτος ἐστὶ τῆς Μιλη-
 158 σίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. Πέμψαντες ὦν οἱ
 Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, εἰρώτευν
 περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν
 χαριεῖσθαι; ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον
 ἐγένετο “ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι.” ταῦτα δὲ
 ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὀρμέατο ἐκδι-
 δόναι· ὀρμεωμένον δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθους, Ἀριστό-
 δικος ὁ Ἡρακλείδῃ, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος,
 ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ
 χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀλη-
 θέως, ἐς ὃ τὸ δεύτερον περὶ Πακτύεω ἐπειρησόμενος
 ᾔεσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν.
 159 Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ
 πάντων Ἀριστόδικος ἐπειρωτέων τάδε· “ὦναξ, ἦλθε
 παρ' ἡμέας ἰκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον
 βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προεῖναι
 Κυμαίους κελεύοντες· ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περ-
 σέων δύναμιν, τὸν ἰκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν
 ἐκδιδόναι, πρὶν ἢ τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως
 ὁκότερα ποιεῶμεν.” ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ'
 αὐτὶς τὸν αὐτὸν σφι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδι-

δόναι Πακτύνῃ Πέρσῃσι· πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίης ἐποίεε τάδε· περιῶν τὸν νηὸν κύκλῳ ἐξαίρει τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νενοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ· ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ αἰδύτου γενέσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον λέγουσαν δὲ τάδε· “ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾶς ποιεῖν; τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις;” Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· “ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθείς, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην ἐκιδιδόναι;” τὸν δὲ αὖτις ἀμείψασθαι τοῖσδε· “ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θάσσον ἀπόλῃσθε· ὥς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθῃτε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.” Ταῦτα ὡς 160 ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ’ ἐνωτοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μυτιλήνῃν αὐτὸν ἐκπέμπουσι· οἱ δὲ Μυτιληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκιδιδόναι τὸν Πακτύνῃ, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δῆ· οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη· Κυμαῖοι γὰρ ὥς ἔμαθον ταῦτα πρησσόμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκκομίζουσι Πακτύνῃ ἐς Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐξ ἱεροῦ Ἀθηναίης Πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνείῳ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἐστὶ χώρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος· Πακτύνῃ μὲν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι· ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλὰς κριθῶν πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενί, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας ταύτης γινόμενα. *

Χῖοι μὲν νυν Πακτύνῃ ἐξέδοσαν· Μαζάρης δὲ 161 μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκίσαντας

- Τάβαλον· καὶ τοῦτο μὲν Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο,
 τοῦτο δὲ Μαϊάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε λήϊην ποι-
 εῖμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως· μετὰ
 162 δὲ ταῦτα αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ. Ἀποθανόντος δὲ
 τούτου, Ἄρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης,
 γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, (τὸν ὁ Μῆδων βασιλεὺς
 Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε,) ὁ τῷ Κύρῳ τὴν
 βασιληίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡνὴρ τότε
 ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὡς ἀπύκετο ἐς τὴν
 Ἰωνίην, αἶρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅκως γὰρ τειχή-
 ρεας ποιήσῃ, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τεί-
 χεα ἐπόρθῃ. πρώτη δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε.
- 163 Οἱ δὲ Φωκαῖές οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι
 Ἑλλήνων ἐχρήσαντο· καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν
 Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗ-
 τοί εἰσι οἱ καταδέξαντες· ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογ-
 γύλῃσι νηυσὶ ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ
 ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ
 τῶν Ταρτησσιῶν, τῷ οὖνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος·
 ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε
 δὲ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὲ τῷ ἀνδρὶ
 προσφιλέες οἱ Φωκαῖές οὕτω δὴ τι ἐγένοντο, ὡς τὰ
 μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς
 ἐωυτοῦ χώρας οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὡς
 τοῖτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαεῖς, ὁ δὲ πυθόμενος
 τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξειτο, ἐδίδου σφι χρή-
 ματα τείχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν· ἐδίδου δὲ
 ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ
 ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων
- 164 καὶ εὖ συναρμοσμένων. Τὸ μὲν δὴ τείχος τοῖσι
 Φωκαεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἄρπαγος
 ὡς ἐπέλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτοὺς, προ-
 ἰσχύμενος ἔπεα “ὡς οἱ καταχρᾶ, εἰ βούλονται Φω-
 καῖές προμαχεῶνα ἓνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι,
 καὶ οἴκημα ἐν κατιρῶσαι” οἱ δὲ Φωκαῖές περιημε-
 κτέοντες τῇ δουλοσίῃ, ἔφασαν “θέλειν βουλεύσα-

σθαι ἡμέρην μίαν, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέσθαι· ἐν ᾧ δὲ
 βουλευόνται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν
 στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος.” ὁ δ' Ἀρπαγος ἔφη “εἰ-
 δέναι μὲν εὖ τὰ ἐκείνοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δέ σφι
 παριέναι βουλεύσασθαι.” ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἀρπαγος ἀπὸ
 τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιήν, οἱ Φωκαῖές ἐν
 τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντεκοντέρους, ἐσθήμενοι
 τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἐπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ
 τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθή-
 ματα, χωρὶς ὃ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ
 ἄλλα πάντα ἐσθέντες καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες ἔπλεον ἐπὶ
 Χίου· τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ
 Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαῖές, ἐπεὶ τε σφι Χίοι τὰς νῆ- 165
 σους τὰς Οἰνούσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ἀνεο-
 μένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον
 γένωνται ἢ δὲ αὐτῶν νῆσος ἀποκληῖσθῇ τούτου εἵνεκα,
 πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαῖές ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον· (ἐν
 γὰρ τῇ Κύρῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεο-
 προπίου ἀνεστήσαντο πόλιν, τῇ οὖνομα ἦν Ἀλαλὴ·
 Ἀργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκει·) στελ-
 λόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες
 ἐς τὴν Φωκαίην κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν
 φυλακὴν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἀρπάγου
 τὴν πόλιν· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιή-
 σαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν
 τοῦ στόλου· πρὸς δὲ ταύτησι, καὶ μύδρον σιδήρεον
 κατεπόντωσαν καὶ ὤμοσαν “μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην
 ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι.” στελ-
 λομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν
 ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν
 ἡθέων τῆς χώρας· ψευδόρκιοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον
 ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκειον ἐφύ-
 λασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον. Ἐπεὶ 166
 τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἶκεον κοινῇ μετὰ τῶν
 πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἕτα πέντε καὶ ἱρὰ ἐνιδρύ-
 σαντο· καὶ ἄγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιόικους

ἅπαντας, στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἐκάτεροι ἐξήκοντα· οἱ δὲ Φωκαῖές πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἔοντα ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος· συμμисγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαεῦσι ἐγένετο· αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντά σφι νῆες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους· καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτήσιν ὅσην οἰαί τε ἐγίνοντο αἱ νῆες σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον ἔπλεον ἐς

11. Ἰ Ῥήγιον. Τῶν δὲ διαφθαρεῖσέων νεῶν τοὺς ἀνδρας, οἳ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτῶν πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ, Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον ἐν τῷ οἱ Φωκαῖές καταλευσθέντες ἐκέατο ἐγένετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι· οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφούς ἔπεμπον βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἀμαρτάδα, ἣ δὲ Πυθίῃ σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι· καὶ γὰρ ἐναγίζουσὶ σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικὸν ἐπιστᾶσι· καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαίων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο· οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἣτις νῦν Ὑέλη καλεέται· ἔκτισαν δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίῃ ἔχρησε κτίσαι ἥρων ἔοντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον.

168 Φωκαῖης μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτως ἔσχε· παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τηῖοι ἐποίησαν· ἐπεὶ τε γὰρ σφῶν εἶλε χώματι τὸ τεῖχος Ἄρπαγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἴχοντο πλείοντες ἐπὶ τῆς Θρηϊκίης, καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἀβδηρα· τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας, οὐκ

ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελασθεὶς τιμὰς νῦν
 ὑπὸ Τηϊῶν τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει.

Οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μῦνοι τὴν δουλοσύνην 169
 οὐκ ἀνεχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας· οἱ δ' ἄλλοι
 Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο
 Ἀρπάγῳ κατάπερ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο
 ἀγαθοὶ περὶ τῆς ἐωυτοῦ ἑκαστος μαχόμενοι, ἐσσω-
 θέντες δὲ καὶ ἀλόντες ἔμενον κατὰ χώραν ἑκαστοι
 καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ, ὡς
 καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὄρκιον ποιησά-
 μενοι ἡσυχίην ἄγον. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίῃ
 ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἡπείρῳ Ἴωνας ἐχει-
 ρώσατο Ἀρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες κα-
 тарρωδίσαντες ταῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ.

Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλληγομένων οὐδὲν 170
 ἦσσαν ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα
 ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην.
 τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρέιχε ἂν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλ-
 λήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε “κοινῷ στόλῳ Ἴωνας
 ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδῶ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν
 κτίζειν πάντων Ἰώνων· καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας
 σφέας δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἀπασέων
 μεγίστην νεμομένους καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι
 δέ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι
 ἐσομένην.” αὕτη μὲν Βιάντος τοῦ Πριηνέος γνώμη
 ἐπὶ διεφθαρμένοισι Ἴωσι γενομένη· χρηστή δὲ καὶ
 πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου
 ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἰόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέ-
 λευε “ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι
 ἐν Τέῳ· Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης· τὰς δὲ ἄλλας
 πόλιας οἰκεομένας μηδὲν ἦσσαν νομίζεσθαι κατάπερ
 εἰ δῆμοι εἶεν.” οὕτω μὲν δὴ σφι γνώμας τοιάσδε
 ἀπεδέξαντο. ✕

Ἀρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο 171
 στρατήν ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καννίους καὶ Λυκίους, ἅμα
 ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων

Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἡπειρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἔόντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ, οἱ δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας· ἄτε δὲ Μίνω τε κατεστραμμένον γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνῶν ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἄμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα· καὶ σφί τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέσθαι Κᾶρες εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημήϊα ποιεέσθαι, καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵπερ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ, τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων· καὶ οὕτω ἐς τὴν ἡπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρήτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογέουσι τούτοις οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἐωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἡπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰὲ διαχρεωμένους τῷπερ νῦν· ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὥς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς· τούτοις μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἔόντες ἄλλου ἔθνεος ὁμόγλωσσοι 172 τοῖσι Καρσί ἐγένοντο, τούτοις δὲ οὐ μέτα. Οἱ δὲ Καίνιοι αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοὶ, εἰσί· αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι· προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἣ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καννικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι· νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοις πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν

ἔστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα εἰλαδὸν συγγίνε-
σθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶ.
ἰδρυνθέντων δέ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὥς σφι
ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μῶνον χρᾶσθαι
θεοῖσι,) ἐνδύντες τὰ ὄπλα ἅπαντες Καύνιοι ἠβηδὸν
τύπτοντες δούρασι τὸν ἡέρα μέχρι οὖρων τῶν Κα-
λυνδικῶν ἔποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινι-
κοὺς θεοὺς. καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοιςι χρέων-
ται. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τῶρχαῖον γεγόνασι. 173
τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι·
διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιλεῖας τῶν
Εὐρώπης παίδων Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπε-
κράτησε τῇ στάσει Μίνως, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρ-
πηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες
ἀπίκοντο τῆς Ἀσίας ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ
νῦν Λύκιοι νέμονται αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς· οἱ
δὲ Μιλύαι τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ
αὐτῶν Σαρπηδὼν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό περ τε
ἡμείκαντο οὖνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν
περιοίκων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι· ὡς δὲ ἐξ Ἀθηνέων
Λύκος ὁ Πανδίονος ἐξελασθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ
ἀδελφεοῦ Αἰγέως, ἀπίκητο ἐς τοὺς Τερμίλας παρὰ
Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην
Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν· νόμοισι δὲ τὰ μὲν
Κρητικοῖσι τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται· ἐν δὲ τόδε
ἴδιον νενομίσασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοιςι συμφέρον-
ται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς
καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν πατέρων· εἰρομένου δὲ ἐτέρου τὸν
πλησίον τίς εἴη; καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν καὶ
τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας· καὶ ἦν μὲν γε
γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενό-
μισται· ἦν δὲ ἀνὴρ ἀστός καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν
γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἅτιμα τὰ τέκνα
γίνεται.

Οἱ μὲν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξά- 174
μενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγον, οὔτε αὐτοὶ οἱ

partus Scythiarum dicitur.

Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώραν οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρας τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς χερσονήσου τῆς Βυβασσίας τὸ δὴ Τριόπιον καλεῖται, εἰούσης τε πάσης [τῆς Κνιδίης,] πλὴν ὀλίγης περιρρῶν. (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορρῇν ἄνεμον ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σίμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα.) τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὼν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὥρυsson οἱ Κνίδιοι ἐν ὧσφ' Ἀρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώραν ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρα ἐς τὴν ἡπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἐστὶ τὸν ὥρυsson· καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γάρ τι καὶ θεϊότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυομένης τῆς πέτρης, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπερησομένους τὸ ἀντίξουν· ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾶ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μήδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ κ' ἐβούλετο.

- Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο καὶ Ἀρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ
 175 στρατῷ ἀμαχητί σφεας αὐτοὺς παρέδοσαν. Ἦσαν δὲ Πηδασεές οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησσοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσιν τε καὶ τοῖσι περιοίκουσι, ἡ ἱερεὶά τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει· τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο· οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μῦνοι τε ἀντέσχον χρόνον Ἀρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον πλείστα, ὅρος τειχίσαντες τῷ οὐνομά ἐστι Λίδῃ.
- 176 Πηδασεές μὲν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἀρπαγος τὸν στρατὸν, ἱπεξιόντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολ·

λοὺς ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἐσσωθέντες δὲ καὶ κατει-
 ληθέντες ἐς τὸ ἄστυ, συνήλυσαν ἐς τὴν ἀκρόπολι
 τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ
 τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν
 ταύτην καίεσθαι· ταῦτα δὲ ποιήσαντές καὶ συνομό-
 σαντες ὄρκους δεινοὺς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες
 Ξάνθιοι μαχόμενοι· τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαρμένων
 Ξανθίων εἶναι, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγδῶκοντα ἰστιάων,
 εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδῶκοντα ἰστίαι αὐταὶ ἔτυχον
 τηρικαῦτα ἐκδημέουσai, καὶ οὕτω περιεγένοντο· τὴν
 μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἄρπαγος· παραπλη-
 σίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε· καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι
 τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω. Τὰ μὲν νυν 177
 κάτω τῆς Ἀσίης Ἄρπαγος ἀνάστατα ἐποίησε, τὰ δὲ
 ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος
 καὶ οὐδὲν παριείς· τὰ μὲν νυν αὐτῶν πλέω παρή-
 σομεν· τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε πλείεστον καὶ
 ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι.

Κῦρος ἐπεὶ τε τὰ πάντα τῆς ἡπείρου ὑποχείρια 178
 ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο· τῆς δὲ Ἀσσυρίας
 ἐστὶ τὰ μὲν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλὰ,
 τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἐνθα σφι
 Νίνου ἀναστάτου γενομένης τὰ βασιλῆϊα κατεστήκεε
 ἦν Βαβυλῶν, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις· πόλις κέεται ἐν
 πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἕκαστον εἰ-
 κοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι
 στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαν-
 τες ὀγδῶκοντα καὶ τετρακόσιοι· τὸ μὲν νυν μέγαθος
 τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου· ἐκε-
 κόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν·
 τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλὴν
 ὕδατος περιθέει· μετὰ δὲ, τείχος πεντήκοντα μὲν πη-
 χέων βασιλῆϊων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων
 πηχέων· (ὁ δὲ βασιλῆϊος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ
 πῆχους μέζων τρισὶ δακτύλοισι·) Δεῖ δὴ με πρὸς 179
 τούτοις ἐτι φράσαι, ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ

ἀναισιμώθῃ καὶ τὸ τεῖχος ὄντινα τρόπον ἔργαστο, ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλίνθενον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς ὥπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ, τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθον ταρσοὺς καλάμων διαστοιβαζόντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλα, δευτέρα δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον· ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μουνόκωλα ἔδειμαν τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίπῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾷσι πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαι πᾶσαι, καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἴς οὖνομα αὐτῇ· ἐνθα ἔστι ποταμὸς οὐ μέγας· Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα· ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφρῆτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὢν ὁ Ἴς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδόει πολλοὺς· ἐνθεν ἡ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. Τετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεια τῆς πόλιος· τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὖνομά ἐστι Εὐφρῆτης. ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὢν δὴ τεῖχος ἐκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου [αἱ ἐπικαμπαὶ] παρὰ χεῖλος ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ αἵμασιγὴ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστὺ αὐτὸ, ἐὼν πλήρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τὰς τε ἄλλας καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὢν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασιγῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι τοσαῦται ἀριθμόν· ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρονται καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστί· ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος

περιθεῖ, οὐ πολλῷ τέψ ασθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεί-
 χους στενιότερον δέ. ἐν δὲ φάρσει ἑκατέρῳ τῆς
 πόλιος τετείχιστο ἐν μέσῳ· ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλῆα,
 περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ,
 Διὸς Βῆλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι
 ἔον, δύο σταδίων πάντη, ἔον τετράγωνον. ἐν μέσῳ
 δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου
 καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ
 ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ,
 μέχρις οὗ ὀκτῶ πύργων· ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξω-
 θεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποί-
 ηται· μεσοῦντι δὲ κου τῆς ἀναβάσιός ἐστι καταγωγὴ
 τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμ-
 παύονται οἱ ἀναβαινοντες· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ
 νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέ-
 εται εὖ ἐστρωμένη, καὶ οἱ τράπεζα παρακέεται χρυ-
 σή· ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον·
 οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνή
 μούνη τῶν ἐπιχωρίων τὴν ἂν ὁ θεὸς ἔλῃται ἐκ πα-
 σέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἔοντες ἱρέες τούτου τοῦ
 θεοῦ. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ 182
 λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ
 ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατάπερ ἐν Θήβησι τῇσι
 Αἰγυπτίησι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ
 Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ
 Διὸς τοῦ Θηβαιέος γυνή· ἀμφότεραι δὲ αὗται λέ-
 γονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν· καὶ κατά-
 περ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἡ πρόμαντις τοῦ θεοῦ,
 ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεὶ ἐστι χρηστήριον
 αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληῖται
 τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ. ✕ Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυ- 183
 λῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός· ἐνθα ἄγαλμα μέγα
 τοῦ Διὸς ἐνι κατήμενον χρύσειον, καὶ οἱ τράπεζα με-
 γάλῃ παρακέεται χρυσή, καὶ τὸ βάθρον οἱ καὶ ὁ
 θρόνος χρυσεός ἐστι, καὶ, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι,
 ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσοῦ πεποιήται ταῦτα· ἔξω

δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμός μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσεοῦ βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα· ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἐκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὀρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκείνιν καὶ ἀνδριάς δυώδεκα πηχέων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἱερά ἀπέκτεινε ἀπαγορεύοντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμητο, ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

- 184 Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλέες, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱρά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναιῖκες δύο. ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα τῆς ὕστερον γειγῆσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὐνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ
- 185 ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασιλεία, τῇ οὐνομα ἦν Νίτωκρις, (αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης,) τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγγήσομαι· τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ὀρώσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἅλλα τε ἀραιρημένα ἄσπεα αὐτοῖσι ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νῖνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα, πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δὴ τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρὶς ἐς τῶν τινὰ κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων· τῇ δὲ κώμῃ οὐνομά ἐστι ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης Ἀρδέρικκα· καὶ νῦν οἱ ἂν κομίζονται ἀπὸ

τῇσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θύνατος μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τί ἐστι· κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλῶνος ὥρυσσε ἔλυτρον λίμνη ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰὲ ὀρύσσουσα εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεύσα εἴκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα, ἐπεὶ τε δέ οἱ ὥρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίηε δὲ ἀμφοτέρα ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ τὸ ὥρυγμα πᾶν ἔλος, ὡς ὃ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἐκ τε τῶν πλῶν ἐκδέκῃται περίοδος τῆς λίμνης μακρῇ. κατὰ τοῦτο δὲ εἰργάζετο τῆς χώρας τῇ αἰ τε ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μῆδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ 186 βάθεος περιεβάλετο, τοιγύνη δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποίησατο· τῆς πόλιος εὐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν· καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο· αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεΐδε· ἐπεὶ τε γὰρ ὥρυσσε τὸ ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους περιμήκας· ὡς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἐτοῖμοι καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὥρυσσε χωρίον, ἐν τῷ ἐπίμπλατο τοῦτο ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ῥέεθρου, τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ, κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσις τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, αἰοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῆσι, κατὰ τὸν

αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ, τοῦτο δὲ κατὰ μέσσην κου μάλιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοὺς ὠρύξατο οἰκοδόμειε γέφυραν δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅπως μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῖντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαιρέεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὥς δὲ τό τε ὄρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνει ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω τὸ ὄρυχθὲν ἔλος γενόμενον ἐς δέον ἐδόκει γεγονέναι, καὶ τοῖσι πολιῆτησι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη.

187 Ἡ δ' αὐτὴ αὕτη βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινα ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος τάφον ἐωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων· ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ΕΜΕΥ ὙΣΤΕΡΟΝ ΤΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΛΑΒΕΤΩ ΟΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ, ΑΛΛΩΣ ΑΝΟΙΞΗΙ· ΟΥ ΓΑΡ ΑΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιήλθε ἡ βασιλῆϊ· Δαρεῖω δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκει εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρεέσθαι, καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν [τῶν χρημάτων] ἐπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά· τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχράτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι· ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εἶρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε· ΕΙ ΜΗ ΑΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ΟΥΚ ΑΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ΑΝΕΩΙΓΕΣ· αὕτη μὲν νυν ἡ βασιλεία τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

188 Ὁ δὲ δὴ Κύρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν

if he should be short

παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἑωυτοῦ
τοῦνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. (στρα-
τεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσ-
κευασμένοισι ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι· καὶ δὴ καὶ
ὑδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ
παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς καὶ
ἄλλον οὐδενὸς ποταμοῦ· τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω
τοῦ ὕδατος ἀπειρημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετρά-
κυκλοι ἡμίονοι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοισι ἀργυρέ-
οισι, ἔπονται ἔπη ἂν ἐλαύνησι ἐκάστοτε.) Ἐπεὶ τε 189
δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγένετο
ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι
οὖρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοὶ δὲ ἐς ἕτερον
ποταμὸν Τίγριν· ὁ δὲ παρὰ Ὠπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν
Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοὶ· τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην
ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειράτο ὁ Κῦρος, ἔοντα νησι-
πέρητον, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν
ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπει-
ράτο· ὁ δέ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων.
κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο
ὑβρίσαντι, καὶ οἱ ἐπηπείλησε οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα
ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναῖκάς μιν εὐπετέως
τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας διαβήσεσθαι· μετὰ δὲ τὴν
ἀπειλήν, μετεῖς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στράτευσιν διαίρει
τὴν στρατιὴν δίχα, διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενάς
ὑποδέξας διώρυχας ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἐκ-
άτερον τὸ χεῖλος τετραμμένας τοῦ Γύνδεω πάντα
τρόπον· διατάξας δὲ τὸν στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε·
οἳ δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἦνετο μὲν τὸ
ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερεῖν πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ
διέτριψαν ἐργαζόμενοι. †

Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος ἐς 190
τρηκοσίας καὶ ἐξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ
τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν
Βαβυλῶνα· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι
ἔμενον αὐτόν· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς

as much as to say, had you not been content, you
would not have stolen the pennies from a dead woman's
eyes.

πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἰσσωθέντες τῇ μάχῃ κατελήθησαν ἐς τὸ ἄστυ· οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνει ὁμοίως ἐπιχειρόντα, προεσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα· Κῦρος δὲ ἀπορίησι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινόμενου συχνοῦ ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομέ-
 191 νων. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίησε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὅπισθε αὐτὶς τῆς πόλιος τάξας ἐτέρους τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμὸς, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ρέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τά περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεια ἐποίησε κατὰ τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίησε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἔλος, τὸ ἀρχαῖον ρέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ· γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι οἵπερ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ρέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, ὑπονενοστηκότος ἀνδρὶ ὥς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κη, κατὰ τοῦτο ἐσῆεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιεύμενον, οὐδ' ἂν περιϊδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακληῖσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἰμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφεας ὥς ἐν κύρτῃ· νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὥς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ

ἔσχατα τῆς πόλιος ἐαλωκότων, τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἐαλωκότας· ἀλλὰ (τυχεῖν γάρ σφι εὐῶσαν ὀρτὴν) χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο.

Καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀραίρητο. 192
τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τίς ἐστι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραίρηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῇ πᾶσα ὅσης ἄρχει· δυώδεκα ὧν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν, τοὺς τέσσερας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρα, τοὺς δὲ ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη· οὕτω τριτημορίῃ ἡ Ἀσσυρίη χώρα τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίας· καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρας ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπήνην καλέουσι, ἔστι ἀπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη· ὅκου Τριτανταίχμη τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέως ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦτον ἀργυρίου μὲν προσήει ἐκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή· (ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον ἐὼν Περσικόν, χωρέει μεδίμνον Ἀττικῆς πλεῖον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι) ἵπποι δὲ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν πολεμιστέων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας ὀκτακόσιοι, αἱ δὲ βαινόμεναι ἑξακισχίλιαι καὶ μύρια· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους· κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτο δὴ τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων εὐδῶσαι ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ προσετισταχάτο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἔοντα. Ἡ δὲ γῇ τῶν Ἀσσυρίων 193
ὔεται μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ρίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο· ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀδρύνεται τε τὸ λήϊον, καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος, οὐ κατὰπερ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσὶ τε καὶ κηλωνήτοις ἀρδόμενος· ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρα πᾶσα,

κατάπερ ἡ Αἰγυπτία, κατατέμνεται ἐς διάρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νησιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν· ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις οἴκητο· ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἀπασέων μακρῷ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειράται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκὴν οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην· τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ, ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὕτη ἐωυτῆς ἐνείκη, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει· τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων· ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται ἐξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστήν πολλὴν ἀπῖκται· χρέονται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες· εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῖνες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι, τὰ τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνη τέ σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύνων καὶ μὴ ἀπορρή ὁ καρπὸς ὁ τοῖ φοίνικος· ψῆνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι.

- 194 Τὸ δὲ ἀπάντων θῶμα μέγιστόν μοί ἐστι τῶν ταύτῃ μετὰ γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσω· τὰ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἔοντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα· ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατ' ὑπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφους τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀπο-

κρίνοντες οὔτε πρόωρον συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρό-
πον κυκλοτερέα ποιήσαντες· καὶ καλάμης πλήσαντες
πάν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιάσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέ-
ρεσθαι φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοι-
νικητίους κατάγουσι οἴνου πλέους· ἰθύνεται δὲ ὑπὸ τε
δύο πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἐστεώτων· καὶ
ὁ μὲν ἔσω ἔλκει τὸ πλήκτρον ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιεῖται
δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω, τὰ
δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον
ἔχει· ἐν ἐκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἕνεστι, ἐν δὲ τοῖσι
μέζοσι πλεῦνες· ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν
Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν
τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὧν ἐκήρυξαν,
τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύ-
νουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους· ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ
οὐκ οἶά τέ ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ
ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται
τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων· ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους
ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα
τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα
αὐτοῖσί ἐστι τοιαῦτα. Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται, 195
κιθῶνι ποδηνεκεί λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρίνειον
κιθῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλό-
μενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι
Βοιωτήσιν ἐμβάσι· κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι
ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πάν τὸ σῶμα· σφρηγίδα δὲ
ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἐκάστῳ
δὲ σκῆπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ρόδον ἢ
κρίνον ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφί
νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον· αὕτη μὲν δὴ σφί ἄρτισις
περὶ τὸ σῶμα ἐστί.

Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώ- 196
τατος ὁδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέραν, τῷ καὶ Ἰλλυ-
ριῶν Ἑνεγοὺς πυνθάνομαι χρῆσθαι· κατὰ κόμας ἐκά-
στας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἐκάστου ἐποιέετο τάδε· ὥς ἂν αἱ
παρθέναι γινοίατο γάμων ὥραϊαι, ταύτας ὅκως συν-

ἀγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας· περίξ
 δὲ αὐτὰς ἵστατο ὄμιλος ἀνδρῶν· ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν
 ἐκάστην κήρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην
 ἐκ πασέων, μετὰ δὲ, ὅπως αὕτη εὐρούσα πολλὸν
 χρυσίον πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε ἢ μετ' ἐκείνην
 ἔσκε εὐειδεστάτη· ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικῆσει·
 ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπί-
 γαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλ-
 λιστενούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι,
 οὗτοι δὲ εἶδεος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν Χ
 χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον·
 ὥς γὰρ διεξέλθοι ὁ κήρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας
 τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἴ
 τις αὐτέων ἔμπηρος ᾗν, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε,
 ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν συνοικέειν
 αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσεκέετο·
 τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθέ-
 νων· καὶ οὕτω αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπή-
 ρους ἐξεδίδουσιν· ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα
 ὅτεω βούλοιτο ἕκαστος οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέω
 ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθέnon πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυη-
 τὰς χρῆν καταστήσαντα ἢ μὴν συνοικῆσειν αὐτῇ
 οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροίατο, ἀποφέρειν
 τὸ χρυσίον ἐκέετο νόμος· ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης
 ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι· ὁ μὲν
 νυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ᾗν· οὐ μέντοι νῦν γε
 διετέλεσε ἑὼν· ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασιν νεωστὶ γενέ-
 σθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μὴδ' ἐς ἐτέραν πόλιν
 ἄγωνται· ἐπεὶ τε γὰρ ἀλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκο-
 φθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων
 197 καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα· Δεύτερος δὲ σοφίῃ
 ὃδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκε· τοὺς κάμνοντας
 ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται
 ἱητροῖσι· προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμ-
 βουλευούσι περὶ τῆς νούσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦ-
 τον ἔπαθε ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα·

ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι
 ἄσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον
 εἶδε ἐκφυγόντα· σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα
 οὐ σφί ἕξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον ἔχει.
 Ταφαὶ δὲ σφί ἐν μέλιτι. θρήνοι δὲ παραπλήσιοι 198
 τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ
 ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλωνίος, περὶ θυμὸν καταγιζόμε-
 νον ἵζει· ἐτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τῶντὸ τοῦτο ποιεῖ· ὀρθρου
 δὲ γενομένου λούνται καὶ ἀμφότεροι· ἄγγεος γὰρ
 οὐδενὸς αἴφονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταῦτὰ δὲ ταῦτα
 καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι.

Ὁ δὲ δὴ αἰσχιστος τῶν νόμων ἔστι τοῖσι Βαβυ- 199
 λωνίοισι ὅδε· δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἰσομένην
 ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ
 ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι
 τῇσι ἄλλησι οἷα πλούτῳ ὑπερφρονέουσαι, ἐπὶ ζευγέων
 ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι πρὸς τὸ ἱρὸν ἐστᾶσι· θερα-
 πητὴ δὲ σφί ὅπισθεν ἔπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες
 ποιεῦσι ὧδε· ἐν τεμένει Ἀφροδίτης κατέαται στέφα-
 νον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος, πολλαὶ
 γυναῖκες· αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται·
 σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντη τρόπον ὁδῶν ἔχουσι
 διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγον-
 ται. ἔνθα ἐπεὰν ἴζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσ-
 σεται ἐς τὰ οἰκία ἢ τίς οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν
 ἐς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ· ἐμβαλόντα δὲ
 δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· “ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα.”
 Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι· τὸ
 δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν· οὐ γὰρ μὴ ἀπώ-
 σηται· οὐ γὰρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο
 τὸ ἀργύριον· τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται, οὐδὲ
 ἀποδοκιμᾶ οὐδένα· ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη
 τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, καὶ τῷπὸ τούτου
 οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψαι. ὅσαι
 μὲν νυν εἰδεός τε ἐπαρμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ
 ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ,

χρόνον πολλὸν προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

- 200 Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστέασι. εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς, αἱ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μούνον· τοὺς ἐπεὶ τε ἂν θηρεύσαντες ἀγῆνῳσι πρὸς ἥλιον, ποιεύσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον, καὶ λεγόντες ὑπέροισι σῶσι διὰ σινδόνης· καὶ ὅς μὲν ἂν βούληται αὐτῶν ἅτε μάζαν μαζάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.
- 201 Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἐωυτῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἳ τινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.
- 202 Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἰστροῦ· νήσους δ' ἐν αὐτῷ Δέσβῳ μεγάθρα παραπλησίας συχνὰς φασι εἶναι, ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους, οἱ σιτέονται μὲν ρίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθασθαι ὠραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν· ἄλλα δὲ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρποὺς τοιοῦσδε τινὰς φέροντα, τοὺς, ἐπεὶ τε ἂν ἐς τὼντὸ συνέλθωσι κατὰ εἰλας καὶ πῦρ ἀνακαύσονται, κύκλῳ περιῖζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὁσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύσκεσθαι τῇ ὀσμῇ, κατάπερ Ἑλλήνας τῷ οἴνῳ· πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε αἰύστασθαι καὶ ἐς αἰοιδὴν ἀπικνέεσθαι· τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαίτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος, στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν

τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἑλέα τε καὶ τενάγεια ἐκδιδοῖ· ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμούς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι· τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν.

Ἡ δὲ Κασπίη θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμ-204 μίσγονσα τῇ ἐτέρῃ θαλάσσῃ· τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα· ἡ δὲ Κασπίη ἐστι ἐτέρῃ ἐπ' ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσίῃ χρεωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δὲ τῇ εὐρυτάτῃ ἐστὶ αὐτῇ ἑωυτῆς ὀκτῶ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ἐὼν οὐρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάλῃ ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρίης ζῶντα· ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδῆς παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγρηράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ κατάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχήν. μίξις δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, κατάπερ τοῖσι προβάτοισι.

Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης, 204 τῆς Κασπίης καλεομένης, ὁ Καύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα πεδίον ἐκδέκεται πλήθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν· τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμὴν στρατευσασθαι· πολλὰ τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν· πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλεον τι εἶναι ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ εὐτυχία ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκη γὰρ ἰθύσειε στρατεῦεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκείνο τὸ ἔθος διαφυγέειν.

- 205 Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος, γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρίς οἱ ἦν οὖνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνάτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναῖκα ἣν ἔχειν· ἡ δὲ Τόμυρις συνιῖσα οὐκ αὐτὴν μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιλῆην, ἀπείπατο τὴν πρόσδοτον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλω οὐ προεχώρει, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεα ἐποίεετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατητὴν, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν
- 206 ποταμὸν οἰκοδομεόμενος. Ἐχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· πανσάμενος δὲ, βασίλευε τῶν σεωυτοῦ καὶ ἡμέας ἀνέχευ ὀρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκων ἐθελήσεις ὑποθήκησι τῇσινδε χρέεσθαι, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ δι’ ἡσυχίης εἶναι; σὺ δὲ εἰ μεγάλως προθυμέαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μὲν τὸν ἔχεις ζευγνὺς τὸν ποταμὸν ἄφες, σὺ δὲ, ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν, διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην· εἰ δ’ ἡμέας βούλειαι ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην· σὺ τῷντὸ τοῦτο ποίειε.” ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους, συναγεῖρας δὲ τούτους ἐς μέσον σφί προετίθει τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέη· τῶν δὲ κατὰ τῷντὸ αἰ γινώμαι συνεξέπιπτον κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυρίν τε καὶ
- 207 τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν. Παρεὼν δὲ καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένη γνώμῃ λέγων τάδε· “ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι ὅτι ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὀρῶ σφάλμα ἐὼν οἴκῳ τῷ σῷ κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν· τὰ δέ μοι παθήματα ἑόντα ἀχάριτα μαθήματα γεγόνεε. εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν

οὐδὲν ἂν εἶη πρήγμα γνώμας ἐμέ σοι ἀποφαίνεσθαι· εἰ δὲ ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἷς καὶ ἐτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκείνο πρῶτον μάθε, ὥς κύκλος τῶν ἀνθρωπηῶν ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἔῃ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι· εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἐνι ἐσσωθεῖς μὲν προσαπολλύεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δηλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ τὸ ὀπίσω φεύγονται ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι· νικῶν δὲ οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων νικῶν Μασσαγέτας ἔποιο φεύγουσι· τοῦτο γὰρ ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλάς ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος· χωρὶς τε τοῦ ἀπηγημένου, αἰσχροὺ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσειω γυναικὶ εἴξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. νῦν ὦν μοι δοκεῖ, διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκείνοι διεξίωσι, ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ἀπαθείες· τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι, τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα· ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον τοὺς λοιποὺς αὐτῆς ἐξαναχωρέειν ἐπὶ τὸν ποταμόν· ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἀμάρτω, κείνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέφονται τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων.”

Γνώμαι μὲν αὗται συνέστασαν. Κῦρος δὲ μετ-208 εἰς τὴν προτέρην γνώμην τὴν Κροΐσου δὲ ἐλόμενος, προηγόρευε Τομύρι ἐξαναχωρέειν, ὥς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεε, κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα· Κῦρος δὲ Κροΐσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθείς

τῷ ἐωντοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιληίην
 ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν
 καὶ εὖ ποιεῖν ἣν ἡ διάβασις ἢ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ
 ὀρθωθῇ, ταῦτα ἐντειλάμενος καὶ ἀποστείλας τοίτους
 ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν καὶ ὁ στρα-
 209 τὸς αὐτοῦ. Ἐπεὶ τε δὲ ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεα,
 νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν εὐδων ἐν τῶν Μασσα-
 γετέων τῇ χώρῃ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπ-
 νῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον
 ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τουτέων τῇ μὲν
 τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστά-
 σπεῖ δὲ τῷ Ἀρσάμεος ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ ἦν
 τῶν παίδων Δαρείος πρεσβύτατος, ἔων τότε ἡλικίην
 ἐς εἰκοσὶ κου μάλιστα ἔτα· καὶ οὗτος καταλέλειπτο
 ἐν Πέρσῃσι· οὐ γὰρ εἶχε κω ἡλικίην στρατεύεσθαι.
 ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξεγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἐωντῷ
 περὶ τῆς ὀψιος· ὥς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ
 ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα καὶ ἀπολαβὼν μόνον
 εἶπε· “Ὑστασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε
 καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε· ὥς δὲ ταῦτα ἀτρεκέως οἶδα,
 ἐγὼ σημανέω· ἐμεῦ θεοὶ κηδέαται, καὶ μοι πάντα
 προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ πα-
 ροιχομένῃ νυκτὶ εὐδων, εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν
 πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ
 τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην
 ἐπισκιάζειν· οὐκ ὄν ἐστι μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὀψιος ταύ-
 της οὐδεμία, τὸ μὴ κεῖνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί· σὺ
 τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ
 ποίεε ὅκως ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω
 ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσης τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον.”
 210 Κῦρος μὲν δοκέων Δαρείον οἱ ἐπιβουλεύειν, ἔλεγε
 τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε, ὥς αὐτὸς μὲν
 τελευτήσῃ αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι ἢ δὲ βασιληίῃ
 αὐτοῦ περιχωρεῖ ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται δὴ ὦν ὁ
 Ὑστάσπης τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴῃ ἀνὴρ Πέρ-
 σης γεγωνὼς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει, εἰ δ' ἔστι,

ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἀπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλευεῖν περὶ σέο, ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τοῦτο ὃ τι σὺ βούλει.” Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξεα, ἥϊε ἐς Πέρσας φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρείον.

Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης 211 ὁδὸν, ἐποίεε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κίρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρήϊου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορις τοῦ στρατοῦ τοὺς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευσεν ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους κλιθέντες δαίνυντο, πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου εἶδον· οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφεων ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῖνας ἐζώγρησαν καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὖνομα ἦν Σπαργαπίσης. Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιήν 212 γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον ἔλεγε τάδε· “ἅπληστε αἵματος Κῦρε, μηδὲν ἐπαρθῆς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷπερ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα ἐπαναπλῶειν ὑμῖν ἔπεα κακὰ, τοιούτῳ φαρμάκῳ δολώσας ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μεν εὖ παραινεούσης ὑπόλαβε τὸν λόγον· ἀποδούς μοι τὸν παῖδα ἅπιθι ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἀξήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας· εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμενυμί τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην ἢ μὴν σε ἐγὼ καὶ ἅπληστον ἔοντα αἵματος κορέσω.” Κῦ- 213 ρος μὲν νυν τῶν ἐπέων οὐδένα τούτων ἀνενειχθέντων

ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὥς μιν ὁ τε οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε· ὥς δὲ ἐλίθη τε τάχιστα καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἐωυτόν· καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ 214 τοιούτῳ τελευτᾷ· Τόμυρις δὲ, ὥς οἱ ὁ Κῦρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἐωυτῆς δύναμιν συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι· καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γεγόμενον· πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν· μετὰ δὲ, ὥς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι· χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν, τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται περιεγενέατο· ἥ τε δὴ πολλῇ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα· ἄσκον δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπῆϊον Τόμυρις ἐδίξητο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν· ὥς δὲ εὔρε, ἐναπῆπτε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἄσκον, λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε· “Σὺ μὲν ἐμὲ ζώονσάν τέ καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλω, σὲ δ' ἐγὼ, κατάπερ ἠπέιλησα, αἵματος κορέσω.” τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

215 Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι καὶ δίαιταν ἔχουσι. ἵππῳται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι, (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι,) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστήρας καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κοσμεῖνται· ὥς δ' αὐτῶς

τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα χαλκέους θώρη-
 κας περιβάλλουσι· τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινούς καὶ
 στόμια καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ
 χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφί ἐστι ἐν τῇ
 χώρῃ· ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος. Νόμοισι 216
 δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος
 ταύτῃσι δὲ ἐπίκοινα χρέωνται· ὁ γὰρ Σκύθας φασὶ
 Ἑλληνες ποιεῖν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες ἀλλὰ
 Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμῆσει γυναικὸς Μασ-
 σαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ
 τῆς ἀμάξης μίσγεται ἀδεῶς. οὖρος δὲ ἡλικίης σφι
 προκέεται ἄλλος μὲν οὐδεῖς· ἐπεὰν δὲ γέρων γένη-
 ται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες
 θύουσὶ μιν καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ· ἐψήσαντες
 δὲ τὰ κρέα κατευοχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώ-
 τατά σφι νενόμισται· τὸν δὲ νοῦσῳ τελευτήσαντα
 οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι συμφορὴν
 ποιεύμενοι ὅτι οὐκ ἔκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι
 δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων. οἱ δὲ
 ἀφθονοὶ σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται·
 γαλακτοπόται δὲ εἰσὶ. θεῶν δὲ μόνον ἥλιον σέβον-
 ται, τῷ θύουσι ἵππους· νέμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης
 τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχος
 στον δατέονται.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ.

ΕΥΤΕΡΠΗ.

- 1 Τελευτήσαντος δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασίλην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης, τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς· τῆς προαποθανούσης, Κύρος αὐτός τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἡρχε πένθος ποιέεσθαι· ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἰωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὥς δούλους πατρῷους ἐόντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἡρχε καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐπεκράτεε.
- 2 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἐωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ δὲ Ψαμμίτιχος βασιλεύσας ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τοῦτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἐωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἐωυτούς· Ψαμμίτιχος γὰρ ὥς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν, οἳ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἰέναι ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἐωυτῶν κέεσθαι αὐτὰ, καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἶγας, πλησάντα δὲ τοῦ γάλακτος τᾶλλα διαπρήσσεσθαι· ταῦτα δ' ἐποιέε τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμίτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνυζημάτων· ἣντινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην· τάπερ ὦν

καὶ ἐγένετο· ὥς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε τὰυτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα βεκὸς ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας· τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἡσυχος ἦν ὁ ποιμήν, ὥς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότη ἤγαγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου· ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμίτιχος, ἐπυνθάνετο οὔτινες ἀνθρώπων βεκὸς τί καλέουσι· πυνθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον· οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι καὶ τοιοῦτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἐωυτῶν. Ὡδε μὲν γενέσθαι τῶν ὀϊρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ, καὶ ὥς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαιταν οὕτως ἐποιήσατο τῶν παίδων παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφὴν τῶν παίδων τοσαῦτα ἔλεγον· ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτῶν τούτων εἵνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι· οἱ γὰρ Ἡλιουπολίται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι· τὰ μὲν νυνθεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέσθαι, ἔξω ἢ τὰ οἰνόματα αὐτῶν μῦθον, νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. Ὅσα δὲ ἀνθρω- 4 πῆϊα πρήγματα ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι· πρῶτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἀπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐν αὐτῷ, δυνώδεκα μέρεα δασαμένους τῶν ὠρέων ἐς αὐτόν· ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἄστρον ἔλεγον· ἄγονσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὠρέων εἵνεκεν, Αἰγύπτιοι δὲ τριηκον-

τημέρους ἄγοντες τοὺς δυνώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ· καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὥρέων ἐς τὸντὸ περιῶν παραγίνεται. δυνώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρῶτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἑλλήνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρῶτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοις ἐγγλύψαι καὶ τούτων μὲν νῦν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα· βασιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα· ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ πᾶσαν Αἰγυπτον εἶναι ἔλος· καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων· ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θαλάσσης ἐπτά ἡμερῶν ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. Καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρας· δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι ἰδόντι δὲ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἰγυπτος, ἐς τὴν Ἑλληνες ναυτίλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοις ἐπικτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατ' ὑπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι [τοιόνδε] ἔλεγον· ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον.

Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρας ἐστὶ τοιῆδε· πρῶτα μὲν προσπλέων, ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεῖς καταπειρητηρίην πηλὸν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἑνδεκα ὀργυῇσι ἔσσει. τοῦτο μὲν ἔτι τοσοῦτο δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν. Αὕτης δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμέας διαιρέομεν εἶναι Αἰγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει· ταύτης ὦν ἅπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοί εἰσι· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναι εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυῇσι μεμετρήκασιν τὴν χώραν· ὅσοι δὲ ἦσσαν γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι· οἱ δὲ ἄφθανον λίην, σχοῖνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγῃς τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὼν Αἰγύπτιον,

ἐξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι
ἐξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν. Ἐν-7
θεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἑλιουπόλιος ἐς τὴν μεσό-
γαιαν ἔστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπτίη τε
καὶ ἄνδρος, καὶ ἰλὺς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἑλιού-
πολιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ
μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῷ, τῇ ἀπὸ τῶν δυνώδεκα
θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἔς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν
νῆον τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διά-
φορον εὔροι τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τουτέων τὸ
μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων·
ἢ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαί-
δεκα σταδίων, ὥς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων·
ἢ δὲ ἐς Ἑλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἐς τὸν
ἀριθμὸν τούτων. Ἀπὸ δὲ Ἑλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, 8
στεινή ἔστι Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης
ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμ-
βρίης τε καὶ νότου, αἰεὶ ἄνω τείνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν
καλεομένην θάλασσαν· ἐν τῷ αἰ λιθοτομίαι ἔνεισι
αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι.
ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπτει ἐς τὰ εἴρηται τὸ ὄρος·
τῇ δὲ αὐτὸ ἐσωτοῦ ἐστὶ μακρότατον, ὥς ἐγὼ ἐπυνθα-
νόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἡοῦς
πρὸς ἐσπέρην· τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡῷ λιβανωτοφόρα
αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μὲν νυν τὸ ὄρος
τοιούτο ἐστί. τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου,
ὄρος ἄλλο πέτρινον τείνει ἐν τῷ αἰ πυραμίδες ἔνεισι,
ψάμμῳ κατειλυμένον, τεταμένον τὸν αὐτὸν τρόπον
τὸν καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα.
τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἑλιουπόλιος οὐκέτι πολλὸν χωρίον,
ὥς εἶναι Αἰγύπτου· ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων
ἀναπλόου στεινή ἔστι, Αἴγυπτος ἐοῦσα· τῶν δὲ
οὐρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξύ πεδιάς μὲν γῆ·
στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ στεινότα-
τόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλείους ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὐ-
ρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν αὐτῇς

εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι. Πέφυκε μὲν νυν ἡ χώρα
 9 αὕτη οὕτω. ἀπὸ δὲ Ἑλιουπόλιος ἐς Θήβας, ἔστι
 ἀνάπλοος ἑννέα ἡμερέων· στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ, ἐξή-
 κοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων
 ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἑόντων. οὗτοι συντιθέμενοι οἱ
 στάδιοι Αἰγύπτου· τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν ἤδη μοι
 καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι στα-
 δίων καὶ τρισχιλίων· ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς
 μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστὶ, σημανέω· στάδιοι
 γάρ εἰσι ἑκκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι· τὸ δὲ
 ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν,
 στάδιοι χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοί εἰσι.

10 Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἡ πολλή, κα-
 τάπερ οἱ ἱεεὲς ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι
 ἐπὶ κτήτος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρη-
 μένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ
 ἐφαίνεται μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ
 τά τε περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην καὶ Ἐφεσόν τε καὶ
 Μαιάνδρου πεδίων, ὥς γε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγά-
 λοισι συμβαλέειν· τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχω-
 σάντων ποταμῶν, ἐνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου
 ἑόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος περὶ
 ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ
 οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἑόντες μεγάθρα, οἳ τινες ἔργα
 ὑποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω
 οὐνόματα, καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀχελώου· ὅς
 ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξιεὶς ἐς θάλασσαν τῷ
 Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἡπειρον πεποιήκε.

11 Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω,
 κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομέ-
 νης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στενὸς ὥς
 ἔρχομαι φράσω· μῆκος μὲν πλόου, ἀρξάμενῳ ἐκ
 μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν, ἡμέραι
 ἀναισιμουῖνται τεσσαράκοντα εἰρεσίῃ χρεωμένῳ· εὐ-
 ρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἥμισυ ἡμέρας
 πλόου· ῥήγχι δ' ἐν αὐτῷ καὶ ὄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν

ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι· τὸν μὲν ἐκ τῆς βορρῆς θαλάσσης κόλπον ἐσέχοντα ἐπὶ Αἰθιοπίας· τὸν δὲ [Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων] ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίας· σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρας· εἰ ὦν δὴ ἐθελήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλῖει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντός γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἂν· κοῦ γέ δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος καὶ πολλῷ μέζων ἔτι τούτου, ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ; Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι 12 λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχυλία τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὖρεσι, καὶ ἄλμην ἐπαιθέουσιν ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μόνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον· πρὸς δὲ, τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται,) ἀλλὰ μελάγγαιόν τε καὶ κατερρηγνυμένην, ὥστε ἐοῦσαν ἰλὺν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατενηνεγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ· τὴν δὲ Λιβύην ἰδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν.

Ἔλεγον δὲ καὶ τότε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς 13 χώρας ταύτης οἱ ἱρέες, ὥς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτὼ πῆχας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος· καὶ Μοίρι οὐκ ἦν ἔτα εἰνακόσια τετελευτηκότι ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον· νῦν δὲ, ἦν μὴ ἐπ' ἐκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πῆχας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώραν· δοκέουσί τέ μοι Αἰ-

γυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες
τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἣν οὕτω
ἡ χώρα αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδῶ ἐς ὕψος καὶ τὸ ὁμοῖον
ἀποδιδῶ ἐς αὐξήσιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ
Νείλου, πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον
Αἰγύπτιοι τό κοτε αὐτοῖς Ἑλληνας ἔφασαν πείσεσθαι·
πυθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων,
ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται κατάπερ ἡ σφετέρη, ἔφα-
σαν “Ἑλληνας ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης
κακῶς πεινήσειν.” τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν,
ὡς “εἰ μὴ ἐβελήσει σφι ὕειν ὁ θεὸς ἀλλ' αὖχμῳ
διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἑλληνες αἰρεθήσονται· οὐ γὰρ
δὴ σφι ἔστι ὕδατος οὐδεμία ἄλλη ἀποστρυφή, ὅτι
μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μῦνον.”

- 14 Καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἑλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς
ἔχοντα εἴρηται· φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι
ὡς ἔχει φράσω. εἴ σφι θέλοι, ὡς καὶ πρότερον εἶπον,
ἡ χώρα ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γάρ ἐστι ἡ αὐξανο-
μένη) κατὰ λόγον τοῦ παροιχομένου χρόνου ἐς ὕψος
αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων
πεινήσουσι; εἰ μήτε γε ὕεται σφι ἡ χώρα, μήτε ὁ
ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν.
ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομί-
ζονται ἐκ γῆς, τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων καὶ
τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἱ οὔτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύ-
τες αὐλακας ἔχουσι πόνους, οὔτε σκάλλοντες, οὔτε
ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ὧλλοι ἀνθρωποι περὶ
λήϊον πονέουσι· ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόμα-
τος ἐπελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολείπη
ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἐωυτοῦ ἄρουραν
ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὕς· ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῇσι
ὕσιν τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει· ἀπο-
δινήσας δὲ τῇσι ὕσιν τὸν σῖτον, οὕτω κομίζεται.

- 15 Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι
τὰ περὶ Αἶγυπτον, οἳ φασὶ τὸ Δέλτα μῦνον εἶναι
Αἶγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες

τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὴ τεσσεράκοντά εἰσι σχοῖνοι· τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἔς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον· τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Λιβύης τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύοιμεν ἂν, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώραν· ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγυπτιοὶ καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἔστι κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός· εἰ τοίνυν σφι χώρα γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιειργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουσι; ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπ' Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεὶ τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο· προϊούσης δὲ τῆς χώρας, πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἰγυπτὸς ἐκαλεῖτο· τῆς τὸ περίμετρον στάδιοι εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. Εἰ ὦν ἡμεῖς 16 ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώσκομεν, Ἰῶνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου. εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἰῶνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι· οἳ φασὶ τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην· τέταρτον γὰρ δὴ σφεας δεῖ προσλογίζεσθαι, Αἰγύπτου τὸ Δέλτα· εἰ μὴ τι γέ ἐστι τῆς Ἀσίας μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γέ ἐστι, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης· τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὅξυ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξύ Ἀσίας τε καὶ Λιβύης γίνονται ἂν.

Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ὧδε 17 καὶ περὶ τούτων λέγομεν· Αἰγυπτὸν μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκομένην, κατάπερ Κι-

λικίην τὴν ὑπὸ Κιλικίων, καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὖρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἶδαμεν οὐδὲν ἐὼν ὀρθῶ λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὔρους. εἰ δὲ τῷ ὑπ' Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομιοῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν, ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιέων ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λιβύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίης· ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων, ῥέει μέσσην Αἴγυπτον σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἐὼν ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, σχίζεται τριφασίας ὁδούς· καὶ ἡ μὲν πρὸς ἡῷ τρέπεται, τὸ καλέεται Πηλούσιον στόμα· ἡ δὲ ἐτέρῃ τῶν ὁδῶν πρὸς ἐσπέρην ἔχει· τοῖτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται· ἡ δὲ δὴ ἰθὺα τῶν ὁδῶν τῷ Νεῖλῳ ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοῖρην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἥκιστα οὐνομαστήν· τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα. ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαῖτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά.

- 18 Μαρτυρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος ὅσῃν τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωντοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην· οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἀπιοῦ οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱερὰ θρησκίῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπειψαν ἐς Ἀμμωνα φάμενοι· οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐκ ὁμολογέειν αὐτοῖσι, βούλεσθαι

τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι γενέσθαι.” ὁ δὲ θεός σφεας οὐκ ἔα ποιεῖν ταῦτα, φὰς “Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὃ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκούντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι.” οὕτω σφι ταῦτα 19 ἐχρήσθη. ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθύη, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου, ἐνιαχῇ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερέων ἐκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεὺν ἔτι τούτου, καὶ ἔλασσον.

Τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔτε τι τῶν ἱρέων οὔτε ἄλλον οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθη. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ’ αὐτῶν πυθέσθαι, ὃ τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύνων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινέων ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δ’ ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον· ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διατελεεῖ ἐὼν, μέχρι οὗ αὖτις τροπέων τῶν θερινέων. τούτων ὧν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἰός τ’ ἐγενόμην παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἦντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λελεγμένα βουλόμενος εἰδέναι, ἱστόρεον, καὶ ὃ τι αὔρας ἀποπνεούσας μῦθος ποταμῶν πάντων οὐ παρέχεται. 20 Ἀλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες, ἐπίσημοι βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδοὺς· τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν εὐδ’ ἀξιώ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μῦθον· τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύνειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίαί μὲν οὐκ ὧν ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τῶντὸ ἐργάζεται· πρὸς δὲ, εἰ ἐτησίαί αἵτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς ὅσοι τοῖσι ἐτησίησι ἀντίοι ῥέουσι ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσοῦτω, ὅσῳ ἐλάσσονες ἔοντες ἀσθενέστερα τὰ

- ρεύματα παρέχονται· εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο
- 21 πᾶσχοι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. Ἡ δ' ἐτέρη ἀνεπιστημονεστέρα μὲν ἐστὶ τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν θυμασιωτέρα· ἥ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὠκεανὸν
- 22 γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν. Ἡ δὲ τρίτῃ τῶν ὁδῶν, πολλὸν ἐπιεικεστάτῃ ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται· λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδὲν φερόμενη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιοπῶν ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κὼς ὦν δῆτα ῥέει ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων [τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστὶ ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιούτων περὶ οἷω τε ἔοντι, ὥς οὐδὲ εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν· πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρέων τουτέων θερμοί· δεύτερον δὲ, ὅτι ἄνομβρος ἢ χόρη καὶ ἀκρύσταλλος διατελεῖ ἐοῦσα· ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὕσαι ἐν πέντε ἡμέρησι· ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν ταῦτα τὰ χωρία· τρίτα δὲ, οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες ἔοντες· ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος ἔοντες οὐκ ἀπολείπουσι, γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον φοιτέωσι ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους· εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὁσονῶν ταύτην τὴν χώραν, δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τούτων οὐδὲν,
- 23 ὡς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνενείκας οὐκ ἔχει ἔλεγον· οὐ γάρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὠκεανὸν ἔοντα· Ὅμηρον δὲ, ἢ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων, δοκέω τοῦνομα εὐρόντα ἐς τὴν ποίησιν ἐσενείκασθαι.
- 24 Εἰ δὲ δεῖ μεμφόμενον γνώμας τὰς προκειμένας αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διότι μοι δοκεῖ πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ

θέρεος. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαννόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμῶνων, ἔρχεται τῆς Λιβύης τὰ ἄνω. ὥς μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἂν ἀγχοτάτῳ ἢ χώρης οὗτος ὁ θεός, καὶ κατὰ ἥντινα, ταύτην οἶκος διψῇ τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγχώρια ρεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν. Ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε 25 ἔχει· διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, τὰδε ποιεῖ· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἐόντος τοῦ ἡέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἀλεεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, οὐκ ἐόντων ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν ποιεῖ οἷον περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιεῖν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ· ἔλκει γὰρ ἐπ' ἐωυτὸν τὸ ὕδωρ, ἐλκύσας δὲ ἀπωθέει ἐς τὰ ἄνω χωρία, ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι· καὶ εἰσι οἰκότης οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὃ τε νότος καὶ ὁ λυψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετώτατοι· (δοκεῖ δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἐκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἐωυτόν·) πρηῦνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἔλκει τῶν ποταμῶν· τέως δὲ οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχαδρωμένης, ρέουσι μεγάλοι· τοῦ δὲ θέρεος, τῶν τε ὀμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐλκόμενοι, ἀσθενέες εἰσί· ὁ δὲ Νεῖλος ἐὼν ἄνομβρος, ἐλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μούνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότης αὐτὸς ἐωυτοῦ ρέει πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἔλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μούνος πιάζεται· οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτων αἴτιον εἶναι. Αἴτιος δὲ ὧυτὸς οὗτος, κατὰ γνῶμην 26 τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν ἡέρα ξηρὸν τὸν ταύτῃ εἶναι, διακαίω-
 ὡν τὴν διέξοδον αὐτοῦ· οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει· εἰ δὲ ἢ στάσις ἥλλακτο τῶν

ώρέων, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν ἐστᾶσι ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίας, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἐστήκε ταύτῃ δὴ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαινόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω ἦε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης, κατάπερ νῦν τῆς Λιβύης ἔρχεται· διεξιόντα δ' ἂν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης, ἔλπομαι ποιεῖν ἂν τὸν Ἰστρον τά περ νῦν

27 ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. Τῆς αὖρης δὲ περί, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὥς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ οἶκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν· αὖρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν.

28 Ταῦτα μὲν νῦν ἔστω ὥς ἐστι τε καὶ ὥς ἀρχὴν ἐγένετο. ταῦ δὲ Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε Λιβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαῖ πόλι ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης· οὗτος δ' ἐμοί γε παίζειν ἐδόκεε φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· “εἶναι δύο οὖρεα ἐς ὁξὺ τὰς κορυφὰς ἀπιγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης· οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὖρεσι, τῷ μὲν Κρῶφι τῷ δὲ Μῶφι· τὰς ὧν δὴ πηγὰς τοῦ Νείλου, ἐούσας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τούτων ῥέειν· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ, ἐπὶ Αἰθιοπίας τε καὶ νότου· ὥς δὲ ἄβυσσοί εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι· πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν.” οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστὴς, (εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε,) ἀπέφαινε, ὥς ἐμὲ κατανοέειν δίνας τινὰς ταύτῃ ἐούσας ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην· οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὖρεσι μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν

29 ἰέναι. Ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι

ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην,
 μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἔλθων, τὸ
 δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης
 πόλιος ἄνω ἰόντι, ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὦν δεῖ
 τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν, κατάπερ βοῖν,
 πορεύεσθαι· ἦν δὲ ἀπορραγῇ, τὸ πλοῖον οἴχεται
 φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον
 τοῦτο ἔστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσερας πλόος· σκολιὸς
 δὲ ταύτῃ, κατάπερ ὁ Μαίανδρος, ἔστι ὁ Νεῖλος.
 σχοῖνοι δὲ δυνώδεκά εἰσι οὔτοι, τοὺς δεῖ τοῦτω τῷ
 τρόπῳ διεκπλῶσαι· καὶ ἔπειτα ἀπίξαι ἐς πεδίον
 λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος. Ταχομψῷ
 οὖνομα αὐτῇ ἐστί· οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης
 ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμισυ· τὸ δὲ
 ἡμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη με-
 γάλῃ, τὴν περίξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν
 διεκπλώσας ἐς τοῦ Νεῖλου τὸ ῥέεθρον ἤξεις, τὸ ἐς
 τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ· καὶ ἔπειτα ἀποβάς, παρὰ
 τὸν ποταμὸν ὁδοιπορίην ποιήσῃς ἡμερέων τεσσερά-
 κοντα· σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νεῖλῳ ὀξέες ἀνέχουσι
 καὶ χοιράδες πολλαί εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι
 πλέειν· διεξελθὼν δὲ ἐν τῇσι τεσσεράκοντα ἡμέρησι
 τοῦτο τὸ χωρίον, αὐτὶς ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς,
 δυνώδεκα ἡμέρας πλεύσῃς· καὶ ἔπειτα ἤξεις ἐς πόλιν
 μεγάλην, τῇ οὖνομά ἐστι Μερόη· λέγεται δὲ αὕτη ἡ
 πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δ'
 ἐν ταύτῃ Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μούρους σέβονται,
 τούτους τε μεγάλως τιμῶσι· καὶ σφι μαντήιον Διὸς
 κατέστηκε· στρατεύονται δ' ἐπεὰν σφῆας ὁ θεὸς
 οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων· καὶ, τῇ ἂν κελεύῃ,
 ἐκείσε. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων, ἐν ἴσῳ 30
 χρόνῳ ἄλλῳ ἤξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, ἐν ὧσιν περ
 ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιό-
 πων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοις οὖνομά ἐστι
 Ἀσμάχ· δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλή-
 νων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι

βασιλείῃ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμίτιχου βασιλέως φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθίοπων, καὶ ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίῃσι [ἄλλη δὲ] πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Σύρων, καὶ ἐν Μαρῇ πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταῦτα αἱ φυλακαὶ ἔχουσι, ὥς καὶ ἐπὶ Ψαμμίτιχου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι, καὶ ἐν Δάφνησι. τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἕτεα φρουρίσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι, πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμίτιχου ἀποστάντες ἦσαν ἐς Αἰθιοπίνην· Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε· ὥς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφεας θεοὺς πατρώους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας· τῶν δὲ τίνα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν “ἐνθα ἂν τοῦτο ᾗ, ἔσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας.” οὗτοι ἐπεὶ τε ἐς Αἰθιοπίνην ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθίοπων βασιλεῖ· ὁ δὲ σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἱ διάφοροί τινες γεγονότες τῶν Αἰθίοπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν· τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες, ἥθεα μαθόντες Αἰγύπτια.

- 31 Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ρεύματος· (τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὐρίσκονται ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς Αὐτομόλους τούτους·) ῥέει δὲ ἀπὸ ἐσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, οὐδεὶς ἔχει σαφῶς φράσαι· ἐρῆμος γάρ ἐστι ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ καύματος.
- 32 Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φαμένων ἔλθειν τε ἐπὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλεῖ· καὶ κως ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς Λέσχην περὶ τοῦ

Νεῖλου, ὥς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγὰς· καὶ τὸν Ἑτέαρχον φάναι ἔλθειν κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἀνδρας· (τὸ δὲ ἔθνος τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκὸν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἡῶ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν·) ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβριστάς· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσὰ, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν ὀψομένους τὰ ἐρήμα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν τὰ μακρότατα ἰδομένων. (τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν βορρῆν θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, ἥ τελευταὶ τῆς Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Λίβυν—καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλὰ,—πλήν ὕσον Ἑλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δὲ ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδεος, ψάμμος τέ ἐστι καὶ ἄνυδρος δεινῶς, καὶ ἐρήμος πάντων.) ἐπεὶ οὖν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδασι τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης, ταύτην δὲ διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἐρήμον διεξιέναι τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον· διεξελθόντας δὲ χώρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρησι ἰδεῖν δὴ κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καὶ σφεας προσελθόντας ἀπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δενδρέων καρποῦ· ἀπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν ἀνδρας μικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμῶνων· ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μεγίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς πόλιν ἐν τῇ ἅπαντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν· ῥέειν δὲ ἀπὸ

- ἑσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα φαίνεσθαι
 33 δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου
 Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι
 ἀπονοστήσαι τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, [ὡς οἱ
 Κυρηναῖοι ἔλεγον] καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀν-
 θρώπους γόητας εἶναι πάντας. τὸν δὲ δὴ ποταμὸν
 τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο
 εἶναι τὸν Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἰρέει·
 ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσσην τάμνων
 Λιβύην καὶ (ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι
 τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἰστρῷ ἐκ τῶν
 ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἰστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξά-
 μενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρρήνης πόλιος, ῥέει μέσσην
 σχίζων τὴν Εὐρώπην· (οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἕξω Ἡρα-
 κληῖων στηλέων, ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἱ ἔσχατοι
 πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικη-
 μένων) τελευτᾷ δὲ ὁ Ἰστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν
 τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστρίῃν
 34 οἱ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἰστρος,
 ῥέει γὰρ δι' οἰκευμένης, πρὸς πολλῶν γινώσκεται·
 περὶ δὲ τῶν τοῦ Νεῖλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν·
 αὐοίκητός τε γὰρ ἔστι καὶ ἐρῆμος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέει.
 περὶ δὲ τοῦ ρεύματος αὐτοῦ ἐπ' ὅσον μακρότατον
 ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι εἴρηται· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς Αἴ-
 γυπτον· ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά
 κη ἀντίη κέεται. [ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ
 Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθεῖα ὁδὸς εὐζώνῳ
 ἀνδρί·] ἡ δὲ Σινώπῃ τῷ Ἰστρῷ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν
 ἀντίον κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης
 τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἰστρῷ. Νεῖλου
 μὲν νῦν περί τοσαῦτα εἰρήσθω.
 35 Ἐρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηχανέων τὸν λόγον,
 ὅτι πλείστα θυνμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα, καὶ
 ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν·
 τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι
 ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας εἰσὶν ἑτεροίῳ, καὶ

τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλοίην παρεχομένην ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοὶ, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἡθεά τε καὶ νόμους· ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους ἐόντες ὑφαίνουσι· ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαὶ, οἱ δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρῇ χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοις, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες, ὥς τὰ μὲν αἰσχροῖ ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιεῖν χρεὼν, τὰ δὲ μὴ αἰσχροῖ ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης· ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι· τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένησι. Οἱ ἱρέες τῶν θεῶν τῇ μὲν 36 ἄλλη κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέεται, Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιείσι τὰς τρίχας αὐξεσθαι, τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενεῖῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοις ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων δίαίτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοις δὲ ὁμοῦ θηρίοις ἢ δίαίτά ἐστι. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ὅλλοι ζώουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην ὄνειδος μέγιστόν ἐστι· ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειᾶς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσὶ, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσὶ· καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὅλλοι μὲν ἔωσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον· Αἰγύπτιοι δὲ περιτόμνονται. εἴματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἐν ἐκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοις· Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ

τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα, αὐτοὶ μὲν φασὶ ἐπὶ δεξιὰ ποιεῖν Ἑλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱρὰ τὰ δὲ δημοτικὰ καλέεται.

- 37 Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἑόντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσινδε χρέωνται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίνουσι, διασμέωντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ ὁ μὲν ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἴματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκα· προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεῖρ μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηταί σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινὴν μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δέ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ, καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκίας ἐπιτελέουσι μυρίας, ὥς εἰπεῖν λόγῳ. πᾶσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα· οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκῆων τρίβουσι οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἱρὰ πεσσύμενα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πλῆθός τι ἐκάστω γίνεται πολλόν, ἡμέρης ἐκάστης· δίδεται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὐ σφι ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τοὺς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε ἔψοντες πατέονται· οἱ δὲ δὴ ἱρέες οὐδὲ ὀρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μιν εἶναι ὄσπριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἰς ἐκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν εἰς ἐστὶ ἀρχιέρεως· ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται.

- 38 Τοὺς δὲ βούς τοὺς ἔρσειας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρίχα ἦν καὶ μίαν ἴδηται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζηται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ

τεταγμένος τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἐστεῶτος τοῦ
 κτήνεος καὶ ὑπτίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρύσας, εἰ
 καθαρὴ τῶν προκειμένων σημητίων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ
 λόγῳ ἐρέω· κατορᾶ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ
 κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκίας· ἦν δὲ τούτων πάντων ἡ
 καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρεα εἰλίσσων·
 καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας, ἐπιβάλλει
 τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ
 θύσαντι θάνατος ἢ ζημίη ἐπικέεται. δοκιμάζεται
 μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε. Θυσίῃ δέ σφι ἦδε
 κατέστηκε· ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτήνος πρὸς 39
 τὸν βωμόν, ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν καίουσι· ἔπειτα δὲ
 ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρήτιου ἐπισπείσαντες, καὶ
 ἐπικαλέσαντες τὸν θεόν, σφάζουσι· σφάξαντες δὲ,
 ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλὴν· σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος
 δείρουσι· κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρῆσάμενοι,
 φέρουσι· τοῖσι μὲν ἂν ἡ ἀγορὴ καὶ Ἑλληνές σφισι
 ἔωσι ἐπιδήμιοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν
 ἀπ' ὧν ἔδοντο· τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἑλληνες, οἱ
 δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν· καταρέονται δὲ τάδε
 λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι· “εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι
 τοῖσι θίουσι ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέ-
 σθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι.” κατὰ μὲν νυν
 τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων καὶ τὴν ἐπί-
 σπειςιν τοῦ οἶνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι
 αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρά· καὶ ἀπὸ
 τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἄλλον οὐδενὸς ἐμψύχου κε-
 φαλῆς γένεσται Αἰγυπτίων οὐδεὶς. Ἡ δὲ δὴ ἐξάιρεσις 40
 τῶν ἱρῶν καὶ ἡ καῦσις ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρόν σφι
 κατέστηκε. τὴν δ' ὧν μεγίστην τε δαίμονα ἡγνῆται
 εἶναι, καὶ μεγίστην οἱ ὀρθὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχο-
 μαι ἐρέων· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βόυν, κατευξάμενοι,
 κοιλίην μὲν κεινὴν πᾶσαν ἐξ ὧν εἶλον, σπλάγχνα δὲ
 αὐτοῦ λείπουνσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελήν· σκέ-
 λεα δὲ ἀποτάμνουσι, καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ τοὺς
 ὕμους τε καὶ τὸν τράχηλον· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τὸ

ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς πιμπλάσι ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σίκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων· πλήσαντες δὲ τούτων, καταγίζουσι ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι. καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τύπτονται πάντες· ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν.

- 41 Τοὺς μὲν νυν καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοῖς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὐ σφί ἐξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραὶ εἰσι τῆς Ἰσίου. τὸ γὰρ τῆς Ἰσίου ἄγαλμα ἐὼν γυναικίον βούκερῶν ἐστι, κατάπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι· καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακρῶ. τῶν εἵνεκα οὗτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὀβελοῖσι, οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοῦς διατετμημένου. Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γείσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε· τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιάσι, τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοις, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα, σημήϊον εἵνεκεν. ἐπεὰν δὲ σαπῇ, καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἐκάστην πόλιν βάρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλευμένης νήσου· ἢ δ' ἐστὶ μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα· ἐν ταύτῃ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλεις συχναί, ἐκ τῆς δὲ αἱ βάρεις παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν οὖνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχισ· ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον ἱδρυταί. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ, ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλεις, ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἓνα χώρον πάντες. κατὰ ταῦτα δὲ τοῖσι βουσι καὶ τᾶλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφί νενομοθέηται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

Ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θεβαίεος ἴδρυνται ἱρὸν, ἢ νο- 42
μοῦ τοῦ Θεβαίου εἰσὶ, οὗτοι μὲν νυν πάντες οἷων
ἀπεχόμενοι αἶγας θύουσι. (θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς
αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν
Ἰσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι·
τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται.) ὅσοι δὲ τοῦ
Μένδητος ἔκتهνται ἱρὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσὶ,
οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι οἷς θύουσι. Θεβαῖοι μὲν
νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἷων ἀπέχονται, διὰ τὰδε
λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφί τεθῆναι. “Ἡρακλέα
θελῆσαι πάντως ἰδέσθαι τὸν Δία, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν
ὀφθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ· τέλος δὲ, ἐπεὶ τε λιπαρέειν τὸν
Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι κριὸν ἐκδεύραντα,
προέχεσθαί τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ
καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὔτω οἱ ἑωυτὸν ἐπιδέξαι.” ἀπὸ
τούτου κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῷγαλμα ποιεύσι
Αἰγύπτιοι· ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰ-
γυπτίων τε καὶ Αἰθιοπῶν ἄποικοι, καὶ φωνὴν μεταξὺ
ἀμφοτέρων νομίζοντες· δοκέειν δ’ ἐμοὶ, καὶ τὸ οὔνομα
Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδὲ σφί τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαν-
το· Ἀμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς
δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θεβαῖοι, ἀλλ’ εἰσὶ σφί ἱροὶ
διὰ τοῦτο· μὴ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὀρτῇ τοῦ
Διὸς, κριὸν ἕνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες
κατὰ τῶντ’ ἐνδύουσι τῷγαλμα τοῦ Διὸς, καὶ ἔπειτα
ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό·
ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν
ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι
εὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ περὶ τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι 43
εἴη τῶν δυνάδεκα θεῶν· τοῦ ἑτέρου δὲ περὶ Ἡρακλέος
τὸν Ἕλληνας οἶδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην
ἀκοῦσαι· καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ’ Ἑλλήνων ἔλαβον
τὸ οὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Ἕλληνας
μᾶλλον παρ’ Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμε-
νοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ τοῦνομα Ἡρακλέα, πολλά

μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονέες ἀμφοτέρω ἦσαν, Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἰδέναι, οὐδὲ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχεται. καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὐνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἔξειν, εἴπερ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτιλοὶ, ὥς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἰρέει· ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλῆς· ὥς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἕτεά ἐστι ἐπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἀμασιν βασιλείσαντα, ἐπεὶ τε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δώδεκα θεοὶ 44 ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι. Καὶ θέλων δὲ τούτων περὶ σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἶόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἁγίου· καὶ ἴδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας μέγαθος· ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱερεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἱδρυταί; εὖρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἑλλῆσι συμφερομένους· ἔφασαν γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκίζομένη καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἱδρυθῆναι· εἶναι δὲ ἕτεα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι· ἀπικόμεν δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὖρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρυώνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῖ συφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρα-

κλέα ἔόντα· καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν οἱ διὰ Ἡράκλεια ἰδρυσάμενοι ἔκتهνται, καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπυνυμίην θύουσι, τῷ δὲ ἐτέρῳ ὡς ἡρώϊ ἐναγίζουσι. Λέ- 45 γουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπίσκέπτως οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ ὅδε ὁ μῦθος ἐστι τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέφαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ πόμπῃς ἐξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διὶ· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν· ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ μὲν νυν δοκέουσι, ταῦτα λέγοντες, τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὅσῃ θύειν ἐστὶ, χωρὶς οἴων, καὶ ἑρσένων βοῶν καὶ μόσχων ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα ἔόντα τὸν Ἡρακλέα καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δὴ φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἴη.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ 46 θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτῶ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι· τοὺς δὲ ὀκτῶ θεοὺς τούτους προτέρους τῶν δυνώδεκα θεῶν φασι γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῷ ἀγάλματι, κατάπερ Ἕλληνες, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα· οὐ τι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοις θεοῖσι· ὅτεν δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὐ μοι ἡδιόν ἐστι λέγειν· σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζοντας ἔχουσι, ἐκ δὲ τούτων εἰς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται· καλέεται δὲ ὁ τε τράγος καὶ ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης· ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῖτο τὸ τέρας·

γυναικὶ τράγος ἐμίσγεται ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπί-
δειξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο.

- 47 Ὑν δὲ Αἰγύπτιοι μιὰρὸν ἡγνῆται θηρίον εἶναι·
καὶ τοῦτο μὲν ἦν τις ψαῦση αὐτῶν παριῶν υἱός,
αὐτοῖσι ἱματίοισι ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν, βὰς ἐπὶ τὸν
ποταμὸν· τοῦτο δὲ οἱ συβῶται, ἑόντες Αἰγύπτιοι
ἐγγενέες, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται
μοῦνοι πάντων· οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς
ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' ἐκδιδοῦνται τε οἱ
συβῶται καὶ ἀγέονται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν
ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὅς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι,
Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου,
τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ, τοὺς ὅς θύσαντες πατέονται τῶν
κρεῶν· διότι δὲ τοὺς ὅς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὀρτῇσι
ἀπεστυγῆκασιν ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος
περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι
ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι.
θυσίῃ δὲ ἦδε τῶν ὅων τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὶ ἂν
θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸν ἐπί-
πλοον συνθεῖς ὁμοῦ, κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ
κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένην, καὶ
ἔπειτα καταγίξει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται
ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύσωσι· ἐν ἄλλῃ
δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίητο· οἱ δὲ πένητες αὐτῶν
ὑπ' ἀσθενείης βίου σταιτίνας πλάσαντες ὅς καὶ ὀπτῇ-
48 σαντες ταύτας θύουσι. Τῷ δὲ Διονύσῳ, τῆς ὀρτῆς
τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος,
διδοῖ ἀποφέρεισθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομέῳ
τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ
Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χορῶν, κατὰ ταῦτά
σχεδὸν πάντα Ἑλλήσι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφί
ἔστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρό-
σπαστα τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναῖκες, νεῦον
τὸ αἰδοῖον οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὼν τοῦ ἄλλου
σώματος· προηγέεται δὲ αὐλός, αἱ δὲ ἔπονται αἰεί-
δουσαι τὸν Διόνυσον· διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ

αἰδοῖον, καὶ κινέει μῶνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. Ἦδη ὦν δοκέει μοι Με- 49
λάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαῆς, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἑλληνισι γὰρ δὴ Μελάμπους ἔστι ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὔνομα καὶ τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ. ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε· ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν· τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Με-
λάμπους ἔστι ὁ κατηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἑλληνες. ἐγὼ μὲν νῦν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφόν, μαν-
τικὴν τε ἐωυτῷ συστήσαι, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύ-
πτου ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἑλληνισι καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα· οὐ γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τὰ τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύ-
μενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἑλληνισι· ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἑλληνισι, καὶ οὐ νεωστὶ ἐσαγμένα. οὐ μὴν οὐδὲ φήσω ὅκως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κού τι νόμιον· πυθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτὴν καλεομέ-
νην χώραν.

Σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ 50
Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἦκει, πυνθανόμενος οὕτω εὐρίσκω ἑόν· δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῆχθαι. ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὡς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἶρηται, καὶ Ἥρης, καὶ Ἰστίης, καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηίδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὐ φασὶ θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκεῖν ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων

ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὐνομα ἔκτηνται, εἰ μὴ Δίβυες· καὶ τιμέωσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἦρωσι
 51 οὐδέν. Ταῦτα μὲν νυν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίσασιν· τοῦ δὲ Ἑρμέως τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες, οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασιν ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ὄλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηνικαῦτα ἐς Ἑλλήνας τελέουσι, Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ· ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἦρξαντο νομισθῆναι· (ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὦν ἡρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρήϊκην οἶκεον πρότερον Πελασγοὶ οὔτοι, τοὶ περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο· καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι.) ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰγάλματα τοῦ Ἑρμέως Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων, μαθόντες παρὰ Πελασγῶν, ἐποίησαντο· οἱ δὲ Πελασγοὶ ἱρόν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρήϊκῃ
 52 μυστηρίοιςι δεδήλωται. Ἔθνον δὲ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπενυχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δὲ οὐδ' οὐνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον· ἔπειτα δὲ, χρόνου πολλοῦ διεξελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπικόμενα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων· Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῶ ἐπύθοντο. καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήϊον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἑλλήσι χρηστηρίων εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μῦνον· ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ “εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦκοντα;” ἀνείλε τὰ

μαντήϊον “χρᾶσθαι.” ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθνον τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι· παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἑλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον. *Εἰθεν δὲ 53 ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴ τε δ' αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τε τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπιστάτο μέχρι οὗ πρῶν τε καὶ χθές, ὥς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὀμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μὲν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι· οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἑλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἶδεα αὐτῶν σημῆναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοί γε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρήϊαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα, τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὀμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω. ✕

Χρηστηρίων δὲ πέρι, τοῖ τε ἐν Ἑλλησι καὶ τοῦ 54 ἐν Λιβύῃ, τὸνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι· ἔφασαν οἱ ἱεεὶς τοῦ Θηβαίου Διὸς “δύο γυναῖκας ἱρήϊας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἑλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσάμενας τὰ μαντήϊα πρῶτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι.” εἰρομένου δὲ μὲν, ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι; ἔφασαν πρὸς ταῦτα, “ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπερ δὴ ἔλεγον.” Ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον· τάδε δὲ 55 Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες· “δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι· ἰζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν αὐδάσασθαι φωνῇ ἀνθρωπῆϊ, ὥς χρεὼν εἶη μαντήϊον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι· καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελ-
λόμενον αὐτοῖσι, καὶ σφεας ἐκ τούτου ποιῆσαι· τὴν

- δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα λέγουσι
 "Αμμωνος χρηστήριον κελεύσας τοὺς Λίβυας ποιεῖν"
 ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διὸς. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρήϊαι
 (τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὖνομα ἦν Προμέχεια, τῇ δὲ
 μετὰ ταύτην Τιμαρέτῃ, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρῃ,)
 ἔλεγον ταῦτα· συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι
 56 Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν. Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων
 γνώμην τήνδε· εἰ ἀληθὲς οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς
 ἱρὰς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην τὴν δὲ
 ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη
 τῆς νῦν Ἑλλάδος πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης
 τῆς αὐτῆς ταύτης πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτοὺς, ἔπειτα
 δουλεύουσα αὐτόθι ἰδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ
 Διὸς ἱρόν· ὥσπερ ἦν οἶκος ἀμφιπολεύουσιν ἐν Θή-
 βησι ἱρόν Διὸς, ἐνθα ἀπύκετο ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ
 ἔχειν· ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσατο, ἐπεὶ
 τε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν· φάναι δέ οἱ
 ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρήσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοι-
 57 νίκων, ὑπ' ὧν καὶ αὕτη ἐπρήθη. Πελειάδες δέ μοι
 δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ
 γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεον δέ σφι
 ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι· μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελει-
 άδα ἀνθρωπητῇ φωνῇ αὐδάσασθαι, [λέγουσι] ἐπεὶ τε
 συνετά σφι ἡὔδα ἡ γυνή· ἕως δὲ ἐβαρβαρίζε, ὄρνιθος
 τρόπον ἐδόκεέ σφι φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέφρῳ ὃν
 πελειάς γε ἀνθρωπητῇ φωνῇ φθέγγαιτο; μέλαιναν δὲ
 λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίῃ
 ἡ γυνὴ ἦν. ἡ δὲ μαντήϊς ἢ τε ἐν Θήβησι τῇσι Αἰ-
 γυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσιαι ἀλλήλησι
 τυγχάνουσι εἶδους· ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ
 ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη.
 58 Πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς
 πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγυπτιοὶ εἰσι οἱ ποιησάμενοι·
 καὶ παρὰ τούτων Ἑλλήνες μεμαθήκασιν. τεκμήριον
 δέ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ
 τευ χρόνου ποιείμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ

ἐποιήθησαν. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ 59
τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνάς· μάλιστα μὲν καὶ
προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι·
δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ
τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱρόν· ἰδρυται δὲ ἡ
πόλις αὕτῃ τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα· Ἴσις
δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ· τρίτα
δ' ἐς Σαῖν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι· τέταρ-
τα δὲ ἐς Ἡλιούπολιν τῷ Ἡλίῳ· πέμπτα δὲ ἐς Βου-
τοῦν πόλιν τῇ Λητοῦ· ἕκτα δὲ ἐς Πάπρημιν πόλιν
τῷ Ἀρεῖ. Ἐς μὲν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν 60
κομίζωνται, ποιεῦσι τοιάδε· πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα
ἄνδρες γυναῖξί, καὶ πολλόν τι πλήθος ἐκατέρων ἐν
ἐκάστη βάρῃ· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα
ἔχουσιν κροταλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα
τὸν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες αἰδίδουσι
καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι· ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατὰ
τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχερίσαντες τὴν βάριν
τῇ γῇ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν
ποιεῦσι τάπερ εἶρηκα, αἱ δὲ τωθάζουσι βοῶσαι τὰς
ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται· αἱ δ'
ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι· ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν
παραποταμίνην ποιεῦσι· ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν
Βούβαστιν, ὀρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας·
καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέον ἐν τῇ ὀρτῇ
ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοιπῷ· συμφοι-
γέωσι δὲ ὅ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι (πλὴν παιδίων)
καὶ ἐς ἐβδομήκοντα μυριάδας, ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέ-
γουσι· ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιεῖται. Ἐν δὲ Βουσίρι 61
πόλει ὥς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὀρτὴν, εἶρηται πρό-
τερόν μοι· τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην
πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων·
τὸν δὲ τύπτονται οὐ μοι ὁσιόν ἐστι λέγειν· οὔτοι δὲ
Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγίπτῳ οἰκέοντες, οὔτοι δὲ τοσούτῳ
ἔτι πλέῳ ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κό-
πτονται μαχαίρησι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι οἱ ἐν

- 62 ξείνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. Ἐς Σαῖν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθῶσι τῇσι θυσίῃσι, ἐν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ· τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα ἀλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔκρεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχλιον· καὶ τῇ ὀρθῇ οὖνομα κέεται Δυχνοκατή· οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσουντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαῖ μούνη καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτεν δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἡ νύξ αὐτῇ, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος.
- 63 Ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσιν φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ, κατὰπερ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιεῦσι· εὐτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερῆς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων περὶ τῷγαλμα πεπονέαται· οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν ξύλων κορύνας ἔχοντες ἐστάσι τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ, ἄλλοι δὲ εὐχολὰς ἐπιτελέοντες, πλεῖνες χιλίων ἀνδρῶν ἕκαστοι, ἔχοντες ξύλα καὶ οὔτοι, ἐπὶ τὰ ἕτερα αἰέες ἐστάσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὼν ἐν νηφὶ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ ἀροεκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἶκημα ἱρόν· οἱ μὲν δὲ ὀλίγοι οἱ περὶ τῷγαλμα λελειμμένοι ἔλκονσι γεγράκυκλον ἄμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηφὶ ἐνεὸν ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῷσι, ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἐστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι, τιμωρόντες τῷ θεῷ, παίουνσι αὐτοὺς ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχῃ ξύλοισι καρτερῇ γίνεται· κεφαλὰς τε συναράσσονται, καὶ ὥς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τραυμάτων· οὐ μέντοι οἱ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν
- 64 οὐδένα. Τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα· καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γεόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον ἐθελοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι· καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρὸς, οἷα οὐκ ὅπως

πότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι ἀλλ' ἀπερύκειν· τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προπόλους τρηχέως περισπείν, καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα· ἀπὸ τούτου τῷ Ἀρεῖ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὀρτῇ νενομικέναι φασί.

Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι· καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι ἄλντοι ἐσέρχονται ἐς ἱρὸν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰπερ τὰ ἄλλα κτήnea· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήnea ὀρᾶν καὶ ὀρνίθων γέnea ὀχευόμενα ἐν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι· εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήnea ποίειν. οὗτοι μὲν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες, ποιεύσι ἐμοί γε οὐκ ἄρεστά· Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι περὶ τὰ ἄλλα καὶ ἐν ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ τάδε.

Ἐοῦσα δὲ Αἴγυπτος ὁμοῦρος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα 65
θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἐόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται· καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ οὐ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνείται τὰ ἱρὰ εἰ λέγοιμι, καταβαῖν ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψαύσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστί περὶ τῶν θηρίων ὥδε ἔχων· μελεδωνοὶ ἀποδεδέχεται τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων καὶ ἔρσενες καὶ θήλεια τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμὴν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλεσι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ ἂν ἦ τὸ θηρίον, ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἥμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἱστᾶσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ· ἢ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθῦς, παρέχει βορρὴν τοῖσι θηρίοις. τροφὴ μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη

- ἀποδέδεται. τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἣν μὲν ἑκὼν, θάνατος ἢ ζημίη· ἣν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὃς δ' ἂν ἵβιν ἢ ἱρηκα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἑκὼν ἣν τε ἀέκων, 66 τεθνάναι ἀνάγκη. Πολλῶν δὲ ἑόντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῶ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελοῦρους τοιάδε· ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλειαι, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι· πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἀρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι· κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται· αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ὑπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον δὲ τὸ θηρίον· πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θεία πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελοῦρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελοῦρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον· οἱ δὲ αἰέλουροι, διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ· ταῦτα δὲ γινόμενα, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρύας μούνας· παρ' ὁτέοισι δ' 67 ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἀπαγέ-
 αται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι.
 τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἑκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκησι· ὥς δὲ αὐτῶς τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἱρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν· τὰς δὲ ἵβεις ἐς Ἑρμέω πόλιν· τὰς δὲ ἄρκτους ἐούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλὰ τέω ἑόντας ἀλωπέκων μέζοντας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὐρεθέωσι κείμενοι.
- 68 Τῶν δὲ κροκοδείλων ἢ φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν· ἑὸν δὲ τετράπουν, χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκει μὲν

nearly as I think considerable the comparative number of
 lions and a cat

γὰρ ὡὰ ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὴν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὡὰ χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει, καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὡοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι· ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὕδς, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος· γλῶσσαν δὲ μῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω κινεῖ γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν, ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νάτου· τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιούμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ,—ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον,—ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδίνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἡδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσι οἱ κροκόδειλοι, 69 τοῖσι δ' οὐ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κόρτα ἡγνῆται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἅνα ἐκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροθήεα· ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀπότακτα διδόντες καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας, ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρήσιν θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱρούς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ

- κροκόδειλοι ἀλλὰ χάμψαι· κροκοδείλους δὲ Ἴωνες
ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ
σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἵμα-
70 σιῇσι. Ἄγραι δὲ σφῆων πολλαὶ κατέστéασι καὶ
παντοῖαι· ἥ δ' ὦν ἐμοί γε δοκέει ἀξιωτάτῃ ἀπηγήσιος
εἶναι, ταύτην γράφω· ἐπεὰν νῶτον υἱὸς δελεάσῃ περὶ
ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμόν· αὐτὸς δὲ
ἐπὶ τοῦ χεῖλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζῶν,
ταύτην τύπτει· ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκό-
δειλος ἔεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ
καταπίνει· οἱ δὲ ἔλκουσι· ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς
γῆν, πρῶτον ἀπάντων ὁ θηρευτῆς πηλῷ κατ' ὦν
ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας,
κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται· μὴ ποιήσας δὲ
τοῦτο, σὺν πόνῳ. ✕
- 71 Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ
ἱροὶ εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί·
φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιγύδε· τετράπουν ἐστὶ,
δίχην, [ὅπλα βούδς,] σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου,
χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν· μέγα-
θος, ὅσον τε βούς ὁ μέγιστος· τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ
οὕτω δὴ τι παχὺ ἐστὶ, ὥστε αὐοῦ γενομένου, ξυστὰ
72 ποίεσθαι ἀκόντια ἐξ αὐτοῦ. Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες
ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἡγῆνται εἶναι· νομίζουσι δὲ
καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλούμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι,
καὶ τὴν ἔγχελυν· ἱρούς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ
εἶναι· καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας.
- 73 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὐνομα φοῖνιξ·
ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ
καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, διὰ ἐτέων (ὥς Ἡλιουπο-
λίται λέγουσι) πεντακοσίων· φοιτᾷν δὲ τότε φασὶ,
ἐπεὰν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ· ἐστὶ δὲ, εἰ τῇ γραφῇ
παρόμοιος, τοσίσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυ-
σόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα
αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγαθος· τοῦ-
τον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ

λέγοντες· ἐξ Ἀραβίης ὀρμεώμενον, ἐς τὸ ἱρόν τοῦ Ἑλίου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρνη ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἑλίου τῷ ἱρῷ· κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον, τῆς σμύρνης ὥν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν· μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ὦν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι· σμύρνη δὲ ἄλλη ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὅ τι τοῦ ὦου ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα· ἐσκευμένου δὲ τοῦ πατρὸς, γίνεσθαι τῶντὸ βάρος· ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἑλίου τὸ ἱρόν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιεῖν.

Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφεις ἀνθρώπων οὐδαμῶς 71 δηλήμονες· οἱ μεγάλῃ ἐόντες μικροὶ δύο κέρεα φοροῦσι πεφυκότες ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς· τοὺς θάπτουσι ἀποθανόντας ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός· τούτου γάρ σφεας τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱρούς. Ἔστι δὲ χῶρος τῆς 75 Ἀραβίης, κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστά κη κείμενος· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον, πυνθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὅστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας, πλήθει μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι· σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων· πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν τῷ αἰ ἀκανθαὶ κατακεχύαται τοιούδε τις· ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ· λόγος δὲ ἐστι, ἅμα τῷ ἔاري πτερωτοὺς ὄφεις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου· τὰς δὲ ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρας οὐ παριέναι τοὺς ὄφεις, ἀλλὰ κατακτείνειν· καὶ τὴν ἴβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μέγας πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογεῖν δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμῶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. Εἶδος δὲ τῆς μὲν ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς 76 πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρὶς ὤπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον· μέγαθος ὅσον κρέξ· τῶν μὲν δὴ

μελαινέων τῶν μαχομένων πρὸς τοὺς ὄφεις ἥδε ἰδέη· τῶν δ' ἐν ποσὶ μάλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γὰρ δὴ εἰσι αἱ ἰβιες) ἥδε· ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν· λευκὴ πτεροῖσι, πλὴν κεφαλῆς καὶ αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερυγῶν καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου· ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς· σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφορῆς τῇ ἐτέρῃ· τοῦ δὲ ὄφιός ἡ μορφή οἷα περ τῶν ὕδρων· πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορεῖ, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστα κη ἐμφορέστατα· τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

- 77 Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα, λογιώτατοί εἰσι μακρῶ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ ζῆς τοιῶδε διαχρέωνται· συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκάστου ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτιῶν πάσας τὰς νοῦσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Δίβνας ὑγιεινέστατοι πάντων ἀνθρώπων, τῶν ὠρέων (δοκέειν ἐμοὶ) εἶνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὥραι· ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἄρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεύντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἶνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐτῆσαντες ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὄρνυγας καὶ τὰς νήσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὀκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεχέονται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἐφθοὺς σιτέονται.
- 78 Ἐν δὲ τῇσι συνοουσίῃσι, τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν ἐπεὰν ἀπὸ δαίπνου γένωνται περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῶ

ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἐκάστω τῶν συμποτέων λέγει· “ἐς τοῦτον ὀρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσσαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος.” ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι.

Πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλον οὐδένα 79 ἐπικτέωνται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξιά ἐστι νόμιμα, καὶ δὴ καὶ αἷσμα ἓν ἐστι Λίνος, ὅσπερ ἓν τε Φοινίκη ἀοιδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ· κατὰ μέντοι ἔθνεα οὖνομα ἔχει· συμφέρεται δὲ ὧτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον ὀνομάζοντες αἰέδουσι· ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον· φαίνονται δὲ αἰέ κοτε τοῦτον αἰέδοντες· ἔστι δὲ Αἴγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλούμενος Μανέρως. ἔφασαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μονογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνθρωπον θρήνοισι τούτοις ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι· καὶ ἀοιδὴν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι. Συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι 80 Ἕλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἴκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται, καὶ ἐπιούσι ἐξ ἔδρης ὑπανιστέατι. τόδε μέντοι ἄλλοισι Ἕλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους 81 περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοὺς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοις δὲ εἰρίνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοις καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῖσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· οἱ δὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ὅσιόν ἐστι ἐν

εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι, ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

- 82 Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἔστι ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἔστί· καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρῃ γενόμενος, ὅτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅκως τελευτήσῃ καὶ ὁκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσῃ γενόμενοι ἐχρήσαντο· τέρατά τε πλέα σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοις ἀπασιν ἀνθρώποις· γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουνσι γραφόμενοι τῷποβαῖνον· καὶ ἦν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τὸντο νομίζουσι ἀποβήσεσθαι.
- 83 Μαντική δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται· ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἢ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροις· καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήϊον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διός, καὶ, ὅγε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντητῶν, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἔστί· οὐ μέντοι αἱ γε μαντήϊαί σφι κατὰ τὸντο ἑστᾶσι, ἀλλὰ
- 84 διάφοροί εἰσι· Ἡ δὲ ἱητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται· μῆς νούσου ἕκαστος ἱητρός ἔστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δ' ἱητρῶν ἔστι πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἱητροὶ κατεστᾶσι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων· οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων.
- 85 Θρήνοι δὲ καὶ ταφαί σφρων εἰσὶ αἶδε· τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ λόγος ἦ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον· κᾶπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοις λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὐταὶ ὑπὸ τὴν πόλιν στρωφώμεναι, τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι· ἐτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω
- 86 ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι· Εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην οὗτοι· ἐπεὰν σφι κομισθῇ νεκρὸς δεικνύασι τοῖσι κομίσασιν παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα τῇ γραφῇ μεμιμημένα·

καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι, τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὖνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν, τὴν δὲ δευτέραν δεικνύασι ὑποδεεστέρην τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεσ-
 τάτην· φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ' αὐτῶν κατὰ ἥτινα βούλονται σφί σκευασθῆναι τὸν νεκρόν; οἱ μὲν δὴ ἐκποδῶν, μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὧδε τὰ σπουδαιοτάτα ταριχεύουσι· πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες τὰ δὲ ἐγχέοντες φάρμακα· μετὰ δὲ, λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὁξείῃ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην, ἐξ ὧν εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν· ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἶνῳ φοινικητῷ, αὐτὶς διηθέουσι θυμῆμασι τετριμμένοισι· ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων πλήν λιβανωτοῦ πλήσαν-
 τες, συρράπτουσι ὀπίσω· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι λίτρῳ κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦ-
 νας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἔπειτα δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατελίσσουσί πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμῳ· τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι· ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες, ποι-
 εῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐοεργνῶσι τὸν νεκρόν· καὶ κατακληίσαντες οὕτω θη-
 σαυρίζουσι· [ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον· οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευ-
 ἀζουσι νεκρούς.] Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους τὴν 87
 δὲ πολυτελήτην φεύγοντας, σκευάζουσι ὧδε· ἔπειτα τοὺς κλυστήρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφα-
 τος γινομένου, ἐν ᾧ πλησάν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδὺν, κατὰ δὲ τὴν ἑδρὴν ἐσηθήσαντες· καὶ ἐπιλαβίντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσιν τὰς προκει-

- μένας ἡμέρας· τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιείσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρίην, τὴν ἐσῆκαν πρότερον· ἥ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἅμα ἐωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον κατατῆκει· καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μόνον καὶ τὰ ὀστέα· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν οὐδὲν ἔτι
- 88 πρηγματευθέντες. Ἡ δὲ τρίτη ταρίχευσις ἐστὶ ἥδε, ἥ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστέρους σκευάζει· συρμαίη διηθήσαντες τὴν κοιλίην, ταριχεύουσι τὰς ἐβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν ἀποφέρε-
- 89 σθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οἱ παραντίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ὧσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδούσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιέουσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναῖξί· λαμφθῆναι γάρ τινά φησι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτω γυναικός· κατεῖπαι δὲ
- 90 τὸν ὁμότεχνον. Ὃς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἀρπαχθεὶς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνεται τεθνηώς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστείλαντας ὥς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱρήσι θήκησι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα, οὔτε τῶν προσηκόντων οὔτε τῶν φίλων· ἀλλὰ μιν οἱ ἱεεὶς αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι. †
- Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μὴδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν
- 91 ἀνθρώπων νομαίοισι. (οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι· ἐστὶ δὲ Χέμμισ πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐστὶ Περσέος τοῦ Δανάης ἱρὸν τετράγωνον· περίξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασιν· τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱεροῦ λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ

δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἐστᾶσι λίθινοι μεγάλοι· ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηὸς τε ἐνι, καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χερμίται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκι μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφι, πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ· στανδάλιον τε αὐτοῦ πεφορημένον εὐρίσκεσθαι, ἐὼν τὸ μέγαθος δίπηχυ· τὸ ἐπεὰν φανῇ, εὐθηνέειν ἅπασαν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι· ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικά τῷ Περσεΐ· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα καὶ χλαίνας καὶ δέρματα. εἰρομένου δέ μεν ὃ τι σφι μούνουσι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὃ τι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν “τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἐωυτῶν πόλιος γεγονέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα, ἔοντας Χερμίτας, ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα.” ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες, κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα· “ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατ’ αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἷσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Τοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἔλθειν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δὲ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέρμιος οὐνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος ἐπιτελέειν.”)

Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατύπερθε τῶν ἐλέων οἰκέον- 92
· es Αἰγύπτιοι νομίζουσι· οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἔλεσι γαιτοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τὰ ἄλλα καὶ γυναικὶ μὴ ἕκαστος αὐτῶν συνοικέει, κατάπερ Ἕλληνες. ἀτὰρ πρὸς εὐτελέην τῶν σιτίων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται· ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδιά πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν· ταῦτα ἐπεὰν δρέψωσι, αἰαίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ μέσου τοῦ λωτοῦ τῇ μήκῃ ἐὼν ἐμφερὲς πτίσαντες, ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί. ἔστι δὲ καὶ ἡ ρίζα τοῦ

λοιτοῦ τούτου ἔδωδίμη, καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἐὼν
 στρογγύλον μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα
 κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ
 ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένη
 ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον·
 ἐν τούτῳ τρώκτᾳ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται
 συχνά· τρώγεται δὲ καὶ ἀπαλὰ ταῦτα καὶ αἶα. τὴν
 δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην, ἐπεὰν ἀνασπά-
 σωσι ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες
 εἰς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον
 τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι, καὶ πωλέουσι· οἱ δὲ ἂν καὶ
 κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν
 κλιβάνῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ
 τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων· τοὺς
 ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι
 πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αἶους ἐόντας σιτέονται.

- 93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι
 οὐ μάλα γίνονται· τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνησι,
 τοιάδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφεας ἐσίῃ οἷστρος κυΐσκεσθαι,
 ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι εἰς τὴν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ
 οἱ ἔρσενες ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ· αἱ δὲ ἐπόμεναι
 ἀνακάπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ κυΐσκονται· ἐπεὰν δὲ
 πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω
 εἰς ἡθεα τὰ ἐωυτῶν ἕκαστοι· ἡγέονται μέντοι γε
 οὐκέτι οἱ αἰτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονία·
 ἡγεύμεναι δὲ ἀγεληδὸν, ποιεῦσι οἷον περ ἐποίεν οἱ
 ἔρσενες· τῶν γὰρ ὧν ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους
 τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐπόμενοι·
 εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες· ἐκ δὲ τῶν περιγινο-
 μένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι
 ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἂν αὐτῶν ἀλώσι ἐκπλώνοντες
 εἰς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπαριστερά
 τῶν κεφαλῶν· οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώνοντες, τὰ
 ἐπιδεξιὰ τετρίφεται· πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε·
 ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερά καταπλώουσι εἰς θάλασ-
 σαν· καὶ ἀναπλώσας ὀπίσω, τῆς αὐτῆς ἀντέχονται

ἐγχριπτόμενοι καὶ ψάλλοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἀμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύνεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τὰ τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἄρχεται πίπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίπλαται πάντα. κόθεν δὲ οἶκος αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοέειν τοῦτο· τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπη ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐντεκόντες ὡὰ ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠν τούτων παραυτίκα γίνονται οἱ ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθῦς οὕτω ἔχει.

Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἔλα 94
οἰκέοντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χεῖλα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν δυσώδεα δέ· τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι· οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἥσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές, ὁδμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόρους ἔοντας τάδε 95
σφί ἐστι μεμηχανημένα· τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκόντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες κοιμούνται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἰοί τε εἰσι ὑψοῦ πέτεσθαι· τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλα οἰκεῖν τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται· πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτῃται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθῦς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χρᾶται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ περὶ ταύτην ἴστησι τὸ ἀμφίβληστρον, καὶ ἔπειτα ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ καθεύδει· οἱ δὲ κώνωπες· ἣν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνελιζάμενος εἶδῃ ἢ σινδόνι,

διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πει-
ρῶνται ἀρχήν·

- 96 Τὰ δὲ δὴ πλοῖα σφι, τοῖσι φορτηγέουσι, ἔστι ἐκ
τῆς ἀκάνθης ποιούμενα· τῆς ἥ μορφή μὲν ἔστι ὁμοιο-
τάτῃ τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἔστι·
ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε
διπήχεα πλινθηδὸν συντιθέεσι, ναυπηγεύμενοι τρόπον
τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιεί-
ρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἑπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ
ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν· νο-
μεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἀρμονίας
ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ· πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῦν-
ται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνεται· ἰστῷ δὲ
ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἰστίοισι δὲ βυβλίνοισι· ταῦτα
τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύνανται πλέειν
ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται·
κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιη-
μένη θύρη κατερραμμένη ῥίπει καλάμων, καὶ λίθος
τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν· τούτων
τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου
ἀπείε ἐπιφέρεισθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὀπισθε·
ἢ μὲν δὴ θύρῃ, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρεῖ ταχέως
καὶ ἔλκει τὴν βάριν· (τοῦτο γὰρ δὴ οὐνομά ἐστι
τοῖσι πλοίοισι τούτοις)· ὁ δὲ λίθος ὀπισθε ἐπελκό-
μενος καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ, κατιθίνει τὸν πλόον· ἔστι
δέ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ, καὶ ἄγει ἔνια
- 97 πολλὰς χιλιάδας ταλάντων· Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ
Νεῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλεις μῦναι φαίνονται ὑπερ-
έχουσαι, μάλιστά κη ἐμπερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ
πόντῳ νήσοισι· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου
πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλεις μῦναι ὑπερέχουσι·
πορθμεύονται ὦν, ἑπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ
τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου·
ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, παρ'
αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· [ἔστι δὲ οὐκ
οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα, καὶ παρὰ

Κερκάσωρον πόλιν.] ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων, ἥξεις κατ' Ἀνθυλλάν τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλευμένην. Του- 98
τέων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, ἐοῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. (τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃ ἐστι Αἴγυπτος.) ἡ δὲ ἑτέρα πόλις δοκεῖ μοι τὸ οὖνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέσεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὖνομα.

Μέχρι μὲν τούτου ὄψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ 99
ἱστορίῃ ταῦτα λέγουσά ἐστι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ τὰ ἤκουον· προσέσται δὲ αὐτοῖσί τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, οἱ ἱεεὶς ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι καὶ τὴν Μέμφιν.—τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης, τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίου ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίας ἀγκῶνα προσχώσαντα, τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηράναι τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι, τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν· ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου ὃς ἀπεργμένος ῥέει ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· εἰ γὰρ ἐβελήσῃ ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναί ἐστι.—ὥς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην, ἣτις νῦν Μέμφις καλέσεται· ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς Αἰγύπτου· ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορῆσαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορρην τε καὶ πρὸς ἐσπέρην· τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει· τοῦτο δὲ, τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἰδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. Μετὰ δὲ τούτου, κατέλεγον οἱ ἱεεὶς ἐκ βύβλου 100

- ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτησι γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρὶή· οἱ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι· τῇ δὲ γυναικὶ οὐνομα ἦν ἣτις ἐβασίλευσε τόπερ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις· τὴν ἔλεγον τιμωρέουσιν ἀδελφεῶ, — τὸν Αἰγύπτιος βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω ἐκείνη ἀπέδοσαν τὴν βασιληίην, — τούτῳ τιμωρέουσιν πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ· ποιησαμένην γάρ μιν οἴκημα περίμηκες ὑπόγειον καίνυν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δὲ μιν Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταίτιους τοῦ φόνου ἦδεε, πολλοὺς ἐστιᾶν· δαινυμένοισι δὲ ἐπείναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου· ταύτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον· πλὴν ὅτι αὐτὴν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ῥῖψαι ἐς οἴκημα σποδοῦ πλέον ὅκως ἀτι-
- 101 μώρητος γένηται. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀποδέξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος· τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια· λίμνην τε ὀρύξαι τῆς ἥ περιόδου ὅσων ἐστὶ σταδίων ὕστερον δηλώσω· πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι τῶν τοῦ μεγάλθεος πέρι ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.
- 102 Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τοῦ ἐπὶ τούτοις γενομένου βασιλέος, τῷ οὐνομα ἦν Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον οἱ ἱεεὲς πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὀρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφεισθαι· ἐς ὃ πλεοντά μιν πρόσω ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων· ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκητο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν ἱρέων τὴν φάτιν, στρατιὴν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἡπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρε-

φόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοις μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας, διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἑωυτοῦ οὖνομα καὶ τῆς πάτρης, καὶ ὡς δυνάμει τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατο σφεας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλεις, τούτοις δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταῦτα καὶ τοῖσι ἀνδρῆίοις τῶν ἐθνέων γενομένοις· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλα βουλόμενος ποιέειν ὡς εἶψαν ἀνάλκιδες. Ταῦτα δὲ ποιέων διε- 103
ξήϊε τὴν ἡπειρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς τοὺς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρηίκας· ἐς τούτους δέ μοι δοκεῖ καὶ οὐ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός· ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στήλαι, τὸ δὲ προσωτέρῳ τούτων οὐκέτι· ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω ἦϊε· καὶ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρας οἰκίγορας, εἴτε τῶν τινὲς στρατιωτέων τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, περὶ Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν.

Φαίνονται μὲν γὰρ ἔόντες οἱ Κόλχοι Αἰγίγιοι· 104
νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλω, λέγω· ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους· καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων· νομίζειν δ' ἔφαισαν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σέσωστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους· αὐτὸς δὲ εἶκασα τῇδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες· καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνῆκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι· ἀλλὰ τοιοῦδε καὶ μᾶλλον, ὅτι μούνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα· Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Πελαιστίῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμνηθῆναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμῶδοντα καὶ Παρθέον ποτα-

- μόν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀστυγείτονες ἑόντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μῦνοι. καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ τὰ αὐτὰ, αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι φαίνεται ἑόν· ὥς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῃ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκ ἐτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν
- 105 ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα. Φέρον καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων, ὥς Αἰγυπτίοισι προσφέρεις εἰσί. λίνον μῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ τὰ αὐτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλώσσα ἐμφερὴς ἐστι ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικόν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται· τὸ μὲντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλέεται Αἰγύπτιον.
- 106 Τὰς δὲ στήλας τὰς ἴστας κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῖνες οὐκ ἐτι φαίνονται περιεοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὄρεον ἐρύσας, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τῦνοι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρὸς, τῇ γε ἐκ τῆς Ἐφεσείης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην· ἐκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυται, μέγας πemptης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χερὶ ἔχων αἰχμὴν τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὦμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱρὰ Αἰγύπτια διηκεῖ ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε· ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἐτέρωθι δὲ δεδήλωκε· τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θαυμαζόμενων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσι μιν εἶναι, ἀλλὰ τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

Τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα 107
καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν
τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς, ἐπεὶ τε
ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσί-
ησι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις
τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα
καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περινηῆσαι ἕξωθεν τὴν
οἰκίην ὕλῃ περινηήσαντα δὲ ὑποπρῆσαι· τὸν δὲ, ὡς
μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλευέσθαι τῇ γυναικί·
καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι· τὴν
δέ οἱ συμβουλευσαι, τῶν παιδῶν ἐόντων ἕξ, τοὺς δύο
ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον,
αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσώζεσθαι·
ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παί-
δων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς
ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. Νοστήσας δὲ ὁ Σέσω- 108
στρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν,
τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο, τῶν τὰς χώρας κατε-
στρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τοὺς τέ οἱ
λίθους, τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως κομισθέντας
ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν, ἐόντας μεγάλῃ περιμή-
κεας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλκύσαντες· καὶ τὰς διώρυχας
τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζό-
μενοι ὥρυσσον· ἐποίουν τε οὐκ ἐκόντες Αἴγυπτον τὸ
πρὶν ἐοῦσαν ἱππασίμην καὶ ἀμαξευομένην πᾶσαν
ἐνδεᾶ τούτων· ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος,
ἐοῦσα πεδιάς πᾶσα, ἀνίππος καὶ ἀναμάξευτος γέ-
γονε· αἷται δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι
πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε
δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώραν ὁ βασιλεὺς· ὅσοι τῶν
Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο τὰς πόλεις,
ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅπως τε ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ,
σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέοντο τοῖσι
πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεόμενοι· τούτων μὲν δὴ
εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. Κατανεῖμαι δὲ 109
τὴν χώραν Αἰγυπτίοισι ἅπασι τοῦτον ἔλεγον τὸν

- βασιλέα, κλήρον ἴσον ἐκάστῳ τετράγωνον διδόντα·
 καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτά-
 ξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ
 τις τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν
 πρὸς αὐτὸν ἐσήμαινε τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ ἔπεμπε
 τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσ-
 σων ὁ χώρος γέγονε, ὅκως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον
 τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι
 ἐνθεῦτεν γέωμετρίῃ εὐρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπαν-
 ελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυνά-
 δεκα μέρεια τῆς ἡμέρης, παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον
- 110 οἱ Ἕλληνες. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μῦθος Αἰγύ-
 πτιος Αἰθιοπίας ἦρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ
 τοῦ Ἡφαιστείου ἀνδριάντας λιθίνους, δύο μὲν τριή-
 κοντα πήχεων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ
 παῖδας ἑόντας τέσσερας, ἑξήκοσι πήχεων ἕκαστον.
 τῶν δὴ ὁ ἱεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα
 πολλῷ Δαρεῖον τὸν Πέρσην οὐ περιεῖδε ἰστάντα
 ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φὰς “οὐ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα
 οἰά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσσωστριν μὲν γὰρ
 ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου,
 καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι
 Σκύθας ἐλεῖν. οὐκὼν δίκαιον εἶναι ἰστάναι ἔμπροσθε
 τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον
 τοῖσι ἔργοισι.” Δαρεῖον μὲν νυν λέγουσι πρὸς
 ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι·
- 111 Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, ἐκδέξασθαι ἔλεγον
 τὴν βασιληῆν τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν· τὸν ἀποδέ-
 ξασθαι μὲν οὐδεμίαν στρατηγὴν, συνενεχθῆναι δὲ
 οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιόνδε πρῆγμα· τοῦ ποτα-
 μοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα
 πήχεας, ὥς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος
 ἔμπεσόντος, κυματὶς ὁ ποταμὸς ἐγένετο· τὸν δὲ
 βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον,
 λαβόντα αἰχμὴν βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ
 ποταμοῦ· μετὰ δὲ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοῦς

ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι· δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναι μιν τυφλόν· ἐνδεκάτῳ δὲ ἔτι ἀπικέσθαι οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς “ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ξημίας, καὶ ἀναβλέψει, γυναικὸς οὐρῳ νυφάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἣτις παρὰ τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μούνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος.” καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἣ τῆς τῷ οὐρῳ νυφάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν ἣ νῦν καλεῖται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλει· τῆς δὲ νυφάμενος τῷ οὐρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρὰ πάντα τὰ λόγιμα ἀνέθηκε, καὶ, τοῦ γε λόγον μάλιστα ἀξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα ὀβελοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἐόντα ἑκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατὸν εὖρος δὲ ὀκτὼ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλεῖαν ἔλεγον 112 ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλώσσαν οὖνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαισθηίου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον· (περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατόπεδον)· ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πρωτέος ἱρὸν τὸ καλεῖται Ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἐλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὺς ὡς διαιτήθη Ἐλένη παρὰ Πρωτέϊ, καὶ δὴ καὶ ὅτι Ξείνης Ἀφροδίτης ἐπωνύμιόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρὰ ἐστι, οὐδαμῶς Ξείνης ἐπικαλεῖται. Ἐλεγον δὲ μοι οἱ ἱεεὶς ἱστορέοντι τὰ περὶ Ἐλένην, 113 γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἐλένην ἐκ Σπύρτης ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καί μιν, ὡς

ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι
 ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος· ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίει
 τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου
 ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλούμενον στόμα τοῦ Νείλου,
 καὶ ἐς Ταριχείας· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡϊόνος (ὃ καὶ νῦν
 ἐστι) Ἑρακλέος ἱρὸν, ἐς τὸ ἦν καταφυγὼν οἰκέτης
 ὅτεω ἀνθρώπων ἐπιβάλλεται στίγματα ἱρὰ ἑωυτὸν
 διδούς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἄψασθαι. (ὁ νόμος
 οὗτος διατελεῖ ἐὼν ὁμοίος μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ'
 ἀρχῆς.) τοῦ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θερά-
 ποντες πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον,
 ἰκέται δὲ ἰζόμενοι τοῦ θεοῦ, κατηγορεῖν τοῦ Ἀλεξ-
 ἀνδρου βουλόμενοι βλάπτειν αὐτὸν, πάντα λόγον
 ἐξηγεύμενοι ὡς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς
 Μενέλεων ἀδικίην· κατηγορεῖν δὲ ταῦτα πρὸς τε
 τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φίλακον,
 114 τῷ οὖνομα ἦν Θῶνις. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις
 πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμφιν παρὰ Πρωτέα
 ἀγγελίην, λέγουσαν τάδε· “ἦκει ξεῖνος, γένος μὲν
 Τευκρὸς, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐξεργασ-
 μένος· ξεῖνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν
 γυναῖκα, αὐτὴν τε ταύτην ἄγων ἦκει καὶ πολλὰ
 κάρτα χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν τὴν σὴν ἀπε-
 νειχθεῖς. κότερα δῆτα τοῦτον ἐῶμεν ἀσινέα ἐκ-
 πλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε;” ἀντιπέμπει
 πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε· “ἄνδρα τοῦτον,
 ὅστις κοτὲ ἐστὶ ἀνόσια ἐργασμένος ξεῖνον τὸν ἑω-
 τοῦ, συλλαβόντες ἀπάγετε παρ’ ἐμὲ, ἵνα εἰδῶ ὃ τι
 115 κοτὲ καὶ λέξει.” Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θῶνις
 συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ
 κατίσχει· μετὰ δὲ, αὐτὸν τε τοῦτον ἀνήγαγε ἐς
 Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, πρὸς
 δὲ καὶ τοὺς ἰκέτας· ἀνακομισθέντων δὲ πάντων,
 εἰρώτα τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς τίς εἶη καὶ ὁκόθεν
 πλέοι; ὁ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς πατρὸς
 εἶπε τὸ οὖνομα· καὶ δὴ καὶ τὸν πλοῦν ἀπηγάματο

ὁκόθεν πλέοι· μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεύς εἰρώτα αὐτὸν ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι; πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθινήν, ἤλεγχον οἱ γενόμενοι ἰκέται ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος· τέλος δὲ δὴ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεύς, λέγων ὅτι “ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγεύμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ’ ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώραν τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνος ἐτισάμην· ὅς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχὼν ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαιο, παρὰ τοῦ σέωντοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα ἦλθες· καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλὰ ἀναπτερώσας αὐτὴν οἴχεται ἔχων ἐκκλέψας· καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μούνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου κεραΐσας ἤκεις. νῦν ὦν, ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἡγῆμαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὗ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλὰ αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἑλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ· αὐτὸν δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς συμπλοούς τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, αἶτε πολεμίους περιέψεσθαι.”

Ἑλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον 116 οἱ ἱεῖες γενέσθαι· δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ’ οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιίην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἐτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, ἐς ὃ μετῆκε αὐτὸν δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὴν λόγον. δῆλον δέ· κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ εὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπηνείχθη ἄγων Ἑλένην τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκητο.

Ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω·

Ἔνθ’ ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.

[ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσεΐῃ, ἐν τοῖσινδε τοῖσι
ἔπεσι·

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἔσθλα, τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρεν, Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίῃ· τῇ πλεῖστα φέρει ξεῖδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἔσθλα μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

καὶ τότε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφιν ἔρεξα τελέεσσας ἑκατόμβας.]

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἡπίστατο τὴν ἐς
Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμουργεῖ γὰρ ἡ Συ-
ρίῃ Αἰγύπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδῶν, ἐν τῇ
117 Συρίῃ οἰκέουσι. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τότε
τὸ χωρίον οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα, δηλοῖ ὅτι οὐκ
Ὅμηρον τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν
μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται, ὡς τριταῖος ἐκ
Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπῆκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν
Ἑλένην, εὐαεῖ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσση
λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν.
Ὅμηρος μὲν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.

118 Εἰρομένου δέ μεν τοὺς ἱρέας, εἰ μάταιον λόγον
λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι, ἢ οὐ;
ἔφασαν πρὸς ταῦτα τάδε, ἱστορίησι φάμενοι εἰδέναι
παρ' αὐτοῦ Μενέλεω· ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλέ-
νης ἀρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν
πολλὴν, βοηθεῦσαν Μενέλεω· ἐκβῆσαν δὲ ἐς γῆν καὶ
ἰδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέ-
λους· σὺν δέ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων· τοὺς δ'
ἐπεὶ τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τείχος, ἀπαιτεῖν Ἑλένην τε
καὶ τὰ χρήματα τὰ οἱ οἴχετο κλέψας Ἀλέξανδρος,
τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτεῖν· τοὺς δὲ Τευκροὺς
τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ
ὁμνύντας καὶ ἀνωμοτὶ, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ
τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν
Αἰγύπτῳ· καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοῖ δίκας ὑπέχειν ἂ

Πρωτεύς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει· οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελασθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον ἐς ὃ ἐξεῖλον· ἐλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἢ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλεω ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν 119 Αἴγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἶπας τὴν ἀληθινήν τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίων ἦντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε, πρὸς δέ, καὶ τὰ ἐσωτοῦ χρήματα πάντα· τυχὼν μέντοι τούτων, ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὥρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιοι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν γὰρ δύο παιδιά ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἔντομά σφεα ἐποίησε· μετὰ δέ, ὡς ἐπαῖστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος, οἴχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἐσωτοῖσι γεγόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱεεὺς ἔλεγον· ἐγὼ δὲ τῷ 120 λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι, ἥτοι ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου· οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετερόισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλι κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικήῃ· εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, (εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν,) τούτων δὲ τοιούτων συμβυμνόντων,

ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πριάμος συνοίκεε Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληΐη ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἔοντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι· ἀλλὰ Ἐκτωρ, καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἔων, ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι· τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθινήν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολούμενοι καταφανῆς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν, τῇ ἐμοὶ δοκέει, εἴρηται.

- 121 Πρωτεύς δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην Ῥαμψίνιτον ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο ἔοντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ ἐείκοσι πηχέων· τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέῳ ἑστέῳτα καλέουσι θέρος, τὸν δὲ πρὸς νότον χειμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσιν τε καὶ εὖ ποιέουσιν· τὸν δὲ χειμῶνα καλεύμενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὑστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐγγὺς ἔλθειν· βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλήτῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἶκημα λίθινον τοῦ τῶν τοίχων ἓνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίας ἔχειν· τὸν δὲ ἐργαζόμενον, ἐπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἓνα ἐξαιρετὸν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ρηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἑνός· ὡς δὲ

ἐπετελέσθη τὸ οἶκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ περιϋόντος, τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἐόντα ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας, (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο,) τούτοισι δὲ ἀπηγγέσασθαι ὡς ἐκείνων προορέων ὅπως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέως· σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὴν ἔργον ἔχεσθαι, ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆϊα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομῆματι ἀνευρόντας, ῥῆιδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι· ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἶκημα, θωυμάσαι ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεῖν τὰ ἀγγῆϊα· οὐκ ἔχειν δὲ ὅν τινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάντρων ἐόντων σώων καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλειμένου· ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δις καὶ τρίς ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα, (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραῖζοντας,) ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγῆϊα ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στηῆσαι· τῶν δὲ φωρῶν ὥσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων, καὶ ἐνδύντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι· ὡς δὲ γινῶναι αὐτὸν ἐν οἴῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα ἀποτάμνειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅπως μὴ αὐτὸς ὀφθεῖς καὶ γνωρισθεῖς ὃς εἶη προσαπολέσει καὶ ἐκείνον· τῷ δὲ δόξαι εὖ λέγειν, καὶ ποιῆσαί μιν πεισθέντα ταῦτα· καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἶκου, φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρῃ ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπλήχθαι, ὀρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς κεφαλῆς ἐὼν, τὸ δὲ οἶκημα ἄσινες, καὶ οὐτε

ἔσοδον οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίαν ἔχον· ἀπορούμενον δέ μιν τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τοῦ τείχεος κατακρεμάσαι· φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα, ἐντείλασθαι σφι τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα ἢ κατοικτισάμενον συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν· ἀνακρεμαμένου δὲ τοῦ νέκυος, τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν, λόγους δὲ πρὸς τὸν περιέοντα παῖδα ποιουμένην, προστάσσειν αὐτῷ ὅτεω τρόπῳ δύναται μηχανᾶσθαι ὅπως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέειν αὐτήν, ὥς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα· ὥς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιέοντος παιδός, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτήν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον καὶ ἄσκούς πλήσαντα οἶνου, ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς· ὥς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἄσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτὸν λύνειν ἀπαμμένους· ὥς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὥς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὀκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται· τοὺς δὲ φυλάκους ὥς ἰδεῖν πολὺν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγήϊα ἔχοντας καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομίζειν ἐν κέρδεϊ ποιευμένους, τὸν δὲ διαλοιδορέεσθαι πᾶσι, ὄργην προσποιούμενον· παραμυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων, χρόνῳ πρηγνέσθαι προσποιέεσθαι καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὄργης· τέλος δὲ, ἐξελάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατασκευάζειν· ὥς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι, καὶ τινα καὶ σκῶψαί μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδιδῶναι αὐτοῖσι τῶν ἄσκῶν ἕνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, κατακλιθέντας πίνειν διανοέεσθαι, καὶ ἐκείνον παραλαμβάνειν καὶ κελεύειν μετ' ἑωτῶν μέιναντα συμπίνειν· τὸν δὲ πεισθῆναί τε δὴ καὶ καταμεῖναι· ὥς δὲ μιν παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἡσπάζοντο, ἐπιδιδῶναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἄσκῶν· δαψιλείῃ δὲ τῷ ποτῷ

χρησαμένους τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι, καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἐνθάπερ ἔπινον κατακοιμηθῆναι· τὸν δὲ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτὸς, τότε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλῦσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρηΐδας· ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἴκου, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα· τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυσ ἔκκεκλεμμένος, δεινὰ ποίειν· πάντως δὲ βουλόμενον εὐρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἷη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαί μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν [δὲ] θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκήματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι καὶ πρὶν συγγενέσθαι ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον; ὃς δ' ἂν ἀπηγγέσθαι τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω· ὡς δὲ τὴν παῖδα ποίειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουλευθέντα πολυτροπή τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι, ποίειν τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὤμῳ τὴν χεῖρα, ἵεναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ὡς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώμενον τάπερ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγγέσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἷη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλὴν· σοφώτατον δὲ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας καταλῦσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν· τὴν δὲ, ὡς ἤκουσε, ἄπτεσθαι αὐτοῦ· τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότειϊ προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα, τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσιν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι, τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ οἷχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα· ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνεειχθαι, ἐκπεπλήχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τὰνθρώπου· τέλος δὲ, διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις ἐπαγγέλλεσθαι,

ἄδειάν τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἐωυτοῦ· τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν· Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι, καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσει ὡς πλείστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνον δὲ Αἰγυπτίων.

122 Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλῆα ζῶν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες αἰδὼν νομίζουσι εἶναι, καὶ κείθι συγκυβεῦειν τῇ Δήμητρὶ· καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτὴν, τὰ δὲ ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς· καὶ μιν πάλιν ἄνω ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσειον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψίνιτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκητο, ὀρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν· τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτοὺς, οὐ μέντοι εἶτε δι' ἄλλο τι εἶτε διὰ ταῦτα ὀρτάζουσι ἔχω λέγειν· φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφῆναντες οἱ ἱεεῖς, κατ' ὧν ἔδησαν ἐνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς· ἀγαγόντες δὲ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὁδὸν φέρουσιν ἐς ἱρὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱεῖα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλιος ἑείκοσι σταδίου, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱροῦ

123 ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὸ αὐτὸ χωρίον. Τοῖσι μὲν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοιςι χρᾶσθω ὅτε τὰ τοιαῦτα πιθανὰ ἐστὶ· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπὲρ ἐκάστων ἀκοῇ γράφω. ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες· ὡς ἀνθρώπου ψυχῇ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ, αὐτὶς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοις ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο,

οἱ μὲν πρότερον οἱ δὲ ἕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἔοντι τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

Μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν 124 Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον, καὶ εὐθηνέειν Αἰγυπτον μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. κατακληῖσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ, πρῶτα μὲν σφεας θυσιῶν ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους· τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι, ἐκ τῶν λιθοτεμιῶν τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὐρεῖ, ἐκ τουτέων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἐτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι, καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν· ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἐκάστην· χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ ἄλλῳ λαῷ, δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἶλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν, ἔργον ἔον οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν· (τῆς γὰρ μῆκος μὲν εἰσι πέντε στάδιοι, εὖρος δὲ δέκα ὀργυιαί, ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ αὕτη ἑωυτῆς, ὅκτῳ ὀργυιαί, λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων ἐγγεγλυμμένων·) ταύτῃ τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ ἐστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἑωυτῷ ἐν νήσῳ διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὕτῃ χρόνον γενέσθαι ἑξήκοσι ἔτεα ποιευμένη· τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτῷ πλέθρα ἐούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον· λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων. Ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη 125 ἡ πυραμὶς, ἀναβαθμῶν τρόπον· τὰς μετεξέτεροι κρόσσας οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι· τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπεὶ τε ἐποίησαν αὐτήν, ἥειρον τοὺς ἐπιλοίπους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι, χαμάθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν ἀείροντες, ὅκως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, εἰς ἐτέρην

- μηχανὴν ἐτίθετο ἐστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου· ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον ἔλκετο στοῖχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴ τε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν ἐοῦσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρα, κατὰ περ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρώτα· μετὰ δὲ, τὰ ἐπόμενα τούτων ἐξεποιέουν· τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμενται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἔς τε συρμαίνην καὶ κρόμνα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὥς ἐμὲ εὖ μεμνησθαι τὰ ὁ ἑρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσ.ι εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι ἔστι ἔς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον, ἄλλον δὲ, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἄγον, καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο,
- 126 οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε χρημάτων δεόμενον, τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξει πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δὴ τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημῆιον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι ὅκως ἂν αὐτῇ ἓνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο· ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς ἔστι τὸ κῶλον ἕκαστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.
- 127 Βασιλεύσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτεα· τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέεσθαι τὴν βασιληῆν τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρήνα·

καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ, τά τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν· (οὔτε γὰρ ὕπesci οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διώρυξ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέραν ῥέουσα· διὰ οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα.) ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσαεράκοντα πόδας ὑποβάς τῆς ἐτέρης τῷτὸ μέγαθος, ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἑστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφότεραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἕξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. Ταῦτα ἕξ τε καὶ 123 ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱρὰ χρόνοι τοσούτου κατακληῖσθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλιτίωνος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῖσαι Αἰγυπτου Μυκερῆ-129 νον ἔλεγον Χέοπος παῖδα· τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν· τὸν δὲ τά τε ἱρὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεὼν τετρυμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνείναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας· δίκας δὲ σφι πάντων βασιλέων δικαιοτάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον, ἀπάντων ὅσοι ἤδη βασιλέες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον· τά τε ἄλλα γάρ μιν κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα, ἀποτιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἑόντι δὲ ἡπίῳ τῷ Μυκερίνῳ κατὰ τοὺς πολιήτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὴν μουνόν οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον· τὸν δὲ ὑπεραλγῆσαντά τε τῷ περιεπεπτῶκε πρήγματι, καὶ βουλόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιήσασθαι

- βοῦν ξυλίην κοίλην· καὶ ἔπειτα καταχρυσώσαντά
 μιν ταύτην, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν ἀπο-
 130 θανοῦσαν θυγατέρα. Αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῇ οὐκ
 ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερὴ, ἐν Σαῖ μὲν
 πόλει ἐοῦσα κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληῖοις, ἐν
 οἰκῇματι ἡσκημένῳ· θυμῆματα δὲ παρ' αὐτῇ παν-
 τοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην· νύκτα δὲ
 ἐκάστην πάννυχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ
 τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκῇματι εἰκόνες τῶν παλ-
 λακέων τῶν Μυκερίνου ἐστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σαῖ
 πόλει ἱρέες· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοί, ἐοῦσαι
 ἀριθμὸν ὡς ἐείκοσι μάλιστα κη, γυμναὶ ἐργασμέναι·
 αἱ τινες μέντοι εἰσὶ οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλήν ἢ τὰ λεγό-
 131 μενα. Οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοῦς ταύτης
 καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερίνος
 ἐράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ
 ἀεκούσῃ· μετὰ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγγεατο ὑπὸ
 ἄχρεος, ὁ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῇ ταύτῃ· ἡ δὲ μήτηρ
 αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα
 τῇ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας
 αὐτέων εἶναι πέπονθυῖας τάπερ αἱ ζῶαι ἔπαθον.
 ταῦτα δὲ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τὰ τε
 ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν·
 ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρέομεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου
 τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων φαί-
 132 νονται ἐοῦσαι ἔτι καὶ ἐς ἐμέ. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν
 ἄλλα κατακέκρυπται φοινικέῳ εἵματι, τὸν αὐχένα δὲ
 καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχέϊ κάρτα
 χρυσῷ· μεταξὺ δὲ τῶν κερέων, ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος
 μεμιμημένος ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ
 ὀρθή, ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη, μέγαθος δὲ ὅσηπερ
 μεγάλη βοῦς ζώῃ· ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος
 ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα, ἑπεὰν τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι
 τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ
 πρήγματι· τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ
 φῶς· φασι γὰρ δὴ αὐτὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς

Μυκερίνου ἀποθνήσκουσιν, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν.

Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος, δεύτερα τούτῳ 133 τῷ βασιλεῖ τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς “μέλλοι ἐξ ἔτεα μοῖνον βιούς τῷ ἐβδόμῳ τελευτήσῃν” τὸν δὲ, δεινὸν ποιησάμενον, πέμψαι ἐς τὸ μαντήϊον τῷ θεῷ ὀνειδισμα, ἀντιμεμφόμενον ὅτι “ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτριος, ἀποκληΐσαντες τὰ ἱρὰ καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, αὐτὸς δ' εὖσεβῆς ἐὼν μέλλοι ταχέως οὕτω τελευτήσῃν.” ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα ἐλθεῖν λέγοντα “τούτων εἴτεκα καὶ συνταχύνειν αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεὼν ἦν ποιεῖν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντήκοντά τε καὶ ἑκατόν· καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενομένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δὲ οὐ.” ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερίνον, ἃς κατακεκριμένων ἤδη οἱ τοίτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ, ὅκως γίνοιτο νύξ, ἀνάψαντα αὐτὸ, πίνειν τε καὶ εὐπαθέειν οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἔς τε τὰ ἔλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον καὶ ἵνα πενθάνοιτο εἶναι γῆς ἐνηβητήρια ἐπιτηδεώτατα. ταῦτα δὲ ἐμυχανᾶτο θέλων τὸ μαντήϊον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυνώδεκα ἔτεα ἀντὶ ἐξ ἐτέων γένηται αἱ νύκτες ἡμέραι ποιεύμεναι.

Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσ- 134 σω τοῦ πατρὸς, (ἐείκοσι ποδῶν καταδέουσιν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων, εὐούσης τετραγώνου,) λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ· τὴν δὲ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἐταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· οὐδὲ ὦν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδώπις· οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναισίσμονται· πρὸς δὲ, ὅτι κατὰ Ἀμασιν βασιλεύοντα ἦν

ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις ἄλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας ἦν λιπομένων, [Ῥοδῶπις·] γενεὴν μὲν ἀπὸ Θρηίκης· δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιού· καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε οὐκ ἤκιστα· ἐπεὶ τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου “ὃς βούλοιτο ποιὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι,” ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς, ἄλλος Ἰάδμων, ἀνείλετο· οὕτω καὶ Αἰσώπος Ἰάδμονος 135 ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο, Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντος· ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλίθη χρημάτων μεγάλων ὑπὸ ἀνδρὸς Μυτιληταίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφούς τῆς μουσοποιού· οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μεγάλη ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἶναι Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὐκ ὥς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι· τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδέσθαι ἐστὶ ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μεγάλα οἱ χρήματα ἀναθεῖναι· ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήϊον ἐωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἐωυτῆς· τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρει ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς· οἱ καὶ νῦν ἔτι συννείεσθαι ὅπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χῖοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ· φιλέουσι δέ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἐταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὃδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγένετο ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Ῥοδῶπιος τὸ οὔνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης, τῇ οὔνομα ἦν Ἀρχιδίκη αἰοίδιμος ἀνὰ τὴν

Ἑλλάδα ἐγένετο, ἦσσαν δὲ τῆς ἐτέρης περιλεσχήμεντος· Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιν ἀπενόστησε ἐς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαπφῶ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδάπιος μὲν νυν πέρι πέπαυμαι.

Μετὰ δὲ Μυκερῖνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα 136
 ἔλεγον οἱ ἱεεὲς Σάσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἑόντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους καὶ ἄλλην ὄψιν οἰκοδομημάτων μυρίην, ἐκείνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον, ἀμιξίης εὐούσης πολλῆς χρημάτων, γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος· προστεθῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν διδόντα τὸ χρέος καὶ ἀπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης: τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε ἐπείναι ζημίην μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μήτ' αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρὶ ὡς τάφῳ μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενί, μήτε ἄλλον μηδένα τῶν ἐωυτοῦ ἀπογενόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλούμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἐωυτοῦ βασιλέας γενομένους Αἰγύπτου, μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιήσαντα· ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι· ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΣΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ, ὍΣΟΝ Ὁ ΖΕΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩ ΓΑΡ ὙΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ΕΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ὅ ΤΙ ΠΡΟΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩ ΚΟΝΤΩ ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΛΙΝΘΟΥΣ ΕΙΡΥΣΑΝ, ΚΑΙ ΜΕ ΤΡΟΠΩ ΤΟΙΟΥΤΩ ΕΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ 137

Ἀνύσιος πόλις, τῷ οὐνομα Ἄνυσιν εἶναι· ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίοπας τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθίοπων βασιλέα· τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἔλεα· τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα· ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἁμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· τὸν δὲ κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἐκάστῳ δικάζειν, ἐπιτάσσοντα χώματα χοῦν πρὸς τῇ ἐωυτῶν πόλι ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικούντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλεις ἐγένοντο ὑψηλότεραι· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυζάντων ἐπὶ Σεσώστριος βασιλέως, δεύτερα δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος καὶ κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο.

Ὑψηλέων δὲ καὶ ἐτέρων τασσομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολίων, ὡς ἐμοὶ δοκείει, μάλιστα μὲν Βουβάστι πόλι ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστι Βουβάστιος ἀξιαπηγητότατον· μέζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδπανώτερα ἐστι ἱρὰ, ἡδονῇ δὲ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μάλλον· ἡ δὲ Βούβαστις κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσάν 138 ἐστι Ἄρτεμις. Το δὲ ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει· πλὴν τῆς ἐσόδου, τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἐκατέρῃ ἐσέχει, ἡ μὲν τῇ περιρρέουσα, ἡ δὲ τῇ, εὖρος ἐοῦσα ἐκατέρῃ ἐκατὸν ποδῶν δένδροισι κατὰσκιος· τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιῶν ἐστὶ, τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκευάδαται ἀξίοισι λόγου· ἐὼν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν κατοράται πάντοθεν περιϋόντι· ἅτε γὰρ τῆς πόλιος μὲν ἐκκεχωσμένης ὑψοῦ τοῦ δ' ἱροῦ οὐ κεκτινημένου, ὥς ἀρχῆθεν ἐποιήθη ἐσοπτόν ἐστι· περιθέει δ' αὐτὸ αἵμασι ἡ ἐγγεγλυμμένη τύποισι· ἔστι δὲ ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένον περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῷγαλμα ἐνι· εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ πάντῃ σταδίου ἐστί· κατὰ μὲν δὴ τὴν ἐσοδον, ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ στα-

δίους τρεῖς μάλιστα κη, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἡῶ· εἶρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμέω ἱρόν. τὸ μὲν δὴ ἱρόν τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε 139 ἔλεγον γενέσθαι· ὅψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκέε οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλευεῖν, τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διαταμέειν· ἰδόντα δὲ τὴν ὅψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς πρόφασιν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὕκων ποιήσῃ ταῦτα, ἀλλὰ γάρ οἱ ἐξεληλυθέναί τὸν χρόνον ὁκόσον κεχρῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσῃ· ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἔοντι αὐτῷ τὰ μαντήϊα τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες ἀνεῖλε, ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα· ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήϊε καὶ αὐτὸν ἡ ὅψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἐκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς.

Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, 140 αὐτὶς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον, ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα, νῆσον χώσας σποδῶ τε καὶ γῇ, οἴκεε· ὅκως γάρ οἱ φοιτᾶν σῆτον ἄγοντας Αἰγυπτίων ὡς ἐκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἶοί τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλεῖς Ἀμυρταίου· οὖνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἑλβῶ· μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίῳ.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαί- 141 στον τῷ οὐνομα εἶναι Σεθών· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησόμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεητόμενον αὐτῶν· ἀλλὰ τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτοὺς, καὶ σφέας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ

τῶν προτέρων βασιλέων δεδόσθαι ἑξαιρέτους ἑκάστω
 δυώδεκα ἀρούρας· μετὰ δὲ, ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν
 στρατὸν μέγαν Σαταχάριβεν βασιλέα Ἀραβίων τε
 καὶ Ἀσσυρίων· οὐκὼν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους
 τῶν Αἰγυπτίων βοηθέειν, τὸν δὲ ἱρέα ἐς ἀπορίην
 ἀπειλημένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα
 ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθέειν· ὀλοφυρόμενον
 δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι
 ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν, ὥς οὐδὲν πείσεται
 ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ
 οἱ πέμψειν τιμωροὺς· τούτοισι δὴ μιν πίσυνον τοῖσι
 ἐνυπνίοισι, παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλο-
 μένους οἱ ἔπεσθαι στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ·
 ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί· ἔπεσθαι δέ οἱ τῶν
 μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώ-
 νακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους· ἐνθαῦτα ἀπικο-
 μένους τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ἐπιχυθέντας νυκτὸς
 μῆς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶνας
 αἰτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ
 ὄχανα, ὥστε τῇ ὕστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν
 [ὅπλων] πεσέειν πολλοὺς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασι-
 λεὺς ἔστηκε ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος ἔχων
 ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· ΕΣ
 ΕΜΕ ΤΙΣ ὈΡΕΩΝ ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ.

- 142 Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ
 ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασι-
 λέος ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευ-
 ταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ
 τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταί-
 τησι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσοῦτους
 γενομένους. καὶ τοι τριηκόσiai μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ
 δυνάεσσι μύρια ἔτεα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν
 ἔτεα ἔστι· μῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοί-
 πων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἔστι
 τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἔτεα. οὕτω
 ἐν μυρίοισι τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ πρὸς τριηκο-

σίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μέντοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἡθέων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι (ἐνθα τε νῦν καταδύεται ἐνθεῦτεν δις ἐπαντεῖλαι, καὶ ἐνθεν νῦν ἀνατέλλει ἐνθαῦτα δις καταδύναι) καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἐτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφιν γινόμενα οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους. Πρότερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν 143
Θήβησι γενεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατρίην ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἐποίησαν οἱ ἱεεὶς τοῦ Διὸς οἷόν τι καὶ ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι ἐμεωντόν· ἔσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω, ἐὼν μέγα, ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσούς ξυλίνους τοσούτους ὅσους περ εἶπον· ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἵσταται ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ· ἀριθμῶντες ὦν καὶ δεικνύντες οἱ ἱεεὶς ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑωυτῶν ἕκαστον ἑόντα, ἐκ τοῦ ἄγχιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διεξιόντες διὰ πασέων ἕως οὗ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς· Ἑκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῇ οὐ δεκόμενοι παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον· ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι, ἐς δὲ τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γενόμενον, καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς· Πίρωμις δέ ἐστι κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν καλὸς κάγαθός. Ἦδη ὦν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν τοιούτους 144
ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἑόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους· τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰκέοντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰεὶ ἓνα τὸν

κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὡρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι· τοῦτον, καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὀσιρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν.

- 145 Ἐν Ἑλληνι μὲν νῦν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν· παρ Αἰγυπτίοισι δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν· Ἡρακλῆς δὲ τῶν δευτέρων, τῶν δωδέκα λεγομένων εἶναι· Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἱ ἐκ τῶν δωδέκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλεῖ μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἔτεα ἐς Ἀμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἀμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεὶ τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νῦν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γινέσθαι, κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια μάλιστα ἐστὶ ἐς ἐμέ· Ἡρακλεῖ δὲ τῷ Ἀλκμήνης κατὰ εἰνακόσια ἔτεα· Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης, (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμῆ λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν) ἐλάσσῳ ἑτά ἐστὶ τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ τὰ ὀκτακόσια
- 146 μάλιστα ἐς ἐμέ. Τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὧν ἡ περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεται. εἰ μὲν γὰρ φανεροὶ τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὔτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πάν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἄν τις καὶ τούτους ἄλλους, ἄνδρας γενομένους, ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν· νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες, ὡς αὐτίκα γενομένον ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεὺς καὶ ἥνευκε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ.

καὶ Πανός γε περί οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκη ἐτράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὦν γέγονε, ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν, ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου ἀπὸ τούτου γενεολογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.

Ταῦτα μὲν νῦν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι· ὅσα δὲ 147 οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοις κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὥψιος.

Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱέρα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (οὐδένα γὰρ χρόνον οἰοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διαιτᾶσθαι,) ἐστήσαντο δυώδεκα βασιλέας, δυώδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον, νόμοισι τοισίδε χρεώμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλέον τι δίξησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου εἶναι τε φίλους τὰ μάλιστα· τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρητό σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοις ἐς τὰς τυραννίδας “τὸν χαλκῆ φιάλῃ σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου.” ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. Καὶ δὴ σφι 148 μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ· δόξαν δέ σφι, ἐποιήσαντο λαβύρινθον ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κη κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη ἴδον λόγου μέζω· εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξις συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη εὐόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· (καὶ τοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ) ἦσαν μὲν νῦν καὶ οἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη· ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυώδεκα μὲν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι ἀντίπυλοι ἀλλήλησι, ἐξ μὲν πρὸς βορέῳ, ἐξ

δὲ πρὸς νότον τετραμμένοι συνεχές· τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμὸν, πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοὶ τε ὀρέομεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα· οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλέων καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων· οὕτω τῶν μὲν κάτω περὶ οἰκημάτων ἀκοῇ παραλαβόντες λέγομεν· τὰ δὲ ἄνω, μέζονα ἀνθρωπῆϊων ἔργων αὐτοὶ ὀρέομεν· αἱ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων καὶ οἱ ἐλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων, ἔοντες ποικιλώτατοι, θῶμα μυρίον παρείχοντο ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιούσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων· ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη, κατὰπερ οἱ τοῖχοι· οἱ δὲ τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι· αὐλὴ δὲ ἐκόστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα· τῆς δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσαρακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλη ἐγγέγλυπται· ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποιήται.

- 149 Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἔοντος τοιούτου, θῶμα ἔτι μέζον παρέχεται ἢ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται. τῆς τὰ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἐξήκοντα ἔοντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἢ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἑωυτῆς, πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ αὐτὴ δηλοῖ· ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα κη ἐστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιάς ἑκατέρῃ

καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο· καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ. (οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιῶν, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαί· εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον· ἑξαπέδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἑόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαίστου.) τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι· ἀνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτῃ· ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται, καὶ ἐξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην ἐξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὖτις· καὶ ἑπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω, ἡ δὲ τότε [τοὺς ἐξ μῆνας] ἐς τὸ βασιλῆϊον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ἑπεὰν δὲ ἐσῇ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνέας. Ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ 150 ὥς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Διβύῃ ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἐσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεὶ τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὤρεον τὸν χοῦν οἰδαμου ἑόντα, (ἐπιμελὲς γὰρ δὴ μοι ἦν,) εἰρόμην τοὺς ἀγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης, ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεῖς· οἱ δὲ ἔφρασαν μοι ἵνα ἐξεφορήθῃ, καὶ εὐπετέως ἔπειθον· ἥδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίῳ πόλει γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο· τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέως χρήματα, ἑόντα μέγала καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαίοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι· ἐκ δὴ ὧν τῶν σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες, ὑπὸ γῆν σταθμεύοντες ἐς τὰ βασιλῆϊα οἰκία ὀρυσσον· τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γένοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παραρρέοντα τὴν Νίνον ἐξεφόρεον· ἐς ὃ κατεργάσαντο ὃ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὀρυγμα γενέσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς, ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιούμενον· ὀρίσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὁ δὲ, ὑπο-

λαμβάνων ἔμελλε διαχέειν. ἡ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

- 151 Τῶν δὲ δυνάδεκα βασιλέων δικαιοσύνην χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαιστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρθῆς μελλόντων κατασπείσειν, ὁ ἀρχιρεὺς ἐξένεικέ σφι φιάλας χρυσέας (τῇσί περ ἐώθεσαν σπένδειν) ἁμαρτῶν τοῦ ἀριθμοῦ ἑνδεκα δυνάδεκα ἑοῦσι· ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἕστεως αὐτῶν Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἑοῦσαν χαλκῆν ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτίγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεώμενος, ὑπέσχε τὴν κυνέην· οἱ δὲ ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμίτιχου καὶ τὸ χρηστήριον ὃ τι ἐκέχρητό σφι, τὸν χαλκῆ σπείσαντα αὐτῶν φιάλη τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μόνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ, κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα· ἐς δὲ τὰ ἔλεα ἔδοξέ σφι διώξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμιος· ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὀρμεώμενον μὴ ἐπι-
- 152 μίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν ὅς οἱ τὸν πατέρα Νεκὼν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαίτεώ εἰσι· μετὰ δὲ, βασιλεύοντα, τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἑνδεκα βασιλέων καταλαμβύειμιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἔλεα. ἐπιστάμενος ὦν ὡς περιβρισμένος εἶη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας· πέμψαντι δέ οἱ ἐς Βουτοῖν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἐνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστὶ μαντήιον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς ὡς τίσις ἦξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκῶν ἀνδρῶν ἐπιφανέντων· καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστὴ μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκεύς οἱ ἄνδρας ἦξειν ἐπικούρους·

χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἰωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ λήνῃν ἐκπλώσαντας, ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν καὶ ὀπισθέντας χαλκῷ ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἔλεα ἀπικείμενος τῷ Ψαμμίτιχῳ, (ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὀπισθέντας,) ὥς χάλκεοι ἄνδρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίον· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελεύμενον, φίλα τε τοῖσι Ἰωσι καὶ Καρσὶ ποιέεται καὶ σφεας μεγάλα ὑπισχνεύμενος πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι· ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταίρει τοὺς βασιλέας.

Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, 153 ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα· αὐλήν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναντίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ τύπων πλέην· ἀντὶ δὲ κιόνων, ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυωδεκαπήχες τῇ αὐλῇ· ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσάν ἐστι Ἐπαφος. Τοῖσι δὲ Ἰωσι καὶ 154 τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος, τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα· τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους δίδωσι καὶ τᾶλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε, καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἐρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι. οἱ δὲ Ἰωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης, ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλις, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλυμένῳ στόματι τοῦ Νείλου· τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιούμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων

δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπι-
μισγόμενοι τούτοισι τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα ἀπὸ
Ψαμμίτου βασιλέως ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ἴσ-
τερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν
Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν· ἐξ ὧν δὲ
ἐξανέστησαν χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἱ τε ὅλκοι τῶν
νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμῶν
ἦσαν. Ψαμμίτης μὲν νυν οὕτω ἔσχε τὴν Αἴγυπτον.

155 Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπε-
μνήσθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίον
εἶντος ποιήσομαι. τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν
Αἰγύπτῳ ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρὸν, ἐν πόλει δὲ μεγάλη
ἰδρυμένον κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα
τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω· οὖνομα
δὲ τῇ πόλει ταύτῃ ὅκου τὸ χρηστήριον ἔστι, Βουτῶ,
ὥς καὶ πρότερον οὐνόμασταί μοι· ἱρὸν δὲ ἔστι ἐν τῇ
Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος· καὶ ὁ γε
νῆος τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς
τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς
ὑψος δέκα ὀργυιῶν· τὸ δέ μοι τῶν φανερῶν θῶμα
μέγιστον παρεχόμενον φράσω· ἔστι ἐν τῷ τεμένει
τούτῳ Λητοῦς νῆος ἐξ ἐνὸς λίθου πεποιημένος ἐς τε
ὑψος καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοις
ἴσος· τεσσαεράκοντα πήχεων τούτων ἕκαστόν ἐστι·
τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται

156 λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν. Οὕτω
μὲν νυν ὁ νῆος τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ
ἱρὸν ἔστι θυμαστότατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ
Χέμμης καλευμένη. ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθῇ καὶ
πλατῇ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρὸν, λέγεται δὲ
ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή· αὐτὸς μὲν
ἔγωγε οὔτε πλέουσιν οὔτε κινηθεῖσαν ἴδον, τέθηπα
δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθῆς ἐστὶ πλωτή· ἐν δὴ ὧν
ταύτῃ νῆος τε Ἀπόλλωνος μέγας ἐνι, καὶ βωμοὶ
τριφάσιοι ἐνιδρύονται· ἐμπεφύκασιν δ' ἐν αὐτῇ φοίνι-
κες συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόροι καὶ

ἄφορα πολλὰ· λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτὴν· ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ εἰσὶν πρότερον πλωτῇ, Λητῷ, ἐοῦσα τῶν ὀκτῶ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλει, ἵνα δὴ οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ, ὅτε δὴ τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα.—Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἀρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας, Λητοῦν δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι· Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὡρος, Δημήτηρ δὲ Ἴσις, Ἀρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μῦθος δὲ παιητῶν τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἀρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος.—τὴν δὲ νήσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτὴν· ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι.

Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα 157 καὶ πεντήκοντα ἔτα· τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα, Ἀζωτον, τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκει, ἐς τὸ ἐξεῖλε. αὕτη δὲ ἡ Ἀζωτος ἀπασέων πολίων ἐπὶ πλείστον χρόνον πολιορκευμένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. †

Ψαμμίτιχου δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασί- 158 λευσε Αἰγύπτου· ὃς τῇ διώρυχι ἐπέχειρσε πρώτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρεῖος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μὲν ἐστὶ πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν· ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλις, παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ὥρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τείνον ὄρος, ἐν τῷ αἰ λιθατομίαι ἔναισι.

- τοῦ ὧν δὴ οὖρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἐσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἡῶ· καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας φερούσας ἀπὸ τοῦ οὖρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς βορηΐης θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὖρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἰγυπτὸν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰςὶ στάδιοι χίλιοι ἀπαρτὶ ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον· ἡ δὲ διώρυξ πολλῶ μακροτέρῃ ὅσῳ σκολιωτέρῃ ἐστὶ· τὴν ἐπὶ Νεκῷ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπόλωντο δυνάδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο, μαντηίου ἐμποδίου γενομένου τοιούδε, “τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι” βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους.
- 159 Πανσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκῶς, ἐτράπετο πρὸς στρατηΐας· καὶ τριήρεις, αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορηΐῃ θαλάσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ· τῶν ἔτι οἱ ὅλκοι ἐπίδηλοι. καὶ ταύτησί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι, καὶ Σύροισι πέζῃ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδάλῳ ἐνίκησε· μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίας ἐοῦσαν μεγάλην εἶλε· ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων· μετὰ δὲ, ἐκκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾷ, τῷ παιδί Ψάμμι παραδοὺς τὴν ἀρχήν.
- 160 Ἐπὶ τούτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιότατα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων, καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν· ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἰγυπτὸν οἱ Ἠλείοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους

εἶναι σοφωτάτους· συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπυνθάνοντο τῶν Ἑλλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατῆκει σφέας ποιεῖν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιοτέρον ἐπεξευρεῖν; οἱ δὲ βουλευσάμενοι, ἐπειρώτων τοὺς Ἑλλείους εἴ σφι οἱ πολῆται ἐναγωνίζονται; οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅπως οὐ τῷ ἀσπῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον· ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίωτο εἰς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστήσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἑλλείων δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἑλλείοισι ὑπεθήκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἐξ ἔτεα μοῦνον βασιλεύσαντος Αἰγύ- 11
πτου, καὶ στρατευσαμένου εἰς Αἰθιοπίην, καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος· ὃς μετὰ Ψαρμίτιχον τὸν ἐωυτοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας· ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τῇ ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγῆσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι· ἀποπέμψαι γὰρ στράτευμα ὁ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους, μεγαλωστί προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην εἰ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι εἰς φαινόμενον κακὸν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ· ταῦτα δὲ δεινὸ ποιεύμενοι αὐτοὶ τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθείης. Πυ- 162
θόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἀρ-.

σιν καταπαύσοντα λόγοισι· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιεῖν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὅπισθε σταὰς περιέθηκέ οἱ κυνέην, καὶ περιτιθεὶς ἔφη “ἐπὶ βασιληΐῃ περιτιθέναι.” καὶ τῷ οὐ κως ἀκούσιον ἐγίνετο τὸ ποιούμενον, ὥς διεδείκνυε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὥς ἐλῶν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ’ Ἀμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὖνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζῶντα Ἀμασιν ἀγαγεῖν παρ’ ἑωυτόν· ὥς δὲ ἀπικόμενος τὸν Ἀμασιν ἐκάλεε ὁ Πατάρβημις, ὁ Ἀμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ’ ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματάισε, καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν· ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν τὸν Πατάρβημιν, βασιλέος μεταπεμπομένου, ἵναί τι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνεσθαι, ὥς “ταῦτα πάλαι παρεσκευάζετο ποιεῖν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξειν.” τὸν δὲ Πατάρβημιν ἐκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἄγνοεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρασκευαζόμενον ὀρέοντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλούμενον τὴν ταχίστην βασιλεῖ δηλῶσαι τὰ πρησσόμενα· ὥς δὲ ἀπικέσθαι αὐτόν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἄγοντα τὸν Ἀμασιν, οὐδένα λόγον αὐτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα, περιταμῖν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὦτα καὶ τὴν ῥίνα· ἰδόμενοι δ’ οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχροῦς λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἑτέρους, καὶ ἐδίδοσαν 163 σφείας αὐτοὺς Ἀμάσι. Πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους· εἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Κῆρας τε καὶ Ἰωνας ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους· ἦν δέ οἱ τὰ βασιληΐα ἐν Σαΐ πόλει, μεγάλα ἐόντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἳ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυ-

πτίλους ἦσαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄρασιν ἐπὶ τοὺς
ξείνους. ἔν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφό-
τεροι καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένεα· καὶ τούτων οἱ μὲν 164
ἱρέες, οἱ δὲ μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ
συβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι, οἱ δὲ ἑρμηνέες, οἱ δὲ κυβερνή-
ται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι, οὐνόματα δέ
σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτῶν
καλέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες, ἐκ
νομῶν δὲ τῶνδε εἰσὶ· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἴγυπτος
ἅπαντα διαραίρηται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἶδε εἰσὶ 165
νομοί· Βουσιρίτης, Σαίτης, Χερμίτης, Παπρημίτης,
νῆσος ἢ Προσωπίτις καλεομένη, Ναθὼ τὸ ἡμισυ. ἐκ
μὲν τούτων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ, γενόμενοι,
ὅτε ἐπὶ πλείστους γενοιάτο, ἑκαίδεκα μυριάδες· καὶ
τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδέν, ἀλλ' ἀνέ-
ονται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἶδε ἄλλοι 166
νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανί-
της, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθί-
της, Θμουίτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μυεκφορίτης·
οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκεί, ἀντίον Βουβάστιος
πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ· γενό-
μενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγενέατο, πέντε καὶ εἴκοσι
μυριάδες ἀνδρῶν· οὐδὲ τούτοις ἐξεστι τέχνην ἐπα-
σκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι
μῦνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος. Εἰ μὲν νυν 167
καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασιν οἱ Ἕλληνες,
οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρίναι, ὁρέων καὶ Θρηίκας καὶ
Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν πάντας
τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμωτέρους τῶν ἄλλων ἡγη-
μένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μαθάνοντας καὶ
τοὺς ἐκγόνους τούτων· τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν
χειρωναξιών γενναίους νομιζομένους εἶναι, καὶ μά-
λιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασιν
δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακε-
δαιμόνιοι. ἡκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειρο-

168 τέχνας. Γέρεα δέ σφι ἦν τάδε ἐξαραιρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων, πάρεξ τῶν ἱρέων· ἄρουραι ἐξαίρετοι δυνώδεκα ἐκάστῳ ἀτελέες· (ἡ δὲ ἄρουρα ἐκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη· ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ.) ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαραιρημένα· τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο, καὶ οὐδαμὰ ὤντοί. Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοις δ' ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, ὅππου σίτου σταθμὸς πέντε μνέαι ἐκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἴνου τέσσερες ἀρυστήρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο.

169 Ἐπεὶ τέ δὲ συνιόντες, ὃ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπικούρους καὶ ὁ Ἀμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μώμεμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθει δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες κατὰ τοῦτο ἐσώθησαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἦδε ἡ διάνοια, μὴδ' ἂν θεὸν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιληΐης· οὕτω ἀσφαλῶς ἐωυτῷ ἰδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἐσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σαῖν πόλιν, ἐς τὰ ἐωυτοῦ [οἰκία] πρότερον ἐόντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἦδη βασιλήϊα. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι, καὶ μιν Ἀμασις εὖ περιεῖπε, τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὥς οὐ ποιοῖ δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἐωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδού τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρώησι ταφῇσι. αἱ δὲ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν τὲ Σαῖται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἐκαστέρω μὲν ἐστὶ τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων· ἐστὶ μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνῃ μεγάλῃ καὶ

ἤσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμη-
 μένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι
 διξὰ θυρώματα ἔστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη
 ἐστί. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὄσιον ποιεῦμαι 170
 ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοῦνομα ἐν Σαΐ,
 ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὅπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς
 τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου· καὶ ἐν τῷ τεμένει
 ὀβελοὶ ἐστᾶσι μεγάλοι λίθινοι· λίμνη τέ ἐστι
 ἐχομένη, λιθίνῃ κρηπίδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη
 εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος, ὥς ἐμοὶ ἐδόκεε, ὅση περ ἡ ἐν
 Δήλῳ ἡ τροχοειδὴς καλεομένη. Ἐν δὲ τῇ λίμνῃ 171
 ταύτῃ τὰ δεικῆλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι,
 τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν
 τούτων εἰδότε μοι ἐπὶ πλεόν ὥς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει,
 εὖστομα κείσθω· καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι,
 τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης
 εἰδότε μοι πέρι εὖστομα κείσθω· πλὴν ὅσον αὐτῆς
 ὅσῃ ἐστὶ λέγειν, αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν
 τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγούσαι, καὶ διδά-
 ξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ, ἐξανα-
 στάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων, ἐξαπώ-
 λετο ἡ τελετή· οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων
 καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτὴν
 μοῦνοι.

Ἀπρίῳ δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε 172
 Ἀμασις, νομοῦ μὲν Σαΐτεω ἐών· ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλιος,
 οὐνομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατόνοντο
 τὸν Ἀμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλη
 ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἔοντα καὶ οἰκίης οὐκ
 ἐπιφανέος. μετὰ δὲ, σοφίῃ αὐτοῦς ὁ Ἀμασις οὐκ
 ἀγνωμοσίνῃ προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ
 μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτῆρ χρύσεος ἐν τῷ αὐτός τε
 ὁ Ἀμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πίδα-
 ς ἐκάστοτε ἐναπενιζέατο· τοῦτον κατ' ὦν κόψας, ἀγαλ-
 μα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησατο καὶ ἰδρυσεν τῆς
 πόλιος ὅκου ἦν ἐπιτηδεώτατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι

φοιτούντες πρὸς τῷγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως· μαθὼν δὲ ὁ Ἀμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιούμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηνε φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτήρος τῷγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμεῖν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι· ἤδη ὦν, ἔφη λέγων, ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῇρι πεπρηγέναι· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εἶναι αὐτῶν βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθεύσθαι ἑωυτοῦ ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν.

- 173 Ἐχράτο δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὄρθριον, μέχρι οὗτου πληθώρας ἀγορῆς, προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινέ τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας, καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων· ἀχθεσθέντες δὲ τούτοις οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον αὐτὸν, τοιάδε λέγοντες· “ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωυτόν. σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα· καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ἐπιστέατο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται καὶ ἄμεινον σὺν ἂν ἦκουες· νῦν δὲ ποιείεις οὐδαμῶς βασιλικά.” ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτοῦς· “τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι ἐντανύουσι, [ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι]· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἶη, ἐκραγείη ἄν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι. οὕτω δὲ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδᾶσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεῖς ἢ ὅγε ἀπόπληκτος γενόμενος· τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος, μέρος ἐκατέρῳ νέμω.” ταῦτα
- 174 μὲν τοῖς φίλους ἀμείψατο. Λέγεται δὲ ὁ Ἀμασις, καὶ ὅτε ἦν ιδιώτης, ὡς φιλοπότης ἑὼν καὶ φιλοσκώμων, καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνὴρ· ὅκως δέ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ

ἐπιτήδεα, κλέπτεσκε ἂν περιύων· οἱ δ' ἂν μιν φάμενοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ μαντήϊον, ὅκου ἐκάστοτε εἶη. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἀλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντηῶν, πολλὰ δὲ καὶ ἀποφεύγεσκε· ἐπεί τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίεε τοιαύδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν· οὐδὲ φοιτέων ἔθνε, ὥς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι ψεύδεά τε μαντήϊα κεκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὥς ἀληθῆως θεῶν ἑόντων καὶ ἀψευδέα μαντήϊα παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο.

Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν Σαῖι τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια 175
θωνμάσια οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγάθει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ καὶ ὁκοίων τέων· τοῦτο δὲ, κολοσσούς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκειας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθεας ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον καὶ ἐείκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σαῖος. τὸ δὲ οὐκ ἦκιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θωνμάζω, ἔστι τόδε· οἴκημα μουνόλιθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἕτεα τρία, δισχίλιοι δὲ οἱ προσετέταχато ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνήται· τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔσωθεν ἔστι εἰς τε καὶ εἴκοσι πήχεις, εὖρος δὲ τεσσερεσκαῖδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔσωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίθου ἐστί· ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαῖδεκα πηχέων καὶ πυγόνος, τὸ δὲ εὖρος δυώδεκα πηχέων, τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον· ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱρόν φασι τῶνδ' εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι· τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς, ἐλκομένης τῆς στέγης, ἀναστενάξαι οἷά τε χρόνου ἐκγεγονότος πολλοῦ

καταχθόμενον τῷ ἔργῳ· τὸν δὲ Ἄμασιν ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον οὐκ ἔαν ἔτι προσωτέρω ἐλκύσαι· ἤδη δέ τινες λέγουσι, ὥς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλενόντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελ-
 176 κυσθῆναι. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοισι ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὑπτιον κείμενον κολοσσόν, τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε· τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος· ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἐστᾶσι, Αἰθιοπικοῦ ἑόντες λίθον, δύο κολοσσοί, ἑέικοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἑὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σαῖ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἄμασις ἔστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.

177 Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἀπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον δὲ Αἴγυπτίοισι τόνδε Ἄμασις ἔστι ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύειαι ἕτεος ἐκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἴγυπτίων ὅθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῖντα ταῦτα, μηδὲ ὑποφαίνοντα δικαίην ζόην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοις ἔθετο· τῷ ἐκείνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἑόντι

178 ἀμώμῳ νόμῳ. Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις, ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι· τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτῶν οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. γὰρ μὲν νυν μέγιστον αὐτῶν τέμενος, καὶ οὐνομαρτότατον ἐὼν καὶ χρησιμώτατον, καλούμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλις εἰσὶ αἱ ἰδρυμέναι κοινῇ.

Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ Ῥόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνησσὸς καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μούνη. τούτων μὲν ἔστι τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αἵται αἱ πόλεις εἰσὶ αἱ παρέχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλεις μεταποιεῦνται, οὐδὲν σφί μετεὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ, Αἰγινῆται ἐπ' ἐωυτῶν ἰδρύσαντο τέμενος Διὸς, καὶ ἄλλο Σάμιοι, Ἡρῆς, καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος. Ἦν δὲ 179 τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου· εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν ὁμόσαι “μὴ μὲν ἐκόντα ἐλθεῖν.” ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νηὶ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μή γε οἷά τε εἶη πρὸς ἀνέμους αἰτίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἔτετίμητο. Ἀμφικτυόνων 180 δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἐόντα νηὸν τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι αὐτομάτως κατεκάρη· τοὺς Δελφούς δὲ ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν· πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἐδωτίνάζον, ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐνέεικοντο· Ἀμασις μὲν γάρ σφί ἔδωκε χίλια στυπτηρής τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες εἴκοσι μνέας.

Κυρηναίοισι δὲ Ἀμασις φιλότητά τε καὶ συμ- 181 μαχίην συνεθήκατο· ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἴτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικὸς εἶτε καὶ ἄλλως φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα· γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττω, οἱ δ' Ἀρκεσίλειω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, τῇ οὐνομα ἦν Λαδίκη· τῇ ἐπεὶ τε συγκλίνοιτο ὁ Ἀμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐγένετο· τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχράτο· ἐπεὶ τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο, εἶπε ὁ Ἀμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλεομένην·

“ὦ γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμίο μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικείων πασέων.” ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεὶ τέ οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν ἐγίνετο πρηύτερος ὁ Ἄμασις, εὐχεται ἐν τῷ νόφ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπ’ ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἄμασις, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἀγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην· μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη, ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσγετο· καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἀγαλμα ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω ἰδρυμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἡ τις εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

- 182 Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο μὲν ἐς Κυρήνην ἀγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῇ εἰκασμένην· τοῦτο δὲ τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δ’ ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας, αἱ ἐν τῷ νηφὶ τῷ μεγάλῳ ἰδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρις ἐμεῦ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτους τοῦ Αἰάκεος, ἐς δὲ Λίνδον ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἰδρύσασθαι προσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρηνσκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος αἰθρώπων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ.

ΘΑΛΕΙΑ.

ἘΠΙ τούτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ¹
ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἤρχε καὶ Ἑλλήνων
Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας
Καμβίσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἷτεε Ἀμασιν θυ-
γατέρα· αἷτεε δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου,
ὃς μεμφόμενος Ἀμασιν ἔπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ
ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἡτρώων ἀποσπάσας ἀπὸ
γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρ-
σας, ὅτε Κῦρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἷτεε ἡτρὸν
ὀφθαλμῶν ὃς εἴη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ· ταῦτα δὴ
ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ἐνήγε τῇ συμβουλή
κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεια Ἀμασιν θυγατέρα·
ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῶτο, ἢ μὴ δοὺς Καμβίσῃ ἀπέχθοιτο·
ὁ δὲ Ἀμασις, τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος
καὶ ἀρρωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι·
εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὡς γυναῖκά μιν ἔμελλε
Καμβύσης ἔξειν ἀλλ' ὡς παλλακὴν· ταῦτα δὴ ἐκλο-
γίζόμενος, ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου
βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής,
μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη· οὐνομα δέ οἱ ἦν Νίτη-
τις· ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἀμασις κοσμήσας ἐς-
θῆτί τε καὶ χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ
θυγατέρα· μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἡσπάζετο πατρώθεν
οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· “ὦ βασιλεῦ,
διαβεβλημένος ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὃς ἐμέ
σοι κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα
διδούς ἐοῦσαν τῇ ἀληθείῃ Ἀπρίεω· τὸν ἐκεῖνος ἐόντα

ἔωτοῦ δεσπότεα μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφό-
νευσε." τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτία ἐγγενο-
μένη ἤγαγε Καμβύσεια τὸν Κύρου, μεγάλως θυμω-
θέντα, ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νυν λέγουσι Πέρσαι.

2 Αἰγύπτιοι δὲ οἰκῆιόνται Καμβύσεια, φάμενοί μιν ἐκ
ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κῦρον
γὰρ εἶναι τὸν πέμπαντα παρὰ Ἀμασιν ἐπὶ τὴν
θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεια. λέγοντες δὲ ταῦτα,
οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὲν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς, (εἰ
γάρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς
ἐπιστέαται καὶ Αἰγύπτιοι,) ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ
σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῖσαι, γνησίου παρεόντος·
αὐτὶς δὲ, ὅτι Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς
ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ
ἐκ τῆς Αἰγυπτίης· ἀλλὰ παρατρέπουσι τὸν λόγον,
προσποιούμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγγενέες εἶναι.

3 ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος,
ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὥς τῶν Περσίδων γυναικῶν
ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὥς εἶδε τῇ
Κασσανδάνῃ παρεστέωτα τέκνα εὐεidéα τε καὶ μεγά-
λα, πολλῶ ἐχράτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερθωμάζουσα· ἡ
δὲ Κασσανδάνη, εὐούσα τοῦ Κύρου γυνή, εἶπε τάδε·
"τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα εὐούσαν Κῦρος
ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπὶ κτήτον ἐν
τιμῇ τίθεται." τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν
ταῦτα· τῶν δὲ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν
Καμβύσεια· "τοιγάρ τοι, ὦ μῆτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένω-
μαι ἀνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ
κάτω ἄνω." ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὥς δέκα κου
γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θούματι γενέσθαι· τὸν
δὲ διαμνημονεύοντα, οὕτω δὴ, ἐπεὶ τε ἀνδρῶθη καὶ
ἔσχε τὴν βασιληίην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον
στρατήην.

4 Συνήνεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι
ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν
Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἀλικαρνησσεὺς, οὐνομα δὲ

οἱ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος· οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι, ἐκδιδρῆσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους· οἷα δὲ ἔοντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικουροῖσι λόγου οὐ σμικροῦ ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα μεταδιώκει ὁ Ἀμασις, σπουδὴν ποιούμενος ἐλεῖν· μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρεϊ κατ' αὐτόν· ὃς αἰρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἐλὼν δὲ οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης· καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὥρμημένῳ δὲ στρατεύεσθαι Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅπως τὴν ἀνδρὸν διεκπερᾶ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τᾶλλα τὰ Ἀμάσιος πρήγματα ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων· πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. Μοῦνη δὲ ταύτῃ 5 εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὐρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἣ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, εἰσόδου πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιος ἐστὶ τοῦ Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρῦφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε οὐρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὼν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἀνδρὸν ἐστὶ δεινῶς. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων 6 ἐννεώκασιν, τοῦτο ἔρχομαι φράσω· ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ πρὸς, ἐκ Φοινίκης, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δις τοῦ ἔτεος ἐκάστον· καὶ ἐν κεράμιον οἴνηρόν ἀριθμῶ κείμενον οὐκ ἔστι (ὡς λόγῳ εἰπεῖν) ἰδέσθαι. κού δῆτα, εἴποι

- τις ἂν, ταῦτα ἀναισιμούνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω· δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἐωυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἀνδρα τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος· οὕτω ὁ ἐπιφοιτέων κέραμος καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην.
- 7 Οὕτω μὲν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεὶ τε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον· τότε δὲ οὐκ ἐόντος κω ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἀλικαρνησσοῦ ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ.
- 8 Σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἁμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἐστεῶς, λίθῳ ὃξέτι τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἐκατέρου κροκύδα, ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτὰ· τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλεῖ τὸν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην· ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξείνον, (ἢ καὶ τὸν ἀστὸν ἢν πρὸς ἀστὸν ποιέηται,) οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μοῦνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῦνται εἶναι· καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ κατὰπερ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρόχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους· οὐνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ.
- 9 Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσει ἀπιγμένοισι ἐποίησατο ὁ Ἀράβιος, ἐμῆ-

χανάτο τοιάδε. ἄσκυνς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλασε ἐς τὴν ἄνδρον, καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἥσσον πιθανόν, ἐπεὶ γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὐνομα Κόρυς· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν· ἀπὸ τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον τῶν ὤμβο-
 βοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκει ἐπικνεύμενον ἐς τὴν ἄνδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ· ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι· (ὁδὸς δ' ἐστὶ δυνώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνδρον) ἄγειν δέ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριεῖα χωρία.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ 10
 Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεια· Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον· ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσερα καὶ τεσσαράκοντα ἔτεα ἀπέθανε· ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρήγμα συνενείχθη· ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχενθεῖς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὕσθῃσαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ἵεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάδι. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε 11
 διεξέλασαντες τὴν ἄνδρον ἵζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἑόντες ἄνδρες Ἑλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον

ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρήγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε ἦσαν τῷ Φάνη παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἓνα ἕκαστον τῶν παίδων ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα· διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων, οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν· ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθει πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι.

12 Θῶμα δὲ μέγα ἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἐκτέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχὰς, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων·) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαί εἰσι ἀσθενέες οὕτω, ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνη βαλέειν διατετρανέεις· αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραὶ, μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξειας. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἔπειθον· ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον· τῷτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἰτιὸν ἐστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων· τούτοις μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς. τοῖσι δὲ Πέρσησι ὅτι ἀσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πῖλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα ἑόντα ἶδον· ἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοις ἐν Παπρήμῃ, τῶν ἄμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείῳ διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ Λίβυος.

13 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης, ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς

Μέμφιν, ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλούμενος Αἰγυπτίους· οἱ δὲ, ἐπεὶ τε τὴν νέα ἴδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἀλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τὴν τε νέα διέφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκέμενοι, χρόνῳ παρέστησαν· οἱ δὲ προσεχές Λίβνες, δείσαντες τὰ περὶ τὸν Αἴγυπτον γεγονότα, παρέδωσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρον τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὥς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι δείσαντες ὁμοίως [ἃ καὶ οἱ Λίβνες, ἕτερα τοιαῦτα] ἐποίησαν, Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο, τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεῖς, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι ἦν ὀλίγα—ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντηκοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι—ταύτας δρασσόμενος, αὐτοχειρὴν διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ **11** ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας, σὺν ἄλλοις Αἰγυπτίοις διεπειράτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τοιάδε. στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλήτῃ, ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον· συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους, ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέως· ὥς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρήσαν αἱ παρθένοι κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνεβόων τε καὶ ἀντέκλαιον, ὀρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος προῖδων καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὴν γῆν· παρεξελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δευτέρᾳ οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχόντων, τοὺς τε αὐχένας κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους· ἄγοντο δὲ ποινὴν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι

ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηϊ· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλῆῃσι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι· ὁ δὲ ἰδὼν παρεξίοντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἠγεόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ δεινὰ ποιούντων, τὸντὸ ἐποίησε τὸ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνήνεικε ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἑόντων, ἔχοντά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς καὶ προσαϊτέοντα τὴν στρατιὴν, παριέναι Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς ἶδε, ἀνακλαύσας μέγα καὶ καλέσας οὐνόματι τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν· ἦσαν δ' ἅρα αὐτοῦ φύλακοι, οἱ τὸ ποιούμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσήμαινον· θωμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιούμενα, πέμψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε· “Δεσπότης σε Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρώτῃ, διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὀρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα, οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀπέκλαυσας· τὸν δὲ πτωχὸν οὐδὲν σοι προσήκοντα, ὡς ἄλλων πυνθάνομαι, ἐτίμησας;” ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήτριά ἡν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πέθος ἄξιον ἦν δακρύν· ὅς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν ἐς πτωχήν ἂν ἵκται ἐπὶ γῆρασι οὐδῶ.” καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ὑπὸ τούτου, εὐδοκίειν οἱ εἰρῇσθαι· ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύνει μὲν Κροῖσον, (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον,) δακρύνει δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας· αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἰκτόν τινα, καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τε οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σώζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἐωυτόν· τὸν μὲν δὴ παῖδα εὖρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιεόντα, ἀλλὰ

πρῶτον κατακοπέντα· αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες ἤγον παρὰ Καμβύσεα· ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον· εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς· ἐπεὶ τιμᾶν ἑώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας· τῶν, ἣν καὶ σφῶν ἀποστέψωσι, ὅμως τοῖσιν γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδούσι τὴν ἀρχήν· πολλοῖσι μὲν νυν καὶ ἄλλοισι ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιεῖν, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε, τῷ Λίβυος Ἰνάρῳ παιδί Θαννύρα, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πανσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν· καίτοι Ἰνάρῳ τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοὶ κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο· νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίους ἤλω· ἐπεὶ τε δὲ ἐπαῖστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσειω, αἷμα ταύρου πιὼν ἀπέθανε παραχρῆμα· οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε.

Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπῆκετο εἰς Σαῖν πόλιν, 16
βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐσηλθε εἰς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αἰτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω· ὥς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκέλευε, καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν, καὶ κεντοῦν τε καὶ τᾶλλα πάντα λυμαίνεσθαι· ἐπεὶ τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, ἀντεῖχε τε καὶ οὐδὲν διεχέετο,) ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια· Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι πῦρ· τὸ ὦν κατακαίειν γε τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισι ἐστι· Πέρσῃσι μὲν, δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τὰ περ ἂν λάβῃ πλησθέν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ· οὐκ ὦν θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι·

καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ
 εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὴ οὐδετέροισι νομιζό-
 μενα ἐνετέλλετο ποιεῖν ὁ Καμβύσης. ὥς μέντοι
 Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἀμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν
 ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν
 ἡλικίην Ἀμάσι· ᾧ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον
 Ἀμασιν λυμαίνεσθαι. λέγουσι γὰρ, ὥς πυθόμενος ἐκ
 μαντήϊου ὁ Ἀμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν μέλλοι ἀποθα-
 νόντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα,
 τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγωθέντα ἀπο-
 θανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ
 θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδί ἐν μυχῷ τῆς
 θήκης ὥς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νυν ἐκ τοῦ
 Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὐται, αἱ ἐς τὴν ταφήν τε καὶ τὸν
 ἄνθρωπον ἔχουσαι, οὗ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι,
 ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

- 17 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφα-
 σίας στρατηΐας, ἐπὶ τε Καρχηδονίους καὶ ἐπὶ Ἀμ-
 μωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκμέ-
 νους δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ. βουλευομένων
 δέ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν
 στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ
 ἀποκρίναντα· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατόπτας πρῶ-
 τον, ὀψομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι
 λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν εἰ ἔστι ἀληθές, καὶ
 πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλλα κατοψομένους, δώρα δὲ τῷ
- 18 λόγῳ φέροντας τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἡ δὲ τράπεζα
 τοῦ ἡλίου τοιήδε τις λέγεται εἶναι· λειμών ἐστι ἐν
 τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἐφθῶν πάντων τῶν
 τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας
 τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλει ἐκάστους ἐόντας τῶν
 ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα τὸν
 βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν
 γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἐκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα
- 19 τοῦ ἡλίου καλεομένη λέγεται εἶναι τοιήδε. Καμ-
 βύση δὲ ὥς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα

μετεπέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν· ἐν ᾧ δὲ τούτους μετήϊσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν· Φοίνικες δὲ οἱκ' ἔφασαν ποιήσκειν ταῦτα· ὀρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι καὶ οὐκ ἂν ποιεῖεν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐωυτῶν στρατευόμενοι· Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσῃσι καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἤρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον. Ἐπεὶ τε 20 δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἐντελάμενος τὰ λέγειν χρή, καὶ δῶρα φέροντας πορφύρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρεπτόν περιαισχίνιον καὶ ψέλια καὶ μύρον ἀλάβαστρον καὶ φοινικῆτος οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι, ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων· νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς φασὶ κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληήν τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν.

Ἐς τούτους δὴ ὦν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ 21 Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλεῖ αὐτῶν, ἔλεγον τάδε· “Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἡδεται χρεώμενος.” ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν ὅτι κατόπται ἤκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· “οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε

ἀληθέα, (ἦκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς,) οὔτε
ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὐτ' ἂν
ἐπεθύμησε χώρας ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ οὐτ' ἂν ἐς
δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἡδίκηται·
νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε·
Βασιλεὺς ὁ Αἰθιοπῶν συμβουλευέει τῷ Περσέων
βασιλεῖ, ἔπεαν οὕτω εὐπετέως ἔλκωσι τὰ τόξα
Πέρσαι ἰόντα μεγάθει τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθιοπας
τοὺς Μακροβίους πλήθει ὑπερβαλλόμενον στρατεύ-
εσθαι· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ
ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιοπῶν παισὶ γῆν ἄλλην προσ-
22 κτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν." Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ ἀνείς τὸ
τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἦκουσι· λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ
πορφύρεον, εἰρώτα ὃ τι εἴη καὶ ὅκως πεποιημένον·
εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθινήν περὶ
τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς
ἀνθρώπους ἔφη εἶναι δολερά δὲ αὐτῶν τὰ εἴματα·
δεύτερα δὲ, τὸν χρυσοῦν εἰρώτα στρεπτὸν τὸν περι-
αυχένιον καὶ τὰ ψέλια· ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυο-
φάγων τὸν κόσμον αὐτῶν, γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ
νομίσας εἶναί σφεα πέδας, εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσί
εἰσι ῥωμαλεώτεραι τούτων πέδαι· τρίτον δὲ, εἰρώτα
τὸ μύρον· εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλεί-
ψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε·
ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκητο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν
ποίησιν, ὑπερησθεὶς τῷ πόματι ἐπείρετο ὃ τι τε
σιτέεται ὁ βασιλεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον
ἀνὴρ Πέρσης ζῶει; οἳ δὲ σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον
εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώ-
κοντα δ' ἔτεα ζῆς πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προ-
κείεσθαι· πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ ἔφη, οὐδὲν θωυμάζειν
εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζῶουσι· οὐδὲ γὰρ
ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφέας εἰ μὴ τῷ πόματι
ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοις τὸν οἶνον·
23 τοῦτο γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσσοῦσθαι· Ἀν-
τειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς

"and of by reason of thought they be become great"

ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς ἑείκοσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνέεσθαι, ὑπερβάλλειν δὲ τινὰς καὶ ταῦτα· σίτησιν δὲ εἶναι κρέα ἐφθὰ, καὶ πόμα γάλα· θῶυμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνην σφί ἡγήσασθαι· ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατὰπερ εἰ ἐλαίου εἴη· ὅζειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὥσεί ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δὴ τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατὰσκοποι, ὥστε μηδὲν οἶόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν· (τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἴ σφί ἐστι ἀληθῶς οἶόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι·) ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδησι χρυσέησι δεδέσθαι· ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοφι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον· θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ Ἥλιου λεγομένην τράπεζαν. Μετὰ δὲ ταύτην, τελευταίας ἐθεήσαντο 24 τὰς θήκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὑέλου τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχυρήνωσι, εἴτε δὴ κατὰπερ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιεῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δὲ οἱ περιϊστᾶσι στήλην ἐξ ὑέλου πεποιημένην κοίλην· ἡ δὲ σφί πολλή καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεῶν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὁδμὴν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε ἄλλο αἰεκέες οὐδὲν, καὶ ἔχει πάντα φανερά ὁμοίως αὐτῷ [τῷ νέκυϊ.] ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοις οἱ μάλιστα προσήκοντες, πάντων τε ἀπαρχόμενοι καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες ἰστᾶσι περὶ τὴν πόλιν.

Θεησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατὰσκοποι, ἀπαλ- 25 λίσσοντο ὀπίσω· ἀπαγγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων,

αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὄργην ποιησάμενος ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίαν παραγγείλας οὔτε λόγον ἑωυτῷ δούς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι· οἷα δὲ ἐμμανῆς τε ἐὼν καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρεόντας αὐτοῦ ταύτῃ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος· ἐπεὶ τε δὲ στρατεύομενος ἐγένετο ἐν Θήβησι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας· καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἐξανδραποδισαμένους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι, αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἦϊε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιὴν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπεε· μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα· εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν, ἐπὶ τῇ ἀρχῇθεν γενομένη ἀμαρτάδι ἦν ἀνὴρ σοφός· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦϊε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω· οἱ δὲ στρατιῶται, ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν ποιηφαγέοντες διέζωον· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτῶν τινὲς ἐργάσαντο· ἐκ δεκάδος γὰρ ἓνα σφέων αὐτῶν ἀποκληρώσαντες κατέφαγον· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπείς τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπορεύετο· καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ· ἐκ Θηβέων δὲ καταβαὶς ἐς Μέμφιν, τοὺς Ἑλλήνας ἀπῆκε ἀποπλέειν· ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω

26 ἔπρηξε· Οἱ δ' αὐτῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεὶ τε ὀρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὅασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχυριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ ψάμμον· οὐνομάζεται δὲ ὁ χώρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν

Μακάρων νήσος· ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χώρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν· λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἵεναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀάσιος, ἄριστον αἰρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θίνας τῆς ψάμμου καταχῶσαί σφεας· καὶ τρόπῳ τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν ἐφάνη Αἰγυ- 27
πτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἑλληνες Ἐπαφον καλέουσι· ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἰματὰ τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλήσιν· ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφέας καταδόξας ἑωυτοῦ κακῶς πρήξαντος χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος· ἀπικομένους δὲ ἐς ὅψιν εἶρετο ὃ τι πρότερον μὲν ἑόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίουν τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, τότε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς παρείη τῆς στρατιῆς πλήθός τι ἀποβαλὼν; οἱ δὲ ἔφραζον ὥς σφι θεὸς εἶη φανείς διὰ χρόνου πολλοῦ ἑωθῶς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὥς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὀρτάζουσιν· ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαι σφεας· καὶ ὥς ψευδομένους θανάτῳ ἐζημίον. Ἀποκτείνας 28
δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὅψιν· λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεὸς τις χειροθήης ἀπιγμένος εἶη Αἰγυπτίοισι· τοσαῦτα δὲ εἶπας, ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱρέας· οἱ μὲν δὴ μετήϊσαν ἄξοντες· (ὁ δὲ Ἄπις οὗτος [ὁ Ἐπαφος,] γίνεται μύσχος ἐκ βοῦς ἧτις οὐκέτι οἷα τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον

βάλλεσθαι γόνον· Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βουὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν, καὶ μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἄπιν· ἔχει δὲ ὁ μύσχος οὗτος, ὃ Ἄπις καλεόμενος, σημήϊα τοιάδε ἐὼν μέλας· ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰετὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, 29 ἐπὶ δὲ τῇ γλώσσει κύνθαρον.) Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος παίει τὸν μηρόν· γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας· “ὦ κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεις καὶ ἐπαίοντες σιδηρίων; ἄξιός μὲν Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλατα ἐμὲ θήσεσθε.” ταῦτα εἶπας, ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρῆσσουνσι, τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἂν λάβωσι ὀρτάζοντα κτείνειν. ὀρτὴ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ ἱρέες ἐδικαιεῦντο· ὁ δὲ Ἄπις πεπληγμένος τὸν μηρόν, ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν, τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἱρέες λάθρῃ 30 Καμβύσει· Καμβύσης δὲ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ τούτου τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενῆρης· καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον μούνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσσε, τὸ παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἦνεικαν οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οἰδεῖς οἷός τε ἐγένετο. ἀποικομένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος, ὅψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιγίνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν, ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιλεῖ ἰζόμενος Σμέρδις, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε· πρὸς ὧν ταῦτα, δέισας περὶ ἐωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχῃ, πέμπει Πρηξάσπῃ ἐς Πέρσας, ὅς

ἦν οἱ ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν·
ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιν, οἱ μὲν
λέγουσι ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἑρυ-
θρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα καταποντῶσαι.

Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν 31
ἄρξαι τοῦτο. δεύτερα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεήν,
ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοικέει· καὶ
ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεῇ· ἔγχευε δὲ αὐτὴν ὧδε·
οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι
συνοικέειν Πέρσαι· ἡράσθη μῆς τῶν ἀδελφεῶν
Καμβύσης, καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι
(ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσκειν) εἶρετο καλέσας
τοὺς βασιλῆους δικαστὰς εἴ τίς ἐστι κωλύων νόμος
τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικέειν; οἱ δὲ βασιλῆιοι
δικασταὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὓς
ἀποθάνωσι ἢ σφί περνευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τού-
του· οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι δίκας δικάζουσι καὶ
ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται· καὶ πάντα
ἐς τούτους ἀνακέαται· εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεως,
ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα,
φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κωλύει ἀδελ-
φεῇ συνοικέειν ἀδελφεόν· ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι
νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιεῖν τὸ
ἂν βούληται. οὕτω οὐτε τὸν νόμον ἔλυσαν δείσαντες
Καμβύσεια, ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον
περιστέλλοντες παρεξεῦρον ἄλλον νόμον σύμμαχον
τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμ-
βύσης ἔγχευε τὴν ἐρωμένην· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν
χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν· τουτέων δῆτα τὴν
νεωτέραν, ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον, κτείνει.
Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διξὸς, ὥσπερ περὶ Σμέρ- 32
διδος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν λέγουσι, Καμ-
βύσεια συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνὸς,
θεωρεῖν δὲ καὶ τὴν γυναικα ταύτην· νικωμένου δὲ
τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα
ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ· δύο δὲ

γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου· καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἡδεσθαι θεώμενον, τὴν δὲ παρημένην δακρύνειν· Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι διότι δακρύνει; τὴν δὲ εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύνει, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἶη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω· Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ περικατημένων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναιῖκα περιτίλαι, καὶ ἐπαινέρεσθαι τὸν ἄνδρα κότερον περιτετιλμένη ἢ δασεῖα ἢ θρίδαξ ἑοῦσα εἶη καλλίων; καὶ τὸν φάναι, δασεῖαν· τὴν δ' εἰπεῖν “ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμμήσαο, τὸν Κύρου οἶκον ἀποφιλώσας” τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ, καὶ μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν.

- 33 Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκητίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἐώθεε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν· καὶ γάρ τινα καὶ ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν οὐνομάζουσιν τινες· οὗ νῦν τοι αἰεὶ οὐδὲν ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος, μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. Τάδε δ' ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πηρξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρει οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ· τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρὴ· εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· “Πηρξάσπεες, κοῖόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα; τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῖνται;” τὸν δὲ εἰπεῖν· “ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέαι, τῇ δὲ φιλοινίῃ σέ φασι πλεόνως προσκείσθαι.” τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων· τὸν δὲ θυμωθέντα τοιάδε ἀμείβεσθαι· “νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι οἶνῳ προσκείμενον παραφρονέειν, καὶ οὐκ εἶναι νοήμοιτα; οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαι

ἀληθείες.” πρότερον γὰρ δὴ ἄρα, Περσέων οἱ συν-
 ἔδρων ἐόντων καὶ Κροῖσου, εἶρετο Καμβύσης κοῖος
 τις δοκέοι ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι
 Κῦρον; οἱ δὲ ἀμείβοντο, ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός·
 τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσεκτῆ-
 σθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν· Πέρσαι μὲν
 δὴ ταῦτα ἔλεγον· Κροῖσος δὲ παρεὼν τε καὶ οὐκ
 ἄρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεια
 τάδε· “ἐμοὶ μὲν νυν, ὦ παῖ Κῦρου, οὐ δοκέεις
 ὁμοῖος εἶναι τῷ πατέρι· οὐ γάρ κω τοί ἐστι υἱὸς οἷόν
 σε ἐκείνος κατελίπετο.” ἦσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ
 Καμβύσης καὶ ἐπαίνειε τὴν Κροῖσου κρίσιν. Τούτων 35
 δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πρῆξά-
 σπεια· “σὺ νῦν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα,
 εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν
 γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σου τοῦδε ἐστεῶτος ἐν τοῖσι
 προθύροισι βαλὼν τύχοιμι μέσης τῆς καρδίας, Πέρ-
 σαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἦν δὲ ἀμάρτω, φάναι
 Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα καὶ μὲ μὴ σωφρονέειν.”
 ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον, βαλείειν
 τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀνασχίζειν
 αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέψασθαι τὸ βλήμα· ὡς δὲ ἐν
 τῇ καρδίῃ εὑρεθῆναι ἐνεόντα τὸν οἷστον, εἰπεῖν πρὸς
 τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς, γελάσαντα καὶ περιχαρέα
 γενόμενον· “Πρῆξασπες, ὡς μὲν ἔγωγε οὐ μαίνομαί
 τε Πέρσαι τε παραφρονέουσι δηλὰ τοι γέγονε· νῦν
 δέ μοι εἰπὲ, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως
 ἐπίσκοπα τοξεύοντα;” Πρῆξάσπεια δὲ ὀρέοντα ἄνδρα
 οὐ φρενῆρεα, καὶ περὶ ἑαυτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν·
 “δέσποτα, οὐδ’ ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω
 ἂν καλῶς βαλείειν.” τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο·
 ἐτέρωθι δὲ ὁμοῖα τοῖσι πρώτοις, Περσέων δυνάδεκα
 ἐφ’ οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξίόχρεω ἔλων ζῶντας ἐπὶ κεφα-
 λὴν κατώρυξε.

Ταῦτα δέ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Ἀνδὸς 36
 νουθετῆσαι τοισίδε τοῖσι ἔπει· “ὦ βασιλεῦ, μὴ

πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωυτόν. ἀγαθόν τι, πρόνοον εἶναι· σοφὸν δὲ ἢ προμηθίῃ. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωυτοῦ πολήτας, ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρεῶ ἐλών· κτείνεις δὲ παῖδας. ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιήεις, ὅρα ὅπως μὴ σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατήρ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο πολλὰ κελεύων σὲ νουθετεῖν, καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὐρίσκω ἀγαθόν." ὁ μὲν δὴ εὐνοίαν φαίνων συνεβούλευέ οἱ ταῦτα· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· "σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾶς συμβουλευεῖν, ὃς χρηστῶς μὲν τὴν σεωυτοῦ πατρίδα ἐπετρόπεις, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα ποταμὸν διαβάντα ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέραν; καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτόν ὤλεσας τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς· ἀπὸ δὲ ὤλεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι· ἀλλ' οὐ τι χαίρων· ἐπεὶ τοι καὶ πάλοι ἐς σὲ προφασιὸς τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι." ταῦτα δὲ εἶπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν· Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἕξω· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε τοξεύσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβόντας μιν ἀποκτείνειν· οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ, κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ὥστε εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιζητήσῃ τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφῆναντες αὐτὸν δῶρα λάμβνουνται ζωάγρια Κροῖσον· ἦν δὲ μὴ μεταμελήται μῆδὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρῆσθαι· ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο, ἐπήγγελλον αὐτῷ ὡς περιεΐη· Καμβύσης δὲ Κροίσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιεόντι· ἐκείνους μὲντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενεῖν· καὶ ἐποίησε ταῦτα.

- 31 Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ἑυμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι καὶ θήκας τε παλαιᾶς ἀνοίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐς

δὲ δὴ καὶ τοῦ Ἑφαιστου τὸ ἱρὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· (ἔστι δὲ τοῦ Ἑφαιστου τῷ γάλμα τοῖσι Φοινικηίοισι Παταϊκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοῖνικες ἐν τῇσι πρῶρῃσι τῶν τριήρεων περι-
 ἄγουσι· ὃς δὲ τούτους μὴ ὁπώπее, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω·
 πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι.) ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς
 τῶν Καβείρων τὸ ἱρὸν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι ἐσιέναι
 ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερά· ταῦτα δὲ τὰ ἀγάλματα καὶ
 ἐνέπρησε, πολλὰ κατασκώψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα
 ὁμοῖα τοῦ Ἑφαιστου· τούτου δὲ σφεας παῖδας λέ-
 γουσι εἶναι. Πανταχῇ ὦν μοι δῆλόν ἐστι ὅτι ἐμάνη 38
 μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νο-
 μαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾶν· εἰ γάρ τις προθείη
 πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς
 καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν
 ἐλοῖατο ἕκαστοι τοὺς ἐωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολὺ
 τι καλλίστους τοὺς ἐωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι·
 οὐκ ὄν οἶκος ἐστι ἄλλον γε δὴ ἢ μαινόμενον ἄνδρα
 γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὥς δὲ οὕτω νενομίκασι
 τὰ περὶ τοὺς νόμους οἱ πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσί
 τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι,
 ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρείος ἐπὶ τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς
 καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἶρετο ἐπὶ κόσῳ
 ἂν χρήματι βουλοῖατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας
 κατασιτέεσθαι; οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν
 τοῦτο· Δαρείος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς
 καλεομένους Καλλατίας, οἱ τοὺς γονέας κατεσθίουσι,
 εἶρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἑρμηνέος
 μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξιάτ'
 ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί; οἱ δὲ
 ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν
 νυν ταῦτα νενόμισται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος
 ποιῆσαι, ΝΟΜΟΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ φήσας
 εἶναι.

Καμβύσῃ δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατενομένου, ἐποι- 39
 ῆσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε

καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς· καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε· μετὰ δὲ, τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον, ἴσχων δὲ, ξεινήτην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὗξετο, καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσεις στρατεύεσθαι πάντα οἱ ἐχώρει εὐτυχέως· ἔκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα· τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἰρήκεε πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἡπείρου ἄστυα, ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε· οἱ τὴν τάφρον περὶ
40 τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὥρυξαν. Καί κως τὸν Ἀμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελής· πολλῷ δὲ ἔτι πλευνός οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον· “Ἀμασις Πολυκράτει ὦδε λέγει· ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα, ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὥς ἔστι φθονερόν· καί κως βούλομαι—καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι—τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων τὸ δὲ προσπταίειν, ἐναλλάξ πρήσσων· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα· οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποιήσον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιάδε· φροντίσας τὸ ἂν εὖρης ἐόν τοι πλείστου ἄξιον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅκως μηκέτι ἡξεί ἐς ἀνθρώπους· ἦν

τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τὸ ἀπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι
 ταῖσι πάθαισι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑπο-
 κειμένῳ ἀκέοι.” Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης 41
 καὶ νόῳ λαβὼν ὥς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἀμασις, ἐδίξητο
 ἐπ’ ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσθηθεῖν ἀπολομένῳ
 τῶν κειμηλίων· διζήμενος δ’ εὗρισκε τόδε· ἦν οἱ
 σφρηγὶς τὴν ἐφόρει χρυσόδετος σμαράγδου μὲν λίθου
 ἐοῦσα· ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίον·
 ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τοιαῦδε·
 πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν·
 μετὰ δὲ, ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὥς δὲ ἀπὸ
 τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα
 πάντων ὀρεόντων τῶν συμπλόων ρίπτει ἐς τὸ πέλαγος·
 τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία
 συμφορῇ ἐχρήτο. Πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπὸ 42
 τούτων τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι· ἀνὴρ ἀλιεὺς λα-
 βὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν, ἡξίον μιν Πολυκράτει
 δῶρον δοθῆναι· φέρων δὲ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει
 ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν· χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου,
 ἔλεγε διδοὺς τὸν ἰχθύν· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἐλὼν
 οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γε ἐὼν ἀπο-
 χειροβίωτος· ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ
 τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δὲ μιν φέρων δίδωμι.” ὁ δὲ
 ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι ἀμείβεται τοῖσδε· “κάρτα τε εὖ
 ἐποίησας καὶ χάρις διπλή τῶν τε λόγων καὶ τοῦ
 δῶρον· καί σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν.” ὁ μὲν δὲ
 ἀλιεὺς μέγα ποιεύμενος ταῦτα ἦϊε ἐς τὰ οἰκία· τὸν
 δὲ ἰχθὺν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὐρίσκουσι ἐν τῇ
 νηδίᾳ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγίδα·
 ὥς δὲ εἰδὼν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρη-
 κότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα, διδόντες δὲ οἱ τὴν
 σφρηγίδα ἔλεγον ὅτεψ τρίπῳ εὐρέθη· τὸν δὲ ὥς
 ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον
 πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκεε, γράψας
 δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἀμα- 43
 σις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἦκον, ἔμαθε

ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα, ὅς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὐρίσκει· πέμψας δέ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. [τοῦ δὴ εἵνεκα ταῦτα ἐποίησε· ἵνα μὴ, συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεια καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὡς περὶ ξείνου ἀνδρός.]

- 14 Ἐπὶ τούτῳ δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεια εὐτυχεόντα τὰ πάντα ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσεια τὸν Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅπως ἂν καὶ παρ' ἐωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως ἔπεμψε ἐς Σάμον, δεόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἐωυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον· ὁ δὲ ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτευε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσαεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν.
- 15 Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων [ὑπὸ Πολυκράτεος] οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοῦναί σφισι λόγον καὶ σφί ἀδεῖν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους, ἐνθευτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι· κατὰ πλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντιάσας ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον· πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ ἐσώθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. (εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεια, λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς· οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεια παραστήσασθαι· πρὸς δὲ τούτοις, οὐδὲ λόγος αἰρέει, τῷ ἐπίκουροί τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκήϊοι ἦσαν πλήθει πολλοὶ τούτῳ ὑπὸ

τῶν κατιόντων Σαμίων, ἑόντων ὀλίγων, ἐσωσθῆναι.) τῶν δὲ ὑπ' ἐωυτῷ ἑόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας, εἶχε ἐτοιμούς, ἦν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι τοῖσι νεωσοίοισι.

Ἐπεὶ τε δὲ οἱ ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυ- 46
κράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ, οἷα κάρτα δεόμενοι· οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερα καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδὲν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι· οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθέειν δ' ὦν ἔδοξε αὐτοῖσι. Καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακε- 47
δαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον· ὥς μὲν Σάμιοι λέγουσι εὐεργεσίας ἐκτίνοντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὥς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὥς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς τὸν ἥγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος τὸν αὐτοῖσι Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον· καὶ γὰρ θώρηκα ἐλήϊσαντο τῷ προτέρῳ ἔτει ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ἑόντα μὲν λίνεον καὶ ζῶων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου. τῶν δὲ εἵνεκα θωνμάσαι ἄξιον ἀρπεδόνῃ ἐκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει· ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἐωυτῇ τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντα πάσας φανεράς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἀμασις.

Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ 48
Σάμον, ὥστε γενέσθαι, καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γενεῇ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου [κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός.] Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίους ἀν-

δρῶν τῶν πρώτων Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδεις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλνιάττεα ἐπ' ἐκτομῇ· προσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱροῦ ἄψασθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ, οὐ περιορέοντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι ὀρτὴν τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ ταῦτά· νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἱκέτενον οἱ παῖδες ἴστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἡϊθέων, ἱστάντες δὲ, τοὺς χοροὺς τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο νόμον φέρεσθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ τόδῃ ἐγένετο, ἐς ᾧ οἱ Κορίνθιοι, τῶν παίδων οἱ φύλακοι, οἷχοντο ἀπολιπόντες, τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ

49 Σάμιοι. Εἰ μὲν νυν Περίανδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἷδε οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας· νῦν δὲ αἰεὶ, ἐπεὶ τε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι ἔοντες ἐνωτοῖσι τούτων ὧν εἵνεκεν ἀπερμησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδεις ἐπ' ἐκτομῇ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας, τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἤρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιή-

50 σαντες. Ἐπεὶ τε γὰρ τὴν ἐνωτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίᾳ γενέσθαι· ἦσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλεκίην ὁ μὲν ἑπτακαίδεκα ὁ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς· τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς ἔων Ἐπιδάουρον τύραννος μεταπεμψάμενος παρ' ἐνωτὸν ἐφιλοφρονέετο, ὥς εἰκὸς ἦν θυγατρὸς ἔοντας τῆς ἐνωτοῦ παῖδας· ἐπεὶ τε δέ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· “ἄρα ἴστε, ὦ παῖδες, ὅς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε;” τοῦτα τὰ ἔπος ὁ

μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος τῷ οὐνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον αἶτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγόμενῳ τε οὔτε προσδιελέγετο ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου· τέλος δέ μιν περὶ θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. Ἐξελάσας δὲ 51 τοῦτον, ἱστόρει τὸν πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη· ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὥς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο· ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπειος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, αἶτε οὐ νόψ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο· Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνον ὑποθέσθαι τι, ἐλιπάρεε τε ἱστορέων· ὁ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε καὶ τοῦτο· Περίανδρος δὲ νόψ λαβὼν καὶ τοῦτο καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ἧ ὁ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαίταν ἐποιέετο ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον, ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι· ὁ δὲ ὅκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπελαύνετ' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης, (ἀπειλέοντός τε τοῦ Περίανδρου τοῖσι δεξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος,) ἀπελαυνόμενος δ' ἂν ἦτε ἐπ' ἐτέρην τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ αἶτε Περίανδρου ἐόντα παῖδα καίπερ δειμαίνοντες ὁμῶς ἐδέκοντο. Τέ- 52 λος δὲ ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν ἡ οἰκίοισι ὑποδέξηται μιν ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσῃν δὴ εἶπας· πρὸς ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἠθέλε· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐδικαίεν πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοῇσι ἐκαλινδέετο· τετάρτη δ' ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίσῃσι τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπτωκότα, οἴκτειρε· ὑπεῖς δὲ τῆς ὀργῆς ἦτε ἄσσον καὶ ἔλεγε· “ὦ παῖ, κότερα τούτων αἰρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, [ταῦτα,] ἐόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμβάνειν; ὅς ἐώω

ἑμός τε παῖς καὶ Κηρίνθον τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς,
 ἀλήτην βίον εἶλεν ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεώ-
 μενος ἐς τὸν σε ἥκιστα ἐχρῆν· εἰ γάρ τις συμφορὴ
 ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνεε ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοί
 τε αὕτη γέγονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεὺν μέτοχός εἰμι
 ὅσῳ αὐτός σφε ἐξεργασάμην· σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ
 φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε
 ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθυ-
 μῶσθαι, ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία.” Περὶάνδρος μὲν τούτοις
 αὐτὸν κατελάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται
 τὸν πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ
 ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον· μαθὼν δὲ ὁ Περὶάνδρος
 ὡς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἶη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον,
 ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς
 Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης· ἀποστείλας δὲ
 τοῦτον ὁ Περὶάνδρος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν
 Προκλέα ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἑόντα
 αἰτιώτατον· καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδανρον, εἶλε δὲ
 53 αὐτὸν Προκλέα· [καὶ ἐξώγησε.] Ἐπεὶ δὲ, τοῦ χρό-
 νου προβαίνοντος, ὃ τε Περὶάνδρος παρηβήκεε καὶ
 συνεγινώσκετο ἑωυτῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγ-
 ματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν
 ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ
 δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλὰ οἱ
 κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος· ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ
 ἀνακρίσιος ἡξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην· Περὶ-
 ἀνδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίω, δεύτερα ἀπέ-
 στείλε ἐπ’ αὐτὸν τὴν ἀδελφεὴν ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα,
 δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι· ἀπικομένης
 δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· “ὦ παῖ, βούλειαι τὴν τε
 τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς
 διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὐτός σφε ἀπελθὼν ἔχειν·
 ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία· παῦσαι σεωυτὸν ζημιῶν· φιλο-
 τιμὴ κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ· πολλοὶ
 τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθέασιν· πολλοὶ δὲ
 ἤδη τὰ μητρῴα διζήμενοι τὰ πατρῴα ἀπέβαλον· τυ-

These answers would have made a capital matter

ραννὶς χρήμα σφαλερόν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἰσι, ὁ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκώς· μὴ δῶς τὰ σεωντοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι.” ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὁ δὲ ὑποκρινάμενος ἔφη οὐδαμὰ ἤξειν ἐς Κόρινθον ἔστ’ ἂν πυνθάνηται περιεόντα τὸν πατέρα· ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἥκειν, ἐκείνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος· καταινέσαντος δ’ ἐπὶ τούτοις τοῦ παιδὸς, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον· μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφί Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὥς ἀπίκοντο, ἐπο- 54
λιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσση ἐστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ὑπερέβησαν· μετὰ δὲ, αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ, ἀπηλάσθησαν· κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ οὗρεος ἐπεόντα, ἐπεξῆλθον οἱ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοὶ, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμόνιους ἐπ’ ὀλίγον χρόνον ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον. Εἰ μὲν νυν οἱ παρεόντες Λακε- 55
δαιμονίων ὁμοιοὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίῃ τε καὶ Λυκώπῃ, αἰρέθη ἂν Σάμος· Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μῦνοι συνεσπесόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ἀποκληῖσθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ πόλει τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ’ Ἀρχίῳ τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ, τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίῳ, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην, (δήμου γὰρ τούτου ἦν,) ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τούνομα τεθῆναι ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελείτῃσε· τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφήναι οἱ τὸν

56 πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον· ὥς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὤρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου, καταχρυσώσαντα δοῦναί σφι· τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατηγίην ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριεὲς ἐποιήσαντο.

57 Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον· χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον· καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον (οὔτε ἔόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετὰλλων) οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται, ὁμοῖα τοῖσι πλουσιωτάτοισι· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῳ χρήματα διενέμεντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἶά τε ἐστὶ πολὺν χρόνον παραμένειν; ἢ δὲ Πυθίῃ ἔχρησέ σφι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήϊα λευκὰ γένηται
 λεύκοφρὺς τ' ἀγορῇ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς,
 φράσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορῇ καὶ τὸ πρυτανήϊον Παρίῳ λίθῳ ἡσκημένα. Τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἶοί τε ἦσαν γινῶναι, οὔτε τότε ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσίσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μιληλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἢ Πυθίῃ προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύουσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν· ἀπικόμενοι ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν

Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον· πυθόμενοι δ' ἰθὺς ἦκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσώθησαν· καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληρίσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν. Παρὰ 59 δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, Ὑδρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελοῦντες ἐκ τῆς νήσου· ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε· [ὥστε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν Κυδωνίᾳ ἑόντα νῦν οὐτοὶ εἰσι οἱ ποιήσαντες καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν·] ἔκτω δὲ ἔτει Αἰγινῆται αὐτοὺς ναυμαχίᾳ νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν· καὶ τῶν νηῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρώρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται· πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἰγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτία αὕτη.

Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφί τρία 60 ἐστὶ μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα· οὐρεὸς τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἑπτὰ στάδιοί εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἐκάτερον πόδες· διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυν βάθος ὀρύρκεται, τρίπον δὲ τὸ εὖρος· δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν, ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς· ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν ἐστί· δεύτερον δὲ, περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσῃ βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος μέζον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφί ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς

ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοίκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵκεν μᾶλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

- 61 Καμβύση δὲ τῷ Κύρου, χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντι, ἐπανιστέαται ἄνδρες Μάγοι δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης· οὗτος δὴ ὦν οἱ ἐпанέστη, μαθὼν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὡς κρύπτοιο γεινόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτῶν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιέοντα μιν εἰδείησαν· πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιλῆϊοισι· ἦν οἱ ἀδελφεὸς, τὸν εἰπά οἱ συνεπαναστήναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου· τὸν ὁ Καμβύσης, ἐόντα ἑωυτοῦ ἀδελφεόν, ἀπέκτεινε· ἦν τε δὴ ὁμοῖος εἶδος τῷ Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὖνομα τῷτὸ εἶχε Σμέρδιν· τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ Μάγος Πατιζείθης ὥς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἶσε ἄγων ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον· ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ, ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω.
- 62 Οἳ τε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς, (εἵρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρατὸν ἐόντα τῆς Συρίας ἐν Ἀγβατάνοισι,) προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ Μάγου· Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθῆα αὐτὸς τε προδεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος, (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν οὐ ποιῆσαι ταῦτα,) βλέψας ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· “Πρηξασπες, οὕτω μοι διεπρήξαι τό τοι προσέθηκα πρῆγμα;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθῆα ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐпанέστηκε, οὐδὲ ὅκως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμευτοῦ· εἰ μὲν νυν οἱ

τεθνεώτες ἀνεστίασι, προσδέκός τοι καὶ Ἀστυάγεα
 τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ
 τοῦ, οὐ μὴ τι τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτερον ἀναβλα-
 στήσῃ. νῦν ὦν μοι δοκεί, μεταδιώξαντας τὸν
 κήρυκα ἐξετάξιν εἰρωτεύντας παρ' ὅτεν ἦκων προα-
 γορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλέος ἀκούειν;" Ταῦτα 63
 εἰπαντος Πρηξάσπεος, ἤρεσέ γὰρ Καμβύση, αὐτίκα
 μεταδιώκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δέ
 μιν εἶρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· "ὦνθρωπε, φῆς γὰρ
 ἦκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος, νῦν ὦν
 εἶπας τὴν ἀληθινήν ἄπιθι χαίρων· κότερα αὐτός τοι
 Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὅσιν ἐνετέλλετο ταῦτα, ἢ τῶν
 τις ἐκείνου ὑπηρετέων;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ Σμέρδιν
 μὲν τὸν Κύρου, ἐξ ὅτου βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε
 ἐς Αἴγυπτον, οὗ κω ὅπωπα· ὁ δέ μοι Μάγος, τὸν
 Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος
 ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν
 ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμέας." ὁ μὲν δὴ σφι
 ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος· Καμβύσης δὲ εἶπε·
 "Πρηξασπες, σὺ μὲν οἶα ἀνὴρ ἀγαθὸς ποιήσας τὸ
 κελεύόμενον αἰτίην ἐκπέφευγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη
 Περσέων ὁ ἐπανεστεῶς, ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος
 οὐνόματος;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ μοι δοκῶ συνιέναι τὸ
 γεγονός τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ Μάγοι εἰσὶ τοι οἱ
 ἐπανεστεῶτες, τόν τε ἔλιπες μελεδωνόν τῶν οἰκίων,
 Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις." Ἐν- 64
 ταῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεια τὸ Σμέρδιος οὐνομα
 ἔτυψε ἢ ἀληθινή τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς
 ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγέλαιί τινά οἱ, ὡς Σμέρδις
 ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλήϊον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ
 τοῦ οὐρανοῦ· μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκῶς εἶη
 τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν, ἀποκλαύσας δὲ καὶ
 περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ ἀναθρόσκει ἐπὶ
 τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα
 στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Μάγον· καὶ οἱ ἀναθρόσκοντι
 ἐπὶ τὸν ἵππον, τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφους ὁ μύκης

ἀποπίπτει· γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν·
 τραυματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν
 τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἔπληξε, ὥς οἱ καιρὴν ἔδοξε
 τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύσης ὃ τι τῇ πόλι οὖνομα
 εἶη; οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα· τῷ δὲ ἔτι πρότερον
 ἐκέχρητο ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ἐν Ἀγβατάνοισι τελευ-
 τήσειν τὸν βίον· ὃ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι
 Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσειν γηραιὸς, ἐν τοῖσιν
 οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα, τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι
 ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα· καὶ δὴ ὥς τότε
 ἐπειρεόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὖνομα, ὑπὸ
 τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ Μάγου ἐκπεπληγμένος
 καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε· συλλαβὼν δὲ τὸ
 θεοπρόπιον εἶπε· “ἐνθαῦτα Καμβύσεια τὸν Κύρου
 ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν.”

- 65 Τότε μὲν τοσαῦτα· ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὥς εἴκοσι
 μεταπεμφάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογι-
 μωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, καταλελά-
 βηκέ με τὸ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων
 τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γάρ, ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ,
 εἶδον ὅψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τὴν μηδαμὰ ὄφελον ἰδεῖν·
 ἐδόκεον δέ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν,
 ὥς Σμέρδις ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλεῖον θρόνον ψαύ-
 σειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ· δέισις δὲ μὴ ἀπαι-
 ρεθῶ τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα
 ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπότηϊ φύσει
 οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν· ἐγὼ
 δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα
 ἀποκτενέοντα Σμέρδιν· ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ
 τοσοῦτου ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μή
 κοτέ τίς μοι, Σμέρδιος ὑπαραιρημένου, ἄλλος ἐπα-
 νασταίῃ ἀνθρώπων· παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι
 ἁμαρτῶν, ἀδελφEOκτόνος τε, οὐδὲν δέον, γέγονα, καὶ
 τῆς βασιλεῖας οὐδὲν ἦσσον ἐστέρημαι· Σμέρδις γὰρ
 δὴ ἦν ὁ Μάγος, τόν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ
 ὥσιν ἐπαναστήσεσθαι· τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξέργασται

μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἔοντα
 λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν Μάγοι κρατέουσι τῶν βασι-
 ληῶν, τὸν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων καὶ ὁ
 ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδης. τὸν μὲν νυν μάλιστα
 χρῆν, ἐμεῦ αἰσχυρὰ πρὸς τῶν Μάγων πεπονθότος,
 τιμωρέειν ἐμοὶ, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μὶν τετελεύτηκε
 ὑπὸ τῶν ἐωυτοῦ οἰκηϊοτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἔοντος,
 δεύτερα τῶν λοιπῶν, ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεται μοι
 ἀναγκαϊότατον ἐντέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι
 τελευτῶν τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκῆπτω
 θεοὺς τοὺς βασιληῖους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν
 καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεούσι, μὴ
 περιῦδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὐτῖς ἐς Μήδους περιελθοῦ-
 σαν· ἀλλ', εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμενοι δόλῳ
 ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων· εἴτε καὶ σθένει τῷ κατερ-
 γασάμενοι, σθένει κατὰ τὸ καρτερόν ἀνασώσασθαι.
 καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῇ τε καρπὸν ἐκφέρει,
 καὶ γυναικὲς τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν, εὐοῦσι ἐς τὸν
 ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ ἀνασωσαμένοισι δὲ
 τὴν ἀρχὴν μηδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία
 τούτοισι ἀρέομαι ὑμῖν γενέσθαι· καὶ πρὸς ἔτι τοῖ-
 τοις, τὸ τέλος Περσέων ἐκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον
 ἐμοὶ ἐπιγέγονε· ἅμα τε εἶπας ταῦτα ὁ Καμβύσης
 ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἐωυτοῦ πρῆξιν· Πέρσαι δ' ὡς 66
 τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τὰ τε
 ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον ταῦτα κατηρέκοντο, καὶ
 οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς
 ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα
 ἐσάπη, ἀπῆναικε Καμβύσεια τὸν Κύρου, βασιλεύ-
 σαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε,
 ἅπαντα δὲ τὸ παράπαν ἔοντα ἔρσηνος καὶ θήλεος
 γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεούσι ἀπιστή πολλὴ
 ὑπεκέχυτο, τοὺς Μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα· ἀλλ'
 ἠπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεια τὰ εἶπε
 περὶ τοῦ Σμέρδους θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν
 τὸ Περσικόν· οὗτοι μὲν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιν τὸν

Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἑξαρνος ἦν μὴ μιν ἀποκτεῖναι Σμέρδιν· οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλές, Καμβύσῳ τετελευτηκότος, φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλέκεναι αὐτοχειρίῃ.

- 67 Ὁ μὲν δὴ Μάγος τελευτήσαντος Καμβύσῳ ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτῶ ἔτεα [τῆς πληρώσιος]. ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ πάρεξ αὐτῶν Περσέων· διαπέμψας γὰρ ὁ Μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἡρχε, προεῖπε ἀτελεῖσθαι εἶναι στρατηγῆς καὶ φόρου ἐπ' ἔτεα τρία. προεῖπε μὲν δὴ
- 68 ταῦτα αὐτίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν. Ὀγδόῃ δὲ μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν Φαρνάσπῳ μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοῖος τῷ πρώτῳ Περσέων· οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπόπτευσεν τὸν Μάγον, ὥς οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδις ἀλλ' ὅσπερ ἦν, τῇδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὅψιν ἐωυτῷ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων· ὑποπτεύσας δὲ μιν, ἐποίησε τάδε· ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὖνομα ἦν Φαιδίμη· τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην εἶχε τότε ὁ Μάγος, καὶ ταύτην τε συνοίκεε καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσῳ γυναιξί· πέμπων δὲ ὦν ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπυνθάνετο παρ' ὅτεω ἀνθρώπων κοιμῶτό, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου, εἴτε μετὰ ἄλλου τευ· ἡ δὲ οἱ ἀντέπεμπε φάμενῃ οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ιδέσθαι οὐδαμὰ, οὔτε ὅστις εἶη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι· ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· “εἰ μὴ αὐτῇ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτσοσῆς πύθου ὅτεω τούτῳ συνοικέει αὐτῇ τε ἐκείνῃ καὶ σὺ· πάντως γὰρ δὴ κού τόν γε ἐωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· “οὔτε Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλλην οὐδε·

μίαν ιδέσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα οὗτος ὄνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιλῆην, διέσπειρε ἡμέας ἄλλην ἄλλη τάξας.” Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάῳ μᾶλλον 69· κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα· τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ’ αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα· “ὦ θύγατερ, δεῖ σε γεγοιῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἂν ὁ πατὴρ ὑποδύειν κελείῃ· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἐστι ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγὼ, οὗτοι μιν σοί τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην· νῦν ὦν ποιήσον τάδε· ἐπεὰν σοι συνεύδῃ καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασσον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνεται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωντὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν· ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι.” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδίμη φαμένη κινδυνεύσειν μέγας, ἦν ποιῇ ταῦτα· ἦν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς αἰστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσιν ταῦτα. ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι. (τοῦ δὲ Μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ’ αἰτῇ δὴ τινι οὐ σμικρῇ.) ἡ ὦν δὴ Φαιδίμη αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεὶ τε αὐτῆς μέρος ἐγένετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν Μάγον, (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσῃσι,) ἐλθοῦσα παρ’ αὐτὸν ἠῦδε· ὑπνωμένον δὲ καρτερῶς τοῦ Μάγου, ἤφασσε τὰ ὦτα· μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ’ εὐπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

Ὁ δὲ Ὀτάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γω-76
βρύην, Περσέων τε πρώτους ἐόντας καὶ ἐωυτῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγῆσατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπόπτενον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνενέικαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους ἐδέξαντο· καὶ

- ἔδοξε σφί ἑκαττον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι, τοῦτον τῷ πιστεύει μάλιστα. Ὅτάνης μὲν νυν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα, Γωβρύης δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα· γεγονότων δὲ τούτων ἕξ, παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρείος ὁ Ὑστάσπεος ἐκ Περσέων ἦκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὑπαρχος· ἐπεὶ ὦν οὗτος ἀπίκητο, τοῖσι ἕξ τῶν Περσέων
- 71 ἔδοξε καὶ Δαρείον προσεταιρίσασθαι. Συνελθόντες δὲ οὗτοι, ἔόντες ἑπτὰ, ἐδίδοσάν σφισι πίστις καὶ λόγους. ἐπεὶ τε δὲ ἐς Δαρείον ἀπίκητο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε· “ἐγὼ ταῦτα ἔδοκεον μὲν αὐτὸς μόνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ Μάγος εἶη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρδης ὁ Κύρου τετελευτήκει· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἦκω σπουδῇ, ὥς συστήσω ἐπὶ τῷ Μάγῳ θάνατον· ἐπεὶ τε δὲ συνήνεικε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι καὶ μὴ μόνον ἐμὲ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ γὰρ ἄμεινον.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὅτάνης· “ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἰς τε πατρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν ἕοικας σεωυτὸν ἔοντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἦσσω· τὴν μέντοι ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ’ ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῖνας γενομένους οὕτω ἐπιχειρέειν.” λέγει πρὸς ταῦτα Δαρείος· “ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἕξ Ὅτάνεω εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα· ἐξοίσει γάρ τις πρὸς τὸν Μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἑωυτῷ κέρδεα. μάλιστα μὲν νυν ὠφείλετε ἐπ’ ὑμέων αὐτῶν βαλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεὶ τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῖνας ἔδοκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε, ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέσῃ ἢ νῦν ἡμέρῃ, ὥς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ σφεα αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν Μάγον.”
- 72 Λέγει πρὸς ταῦτα Ὅτάνης, ἐπειδὴ ὦρα σπερχόμενον Δαρείον· “ἐπεὶ τε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἔας, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεω τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλῆα, καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι

τὸν Μάγον ἰθέως." ταῦτα εἶπε Γωβρίης· καὶ πάντες ταῦτα αἶνεον.

- 14 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλευόντο ἐγίνετο κατὰ συντυχίην τάδε· τοῖσι Μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθεε πρὸς Καμβύσῳ ἀνάρσια, (ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξείσας ἀπολωλέκεε,) καὶ διότι μόνος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιον τοῦ Κύρου θάνατον αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας· πρὸς δ' ἔτι, ἔοντα ἐν αἶνῃ μεγίστῃ τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσεκτέωντο, πίστι τε λαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἥ μὴν ἔξιν παρ' ἐωυτῷ μὴδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγонуῖαν· ὑπισχνέμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεος ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισάν μιν οἱ Μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέειν ὑπὸ τὸ βασιλῆϊον τείχος, κείνους δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεύσαι· ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο, ὡς πιστοτάτου δῆθεν ἔοντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς περιείη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ 15 ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ· Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποιεῖν τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ Μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ τῶν μέντοι ἐκείνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἐκὼν ἐπελήθετο· ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ Ἀχαιμείεος ἐγενετο λόγος τὴν πατριὴν τὴν Κύρου· μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτον κατεβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κύρος Πέρσας τεποιήκοι· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὴν ἀληθινήν, φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν· οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα· ἐν δὲ τῷ παρόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν. καὶ δὴ ἔλεγε· ὁ μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσῳ ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνειε, τοῖς Μάγοις δὲ βασι-

λεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς Μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν, ἑὼν τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὥς ἐβουλείσαντο 76
αὐτίκα ἐπιχειρέειν τοῖσι Μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλ-
λεσθαι, ἦϊσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ
Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἔν τε δὴ τῇ
ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο, καὶ τὰ περὶ Πρη-
ξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο· ἐνθαῦτα ἐκστάντες
τῆς ὁδοῦ ἐδίδουσαν αὐτίς σφισι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ
τὸν Ὀτάνην πάγχυ κελεύοντες ὑπερβαλέσθαι, μηδὲ
οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ
τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε ἵεναι καὶ τὰ δεδογμένα
ποιέειν, μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι· ὠθιζομένων δ' αὐτῶν,
ἐφάνη ἱρήκων ἑπτὰ ζεύγεα δύο αἰγυπιῶν ζείγες
διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμίσσοντα· ἰδόντες
δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ, τὴν τε Δαρείου πάντες αἶνεον
γνώμην καὶ ἔπειτα ἦϊσαν ἐπὶ τὰ βασιλῆϊα, τεθαρση-
κότες τοῖσι ὄρῃσι. Ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας 77
ἐγίνετο οἷόν τι Δαρεῖω ἢ γνώμῃ ἔφερε· καταιδέ-
μενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους,
καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι,
παρίεσαν θεῇ πομπῇ χρεωμένους· οὐδ' ἐπειρώτα
οὐδεῖς· ἐπεὶ τε δὲ παρήλθον ἐς τὴν αἰλὴν, ἐνέκυρσαν
τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, εἰ σφεας
ἱστόρεον ὃ τι θέλοντες ἤκοιεν· καὶ ὕμα ἱστορέοντες
τούτους τοῖσι πυλouroῖσι ἀπέειπον, ὅτι σφέας παρ-
ῆκαν, ἴσχον τε βουλομένους τοῖς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω
παρίεναι· οἱ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ
ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτῃ
συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἦϊσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα.
Οἱ δὲ Μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τηνικαῦτα ἑόντες τε 78
ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεος γέγονενα ἐν βουλῇ
ἔχοντες· ἐπεὶ ὦν εἶδοι τοὺς εἰνούχους τεθορυβη-

μένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι καὶ, ὡς ἔμαθον τὸ ποιούμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο· ὁ μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο· ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι· τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαμβάνοντι αὐτῶν, ἐόντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ οὐδέν· ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἡμύνετο, καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παίει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε· τῶν μὲν δὴ Μάγων οὔτερος τρωματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεὶ τέ οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγένετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῖνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας· καὶ οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἑπτὰ δύο, Δαρεῖός τε καὶ Γωβρύης· συμπλακέντος δὲ Γωβρύεω τῷ Μάγῳ, ὁ Δαρεῖος ἐπεστεῶς ἠπόρει, οἷα ἐν σκότει προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην· ὁρῶν δὲ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης, εἶρετο ὅ τι οὐ χράται τῇ χερί; ὁ δὲ εἶπε· “προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω.” Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· “ᾧθει καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος.” Δαρεῖος δὲ πειθόμενος, ὥσέ τε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἔτυχέ κως τοῦ Μάγου.

- 79 Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς Μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τρωματίας ἐωυτῶν αὐτοῦ λείπουσι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε αὐτῶν ἔχοντες τῶν Μάγων τὰς κεφαλὰς, ἔθειον ἔξω βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι· καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγεόμενοί τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν Μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον· οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες τό τε γεγονός ἐκ τῶν ἑπτὰ καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην, ἐδικαίουν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιεῖν· σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια ἔκτεινον ὅκου τινὰ Μάγου

εὔρισκον· εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα Μάγον. ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ ὀρθὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων Μαγοφόνια· ἐν τῇ Μάγον οὐδένα ἕξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἐωυτοὺς οἱ Μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

Ἐπεὶ τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐκτὸς πέντε 80 ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλευόντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι Μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν. Ὅτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε· “ἐμοὶ δοκέει, ἓνα μὲν ἡμέων μούναρχον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγαθόν· εἶδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσειω ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεσχῆκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ Μάγου ὕβριος. κῶς δ' ἂν εἴη χρήμα κατηρημένον μουναρχίῃ, τῇ ἕξεστι ἀνευθύνῳ ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων, στάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοημάτων στήσειε· ἐγγίνεται μὲν γάρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῇθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ· δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρι κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον ἀφθονὸν ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθὰ· τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου ἐς τοὺς πολίτας πέφυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιουσί τε καὶ ζῶουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοις τῶν ἀστῶν, διαβολὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατος δὲ πάντων· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωυμάζης, ἄχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύεται· ἦν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄχθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι ἐρέων· νόμαιά τε κινεῖ πάτρια, καὶ βιάται γυναῖκας, κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν οὖνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἸΣΟΝΟΜΙΗΝ.

οὐδὲν ἐν τῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ φανῆναι ἐς τὸ φῶς

δεύτερα δὲ, τούτων τῶν ὁ μούναρχος ποιεῖ οὐδέν·
 πάλῳ μὲν ἀρχὰς ἄρχει, ἱπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει,
 βουλευματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. τίθε-
 μαί ὦν γνώμην, μετέντας ἡμέας μοναρχίην τὸ
 πλῆθος ἀέξειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἐνὶ τὰ πάντα."

81 Ὅτάνης μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἐσέφερε. Με-
 γάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπιτράπειν, λέγων
 τάδε· "τὰ μὲν Ὅτάνης εἶπε τυραννίδα παίων, λε-
 λέχθω καμοὶ ταῦτα· τὰ δ' ἐς τὸ πλῆθος ἄνωγε
 φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε.
 ὁμίλου γὰρ ἀχρηΐου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώτερον, οἷδὲ
 ὑβριστότερον· καὶ τοι τυράννου ὕβριν φεύγοντας
 ἀνδρας ἐς δῆμον ἀκολάστου ὕβριν πεσέειν ἐστὶ
 οὐδαμῶς ἀνασχετόν· ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιεῖ, γινώ-
 σκων ποιεῖ· τῷ δὲ οὐ γινώσκειν ἐνὶ κῶς γὰρ ἂν
 γινώσκοι, ὥς οὐτ' ἐδιδάχθη οὔτε οἶδε καλὸν οὐδέν,
 οὐδ' οἰκήϊον· ὥθεει τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ
 νόου, χειμάρρῳ ποταμῷ ἵκελος. δῆμῳ μὲν νυν, οἱ
 Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι, οὗτοι χράσθων· ἡμεῖς δὲ
 ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὁμίλῃν, τοίτοισι
 περιθέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ
 ἐνεσόμεθα· ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν οἶκος ἄριστα βουλευ-
 ματα γίνεσθαι." Μεγάβυζος μὲν δὴ ταύτην γνώμην

82 ἐσέφερε. Τρίτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυτο γνώμην,
 λέγων· "ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος ἐς τὸ
 πλῆθος ἔχοντα δοκέει ὀρθῶς λέξει, τὰ δ' ἐς ὀλιγα-
 ρχίην οὐκ ὀρθῶς· τριῶν γὰρ προκειμένων, καὶ πάντων
 τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων (δῆμου τε ἀρίστου καὶ
 ὀλιγαρχίης καὶ μονάρχου) πολλῷ τοῦτο πρόχειν
 λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἑνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον
 ἂν φανείη· γνώμη γὰρ τοιαύτη χρεώμενος, ἐπιτρο-
 पेῖοι ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλῆθους· σιγῶτό τε ἂν
 βουλευματα ἐπὶ δυσμενέας ἀνδρας οὕτω μάλιστα.
 ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ, πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ
 κοινόν, ἔχθρα ἴδια ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι· αὐτὸς
 γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμησιν

in other words, "old profane vulgar et cetera,"

pro index!

τε τικάν, ἐς ἔχθεα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασιῶν φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μουναρχίην· καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσω ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δῆμον τε αὖ ἄρχοντος, ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ, ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι φιλῖαι δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκύψαντες ποιεῦσι· τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ· ἐκ δὲ αὐτῶν θωυμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου· θωυμαζόμενος δὲ, ἂν ὧν ἐφάνη μουνάρχος ἐών· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουναρχία κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἑπεί πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο; καὶ τευ δόντος; κότερα παρὰ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ μουνάρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἄνδρα, τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν· χωρὶς τε τούτου, πατέριους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον.”

Γινώμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο· οἱ δὲ τέσ- 83
σερες τῶν ἐπτά ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτῃ. ὡς δὲ ἐσώσθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτιάνης Πέρσησι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· “ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἥτοι κλήρῳ γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῷ Περσέων πλήθει τὸν ἂν ἐκείνοι ἔλονται, ἢ ἄλλη τινὶ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεύμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω ἐπὶ τούτῳ δὲ ἰπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ’ ᾧ τε ὑπ’ οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ’ ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι.” τούτου εἰπαντος ταῦτα, ὡς συνεχώρεον οἱ ἐξ ἐπὶ τούτοις, οὗτος μὲν δὴ σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο ἀλλ’ ἐκ τοῦ μέσου καθῆστο. καὶ νῦν αὕτῃ ἡ οἰκίη διατελέει μόνη ἐλευθέρῃ ἐοῦσα Περσέων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὕτῃ θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. Οἱ δὲ 84

λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιοσύνην στήσονται· καὶ σφι ἔδοξε, Ὄτάνη μὲν καὶ τοῖσι ἀπὶ Ὄτάνω αἰεὶ γινόμενοισι, ἣν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἢ βασιληΐῃ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθιῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἐκάστου, καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμιωτάτῃ. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλεύσαντό οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα καὶ συνέστησε αὐτοῦς. ταῦτα μὲν δὴ Ὄτάνη ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν· παριέναι ἐς τὰ βασιληΐα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ ἄνευ ἐσαγγελείας, ἣν μὴ τυγχάνῃ εὖδων μετὰ γυναικὸς βασιλεὺς· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλεΐῃ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληΐης ἐβουλεύσαντο τοιόνδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγῃται ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην.

85 Δαρείῳ δὲ ἦν ἵπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὔνομα ἦν Οἰβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεὶ τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρείος τάδε· “Οἰβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληΐης ποιεῖν κατὰ τάδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην· νῦν ὦν, εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος τις.” ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε· “εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μὴ, θόρσσε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα.” λέγει Δαρείος· “εἰ τοῖνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὦρῃ μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι.” ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης ποιεῖ τοιόνδε· ὡς ἐγένετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον· καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε [ἀγχοῦ

τῇ ἵππῳ] ἐγχρίμπτων τῇ θηλήῃ, τέλος δὲ ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον. Ἄμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ, οἱ 86
 ἕξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρήσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξ-
 ελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο
 τὸ χωρίον ἐγένοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατ-
 ἐδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρεῖου ἵππος
 προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο
 ποιήσαντι, ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο.
 ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσε μιν ὥσ-
 περ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα, οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ
 τῶν ἵππων προσεκύνεον [τὸν Δαρεῖον ὡς βασιλέα].

Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανή- 87
 σασθαι, οἱ δὲ τοιάδε, (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρω λέγεται
 ὑπὸ Περσέων·) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπι-
 ψαύσας τῇ χειρὶ, ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυ-
 ρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν
 τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν
 χεῖρα, πρὸς τοῦ Δαρεῖου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσ-
 ενείκαι· τὸν δὲ αἰσθόμενον φριμάξασθαι τε καὶ χρε-
 μετίσαι.

Δαρεῖός τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο· 88
 καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀρα-
 βίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτῆς
 Καμβύσεω· Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ
 δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρέντες
 Καμβύσεια ἐπ' Αἴγυπτον· (ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων
 οὐκ ἂν ἐσβάλλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον·) γάμους τε
 τοὺς πρώτους ἐγάμει Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν
 δύο θυγατέρας, Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστῶνην· τὴν
 μὲν Ἀτοσσάν προσνυικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ
 ἀδελφεῷ καὶ αὐτῆς τῷ Μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστῶνην,
 παρθένον· ἐτέρην δὲ, Σμέρδιος τοῦ Κίρου θυγατέρα,
 ἔγημε, τῇ οὐνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ
 Ὀτάνεω θυγατέρα ἢ τὸν Μάγον κατάδηλον ἐποίησε.
 δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιπλέατο· πρῶτον μὲν νυν
 τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῶον δὲ οἱ ἐνῆν

ἀνὴρ ἱππεύς· ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε·
 ΔΑΡΕΙΟΣ ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΥΝ ΤΕ ΤΟΥ ἹΠ-
 ΠΟΥ ΤΗΙ ΑΡΕΤΗΙ (τὸ οὖνομα λέγων) ΚΑΙ ΟΙ-
 ΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ἹΠΠΟΚΟΜΟΥ, ἘΚΤΗΣΑΤΟ
 89 ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΗΝ. Ποιήσας δὲ
 ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι τὰς
 αὐτοῖ καλέουσι σατραπήϊας. καταστήσας δὲ τὰς
 ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο φόρους οἱ
 προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς
 πλησιοχώρους προστάσσω, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς
 προσεχέας, ἄλλοισι ἄλλα τὰ ἐκαστέρῳ ἔθνεα νέμων.

Ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσοδον τὴν ἐπέτεον κατὰ
 τάδε διεῖλε· τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι
 εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν,
 τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν· τὸ δὲ Βα-
 βυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἐβδομήκοντα
 μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὐτὶς Καμβύ-
 σεω, ἦν κατεστηκὸς οὐδέν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα
 ἀγίνεον. (διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ
 παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρείους
 μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κύρος δὲ
 πατήρ· ὁ μὲν ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ
 δὲ ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ ὅτι ἡπίος
 90 τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμηχανήσατο.) Ἀπὸ μὲν
 δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰο-
 λέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μιλυέων, καὶ
 Παμφύλων, (εἰς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος,)
 προσήϊε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ
 πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν,
 καὶ Λυδῶν, καὶ Λασονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεν-
 νέων, πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεῦτερος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ
 Φρυγῶν, καὶ Θρηάκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλα-
 γόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἐξήκοντα καὶ
 τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἐξήκοντα καὶ τριῇ

What is - he talked the mint, the mint, the mint

κόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· τούτων τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσιν ἵππον τὴν Κιλικίην χώραν ἀνάσιμουτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Δαρείῳ ἐφοῖτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ 91 Περσίδηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἶκισε ἐπ' οὖροις τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα,) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρία ἢ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ, καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης, (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐταὶ ἐκεκοσμέατο,) ἑπτακόσια προσήϊε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγένετο ἐκ τῶν ἰχθύων. τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρούμενου σίτου προσήϊε ἑπτακόσια τάλαντα· πρὸς γὰρ δύο καὶ δέκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοις καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροις· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγῦδαι δὲ, καὶ Γανδῆριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τὸ αὐτὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἑβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρας, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος 92 δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίας, χίλιά οἱ προσήϊε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἑκτομῖαι πεντακόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς, καὶ Παρικανίων, καὶ Ὀρθοκορυβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσίκαι, Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται, ἐς τὸ αὐτὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἐνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριατῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἐξήκοντα καὶ

- τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος.
- 93 Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσ-
εχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια
τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ
Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων, καὶ
Οὐτίων, καὶ Μίκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκε-
όντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς
ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίξει βασιλεὺς, ἀπὸ
τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγένετο φόρος·
νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ
Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα·
νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ
Χοράσμιοι, καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἄρειοι, τριηκόσια
94 τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι
δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας, τετρακόσια τάλ-
αντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑβδομος καὶ δέκατος οὗτος.
Ματιηνοῖσι δὲ, καὶ Σάσπειρσι, καὶ Ἀλαροδίοισι δι-
ηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος
οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρῳσι,
καὶ Μοσυνοίοισι, καὶ Μαρσὶ, τριηκόσια τάλαντα
προεῖρητο· νομὸς ἕνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν
δὲ πληθὺς τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας
τοὺς ἄλλους, ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγ-
95 ματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον
τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλεόμενον
τάλαντον γίνεται τεσσαεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ
εἰνακισχίλια τάλαντα. τὸ δὲ χρυσίον τρισκαίδε-
καστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὐρίσκεται ἐὼν
Εὐβοϊκῶν τάλαντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ
τετρακισχιλίων. τούτων ὦν πάντων συντιθεμένων τὸ
πλήθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον
φόρον Δαρείῳ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντα-
κόσια καὶ ἐξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεῖς,
96 οὐ λέγω. Οὗτος Δαρείῳ προσήϊε φόρος ἀπὸ τε τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν· προϊόντος μὲν

τοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πίθους κεραμίνους τήξας καταχέει· πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρέει τὸν κέραμον· ἔπειαν δὲ δεθηῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσου ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις. 97 ἡ Ἱερσὶς δὲ χώρα μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἷδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον· Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο· οἱ περὶ τε Νύσῃν τὴν ἱρὴν κατοίκηνται καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες, καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοις, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἰνδοί· οἰκήματα δὲ ἔκτενται κατάγαια· οὗτοι συναμφότεροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δὲ ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεήν, καὶ οἱ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὖρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα πάρεξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκόμιζον.

Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοί, ἀπ' 98 οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοιῷδε κτέωνται· ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γορ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πέρι ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἡῷ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ

Ἰνδοί· Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἐρημίη ἐστὶ, διὰ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφισι· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ, οἱ δὲ οὐ· οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλεσι οἰκεύουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθύας σιτέονται ὤμους, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὀρμεώμενοι· καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιεῖται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοῖνην· ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμῆσωσι καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμοῦ τρόπον καταπλέξαντες, ὡς θώρηκα ἐνδυνέουσι. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἡῶ οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσταὶ ὤμων· καλέονται δὲ Παδαῖοι· νομαίοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι· ὅς ἂν κάμη τῶν ἀστῶν, ἦν τε γυνή ἦν τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστά οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηκόμενον τῇ νούσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθείρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαρνός ἐστι μὴ μὲν νοσέειν, οἱ δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι ἀποκτείναντες κατευωχέονται· ἦν δὲ γυνή κάμη, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναιῖκες ταῦτα τοῖσι ἀνδράσι ποιεῖσι· τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες κατευωχέονται· ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοὶ τινες αὐτῶν ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν

100 ἐς νοῦσον πίπτοντα πάντα κτείνουσι. Ἐτέρων δὲ ἐστὶ Ἰνδῶν ὅδε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε τι σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι· ποιηφαγέουσι δέ· καὶ αὐτοῖσί ἐστι ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ κάλυκι ἔψουσί τε καὶ σιτέονται. ὅς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κέεται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὐτ' ἀπο-

101 θανόντος οὔτε κάμνοντος. Μίξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανής ἐστι, κατὰ περ τῶν προβάτων· καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὁμοῖον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι· ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, κατὰ περ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐστὶ λευκή, ἀλλὰ μέλαινα κατὰ περ τῷ

χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκαστέρῳ τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ πρὸς νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλέως οὐδαμὰ ὑπήκουσαν.

*Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ 102
Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέῳ ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαίταν. οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοι εἰσὶ οὗτοι. κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον· ἐν δὴ ὧν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθρα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα ἄλωπέκεων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῶν Περσέων, ἐνθεύτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὧν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον, κατάπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλησι μύρμηκες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι· ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρήμον οἱ Ἰνδοὶ, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἐκατέρωθεν ἔρσενά παρέλκειν, θήλεαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξει· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἦσσονες ἐς ταχύτητά εἰσι· χωρὶς δὲ, ἄχθρα δυνατώτεραι πολλὸν φέρειν. Τὸ 103
μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἡ κάμηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἑλλησι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστέαται αὐτῆς, τοῦτο φράσω· κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηρούς, καὶ γούνατα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. Οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ 104
τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει τοιαύτῃ χρεάμενοι, ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν, λελογισμένως ὅκως ἂν καυμάτων τῶν θερμωτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἀρπαγῇ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται

- ὑπὸ γῆν. θερμότατος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τούτοις τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἐωθινόν, οὐ κατὰπερ τοῖσι ἄλλοις μεσαμβρίας, ἀλλ' ὑπερτείλας μέχρις οὐ ἀγορῆς διαλύσιος· τούτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ὥστ' ἐν ὕδατι λόγος αὐτοῦς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα· μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη σχεδὸν παραπλησίως καίει τοὺς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς. ἀποκλιναμένης δὲ τῆς μεσαμβρίας, γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατὰπερ τοῖσι ἄλλοις ὁ ἐωθινός· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἐπιὼν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ δυσμῇσι ἐὼν καὶ
- 105 τὸ κάρτα ψύχει. Ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χώρον οἱ Ἰνδοὶ ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω· αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὁδμῇ (ὥς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων) μαθόντες διώκουσι· εἶναι δὲ ταχύτητα οἶδενι ἑτέρῳ ὁμοῖον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς Ἰνδοὺς τῆς ὁδοῦ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφεων ἀποσώζεσθαι· τοὺς μὲν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων (εἶναι γὰρ ἡσσινας θεῖν τῶν θηλέων) καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμνησκομένας τῶν ἑλιπον τέκνων ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλεῖς τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὥς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.
- 106 Αἱ δ' ἐσχατιαί κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατὰπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἑὴ ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγον πρότερον εἶρηκα· ἐν ταύτῃ, τοῦτο μὲν τὰ ἔμψυχα τετράποδά τε καὶ τὰ πετηνὰ πολλῶ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοις χωρίοις ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων· τούτῳ δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλεομένων ἵππων· τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ καταφορεύμενος ὑπὸ

ποταμῶν, ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσήμνην, ἀρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἶρια, καλλονῇ τε προφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν οἶων· καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἴνδοι ἀπὸ τούτων τῶν δεινδρέων χρέωνται. Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας ἐσχάτη 107 Ἀραβίῃ τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστί· ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι μούνη χωρέων πασέων φνόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασίη, καὶ κιννάμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα, πλὴν τῆς σμύρνης, δυσπετέως κτέωνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι, τὴν στίρακα θυμιῶντες τὴν ἐς Ἑλλήνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιος ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι, πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον· οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται· οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δεινδρέων, ἢ τῆς στίρακος τῷ καπνῷ. Λέγουσι δὲ καὶ τόδε 108 Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῇ ἐπίμπλοτο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἶόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἡπιστάμην γίνεσθαι. καὶ κως τοῦ θείου ἢ προνοίῃ, ὥσπερ καὶ οἶκός ἐστι, εὐδισα σοφῇ· ὅσα μὲν γὰρ ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα, ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ἐπιλίπη κατεσθιόμενα· ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνηρὰ, ὀλιγόγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν ἐστι· ἐπικυύσκειται μούνον πάντων θηρίων· καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέται· τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. ἢ δὲ δὴ λέαινα, ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει· ἐν τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας· τὸ δὲ αἷτιον τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὶ ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἀρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτύνους,

ἀμύσσει τὰς μήτρας· ἀυξανόμενός τε δὴ πολλῶ
 μᾶλλον ἐσικνέεται καταγνάφων· πέλας τέ δὴ ὁ
 τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιές
 109 οὐδὲ ἔν. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀρα-
 βίοισι ὑπόπτεροι ὄφεις, εἰ ἐγίνοντο ὥς ἡ φύσις
 αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι·
 νῦν δ', ἐπεὰν θορνύωνται κατὰ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ
 ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσῃ, ἀπιευμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν,
 ἡ θήλεα ἄπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα, οὐκ ἀνίει
 πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει
 τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀπο-
 τίνει τῷ ἔρσενι· τῷ γονεὶ τιμωρόντα ἔτι ἐν τῇ
 γαστρὶ ἑόντα τὰ τέκνα διεσθίει τὴν μήτραν, διαφα-
 γόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς, οὕτω τὴν ἐκδυσιν ποιέ-
 εται· οἱ δὲ ἄλλοι ὄφεις, ἑόντες ἀνθρώπων οὐ δηλή-
 μονες, τίκτουσί τε ὡὰ, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι
 χρήμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν δὴ νυν ἔχιδναι κατὰ
 πᾶσαν τὴν γῆν εἰσὶ· οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἑόντες ἀθρόοι
 εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο
 δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

110 Τὸν μὲν δὴ λιβαίνωτον τοῦτον οὕτω κτῶνται
 Ἀράβιοι, τὴν δὲ κασίην ὧδε· ἐπεὰν καταδήσωνται
 βύρσησι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ
 πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται
 ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέη·
 περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεται κούθηρία
 πτερωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσείκελα μάλιστα· καὶ
 τέτριγε δεινόν· καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα· τὰ δὲ ἀπαμυ-
 νομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπειν τὴν
 111 κασίην. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θωυμα-
 στότερον συλλέγουσι· ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ
 ἥτις μιν γῆ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν·
 πλὴν ὅτι, λόγῳ οἰκότητι χρεώμενοι, ἐν τοισίδε χωρίοισι
 φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτρά-
 φη· ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ
 κάρφεια, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον

καλέομεν· φορέειν ἐξ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς ποοσ-
 πεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὔρεσι,
 ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι· πρὸς ὧν
 δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε
 καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυ-
 γίων τὰ μέλα διαταμόντας ὡς μέγιστα, κομίζειν ἐς
 ταῦτα τὰ χωρία· καὶ σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσ-
 σιῶν, ἀπαλλάσσεσθαι ἐκὰς αὐτέων· τὰς δὲ ὄρνιθας
 καταπετεωμένας τὰ τῶν ὑποζυγίων μέλα ἀναφορέειν
 ἐπὶ τὰς νεοσσιὰς· τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἴσχειν καταρ-
 ρήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν
 οὕτω τὸ κιννάμωμον· συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων
 ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ δὲ δὴ λή- 112
 δανον, τὸ καλέουσι Ἀράβιοι λάδανον, ἔτι τούτου
 θωυμασιώτερον γίνεται· ἐν γὰρ δυσοδομοτάτῳ γινό-
 μενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων
 ἐν τοῖσι πώγῳσι εὐρίσκεται ἐγγινόμενον, οἷον γλοιὸς
 ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων
 ἐστί· θυμιῳσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.

Τοσαῦτα μὲν θωμάτων πέρι εἰρήσθω· ἀπόζει δὲ 113
 τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ· δύο δὲ
 γένεα οἷων σφί ἐστι θώματос ἀξία, τὰ οὐδαμόθι
 ἐτέρωθί ἐστι· τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐράς
 μακρὰς, τριῶν πύχων οἶκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις
 ἐπεῖη σφι ἐπέλκειν, ἔλκεα ἂν ἔχοιεν, ἀνατριβο-
 μενέων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπας τις
 τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργεῖν ἐς τοσοῦτο·
 ἁμαξίδα γὰρ ποιεῖντες, ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι
 οὐρῇσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἁμα-
 ξίδα ἐκάστην καταδέοντες· τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν
 οἷων τὰς οὐράς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν
 πλάτος.

Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς 114
 δύνοντα ἥλιον ἢ Αἰθιοπική χώρα, ἐσχάτη τῶν οἰκεο-
 μένων· αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν καὶ ἐλέ-
 φαντας ἀμφιλαφείας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ

ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

- 115 Αὗται μὲν νυν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαὶ εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἡριδανόν τινα καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορῇν ἄνεμον, ἀπ' ὅτεν τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστὶ, οὔτε ἰήσους οἶδα Κασσιτερίδας εἰσάσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεῖ τὸ οὖνομα ὡς ἐστι Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιητέῳ δέ τινος ποιηθέν. τοῦτο δὲ, οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου οὐ δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅπως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης. ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὁ
- 116 τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ καὶ τὸ ἤλεκτρον. Πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλείστος χρυσὸς φαίνεται εἶναι. ὅπως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι. λέγεται δὲ ὑπ' ἐκ τῶν γρυπῶν ἀρπάζειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μονοφθάλμους. πείθονται δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅπως μονόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. αἱ δὲ ὧν ἐσχατιαὶ οἴκασι, περικληῖναι τὴν ἄλλην χώραν καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι, τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιάτα ἔχειν αὗται.
- 117 Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκληῖμένον οὔρεϊ πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ οὔρεος εἰσι πέντε. τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὔροις ἐὼν τῶν Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Πάρθων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων. ἐπεὶ τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέως. ἐκ δὲ ὧν τοῦ περικληῖντος οὔρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὖνομα δέ οἱ ἐστὶ Ἀκῆς. οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε, διαλελαμμένος πενταχοῦ, τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος

ἐκάστης ἐκάστοισι· ἐπεὶ τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσι, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ' ἐκάστη διασφάγῃ ἔστησε· ἀποκεκλημένον δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ ἔχοντος δὲ οὐδομῇ ἐξήλυσιν· οὗτοι ὦν οἵπερ ἔμπροσθεν ἐώθει· ταν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλη διαχρέωνται· τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεός, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι· τῷ δ' ἑρέος σπείροντες μελίην καὶ σήσαμον, χρηΐσκοντο τῷ ὕδατι· ἐπεὰν ὦν μηδέν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοὶ τε καὶ γυναικες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως βοῶσι ὠρνόμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ διάκορος ἢ γῇ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὐται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληΐονται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν· ὥς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησσύμενος ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου· ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Τῶν δὲ τῷ Μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, 118
 ἓνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε, ὑβρίσαντα τάδε, ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἤθελε ἐς τὰ βασιλῆα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ Μάγῳ, ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεὺς· οὐκ ὦν δὴ Ἰνταφέρνης ἐδικαίει οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ', ὅτι ἦν τῶν ἑπτὰ, ἐσιέναι ἤθελε· ὁ δὲ πυλουργὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι· ὁ δὲ Ἰνταφέρνης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τοιάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκῃ ἀποτάμνει αὐτῶν τὰ τε ὦτα καὶ τὰς ῥίνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου περὶ τοῖς

119 αἰχνας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε· οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ δεικνύασι ἑωυτούς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἶησαν· Δαρείος δὲ ἀρρωδήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἐξ πεποηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειράτο γνώμης εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεποημένῳ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἶη ταῦτα πεποηκῶς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρ-
 να καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκητίους πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπι-
 βουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν· συλλαβὼν δὲ σφεας ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρτεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως, κλαίεσκε ἅν
 καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεύσα δὲ αἰεὶ τῷτὸ τοῦτο, τὸν Δαρείον ἔπεισε οἰκτεῖραί μιν· πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· “ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρείος διδοῖ ἕνα τῶν δεδεμένων οἰκητῶν ῥύσασθαι, τὸν βοίλειαι ἐκ πάντων.” ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίναντο τάδε· “εἰ μὲν δὴ μοι διδοῖ βασιλεὺς ἐνὸς τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν.” πυθόμενος δὲ Δαρείος ταῦτα καὶ θωυμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε· “ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα, τὸν ἀδελφεὸν εἴλευ περιεῖναί τοι· ὃς καὶ ἀλλοτριώτερός τοι τῶν παίδων, καὶ ἦσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι.” ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατὴρ δὲ καὶ μητὴρ οὐκ ἔτι μεν ζώντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρό-
 πῳ γένοιτο· ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἔλεξα ταῦτα.” εὐ τε δι' ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνή, καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέτο καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσ-
 βύτατον, ἡσθεὶς αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας· τῶν μὲν δι' ἐπὶ αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

120 Κατὰ δὲ κου μάλιστα τὴν Καμβύσσω νοῦσον ἐγένετο τάδε· ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίῳ

ὑπαρχος Ὀροΐτης, ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὀσίου· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμει λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι, ὥς μὲν οἱ πλεῖνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· ἐπὶ τῶν βασιλέως θυρέων κατήμενον τὸν τε Ὀροΐτην καὶ ἄλλον Πέρσην, τῷ οὖνομα εἶναι Μιτραβάτεα, τομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νεΐκεα συμπεσέειν· κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, εἰπεῖν τὸν Μιτραβάτεα τῷ Ὀροΐτῃ προφέροντα· “σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὃς βασιλεῖ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτίησας, ὧδε δὴ τι εἶδον εὐπετέα χειρωθῆναι; τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστὰς ἔσχες, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύεις.” οἱ μὲν δὴ μὴν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα, καὶ ἀλγήσαντα τῷ ὀνειδέει, ἐπιθυμήσαι οὐκ οὕτω τὸν εἰπαντα ταῦτα τίσασθαι, ὥς Πολυκράτεα πάντως ἀπολέσαι δι’ ὃν τινα κακῶς ἤκουσε. Οἱ δὲ 121 ἐλάσσονες λέγουσι, πέμψαι Ὀροΐτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτεν δὴ χρήματος δεησόμενον· οὐ γὰρ ὦν δὴ τοῦτό γε λέγεται· καὶ τὸν Πολυκράτεα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρεῖναι δέ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον· καὶ κως, εἴτ’ ἐκ προνοίας αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροΐτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίη τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τὸν τε γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροΐτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράτεα, τυχεῖν γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον, οὔτε τι μεταστραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι· Αἰτίαι μὲν δὴ αὗται 122 διφάσαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι· πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὲ ὦν Ὀροΐτης, ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένη, ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω ἄνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γὰρ ἐστὶ πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενόηθη, πάρεξ Μίνως τε τοῦ

Κνωσσίου καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἤρξε
 τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπότης λεγομένης γενεῆς
 Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰω-
 νίης τε καὶ νήσων ὄρεϊν· μαθὼν ὦν ταῦτά μιν δια-
 νοούμενον ὁ Ὀροίτης, πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε
 “Ὀροίτης Πολυκράτει ὧδε λέγει· πυνθάνομαι ἐπι-
 βουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι, καὶ χρήματά τῳ
 οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὧδε ποιήσας
 ὀρθώσεις μὲν σεωυτὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· (ἐμοὶ γὰρ
 βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καὶ μοι
 τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως·) σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκο-
 μίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε,
 τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκέν τε χρημάτων, ἄρξεις ἀπά-
 σης τῆς Ἑλλάδος· εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν
 χρημάτων, πέμψον ἕστις τοι πιστότατος τυγχάνει
 123 ἐὼν, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω.” Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυ-
 κράτης, ἦσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως, ἱμείρετο γὰρ
 χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον
 Μαιάνδριον Μαιανδρίου, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς οἱ ἦν
 γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων,
 τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος,
 ἐόντα ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἑραῖον. ὁ
 δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα προσδό-
 κимον, ἐποίηε τοιάδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λί-
 θων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλεα,
 ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε· καταδήσας δὲ
 τὰς λάρνακας εἶχε ἐτοίμας· ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος
 124 καὶ θεσάμενος, ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτει· Ὁ δὲ,
 πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ
 τῶν φίλων, ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι· πρὸς δὲ, καὶ
 ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὅψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεέ
 οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἐόντα, λουῖσθαι
 μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου· τάν-
 την ἰδοῦσα τὴν ὅψιν, παντοίῃ ἐγένετο μὴ ἀποδημή-
 σαι τὸν Πολυκράτεα παρὰ τὸν Ὀροίτεα· καὶ δὴ καὶ
 ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίζετο·

δέ οἱ ἠπείλησε, ἣν σῶς ἀπονοστήσῃ πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι· ἥ δὲ ἡρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερηῆσθαι. Πολυκράτης δὲ 125 πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας, ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροί-
 τεα ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἐταίρων ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκῆδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἱητρόν τε ἑόντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἑωυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξιός ἐστι Πολυκράτει μεγαλοπρεπεῖην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγῆσιος Ὀροίτης, ἀνестаύρωσε· τῶν δὲ οἱ ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἶδέναι ἑόντας ἐλευθέρους· ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιεύμενος εἶχε· Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως ὅοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιείς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἱκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ οἱ Ἀμασις ὁ Αἰγίπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.

Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυ- 126
 κράτεος τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσῃ θάνατον καὶ τῶν Μάγων τὴν βασιληήν, μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλει μὲν οὐδέν Πέρσας, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτραβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὅς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεα ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτραβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα· καὶ τινα ἀγγαρήσιον Δαρεῖον ἐλθόντα παρ' αὐτὸν, ὥς οὐ πρὸς ἡδονὴν οἱ ἦν τὰ ἀγγελ-

λόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ
 ὑπέισας κατ' ὁδὸν, ἀποκτείνας δέ μιν ἠφάνισε αὐτῷ
 127 ἵππῳ. Δαρεῖος δὲ ὥς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐπεθύμει
 τὸν Ὀροίτεα τίσασθαι, πάντων τε τῶν ἀδικημάτων
 εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτραβάτεω καὶ τοῦ παιδός· ἐκ
 μὲν δὴ τῆς ἰθείης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκει
 πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν τρηγμάτων, καὶ
 νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὀροίτεα μεγάλην
 τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν· τὸν χίλιοι μὲν Περ-
 σέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τὸν τε Φρύγιον καὶ
 Λύδιον καὶ Ἰωνικόν· πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος
 τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς δοκι-
 μωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι
 τοῦτο ὑμέων ὑποστὰς ἐπιτελέσειε σοφίῃ, καὶ μὴ βίῃ
 τε καὶ ὀμίλῳ; (ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον
 οὐδέν·) ὑμέων δὴ ὦν τίς μοι Ὀροίτεα ἢ ζῶοντα ἀγά-
 γοι, ἢ ἀποκτείνειε; ὅς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας
 οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν δύο ἡμέων
 ἤϊστωσε, Μιτραβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο
 δὲ καὶ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ὑπ'
 ἐμεῦ κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνόσχετον φαίνων. πρὶν τι
 ὦν μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακὸν, καταλαμ-
 128 πτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ.” Δαρεῖος μὲν ταῖτα
 ἐπειρώτα· τῷ δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς
 ἕκαστος ἐθέλων ποιεῖν ταῦτα· ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος
 κατελάμβανε κελεύων πάλλεσθαι· παλλομένων δὲ,
 λαγχάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω· λαχὼν δὲ
 ὁ Βαγαῖος ποιεῖ τοιάδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ
 καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων, σφρηγιδά σφι
 ἐπέβαλε τὴν Δαρείου· μετὰ δὲ, ἥτις ἔχων ταῦτα ἐς
 τὰς Σάρδεις· ἀπικόμενος δὲ καὶ Ὀροίτεω ἐς ὅψιν
 ἐλθὼν, τῶν βιβλίων ἐν ἕκαστον περαιορέομενος ἐδίδου
 τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιλεῖ ἑπιλέγεσθαι· γραμ-
 ματιστὰς δὲ βασιλεῖς οἱ πάντες ὑπαρχοὶ ἔχουσι·
 ἀποπειρώμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου τὰ βιβλία
 ὁ Βαγαῖος, εἰ ἐνδεαῖατο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀροίτεω

όρέων δέ σφεας τά τε βιβλία σέβομένους μεγάλως, καί τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζόνως, διδοῖ ἄλλο ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τάδε· “ὦ Πέρσαι, βασιλεῖς Δαρείος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεια.” οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετήκαν οἱ τὰς αἰχμάς· ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήςας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγέγραπτο· “Βασιλεῖς Δαρείος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεια.” οἱ δὲ δορυφόροι ὥς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινύκεας κτείνουσι παραυτίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεια τὸν Πέρσῃν Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσις μετῆλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω 129 χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνήνεικε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλεῖα Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῶσκοντα ἀπὸ ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα· καὶ κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἱητρικὴν, τούτοις ἐχρήτο· οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο· ἐπ’ ἐπτά μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἐπτά νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἶχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως, οἷα δὴ παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκίδεος τὴν τέχνην, ἐσαγγέλλει τῷ Δαρείῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ’ ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὥς ἐξεῖρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοις ἔκου δὴ ἀπημελημένον, παρήγον ἐς μέσον πέδας τε ἔλκοντα, καὶ ράκεσι ἐσθημένον. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον, εἰ- 130 ρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο· ὁ δ’ οὐκ ὑπέδεκετο, ἄρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεστερημένος· κατεφάνη δὲ τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν, ἐπιστάμενος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν ἐκέλευσε μάστιγας τε καὶ κέντρα παραφέρειν

ἐς τὸ μέσον· ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φὰς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι ὁμιλήσας δὲ ἱητρῷ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἱήμασι χρεώμενος καὶ ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων, ὕπνον τέ μιν λαγχάνειν ἐποίησε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγία μιν ἔοντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπουν ἔσεσθαι. δωρέεται δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο ζεῖγρεις· ὁ δὲ μιν ἐπείρετο, εἴ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει ὅτι μιν ὑγία ἐποίησε; ἡσθεῖς δὲ τῷ ἑπεί ὁ Δαρεῖος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑωυτοῦ γυναῖκας· παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας, ὥς βασιλεῖ οὗτος εἴη ὅς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε· ὑποκύπτουσα δὲ αὐτέων ἐκάστη φιάλῃ ἐς τοῦ χρυσοῦ τὴν θήκην ἔδωρέετο Δημοκῆδεα οὕτω δὴ τι δαφιλεῖ δωρεῇ, ὥς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατήρας ἐπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ ὀνόματι ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο· καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνέλεχθη.

- 131 Ὁ δὲ Δημοκῆδης οὗτος ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος Πολυκράτει ὠμίλησε· πατρὶ συνέιχετο ἐν Κρότωνι ὀργὴν χαλεπῷ· τοῦτον ἐπεί τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἶχετο ἐς Αἴγιναν· καταστάς δὲ ἐς ταύτην, τῷ πρώτῳ ἔτεϊ ὑπερεβάλετο τοὺς πρώτους ἱητροὺς, ἀσκευὴς περ ἑὼν καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἰστί ἐργαλήϊα· καὶ μιν δευτέρῳ ἔτεϊ ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεύνται· τρίτῳ δὲ ἔτεϊ Ἀθηναῖοι ἐκατὸν μνέων· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ Πολυκράτης δυὼν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον· καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἥκιστα Κροτωνιῆται ἱητροὶ εὐδοκίμησαν. ἐγένετο γὰρ ὦν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἱητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι· δεύτεροι δὲ, Κυρηναῖοι· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὴν
- 132 εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι. Τότε δὲ ὁ Δημοκῆδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξηισάμενος Δαρεῖον, οὐκὰν τε μέ-

γιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγεγόνεε· πλήν τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἑλλήνας ἀπιέναι, πάντα τὰ ἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἡτροὺς οἱ βασιλέα πρότερον ἰώντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι διότι ὑπὸ Ἑλλήνος ἡτροῦ ἐσώθησαν, τούτους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρίσατο· τοῦτο δὲ μάντιν Ἡλεῖον Πολυκράτει ἐπισπόμενον, καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι, ἐρρίσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκίδης παρὰ βασιλεῖ.

Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τὰδε ἄλλα συν- 133
ἦναικε γενέσθαι. Ἀτόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ Δαρείου δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφν φῦμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἡ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί· ἐπεὶ τε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκίδα καὶ οἱ ἐπέδεξε· ὁ δὲ φὰς ὑγίεια ποιήσεις, ἐξορκοῖ μιν ἢ μὴν οἱ ἀντυπουργήσεις ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αἰτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην ἐστὶ φέροντα. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα 134
ἰώμενος ὑγίεια ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκίδεος ἡ Ἀτοσσα, προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον ταιόνδε· “ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτῃσαι οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσῃσι; οἶκός δέ ἐστι ἄνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων δεσπότην φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ’ ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ’ ἀμφοτέρα δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστεῶτα, καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ μὴδὲ σχολῇν ἄγοντες ἐπιβουλεύσῃ τοι. νῦν γὰρ ἂν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἴς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντες δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται.” ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε· ὁ δ’ ἀμείβεται τοῖσδε· “ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ’ αὐτὲς ἐπινοέω ποιήσεις εἰρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι, ζεῶ-

"a big thing"

ξας γέφυραν, ἐκ τῆσδε τῆς ἡπείρου ἐς τὴν ἐτέρην
 ἡπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ ταῦτα ὀλίγου
 χρόνου ἔσται τελεύμενα.” λέγει Ἀτοσσα τάδε· “ὄρα
 νυν, ἐς Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἵναί ἔασον· οὔτοι
 γὰρ ἐπεὰν σὺ βούλῃ ἔσονται τοι· σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα στρατεύεσθαι· ἐπιθυμέω γὰρ, λόγῳ πυνθα-
 νομένη, Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ
 Ἀργείας καὶ Ἀττικάς καὶ Κορινθίας· ἔχεις δὲ ἄνδρα
 ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς
 Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὃς σεν τὸν πόδα
 ἐξήσατο.” ἀμείβεται Δαρείος· “ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν
 τοι δοκεί τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι,
 κατασκόπους μοι δοκεί Περσέων πρῶτον ἄμεινον
 εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτούς· οἱ
 μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν, ἐξαγγελέουσι
 ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος ἐπ’ αὐτοὺς τρέφο-
 ῖμαι.” Ταῦτα εἶπε· καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίησε·
 ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περ-
 σέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνετέλλετό σφι
 ἐπομένους Δημοκῆδεϊ διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια
 τῆς Ἑλλάδος· ὅπως τε μὴ διαδρήσεται σφεας ὁ Δη-
 μοκῆδης, ἀλλὰ μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσιν. ἐντει-
 λόμενος δὲ τούτοις ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν
 Δημοκῆδεα ἐδέετο αὐτοῦ, ὅπως ἐξηγησάμενος πῶσαν
 καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ᾗξει·
 δῶρα δέ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε
 πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἄλλα οἱ
 παραπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ, ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα
 οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν
 ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρείος μὲν δὴ, δοκείν μοι,
 ἀπ’ οὐδενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετο οἱ ταῦτα·
 Δημοκῆδης δὲ δείσας μὴ εὖ ἐκπειρῶτο Δαρείος, οὔτι
 ἐπιδραμῶν πάντα τὰ διδόμενα ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν
 ἔκωτοῦ κατὰ χώραν ἔφη καταλείπειν ἵνα ὀπίσω σφέα
 ἀπελθὼν ἔχοι· τὴν μέντοι ὀλκάδα τὴν οἱ Δαρείος
 ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέ·

κεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρείος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν.

Καταβάντες δὲ οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης ἐς 136
Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν,
ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαυλὸν μέγαν παντοίων ἀγαθῶν.
παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα·
προσίσχοντες δὲ, αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθνεῦντο
καὶ ἀπεγράφοντο· ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομα-
στότατα θεησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίας ἐς Τά-
ραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥηστῶνης τῆς Δημοκῆδεος,
Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο
μὲν τὰ πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικῶν νεῶν, τοῦτο
δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν
ἑόντας· ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκῆδης
ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται· ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου
ἐς τὴν ἑνωτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας,
καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι. Πλέοντες 137
δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι καὶ διώκοντες Δημοκῆδεα ἀπι-
κνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, εὐρόντες δέ μιν ἀγορά-
ζοντα, ἄπτοντο αὐτοῦ· τῶν δὲ Κροτωνιτῶν οἱ μὲν
καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προΐεναι ἐτόι-
μοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι
ἔπαιον τοὺς Πέρσας, προῖσχομένους ἔπεα τάδε· “ἄν-
δρες Κροτωνιῆται, ὁράτε τὰ ποίετε· ἄνδρα βασιλέος
δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε· καὶ κῶς ταῦτα βασι-
λέϊ Δαρείῳ ἐκχρήσει περιϋβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ
ποιεῦμενα ἔξει καλῶς, ἣν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα
δὲ τῆσδε προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ
προτέρην ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα;” ταῦτα λέ-
γοντες τοὺς Κροτωνιῆτας οὐκ ὦν ἔπειθον· ἀλλ’ ἐξαι-
ρεθέντες τε τὸν Δημοκῆδεα καὶ τὸν γαυλὸν τὸν ἅμα
ἦγοντο ἀπαιρεθέντες ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην,
οὐδ’ ἔτι ἐξήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπι-
κόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσ-
ὺνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκῆδης ἀναγομέ-
νοισι, κελεύων εἰπεῖν σφῆας Δαρείῳ ὅτι ἄρμιστα

τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δηموκλήδης γυναῖκα· τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἦν οὖνομα πολλὸν παρὰ βασιλείῃ· κατὰ δὴ τοῦτό μοι δοκεῖ σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκλήδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἔων καὶ ἐν τῇ ἐωυτοῦ δόκιμος. 138 Ἄναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἴηπυγίην· καὶ σφεας δυνεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρείον· ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτοῖμος ἦν διδίνειν τοῦτο ὃ τι βούλοιτο αὐτός· Γίλλος δὲ αἰρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἣν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούρους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας γίνεσθαι, δοκέων ἀπὸ τούτων ἔοντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα διὰ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρείος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα· πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνιδιοὶ Ταραντίνους οὐκ ὦν ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη· οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιούδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο.

139 Μετὰ δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρείος αἰρέει πολίων πασέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσῳ τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὥς οἶκος, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θεηταί, τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκειος Πολυκράτεός τε ἔων ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμον· τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίῃ τις τοιήδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἡγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρείος, δορυφόρος τε ἔων Καμβύσῳ καὶ λόγῳ οὐδενός κω μεγάλου, ἐπε-

θύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο· ὁ δὲ Συλοσῶν ὀρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεόμενος λέγει· “ἐγὼ ταύτην πωλῶ μὲν οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι δὲ ἄλλως εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι” πάντως τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα. ὁ μὲν δὲ 140 Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπολωλέναι δι’ εὐηθίῃ· ὥς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ Μάγῳ ἐπανέστησαν οἱ ἑπτὰ, καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληίην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὥς ἡ βασιληΐη περιεληλύθει ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεθέντι τὸ εἶμα· ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἔζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέως οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης εἶναι· ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πύλουργος τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ θωυμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· “καὶ τίς ἔστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ᾧ ἐγὼ προαιδεύμαι νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε δὲ τίς [ἢ οὐδεὶς] κω παρ’ ἡμέας αὐτῶν; ἔχω δὲ χρέος ὥς εἰπεῖν οὐδὲν ἄνδρὸς Ἑλλήνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδῶ τί θέλων λέγει ταῦτα.” παρήγε ὁ πύλουργος τὸν Συλοσῶντα· στάντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτευν οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέως; εἶπε ὦν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα, καὶ ὥς αὐτὸς εἴη κείνος ὁ δούς· ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· “ὦ γενηαίότατε ἀνδρῶν, σὺ κείνος εἶ ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοιτί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρά; ἀλλ’ ὦν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὥς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι· ἀνθ’ ὦν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἅπλετον δίδωμι, ὥς μή κοτὲ τοι μεταμελήσει Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι” λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· “ἐμοὶ μήτε χρυσὸν, ὦ βασιλεῦ, μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ’ ἀνασώσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν, ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτῳ, ἔχει δούλος ἡμέτερος· ταύτην μοι δὸς ἄνευ

111 τε φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος.” Ταῦτα ἀκούσας Δαρείος, ἀπέστειλλε στρατὴν τε καὶ στρατηγὸν Ὅτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ τὰ γενόμενον, ἐντειλάμενος ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν ταῦτά οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὅτάνης ἔωτελλε τὴν στρατιήν.

112 Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν. τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο· ἐπεὶ γὰρ οἱ ἐξαγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε· πρῶτα μὲν Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἰδρύσατο, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὖρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστηίῳ ἐστί· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπεποιήτο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστών ἔλεξε τάδε· “ἐμοὶ, ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἣ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιήσω· οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἐωυτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πολυκράτης μὲν νῦν ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐωυτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσάδε μέντοι δικαίῳ γέρεα ἐμεαυτῷ γενέσθαι· ἐκ μὲν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἐξ τάλαντά μοι γενέσθαι· ἱρῳσύνην δὲ πρὸς τούτοις αἰρεῦμαι αὐτῷ τ’ ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἅπ’ ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοις, τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου· τῷ αὐτὸς τε ἱρὸν ἰδρυσάμεν, καὶ τὴν ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθηναι.” ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοις ἔπαγγελλετο· τῶν δὲ τις ἐξανασταῖς εἶπε· “ἀλλ’ οὐδ’ ἄξιός ἐστι γέ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγονώς τε κακὸς καὶ ἐὼν ὄλεθρος· ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως λόγον δώσεις τῶν μετε-

113 χέρισας χρημάτων.” Ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τῷ οὖνομα ἦν Τελέσαρχος· Μαιάνδριος δὲ νόψ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τὴν ἀρχὴν ἄλλος τις ἀντ’ αὐτοῦ τύραινος καταστήσεται, οὐδ’ ἐτι ἐν

νόῳ εἶχε μετιέναι αὐτήν· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἓνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε· οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο· Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τῷ οὖνομα ἦν Λυκάρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχη τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας. οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴκασι, ἐβουλέατο εἶναι ἐλεύθεροι.

Ἐπειδὴ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι 144
κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτε τίς σφί χεῖρας ἀνταίρεται ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἐτοῖμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς νήσου· καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις Ὀτάνεω καὶ σπεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι κατεναντίον τῆς ἀκροπόλις ἐκατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς 145
ὑπομαργότερος τῷ οὖνομα ἦν Χαρίλεως· οὗτος ὁ τι δὴ ἐξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησσύμενα καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ θέλαιν ἐλθεῖν ἐς λόγους· ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἐωυτόν· ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσησι, λέγων τοιάδε· “ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἔοντα σευτοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δήσας γοργύρης ἡξίωσας, ἱρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τε σε καὶ ἄνοικον ποιεῖντας, οὐ τολμᾶς τίσασθαι οὕτω δὴ τι ἔοντας εὐπετεὰς χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους· καὶ σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος, αὐτὸν δὲ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἐτοῖμός εἰμι.” Ταῦτα ἔλεξε ὁ Χαρίλεως· 146
Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαι τὴν

ἔωντοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλείας, ἀλλὰ
 φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε
 ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν
 τοὺς Πέρσας, ἔθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σά-
 μια πρήγματα καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστά-
 μενος ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρα-
 νέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδὼς τε ἔωντᾶ
 ἀσφαλέα ἐκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε ἐπεὰν
 αὐτὸς βούληται· ἐπεποίητο γάρ οἱ κρυπτῇ διώρυξ ἐκ
 τῆς ἀκροπόλιος φέρονσα ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν
 δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου· τοὺς δὲ ἐπι-
 κούρους πάντας ὀπλίσας ὁ Χαρίλεως καὶ ἀναπετάσας
 τὰς πύλας, ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε προσδεκο-
 μένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβε-
 βάναι· ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι τῶν Περσέων τοὺς
 διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἔοντας ἔκ-
 τεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίουν ἡ δὲ ἄλλη
 στρατιῇ ἡ Περσικῇ ἐπεβοήθει· πιεζέυμενοι δὲ οἱ
 ἐπίκουροι, ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν.

147 Ὅτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας
 πεπονθότας, ἐντολὰς τε τὰς Δαρειῶς οἱ ἀποστέλλων
 ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίῳν μήτε ἀν-
 δραποδίζεσθαι ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον
 Συλοσῶντι, τουτέων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνημένος
 ἐπελανθάνετο, ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ, πάντα
 τὸν ἄν λάβωσι καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα ὁμοίως κτείνειν·
 ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρ-
 κουν οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον,

148 ὁμοίως ἔν τε ἱρῶ καὶ ἔξω ἱροῦ· Μαιάνδριος δ' ἀπο-
 δρὰς ἐκ τῆς Σάμου ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικό-
 μενος δ' ἐς αὐτὴν καὶ ἀνενεικάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώ-
 ρησε, ἐποίει τοιάδε· ὅκως ποτήρια ἀργυρέα τε καὶ
 χρύσεια προθέιτο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων
 αὐτὰ, ὁ δὲ ἄν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένει τῷ
 Ἀναξανδρίδew ἐν λόγοισι ἐὼν, βασιλεύοντι Σπάρτης,
 προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης

τὰ ποτήρια, ἀπεθώμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετε, ὁ δὲ ἂν
ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεισθαι αὐτῶν ὅσα βούλοιο·
τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς εἶπαντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεο-
μένης δικαιοτάτος ἀνδρῶν γίνεται, ὃς λαβεῖν μὲν διδό-
μενα οὐκ ἔδικαίεν· μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι διδοὺς τῶν
ἀστῶν εὐρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους
ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον
ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀνα-
πίσῃ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν
γενέσθαι· οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκέρυξαν Μαιάν-
δριον. Τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι 149
παρέδοσαν Συλοσῶντι, ἐρῆμον ἐοῦσαν ἀνδρῶν· ὑσ-
τέρῳ μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκησε αὐτὴν ὁ στρα-
τηγὸς Ὀτάνης, ἔκ τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου ἢ μιν
κατέλαβε νοσήσαι τὰ αἰδοῖα.

Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου 150
Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι.
ἐν ὧσιν γὰρ ὁ τε Μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπτὰ ἐпанέστη-
σαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν
πολιορκίην παρεσκευάδατο· καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες
ἐλάνθανον. ἐπεὶ τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν,
ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναιῖκα
ἕκαστος μίαν προσεξαίρετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν
ἑωυτοῦ οἰκίων· τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαγόντες
ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαι-
ρέτο· ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς ἵνα μὴ σφεων τὸν σῆτον
ἀναισιμώσωσι. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρείος, καὶ 151
συλλέξας ἅπασαν τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν, ἐστρατεῖετο
ἐπ' αὐτούς· ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρ-
κεε φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης· ἀναβαίνοντες
γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώ-
νιοι κατωρχέοντο, καὶ κατέσκηπτον Δαρείον καὶ τὴν
στρατιὴν αὐτοῦ· καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος·
“τί κάτησθε ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσ-
σεσθε; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας ἐπεὰν ἡμίονοι τέ-
κωσι·” τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων οὐδαμὰ ἐλπί-

- 152 ζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν· Ἑπτὰ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυθότος ἤδη, ὁ Δαρείος τε ἡσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οἱ δυνατὴ ἐοῖσα ἐλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καὶ τοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐδύνατο ἐλεῖν σφέας, ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἰλέ σφεας καὶ τούτῳ ἐπειρήθη· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδὲ σφεας οἶός τε ἦν ἐλεῖν.
- 153 Ἐνθαῦτα, εἰκοστῷ μηνί, Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, τούτου τοῦ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμίονων μία ἔτεκε· ὡς δέ οἱ ἐξαγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονὸς, ἐβουλεύετο· καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε ἐπεὰν περ ἡμίονοι τέκωσι τότε τὸ τεῖχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε εἶναι ἀλώσιμος ἤδη ἡ Βαβυλὼν· σὺν γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν καὶ ἑωυ-
- 154 τῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον. Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἀλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρείῳ ἀπεπυνθάνετο, εἰ περὶ πολλοῦ κάρτα ποιεέται τὴν Βαβυλῶνα ἐλεῖν; πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ τιμῶτο, ἄλλο ἐβουλεύετο ὅκως αὐτός τε ἔσται ὁ ἐλὼν αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται· κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργαίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται. ἄλλῳ μὲν νυν οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸς εἶναί μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥίνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ
- 155 Δαρείον. Δαρείος δὲ κάρτα βαρέως ἥνεικε, ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἕκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἵρετό μιν, ὅστις εἴη ὁ

λωβησάμενος καὶ ὃ τι ποιήσαντα; ὁ δὲ εἶπε· “οὐκ ἔστι οὗτος ὦνῆρ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἔστι δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὥδε διαθεῖναι· οὔτε τις ἀλλοτρίων, ᾧ βασιλεῦ, τάδε ἔργασται, ἀλλ’ αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτὸν, δεινὸν τι ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσησι καταγελᾶν.” ὁ δ’ ἀμείβετο· “ᾧ σχετλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὔνομα τὸ κάλλιστον ἔθελον, φᾶς διὰ τοὺς πολιορκουμένους σεωυτὸν ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ’, ᾧ μάταιε, λελωβημένου σεῦ θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; κὼς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωυτὸν διαφθείρας;” ὁ δὲ εἶπε· “εἰ μὲν τοι ὑπερετίθεα τὰ ἐμελλον ποιήσειν, οὐκ ἂν με περιείδες· νῦν δ’ ἐπ’ ἐμεωυτοῦ βαλόμενος ἔπρηξα· ἦδη ὦν, ἦν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἰρέομεν Βαβυλῶνα· ἐγὼ μὲν γάρ, ὥς ἔχω, αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοῖς ὥς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα. καὶ δοκέω πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω τεύξεσθαι στρατιῆς· σὺ δὲ ἀπ’ ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην, τῆς σεωυτοῦ στρατιῆς τῆς οὐδεμία ἔσται ὥρῃ ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αἷτις, ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἐβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἐβδόμης διαλείπειν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους· ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνούντων μήτε οὗτοι, πλὴν ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ εἰάν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην, ἰθὺς τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν περίξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δὲ μοι τάξον κατὰ τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας· ὥς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά τε ἄλλα ἐπιτράψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανόγρας. τὸ δ’ ἐνθεῦτεν, ἐμοί τε καὶ Πέρσησι μελήσει τὰ δεῖ ποιεῖν.”

Ταῦτα ἐντειλάμενος ἦϊε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρε- 156

φόμενος, ὡς δὴ ἀληθῆως αὐτόμολος· ὀρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι, κατέτρεχον κάτω, καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἐτέρην πύλην, εἰρώτεον τίς τε εἴη καὶ ὅτεν δέεμενος ἦκοι; ὁ δὲ σφι ἠγόρευε, ὡς εἴη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολοί ἐς ἐκείνους· ἦγον δὴ μιν οἱ πυλouroi, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστάς δὲ ἐπ' αὐτὰ, κατοικτιζέτο φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθῆναι τὰ ἐπεπόνθει ἐν τῷ ἔωτον· παθέειν δὲ ταῦτα, διότι συμβουλείσαι οἱ ἀπανιστάναι τὴν στρατιήν, ἐπεὶ τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσιος, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ἐγὼ ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἦκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ καὶ τῇ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ δὴ ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος καταπροΐξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διεξι-
 1 ὁδούς τῶν βουλευμάτων.” Τοιαῦτα ἔλεγε· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὀρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμωτάτων ῥινός τε καὶ ὥτων ἐστερημένον μαστιγί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθέα καὶ σφι ἦκειν σύμμαχον, ἐπιτραπέσθαι ἐτοῖμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέν· ἐδέετο δὲ στρατιῆς· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε, ἐποίεε τὰ περ τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο· ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιήν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξει, τούτους κατεφόνευσε· μαθόντες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα, πάγχυ περιχαρές ἔοντες, πᾶν δὴ ἐτοῖμοι ἦσαν ὑπηρετεῖν· ὁ δὲ διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας, αὐτὶς ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτῶν τοὺς δισχιλίους· ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στόμασι αἰνέοντες· ὁ δὲ αὐτὶς διαλιπὼν τὰς συγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον· καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσέ τοὺς τετρακισχιλίους· ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι

Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος καὶ στρατάρχης τε οὗτος σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. Προσβολὴν δὲ 158 Δαρείου κατὰ τὰ συγκείμενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε· οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἡμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τὰς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος· τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν οὔτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρόν, οἱ δὲ οὐκ εἶδον ἔμενεν ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξει ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὔτοι ἔμαθον προδεδομένοι.

Βαβυλὼν μὲν νυν οὕτω τὸ δεύτερον αἰρέθη. 159 Δαρείος δὲ ἐπεὶ τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν σφειν τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε· τὸ γὰρ πρότερον ἔλων Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτων οὐδέτερον· τοῦτο δὲ ὁ Δαρείος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίουσ ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὥς δ' ἔξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι ἵνα σφι γένεα ὑπογίγηται, τὰδε Δαρείος προῖδων ἐποίησε· τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὥς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι τοῦ σίτου προορέωντες· ἐπέταξε τοῖσι περικίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἐκάστοισι ἐπιτάσσωσιν ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαῖωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε· ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερε- 160 βάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον γενομένων οὔτε τῶν πρότερον ὅτι μὴ Κῦρος μούνος· τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξιώσέ κω ἑωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρείον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὥς βούλοιτο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθῆα τῆς ἀεικείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνάς οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ ἐούσῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως· καὶ

γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδον ταῦτα τὰ Πέρσῃσι
ἔστι τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα
νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· καὶ ἄλλα πολλὰ
ἐπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς
ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐσ-
τρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος,
ὃς ἐς Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΜΕΛΙΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ 1
Σκύθας αὖ τοῦ Δαρείου ἑλασις. ἀνθεύσης γὰρ τῆς
Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων,
ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκείνοι
πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες
μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ
ἄνω Ἀσίης ἦρξαν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται,
Σκύθαι ἕτα δυνῶν δέοντα τριήκοντα. Κιμμερίους γὰρ
ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες
τῆς ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ πρὶν ἢ Σκύθας ἀπι-
κέσθαι ἦρχον τῆς Ἀσίης.

Τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτῶ καὶ ἑκοσι
ἕτα, καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν
σφετέρην, ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδι-
κοῦ· εὖρον γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην·
αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες
ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους.
Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι, τοῦ 2
γάλακτος εἵνεκεν τοῦ πίνουσι, ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὰν
φυσητῆρας λάβωσι ὀστέινους αὐλοῖσι προσεμφε-
ρεστάτους, τοίτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων
τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι· ἄλλοι δὲ, ἄλλων
φυσεόντων, ἀμέλγουσι· (φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο
ποιεῖν, τοῦ τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας
τῆς ἵππου καὶ τὸ οὐθαρ κατίεσθαι)· ἐπεὰν δὲ ἀμέλ-
ξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήϊα κοῖλα καὶ
περιστίξαντες κατὰ τὰ ἀγγήϊα τοὺς τυφλοὺς, δονέουσι

- τὸ γάλα· καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες ἡγεῦνται εἶναι τιμιώτερον· τὸ δ' ὑπιστάμενον ἥσσον τοῦ ἐτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἂν λάβωσι οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ, ἀλλὰ
- 3 νομάδες. Ἐκ τούτων δὴ ὦν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐπετράφη νεότης· οἱ ἐπεὶ τε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἡντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων· καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώραν ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυζάμενοι εὐρέαν, κατατείνουσιν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων ἐς τὴν Μαιωτίν λίμνην, ἥπερ ἐστὶ μεγίστη· μετὰ δέ, πειρωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθησι ἀντικατιζόμενοι ἐμάχοντο· γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθῶν τῇ μάχῃ, εἰς αὐτῶν ἔλεξε τάδε· “οἷα ποιεῦμεν, ἄνδρες Σκύθαι; δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι, αὐτοὶ τε ἐλάσσονες κτεινόμενοι γινόμεθα καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν· νῦν ὦν μοι δοκεῖ αἰχμᾶς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν μᾶστιγα ἰέναι ἄσσον αὐτῶν· μέχρι μὲν γὰρ ὥρεον ἡμέας ὕπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὁμοιοὶ τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὶ δὲ ἴδωνται μᾶστιγας ἀντὶ ὀπλων ἔχοντας, μαθόντες ὥς εἰσι ἡμέτεροι δούλοι καὶ συγγνόντες τούτο, οὐκ
- 4 ὑπομενέουσι.” Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι ἐποίουν ἐπιτελέα· οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ γινομένῳ, τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο καὶ ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίης ἤρξαν, καὶ ἐξελασθέντες αὐτὶς ὑπὸ Μήδων, κατήλθον τρόπῳ τοιούτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρεῖος τίσασθαι βουλόμενος, συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στράτευμα.
- 5 Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον· τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε· ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, εὐόση ἐρήμῳ, τῷ οὖνομα εἶναι Ταργίταον· τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς τοκέας λέγουσι εἶναι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὦν Δία τε καὶ Βορυσθένης τοῦ

ποταμοῦ θυγατέρα· γένεος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι τὸν Ταργίταον, τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Δειπόξαϊν, καὶ Ἀρπόξαϊν, καὶ νεώτατον Κολάξαϊν· ἐπὶ τούτων ἀρχόντων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα, ἄροτρόν τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν ἐς τὴν Σκυθικὴν· καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον, ἄσπον ἰέναι βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· τὸν δὲ χρυσὸν ἐπιόντος καίεσθαι· ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου προσιέναι τὸν δεύτερον, καὶ τὸν αὖτις ταῦτα ποιέειν· τοὺς μὲν δὴ καίόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι, τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι· καί μιν ἐκείνον κομίσαι ἐς ἑωυτοῦ, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγνόντας, τὴν βασιλητὴν πᾶσαν παραδούναι τῷ νεωτάτῳ. Ἀπὸ μὲν δὴ Δειποξάϊος γεγονέναι 6 τούτους τῶν Σκυθῶν οἱ Αὐχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάϊος οἱ Κατίairoί τε καὶ Τράσπιδες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτῶν τοὺς βασιλῆας οἱ καλέονται Παραλάται· σύμπασιν δὲ εἶναι οὖνομα Σκολότους, τοῦ βασιλέως ἐπωνυμίην· Σκύθας δὲ Ἕλληνες οὐνόμασαν. Γεγονέναι μὲν νῦν 7 σφείας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι· ἕτερά δὲ σφιν, ἐπεὶ τε γεγόνασι, τὰ σίμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλῆος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ τοσαῦτα· τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουνσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰ μάλιστα, καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὀρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθῶν οὐ διενιαντίζειν· δίδοσθαι δὲ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἵππῳ ἐν ἡμέρῃ μὴ περιελάσῃ αὐτός· τῆς δὲ χώρας εἰούσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληΐας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαϊν, καὶ τουτέων μίαν μεγίστην ποιῆσαι ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι· τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορρὴν λέγουσι ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς

χώρης, οὐκ οἶά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὄραν οὔτε διεξιέναι, ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἡέρα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκλητόντα τὴν ὄψιν.

Β Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι· Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες ὧδε· Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνεω βοῦς ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἣν τινα νῦν Σκύθαι νέμονται· Γηρυόνεα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου κατοικημένον τὴν οἱ Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω Ἡρακληίων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ· (τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι) ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίην χώραν καλεομένην· καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμὸν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντήν, κατυπνῶσαι· τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ· Ὡς δ' ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, διζῆσθαι, πάντα δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὐρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα ἔχιδναν διφυέα· τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικὸς, τὰ δὲ ἐνερθεν ὄφιος· ἰδόντα δὲ καὶ θωρυμάσαντα, ἐπείρεσθαί μιν εἴ κού ἴδοι ἵππους πλανωμένας; τὴν δὲ φάναι ἐωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῆναι· τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ· κείνην τε δὴ ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων βουλομένην ὥς πλείστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ τὸν κομισάμενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδοῦσαν αὐτὴν εἰπεῖν· “ἵππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθαδὲ ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶστρα δὲ σὺ παρέσχες, ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω· τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρόφιες, ὃ τι χρὴ ποιεῖν ἐξηγέσ

σύ· εἴτε αὐτοῦ κατοικίζω, χώρας γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτῇ, εἴτε ἀποπέμπω παρὰ σέ;" τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾷ· τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· "ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδῃαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεύσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις· τὸν μὲν ἂν ὀράς αὐτῶν τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τῷ ζωστήρι τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρας οἰκήτορα ποιεῦ· ὃς δ' ἂν τούτων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λίπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρας· καὶ ταῦτα ποιεύσα, αὐτὴ τε εὐφρανέαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις." Τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ 10 ἕτερον, (δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἑρακλέα,) καὶ τὸν ζωστήρα προδέξαντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστήρα ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην, διδόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι· τὴν δ', ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μὲν σφί οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθρυσον αὐτῶν, τῷ δ' ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ· τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα· καὶ δὴ δύο μὲν οἱ τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθρυσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἶους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἷχεσθαι ἐκ τῆς χώρας ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτῶν Σκύθην, ἐπιτελέσαντα, καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ· καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθῳ τοῦ Ἑρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθῶν· ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τόδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας, τὸ δὴ μῦνον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθη· ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰέοντες λέγουσι.

"Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα 11 λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι· Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων οἷχεσθαι διαβάνας ποταμὸν Ἀράξεια ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην· τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων· τοὺς

δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθέων, βουλευέσθαι ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου· καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέν κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἶη, μὴδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν· τὴν δὲ τῶν βασιλέων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας τοῖσι ἐπιούσι· οὐκὼν δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλέας· τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλευέσθαι ἀμαχητὶ, τὴν χώραν παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἐωυτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας, μὴδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν· ὡς δὲ δόξαι τφι ταῦτα, διαστάντας, καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἐωυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην—καὶ σφῶν ἔτι δηλὸς ἐστὶ ὁ τάφος—θάψαντας δὲ, οὕτῳ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρας ποιέεσθαι· Σκύθας δὲ ἐπελθόν-

12 τας λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώραν. Καὶ νῦν ἐστὶ μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα· ἐστὶ δὲ Πορθμῆϊα Κιμμέρια· ἐστὶ δὲ καὶ χώρα οὖνομα Κιμμερίη· ἐστὶ δὲ Βόσπορος Κιμμέριος καλεόμενος· φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπῃ πόλις Ἑλλάς οἰκισται· φανεροὶ δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικήν, ἀμαρτόντες τῆς ὁδοῦ· οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες ἐδίωκον· ἐς δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαίαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες· οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται.

13 Ἐφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καῦστροβίου, ἀνὴρ Προ-

κοινήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἴσσηδόνας
φοιβόλαμπτος γενόμενος· Ἴσσηδόνων δὲ ὑπεροικέειν
Ἀριμασπούς, ἄνδρας μουννοφθάλμους, ἱπὲρ δὲ τού-
των τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας, τούτων δὲ, τοὺς
Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους
ὦν πάντας πλην Ὑπερβορέων, ἀρξάντων Ἀριμασπῶν,
αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι· καὶ ὑπὸ μὲν
Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρας Ἴσσηδόνας,
ὑπὸ δὲ Ἴσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας
ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ ὑπὸ Σκυθῶν πιεζομένους
ἐκλείπειν τὴν χώραν. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται
περὶ τῆς χάρης ταύτης Σκύθησι. Καὶ ὅθεν μὲν ἦν 14
Ἀριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἴρηται· τὸν δὲ περὶ
αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ,
λέξω· Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἐόντα τῶν ἀστῶν
οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσσελθόντα ἐς κναφήϊον
ἐν Προκοννήσῳ ἀποθανεῖν· καὶ τὸν κναφέα κατα-
κληίσαντα τὸ ἐργαστήριον, οἷχεσθαι ἀγγελέοντα
τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ· ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη
τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνεὺς εἶη ὁ Ἀριστέης,
ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικέσθαι ἄνδρα
Κυζικηνὸν ἦκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συν-
τυχεῖν τέ οἱ ἴοντι ἐπὶ Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέ-
σθαι· καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν·
τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήϊον
παρεῖναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα, ὡς ἀναιρεσομένους·
ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα οὔτε
ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην· μετὰ δὲ, ἐβδόμῳ ἔτει
φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα
τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται· ποιή-
σαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ
πόλεις αὗται λέγουσι. Τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι 15
τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν
τὴν δευτέρην Ἀριστέῳ ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ τριη-
κοσίοισι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ
τε καὶ Μεταποντίῳ εὑρίσκον· Μεταποντίνοί φασι

αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφί ἐς τὴν χώραν κελεύσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἰδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἰστάναι· φάναι γάρ, σφὶ τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώραν, καὶ αὐτός οἱ ἔπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστής· τότε δέ, ὅτε εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ· καὶ τὸν εἵπαντα ταῦτα ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ (Μεταποντῖνοι λέγουσι) ἐς Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτῶν ὅ τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη; τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθομένοισι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι· καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτέλεια. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριάς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος· περίξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἐστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἱδρύται. Ἀριστέω μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

- 16 Τῆς δὲ γῆς, τῆς περὶ ὅδε ὁ λόγος ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως ὅ τι τὸ κατύπερθε ἐστὶ οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτει εἰδέναι φαμένου δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστής, τοῦ περ ὀλίγα πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεῦμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεισι ποιέων ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φὰς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἰοί τ'
- 17 ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεϊτέων ἐμπορίου, (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης,) ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἔοντες Ἕλληνες Σκύθαι· ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο ἔθνος, οἱ Ἀλάζωνες καλέονται· οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτά Σκύθησι ἐπασκέουσι, σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμνα καὶ σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλαζόνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἱ οὐκ ἐπὶ σιτήσῃ σπείρουσι τὸν σῖτον ἀλλ' ἐπὶ πρήσει. τούτων δὲ

κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορρῇν ἄνεμον ἐρῆμος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ὑπανιν ποταμὸν ἐστὶ ἔθνεα, πρὸς ἐσπέρης τοῦ Βορυσθέneos. Ἀτὰρ διαβάντι 18 τὸν Βορυσθέnea, ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη· ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί, τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενείτας, σφέας δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας· οὗτοι ἂν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται, τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ, κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὐνομα κείμεναι Παντικάπης. τὸ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον, πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθέnea ἡμερέων ἑνδεκα· ἡ δὲ κατύπερθε τούτων ἐρῆμός ἐστι ἐπὶ πολλόν· μετὰ δὲ τὴν ἐρῆμον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὼν ἴδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν· τὸ δὲ τούτων κατύπερθε ἐρῆμος ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τὸ δὲ πρὸς τὴν 19 ἡῷ γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβάντι τὸν Παντικάπην ποταμὸν, Νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπεύροντες οὐδὲν, οὔτε ἀρουντες· (ψιλὴ δὲ δεινδρέων πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης.) οἱ δὲ Νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἡῷ, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδόν, νέμονται χώραν κατατείνουσιν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. Πέρην δὲ τοῦ Γέρρου ταῦτα δὴ 20 τὰ καλούμενα Βασιλήϊά ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλείστοι, καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι δὲ οὗτοι, τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς τὴν Ταυρικὴν, τὸ δὲ πρὸς ἡῷ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὠρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαίητιδος τὸ ἐμπόριον τὸ καλεῖται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορρῇν ἄνεμον τῶν βασιληϊῶν Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν· Μελαγχλαίνων δὲ τὸ κατύπερθε, λίμναι καὶ ἐρῆμός ἐστι ἀνθρώπων, κατόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

- 21 Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι οὐκέτι Σκυθικῇ, ἀλλ' ἢ μὲν πρώτη τῶν λαξίων Σαυροματέων ἐστί· οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὸ πρὸς βορρῇν ἄνεμον ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τούτων δευτέρην λαξίον ἔχοντες Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλην παντοίῃ· Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορρῇν, ἔστι πρώτη μὲν ἐρήμος ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν, μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον, ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον· ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοις ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὖνομα κείται Ἰῦρκαί, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες τρόπῳ τοιῷδε· λοχῶ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς· (τὰ δὲ ἐστί πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν) ἵππος δὲ ἐκάστω, δεδιδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κείσθαι ταπεινότητος εἵνεκα, ἐτοιμός ἐστι, καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας καὶ ἐπιβάς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων ἔχεται. ὑπὲρ δὲ τούτων, τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἀποκλίνοντι οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιλῆων Σκυθέων ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χώρον.
- 23 Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρας, ἔστι ἢ καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγεος· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τ' ἐστί καὶ τρηχέη. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χώρον πολλόν, οἰκέουσι ὑπέραν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ ἐκ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεια ὁμοίως, καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δὲ ἰδίην ἰέντες ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων· ποντικὸν μὲν οὖνομα τῷ δενδρέῳ ἀπὸ τοῦ ζῶσι, μέγας δὲ κατὰ συκὴν μάλιστα κη· καρπὸν δὲ φορέει κνάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοις· ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ

παχὺ καὶ μέλαν· οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντί ἐστι
 ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες
 πίνουσι, καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς
 παλάθας συντιθέασι, καὶ ταύτας σιτέονται· πρό-
 βατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι
 νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ· ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοί-
 κηται· τὸν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικα-
 λύψῃ πύλῳ στεγνῷ λευκῷ, τὸ δὲ θέρος ἄνευ πύλου.
 τούτους οὐδεὶς ἀδικεῖ ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται
 εἶναι· οὐδέ τι ἀρήϊον ὄπλον ἐκτέεται· καὶ τοῦτο μὲν
 τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαι-
 ρέοντες· τοῦτο δὲ ὃς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους,
 ὑπ' οὐδενὸς ἀδικέεται· οὖνομα δέ σφί ἐστι Ἀργιπ-
 αῖοι.

Μέχρι μὲν νυν τῶν φαλακρῶν τούτων, πολλὰ 24
 περιφάνεια τῆς χώρας ἐστὶ, καὶ τῶν ἔμπροσθεν
 ἐθνέων· καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτοὺς,
 τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν
 ἐκ Βορυσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντι-
 κῶν ἐμπορίων· Σκυθέων δὲ οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς,
 δι' ἑπτὰ ἔρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσ-
 σονται. Μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκεται· τὸ δὲ 25
 τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φρά-
 σαι· οὐρεὰ τε γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ
 οὐδεὶς σφεα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέ-
 γουσι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ οὐρεα
 αἰγίποδας ἄνδρας· ὑπερβάντι δὲ τούτους ἄλλους
 ἀνθρώπους, οἱ τὴν ἐξάμνηνον καθεύδουσι. τοῦτο δὲ
 οὐκ ἐνδέκομαι [τὴν] ἀρχήν· ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡῷ
 τῶν φαλακρῶν γινώσκεται [ἀτρεκέως,] ὑπὸ Ἰσση-
 δόνων οἰκεόμενον· τὸ μέντοι κατύπερθε πρὸς βορῆν
 ἄνεμον οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν
 Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτῶν τούτων λεγόντων.
 Νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι 26
 ἐπεὰν ἀνδρὶ ἐποθάνῃ πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες
 προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες.

καὶ καταταμόντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δαῖτα προτιθέαται· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, καταχρυσοῦσι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετέους ἐπιτελέοντες· παῖς δὲ πατρὶ τούτο ποιεῖ, κατὰπερ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσια· ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὔτοι λέγονται εἶναι· ἰσοκρατές δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι· γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὔτοι.

- 27 Τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μουνοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας εἶναι· παρὰ δὲ τούτων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθίων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἈΡΙΜΑ γὰρ ἐν καλέουσι
- 28 Σκύθαι, ΣΠΟΥ δὲ τὸν ὀφθαλμόν. Δυσχείμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρα οὕτω δὴ τί ἐστι, ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτῶ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιήσεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πηγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος· καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρης Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται, καὶ τὰς ἀμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Σινδούς· οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτῶ μῆνας διατελεῖ χειμὼν ἐών· τοὺς δ' ἐπιλοίπους τέσσερας ψύχεα αὐτόθι ἐστί· κεχώριται δὲ οὗτος ὁ χειμὼν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοις γινομένοις χειμῶσι· ἐν τῷ τὴν μὲν ὥραϊν οὐκ ἔει λόγου ἄξιον οὐδὲν, τὸ δὲ θέρος ἔων οὐκ ἀνίει· βρονταί τε ἥμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται· θέρεος δὲ ἀμφιλαφές· ἦν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὥς τέρας νενομίσταί θωμάζεσθαι· ὥς δὲ καὶ ἦν σεισμὸς γένηται, ἦν τε θέρεος ἦν τε χειμῶνος, ἐν τῇ Σκυθικῇ τέρας νενομίσταί· ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα

τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται ἀρχήν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἐστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. Δοκέει δέ 29 μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι· μαρτυρεῖ δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὅμηρον ἔπος ἐν Ὀδυσσεΐῃ, ἔχον ὧδε·

Καὶ Λιβυην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι·
ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγί-
νεσθαι τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ
φύει κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχήν, ἢ φύοντα φύει μόγις.
ἐνθαῦτα μὲν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα. Θων· 30
μάζω δὲ, (προσθήκας γὰρ δὴ μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς
ἐδίζητο,) ὅτι ἐν τῇ Ἥλειῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνέεται
γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἑόντος
οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός· φασὶ δὲ αὐτοὶ
Ἥλειοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαί σφι ἡμιόνους·
ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἢ ὥρῃ κυΐσκεσθαι τὰς ἵππους,
ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς· καὶ ἔπειτά
σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιείσι τοὺς ὄνους, ἐς οὓς ἂν
σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι.
Περὶ δὲ τῶν πτερῶν, τῶν Σκύθαι λέγουσι 31
ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἡέρα, καὶ τούτων εἵνεκα οὐκ οἶά
τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπείρου οὔτε δι-
εξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτῶν τὴν γνώμην· τὰ κατύ-
περθε ταύτης τῆς χώρας αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ
τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός· ἦδη ὦν
ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσιν εἶδε, οἶδε τὸ
λέγω· ἔοικε γὰρ ἢ χιῶν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χει-
μῶνα τοῦτον εὐντα τοιοῦτον, ἀοίκητα τὰ πρὸς βορρὴν
ἐστι τῆς ἡπείρου ταύτης· τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας
τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω
λέγειν. ταῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται μακρότατα
εἴρηται.

Ὑπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι 32
λέγουσι, οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ
ἄρα Ἰσσηδόνες· ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οἱτοὶ λέγουσι

οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὥς περὶ τῶν μουν-
 οφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ἔστι περὶ
 Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπι-
 γόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἔοντι γε Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα
 33 ἐποίησε· Πολλῷ δέ τι πλείστα περὶ αὐτῶν Δῆλιοι
 λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν,
 ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκίθας.
 ἀπὸ δὲ Σκυθῶν ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιο-
 χόρους ἐκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἐσπέρης
 ἐκαστάτῳ ἐπὶ τὸν Ἀδρίην· ἐνθεῦτεν δὲ πρὸς μεσαμ-
 βρίην προπεμπόμενα πρώτους Δωδωναίους Ἑλλήνων
 δέκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μη-
 λιά κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὐβοίαν· πόλιν
 τε ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ
 ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς
 κομίζοντας ἐς Τήνον, Τηνίους δὲ ἐς Δῆλον· ἀπικνέ-
 εσθαι μὲν νῦν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον·
 πρώτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ
 ἱρὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Δῆλιοι εἶναι Ὑπερ-
 όχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλῆς
 εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας
 πέντε πομποὺς, τούτους οἱ νῦν Περφερέες καλέονται
 τιμὰς μεγάλας ἐν Δῆλῳ ἔχοντες· ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερ-
 βορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν,
 δεινὰ ποιευμένους εἰ σφέας αἰεὶ καταλάμψεται ἀπο-
 στέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς
 τοὺς οὖρους τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖς
 πλησιοχώροις ἐπισκῆπτειν κελεύοντας προπέμπειν
 σφέα ἀπὸ ἐωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος· καὶ ταῦτα μὲν
 οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον·
 οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιεύμενον
 προσφερές· τὰς Θρηϊκίας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας,
 ἐπεὶ ἐν θύσῃ τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Βασιλῇ, οὐκ ἄνευ
 πυρῶν καλάμης θυούσας τὰ ἱρά· καὶ ταῦτα μὲν δὴ
 34 οἶδα ταύτας ποιεύσας· Τῇσι δὲ παρθένοισι ταύτησι
 τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δῆλῳ, κεί-

ρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ἐπὶ τὸ σῆμα τιθείσι· (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός· ἐπιπέφυκε δὲ οἱ ἐλαίη·) οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόην τινὰ εἰλίξαντες τῶν τριχῶν, προτιθείσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα· αὗται μὲν δὴ ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων. Φασὶ δὲ 35 οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὠπιν, εὔσας παρθένους, ἐξ Ὑπερβορέων κατὰ τοὺς αὐτοὺς τοίτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης· ταύτας μὲν νυν τῇ Εἰλειθυῇ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι· τὴν δὲ Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὠπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι, καὶ σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ τὸν σφι Ὡλὴν ἀνὴρ Λύκιος ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἰώνας ὑμνεῖν Ὠπὶν τε καὶ Ἀργὴν, ὀνομαζόντάς τε καὶ ἀγείροντας· (οὗτος δὲ ὁ Ὡλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἐλθὼν, τοὺς ἀειδομένους ἐν Δήλῳ·) καὶ τῶν μηρίων καταγιζόμενων ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν, ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὠπιός τε καὶ Ἀργῆς ἀναισιμουῖσθαι ἐπιβαλλομένην· ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὅπισθε τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἣν τετραμμένη, ἀγχοτάτῳ τοῦ Κηῖων ἱστυητορίου. Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰ- 36 ρήσθω· τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω οὐ λέγω, λέγων ὥς τὸν οἷστον περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν οὐδὲν σιτεόμενος· εἰ δὲ εἰσὶ τινες Ὑπερβόρειοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι· γελῶ δὲ ὀρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδ' ἓνα νόον ἔχοντα ἐξηγησάμενον· οἱ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ τὴν γῆν εἰούσαν κυκλοτερέα ὥς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην

τῇ Εὐρώπῃ ποιούντων ἴσην· ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων, καὶ οἷα τίς ἐστι ἐς γραφὴν ἐκάστη.

- 37 Πέρσαι οἰκεῖν κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην· τούτων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηίην θάλασσαν ἐς τὴν Φάσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ ταῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασ-
- 38 σαν. Ἐνθεῦτεν δὲ, τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἄκται διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι· ἔνθεν μὲν ἡ ἄκτὴ ἡ ἐτέρη τὰ πρὸς βορῆν, ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότου, ἡ αὐτὴ αὕτη ἄκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου, τοῦ πρὸς Φοινίκη κειμένου, τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης· οἰκέει δ' ἐν τῇ ἄκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα.
- 39 Αὕτη μὲν νυν ἡ ἐτέρη τῶν ἀκτέων· ἡ δὲ δὴ ἐτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, ἣ τε Περσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη (οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ) ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρείος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. (μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χώρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἄκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ·) ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μούνα· ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέρης τῆς Ἀσίης
- 40 ἔχοντά ἐστι. Τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σασπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡέλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα· πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἡέλιον ἀνίσχοντα· μέχρι δὲ τῆς

Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐρῆμος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἡῶ, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἶον δὴ τί ἐστι· τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί. Ἡ 41
δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἐτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγυπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἰγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινὴ ἐστί· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυίων· αὗται δ' ἂν εἰεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεينوῦ τούτου κάρτα πλατέα τυγχάνει ἐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἥτις Λιβύη κέκληται.

Θωυμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λι- 42
βύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη, εὖρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεται μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἐωυτὴν ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκὼ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος· ὃς ἐπεὶ τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσω τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλεῖων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορρῆν θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἶγυπτον ἀπικνεέσθαι. ὀρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅκως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπείρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίατο, καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον ἔπλεον· ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτει κάμψαντες Ἡρακλεῖας στηλάς ἀπίκοντο ἐς Αἶγυπτον· καὶ ἔλεγον, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ ἄλλῳ δὲ δὴ τεφ, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιὰ. Οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον· μετὰ δὲ, Καρ- 43
χιδόνιοι εἰσι οἱ λέγοντες· ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθείς· ἀλλὰ δείσας τό τε μῆκος

τοῦ πλόου καὶ τὴν ἔρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπέτελεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον· θυγατέρα γάρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου ἐβιήσατο παρθένον· ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξῳ βασιλέος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεῇ, παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἥπερ ἐκείνῳ· Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλῶειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλέων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον· συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξῳ ἐπὶ τούτοις, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων, ἔπλεε παρὰ Ἡρακλήϊας στήλας· διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ ἄκρωτήριον τῆς Λιβύης τῷ οὐνομα Σολόεις ἐστὶ, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μῆνεσι, ἐπεὶ τε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον· ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε φᾶς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους σμικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικῆν διαχρεωμένους· οἱ, ὅκως σφεῖς καταγοῖατο τῇ νηϊ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὖρεα λείποντες τὰς πόλιας· αὐτοὶ δὲ ἀδικεῖν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν· τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελῶς, αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατὸν ἔτι προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχυσθαι· Ξέρξης δὲ οὗ οἱ συγγινώσκων λέγειν ἀληθεία, οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν· τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεὶ τε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὐνομα, ἐκὼν ἐπιλήθομαι.

- 44 Τῆς δὲ Ἀσίας τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί, πέμπει

πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθινήν
 ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρνανδέα· οἱ δὲ
 ὄρμηθέντες ἐς Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακ-
 τυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἡῶ τε καὶ
 ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν· διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς
 ἐσπέρην πλέοντες, τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς
 τοῦτον τὸν χώρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τοὺς
 Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλώειν
 Λιβύην· μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Ἰνδούς τε
 κατεστρέψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ἐχρᾶ-
 το· οὕτω καὶ τῆς Ἀσίας, πλὴν τὰ πρὸς ἡέλιον ἀν-
 ἴσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη τῇ
 Λιβύῃ. Ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερὴ 45
 ἐστὶ γινωσκόμεν· ἅτε τὰ πρὸς ἡέλιον ἀνατέλλοντα,
 οὔτε τὰ πρὸς βορρῇ· εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκει δὲ γι-
 νώσκεται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμ-
 βαλέσθαι ἐπ' ὅτεν μὴ εἴσῃ γῇ οὐνόματα τριφάσια
 κέεται ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα
 αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φάσκις
 ὁ Κόλχος· (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ
 Πορθμῆϊα τὰ Κιμμέρια λέγουσι·) οὐδὲ τῶν διουρι-
 σάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς
 ἐπωνυμίας· ἡ δὲ γὰρ Λιβύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται
 ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὐνομα γυναικὸς
 αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς
 τὴν ἐπωνυμίην· καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ
 οὐνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίῳ, τοῦ Κότυος,
 τοῦ Μάνεω, κεκληῖσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς
 Προμηθέος Ἀσίας· ἀπ' ὅτεν καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυ-
 λὴν κεκληῖσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ
 περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων,
 οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ
 ἦν ὁ θέμενος φαίνεται· εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίας φήσο-
 μεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνομα τὴν χώραν, πρότερον
 δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι· ἀλλ' αὕτη γε
 ἐκ τῆς Ἀσίας τε φαίνεται εἶσῃ, καὶ οὐκ ἀπικομένη

ἐς τὴν γῆν ταύτην ἢ τις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπῃ καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην ἐκ Κρίτης δὲ ἐς Λυκίην. ταῦτα μὲν νῦν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτῶν χρῆσόμεθα.

- 46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὐξείνος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρείος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἕξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένει ἐν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπῶν πρηγμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι· τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται, ὥστε ἀποφυγείν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστυα μήτε τείχεα ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἔοντες πάντες ἔωσι ἵπποτοξόται, ζῶντες μὴ ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε σφι ἢ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὔτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;
- 47 Ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς ἐοίσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἔοντων σφι συμμάχων· ἢ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιάς αὕτη, ποιῶδης τε καὶ εὐνδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τρω ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοί τέ εἰσι αὐτῶν, καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οὐνομανέω· Ἰστρος μὲν, πεντάστομος· μετὰ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὑπανίς, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Τάναϊς· ῥέουσι δὲ οὔτοι κατὰ τάδε.
- 48 Ἰστρος μὲν, ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἐωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος· πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων, κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων· εἰσὶ δὲ οἷδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες· διὰ μὲν γε τῆς Σκυθικῆς χώρας

πέντε μὲν οἱ ῥέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι Ἑλληνας δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος Τιαραντός· καὶ Ἀραρός τε, καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός· ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας, καὶ πρὸς ἧν ῥέων ἀνακοινοῦται τῷ Ἰστρῷ τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς, Τιαραντός, πρὸς ἐσπέρης τε μᾶλλον καὶ ἐλάσσων· ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσός, διὰ μέσον τούτων ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἰστρον· οὗτοι μὲν αὐτιγενέες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύνουσι αὐτόν· Ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις 49 ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἰστρῷ· ἐκ δὲ τοῦ Αἴμου τῶν κορυφῶν τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐσβάλλουσι ἐς αὐτόν, Ἀτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἀθρυσ, καὶ Νόης, καὶ Ἀρτάνης, ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἰστρον· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὔρεος Ῥοδόπης Σκίος ποταμὸς, μέσον σχίζων τὸν Αἴμον, ἐκδιδοὶ ἐς αὐτόν· ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ῥέων πρὸς βορῇν ἄνεμον Ἀγγρος ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγγον, ὁ δὲ Βρόγγγος ἐς τὸν Ἰστρον· οὕτω ἀμφοτέρους, ἔοντας μεγάλους, ὁ Ἰστρος δέκεται· ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρας Ὀμβρίκων, Κάρπις ποταμὸς καὶ ἄλλος Ἀλπις [ποταμὸς,] πρὸς βορῇν ἄνεμον καὶ οὗτοι ῥέοντες, ἐκδιδοῦσι ἐς αὐτόν· ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἰστρος ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἱ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει· Τούτων ὦν τῶν 50 καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἰστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πληθεὶ ἀποκρατέει· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσδιδοῦσα, ἐς πληθὸς οἱ συμβάλλεται· ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἐν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἰστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὥς ἐμὲ δοκέει· τοῦ

μὲν χειμῶνός ἐστι ὅσοσπερ ἐστι, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἐωυτοῦ φύσιος γίνεται. ἕται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χρέεται· τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφής, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον· αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδούσα ἐς αὐτὸν συμπληθύνει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ ἕι γὰρ δὴ τὸ θέρος· ὅσῳ δὲ πλεόν ἐπ' ἐωυτὸν ὕδαρ, ὃ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσοῦτ' αὖ τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρῳ πολλαπλάσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἢ περ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἐόντα.

51 Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσί ἐστι ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τούτου, Τύρης· ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμάται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν· ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἱ Τυρῖ-

52 ται καλέονται. Τρίτος δὲ Ὑπανὶς ποταμὸς ὁρμάται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν περίξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί· καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος· ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὑπανὶς ποταμὸς, ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἐστὶ, ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς αἰνῶς· ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρὴ, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρὴ, ἢ μεγάθει σμικρὴ ἐοῦσα, κερνᾷ τὸν Ὑπανὶν ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν· ἐστὶ δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὖροις χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθῶν καὶ Ἀλαζώνων· οὖνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἰραὶ ὁδοί· συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὃ τε Τύρης καὶ ὁ Ὑπανὶς κατὰ Ἀλάζωνα, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύντων τὸ μέσον.

53 Τέταρτος δὲ Βορυσθένης ποταμὸς· ὃς ἐστὶ μέγιστός τε μετὰ Ἴστρον τούτων, καὶ πολυαρκέστατος

κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὐτι μῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τε ἔστι συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἔστι πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται, ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους· πίνεσθαι τε ἡδιστός ἔστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι· σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται· ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἢ χώρῃ, βαθυτάτῃ· ἅλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πηγνυνται ἄπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωυμάσαι ἄξια· μέχρι μὲν νυν Γέρρου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἔστι, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι· φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθέων τὴν χώραν· οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται· μόνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγὰς· δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων· ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ὑπανις ἐς τὸντο ἔλος ἐκδιδοῦς· τὸ δὲ μεταξύ τῶν ποταμῶν τούτων ἐὼν ἔμβολον τῆς χώρας, Ἰππόλεω ἄκρῃ καλεέται· ἐν δὲ τὸ ἱρὸν Δήμητρος ἐνίδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἐπὶ τῇ Ὑπάνι Βορυσθενεῖται κατοίκηνται· ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν.

Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος τῷ 54 οὖνομα Παντικάπης· ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξύ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένεος νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὴν Ὑλαίην· παραμειψάμενος δὲ ταύτην, τῷ Βορυσθενεῖ συμμίσγεται· Ἐκτος δὲ Ὑπάκυρις 55 ποταμός· ὃς ὀρμάται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων, ἐκδιδοὶ κατὰ Καρκινίτιν

- πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων τὴν τε Ὑλαίην καὶ τὸν
 56 Ἀχιλλήϊον καλεόμενον Δρόμον. Ἐβδομος δὲ Γέρ-
 ρος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθέneos
 κατὰ τοῦτο τῆς χώρας ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης·
 ἀπέσχισται μὲν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, οὖνομα
 δὲ ἔχει τόπερ ὁ χώρος αὐτὸς, Γέρρος, ῥέων δ' ἐς
 θάλασσαν, οὐρίζει τὴν τε τῶν Νομάδων χώραν, καὶ
 τὴν τῶν βασιληῶν Σκυθέων· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν
 57 Ὑπάκυριν. Ὁγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμός· ὃς ῥέει
 τὰ ἀνέκαθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρμεώμενος, ἐκδιδοῖ
 δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαῖητιν, ἣ οὐρίζει
 Σκύθας τε τοὺς βασιληῖους καὶ Σαυρομάτας· ἐς δὲ
 Τάναϊν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ οὖνομά
 58 ἔστι Ὑργις. Τοῖσι μὲν δὴ οὖνομαστοῖσι ποταμοῖσι
 οὕτω δὴ τι οἱ Σκύθαι ἐσκευάδαται· τοῖσι δὲ κτήνεσι
 ἡ ποίη ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἔστι ἐπιχυ-
 λωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀνοιγο-
 μένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσιν ἔστι σταθμώσασθαι, ὅτι
 τοῦτο οὕτως ἔχει.
- 59 Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὐπορά ἐστι. τὰ
 δὲ λοιπὰ νόμια κατὰ τάδε σφι διακέεται· θεοὺς
 μὲν μόνους τούσδε ἱλάσκονται· Ἰστίην μὲν μά-
 λιστα· ἐπὶ δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν
 τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλ-
 λωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα,
 καὶ Ἄρεα· τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι·
 οἱ δὲ καλεόμενοι βασιληῖοι Σκύθαι καὶ τῷ Ποσει-
 δέωνι θύουσι· οὖνομάζεται δὲ Σκυθιστὶ, Ἰστίη μὲν
 Ταβιτί· Ζεὺς δὲ (ὀρθότατα, κατὰ γνώμην γε τὴν
 ἐμὴν, καλεόμενος) Παπαῖος· Γῆ δὲ Ἀπία· Ἀπόλ-
 λων δὲ Οἰτόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη Ἀρτίμ-
 τασα· Ποσειδέων δὲ Θαμιασάδας. ἀγάλματα δὲ
 καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν, πλὴν
 60 Ἀρηί· τούτῳ δὲ νομίζουσι. Θυσίῃ δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι
 κατέστηκε περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ὥδε·
 τὸ μὲν ἱρήϊον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσ-

θίους πόδας ἔστηκε· ὁ δὲ θύων, ὅπισθε τοῦ κτήνεος ἑστέως, σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν· πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρήϊου, ἐπικαλέει τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ· καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὧν ἔβαλε τὸν ἀνχένα· σκυταλίδᾳ δὲ ἐμβαλὼν περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας, οὔτε καταρξάμενος, οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας τράπεται πρὸς ἔψησιν· τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνῶς 61
 ἀξύλου ἐούσης, ὧδέ σφι ἐς τὴν ἔψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήϊα, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν τύχῳσι ἔχοντες λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίαισι κρητῆρσι προσεικέλους χωρὶς ἢ ὅτι πολλῶ μέζονας, ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρήϊων· ἣν δὲ μὴ σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρήϊων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα καὶ παραμίξαντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αἰθεταὶ κάλλιστα· αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βούς τε ἐωυτὸν ἐξέψει, καὶ τὰ ἄλλα ἱρήϊα ἐωυτὸ ἕκαστον· ἐπεὰν δὲ ἐψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θίσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχχνων ἀπαρξάμενος ρίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθεν· θύουσι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πρόβατα καὶ ἵππους μάλιστα.

Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι καὶ 62
 ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ δὴ Ἄρῃ ὧδε· κατὰ νομοὺς ἑκάστοισι τῶν ἀρχηίων ἐσίδρυταί σφι Ἄρῃος ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννεέσονται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίου τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον· ἄνω δὲ τούτου, τετράγωνον ἄπεδον πεποιήται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἐν, ἐπιβατόν· ἔτεος δὲ ἑκάστου ἀμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπιπνέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων· ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἱδρυταὶ ἀργαῖος ἑκάστοισι, καὶ τοῦτ' ἔστι τοῦ Ἄρῃος τὸ ἄγαλμα· τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει

θυσίας ἐπετείουσιν προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων, καὶ δὴ καὶ τοῖσδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοις θεοῖσι· ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἓνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ· ἑπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος, καὶ ἔπειτα ἀνενεῖκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος· ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο· κάτω δὲ παρὰ τὸ ἶρον ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιούς ὦμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ ἐς τὸν ἥερα ἰεῖσι, καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήϊα ἀπαλλάσσουνται· χεῖρ

63 δὲ τῇ ἂν πῆσῃ κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός· θυσίαι μὲν νυν αὐταὶ σφί κατεστέασι, ὑσὶ δὲ οὗτοι οὐδὲν ναμίζουσι· οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν θέλουσι.

64 Τα δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφί διακέεται· ἑπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει· ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβῃ, μὴ ἐνείκας δὲ οὐ· ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, κοῖ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἐκσεῖει· μετὰ δὲ, σαρκίσας βοὸς πλευρῇ δέψει τῇσι χερσὶ· ὀργήσας δὲ αὐτὸ ἄτε χειρόμακτρον ἔκτῃται· ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται· ὅς γὰρ ἂν πλείστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὔτος κέκριται· πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατάπερ βαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χέρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνου, καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι·

πολλοὶ δὲ καὶ ὄλους ἄνδρας ἐκδεύραντες καὶ διατεί-
 ραντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα
 μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, 65
 οὗ τι πάντων ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε·
 ὑποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἔνερθε τῶν ὀφρύων,
 ἱκκαθαίρει· καὶ ἦν μὲν ἥ πένης, ὁ δὲ ἔξωθεν ὠμο-
 βοήην μούνην περιτείνας οὕτω χρᾶται· ἦν δὲ ἥ
 πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοήην περιτείνει, ἔσωθεν δὲ
 περιχρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ· ποιεῦσι δὲ
 τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκήτων, ἦν σφι διάφοροι γένωνται,
 καὶ ἦν ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ξείνων
 δέ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιήηται, τὰς κεφαλὰς
 ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει ὥς οἱ ἑόντες οἰκήϊοι
 πόλεμον προσεθήκαντο καὶ σφεων αὐτὸς ἐπεκρά-
 τησε· ταύτην ἀνδραγαθήν λέγοντες. Ἄπαξ δὲ τοῦ 66
 ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἔωυτοῦ
 νομῷ κρινᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυ-
 θέων ὅσοις ἂν ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι·
 τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ἢ τοῦτο, οὐ γέγονται
 τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται·
 ὄνειδος δὲ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν
 αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρηκότες ἔωσι,
 οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ.

Μάντιες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοὶ, οἱ μαντεύονται 67
 ῥάβδοις ἰτείνῃσι πολλῇσι ὧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβ-
 δων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ διεξιέλίσσουσι
 αὐτοὺς· καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες, θεσπί-
 ζουσι ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους
 ὀπίσω, καὶ αὖτις κατὰ μίαν συντιθέσι· αὕτη μὲν σφι
 ἡ μαντικὴ πατρῴη ἐστὶ· οἱ δὲ Ἐνάρεες [οἱ ἀνδρό-
 γυνοι] τὴν Ἀφροδίτῃν σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι·
 φιλύρης ὧν φλοῶ μαντεύονται· ἐπεὰν τὴν φιλύρην
 τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοις τοῖσι
 ἔωυτοῦ καὶ διαλύων χρᾶ· Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυ- 68
 θέων κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς
 τοῖς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἱ τρώπῳ τῷ εἰρημένῳ

μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὡς τὸ ἐπίπαν μάλισ-
τα τάδε, ὡς τὰς βασιληΐας ἰστίας ἐπιόρκηκε ὅς καὶ
ὅς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἂν δὴ λέγωσι· τὰς δὲ
βασιληΐας ἰστίας νόμος Σκύθῃσι τὰ μάλιστά ἐστι
ὁμνύναι τότε, ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὄρκον ἐθέλωσι
ὁμνύναι· αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος τὸν
ἂν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι· ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ
μάντιες, ὡς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς
βασιληΐας ἰστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεὺς·
ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινο-
λογέεται· ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μετα-
πέμπεται [ἄλλους] διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν
μιν καὶ οὗτοι, ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδή-
σωσι ἐπιορκῆσαι· τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀπο-
τάμνουσι καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ
πρώτοι τῶν μαντίων· ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες
ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι·
ἦν ὧν οἱ πλεῖνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται
τοῖσι πρώτοις τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι.

- 69 Ἀπολλῦσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν ἄμαξαν
φρυγάνων πλήσωσι, καὶ ὑποζεύξωσι βούς, ἐμποδί-
σαντες τοὺς μάντιας, καὶ χέρας ὀπίσω δῆσαντες, καὶ
στομώσαντες, κατειργνῦσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα· ὑπο-
πρήσαντες δὲ αὐτὰ, ἀπιεῖσι φοβήσαντες τοὺς βούς·
πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες,
πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτῶν
ὁ ῥυμὸς κατακαυθῇ· κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρη-
μένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας
καλέοντες. τοὺς δ' ἂν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων
οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει· ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα
κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικεῖ.

- 70 Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς ἂν
ποιέωνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγ-
χέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ ὄρκια ταμνομένων,
τύψαντες ὁπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ
σώματος· καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα

ἀκινάκεια, καὶ οἷστοὺς, καὶ σάγαριν, καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλὰ, καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοί τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισι εἰσὶ, ἐς ὃ ὁ 71
Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἐπεὶ σφὶ ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον· ἐτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλέην κυπέρου κεκομμένου καὶ θυμῆματος καὶ σελίνου σπέρματος καὶ ἀννήσου, συνερραμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος· οἳ δ' ἂν παραδέξωνται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιέουσι τά περ οἱ βασιλῆῃσι Σκύθαι· τοῦ ὥτος ἀποτάμνονται, τρίχας περικείμεναι, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥίνα καταμύσσονται, διὰ τῆς τε ὀριστερῆς χειρὸς οἷστοὺς διαβυνέονται· ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασιλέως ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· (οἱ δὲ σφὶ ἔπονται ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον·) ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι ἔσχατα κατοικημένοις εἰσι τῶν ἐθνῶν τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι· καὶ ἔπειτα, ἐπεὶ θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκησι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ ἔπειτα ῥίψι καταστεγάζουσι· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακέων τε μίαν ἀποπνίξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἵπποκόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχὰς, καὶ φιάλας χρυσέας· (ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται·) ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χούσι πάντες χῶμα μέγα, ἀμιλλεώμενοι καὶ προθυμεόμενοι ὥς μέγιστον ποιῆσαι. Ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὐτὶς ποιέουσι τοιόνδε· 72
λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτάτους· (οἱ δὲ εἰσι Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ δὴ θερα-

πεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώ-
νητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφι θεράποντες·) τούτων ὦν τῶν
διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους
τοὺς καλλιστεύοντας πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτῶν
τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες, ἐμπιπλάσι ἀχύρων, καὶ
συρράπτουσι· ἀψίδος δὲ ἥμισυ ἐπὶ δύο ξύλα στή-
σαντες ὑπτιον, καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς ἀψίδος ἐπὶ
ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ ταῦτα,
ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήκεα ξύλα παχέα διε-
λῶσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς
ἐπὶ τὰς ἀψίδας· τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέ-
χουσι τοὺς ὦμους τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὑπισθε παρὰ τοὺς
μηρούς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ
ἀμφοτέρα κατακρέμαται μετέωρα· χαλινούς δὲ καὶ
στόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουσι ἐς
τὸ πρόσθεν αὐτῶν, καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι.
τῶν δὲ δὴ νενήισκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντή-
κοντα ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὥδε
ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν
ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσῃσι μέχρι τοῦ τραχήλου,
κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τοῦτον τὸ ἐς τόρμον
πηγνύουσι τοῦ ἐτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου· ἐπι-
στήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἱππέας τοιούτους,
ἀπελαύνουσι.

- 73 Οὕτω μὲν τοὺς βασιλῆας θάπτουσι· τοὺς δὲ ἄλλους
Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω
προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἀμάξεισι κειμένους·
τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐωχέει τοὺς ἐπομένους,
καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι·
ἡμέρας δὲ τέσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται,
ἔπειτα θάπτονται· θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρον-
ται τρόπῳ τοιῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκ-
πλυνάμενοι, ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα
στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα
πίλους εἰρινέους περιτείνουσι· συμφράξαντες δὲ ὡς
μάλιστα, λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβιάλλουσι ἐς

σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πύλων·
 Ἔστι δέ σφι κάνναβις φνομένη ἐν τῇ χώρῃ πλὴν 74
 παχύτης καὶ μεγάλους τῷ λίνῳ ἐμφερεστέρα· ταύτη
 δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἢ κάνναβις· αὕτη καὶ αὐτομάτη
 καὶ σπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Θρηϊκὲς μὲν
 καὶ εἴματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιώτατα· οὐδ'
 ἂν ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς διαγνοίη, λίνου
 ἢ καννάβιός ἐστι· ὅς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν κανναβίδα,
 λίνεον δοκήσει εἶναι τὸ εἶμα· Ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς 75
 καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ
 τοὺς πύλους, καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ
 τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμῆται ἐπι-
 βαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε
 Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρὶ ἀποκρατήσκει· οἱ δὲ
 Σκύθαι ἀγάμειοι τῇ πυρὶ ὠρύονται· τοῦτό σφι
 ἀντὶ λουτροῦ ἐστί· οὐ γὰρ δὴ λούνται ὕδατι τὸ παρά-
 παν τὸ σῶμα· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ὕδωρ παραχέουσai,
 κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου, καὶ
 κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλου· καὶ ἔπειτα τὸ κατασω-
 χόμενον τοῦτο, παχὺ ἐὼν, καταπλάσσονται πᾶν τὸ
 σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίη σφέας
 ἀπὸ τούτου ἵσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρέουσai τῇ δευτέρῃ
 ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὴν γίνονται καθαραὶ καὶ λαμ-
 πραί.

Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι 76
 φεύγουσι, μήτι γε ὦν ἀλλήλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ
 ἠκιστα, ὡς διέδεξαν Ἀνάχαρσίς τε καὶ δεύτερα αὐτὶς
 Σκύλης· τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπεὶ τε γῆν
 πολλὴν θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην
 πολλὴν ἐκομίζετο ἐς ἡθεα τὰ Σκυθίων, πλέων δι'
 Ἑλλησπόντου προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ, εὔρε γὰρ
 τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὀρθὴν
 κάρτα μεγαλοπρεπέως, εὔξατο τῇ Μητρὶ ὁ Ἀνάχαρ-
 οῖς, ἣν σῶς καὶ ὑγιὲς ἀπονοστήσῃ ἐς ἐνοῦτόν, θύσειν
 τε κατὰ ταῦτα κατὰ τὰ ὅρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦ-
 ντας καὶ παννυχίδα στήσειν· ὡς δὲ ἀπῆκετο ἐς τὴν

Σκυθικὴν, καταδύς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίνην· (ἥ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλήϊον Δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλήρῃ) ἐς ταύτην δὴ καταδύς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὀρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα· καὶ τῶν τις Σκυθέων καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα ἐσήμηνε τῷ βασιλεῖ Σαυλίῳ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε· καὶ νῦν, ἣν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν σκύθαι γινώσκειν· διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδίμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω, τοῦ Ἀριαπίθεος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γινούρου, τοῦ Λύκου, τοῦ Σπαργαπίθεος· εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκῆς ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανόν· Ἰδανθύρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου· Σαύλιος δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὁπίσω τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἑλλήνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοις δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' ὦν ἀνὴρ, ὥσπερ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη. οὗτος μὲν νυν οὕτω δὴ τι ἐπρηξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας.

- 78 Πολλοὶσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον, Σκύλης ὁ Ἀριαπίθεος ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ· Ἀριαπίθεϊ γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστρινῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεται, καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρίης· τὸν ἢ μήτηρ αὕτη γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε· μετὰ δὲ, χρόνῳ ὕστερον, Ἀριαπίθης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργα-

πείθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέως· Σκύλης δὲ τὴν
 τε βασιλιήν παρελάβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς
 τῇ οὐνομα ἦν Ὀποίη· ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἀστὴ, ἐξ
 ἧς ἦν Ὀρικος Ἀριαπίθει παῖς· βασιλεύων δὲ Σκυ-
 θέων ὁ Σκύλης διαίτη μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ,
 ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μάλλον τετραμμένος
 ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο· ἐποίεε τε τοι-
 οῦτο· εὔτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ
 Βορυσθενεϊτῶν ἄστυ, (οἱ δὲ Βορυσθενεῖται οὗτοι
 λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους,) ἐς τούτους
 ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλείπεσκε
 ἐν τῇ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος
 καὶ τὰς πύλας ἐγκληίσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος
 τὴν Σκυθικὴν, λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἔχων
 δ' ἂν ταύτην ἡγόραζε, οὔτε δορυφόρων ἐπομένων οὔτε
 ἄλλον οὐδενός· (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τις μιν
 Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολὴν,) καὶ τᾶλλα
 ἐχράτο διαίτη Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ
 νόμους τοὺς Ἑλλήνων· ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ
 πλεόν τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν
 στολὴν· ταῦτα ποιεέσκε πολλάκις· καὶ οἰκία τε ἐδεί-
 ματο ἐν Βορυσθενεῖ καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπι-
 χωρίην· Ἐπεὶ τε δὲ ἔδεέ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο 79
 ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ
 τελεσθῆναι· μέλλοντι δέ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν
 τελετὴν ἐγένετο φάσμα μέγιστον· ἦν οἱ ἐν Βορυσ-
 θενεϊτέων τῇ πόλει οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος
 περιβολῇ, (τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνήμην
 εἶχον,) τὴν πέριξ λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρύπες
 ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ
 μὲν κατεκάη πᾶσα· Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτου εἶνεκα
 ἦσσαν ἐπετέλεσε τὴν τελετὴν· (Σκύθαι δὲ τοῦ
 Βακχεύειν πέρι Ἑλλησι ὀνειδίζουσι· οὐ γάρ φασι
 οἶκος εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι
 ἐνάγει ἀνθρώπους.) ἐπεὶ τε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ
 ὁ Σκύλης, διεπρήστευσε τῶν τις Βορυσθενεϊτέων

πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων· “ ἡμῖν γὰρ καταγελάτε, ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει τε καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται· εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἔπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω” εἶποντο τῶν Σκυθῶν οἱ προεστέωτες· καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενεΐτης λάθρῃ ἐπὶ πύργον κατεῖσε· ἐπεὶ τε δὲ παρήϊε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἰδὼν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο, ἐξελθόντες δὲ ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρα-
 30 τιῇ τὰ ἴδοιεν· ὥς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλανε ὁ Σκύλης ἐς ἥθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην γεγονότα ἐκ τῆς Τήρῳ θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ’ ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίην δι’ ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην· πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην· ἐπεὶ τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἰστρῷ ἐγένετο, ἠντίασάν μιν οἱ Θρηῖκες· μελλόντων δὲ αὐτῶν συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιαῦδε· τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἰς μὲν μεν τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μεν ἀδελφεόν· σύ τ’ ἐμοὶ ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγὼ σοὶ τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσης, μήτ’ ἐγώ· ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς Σιτάλκεω, πεφευγὼς τοῦτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταινείει ταῦτα, ἐκδιδούς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρωα Σιτάλκῃ ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην· καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο· Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν· οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμια Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

81 Πλήθος δὲ τὸ Σκυθῶν οὐκ οἶός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναι σφεας,

καὶ ὀλίγους, ὥς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέ-
 φαινόν μοι ἐς ὅψιν· ἔστι μεταξύ Βορυσθέneos τε
 ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χώρος, οὖνομα δέ οἱ ἔστι
 Ἐξαμπαῖος· τοῦ καὶ ὀλίγω τι πρότερον τούτων μνή-
 μην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ
 εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὑπανιν ἄποτον
 ποιεῖν ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήϊον, μεγάθει
 καὶ ἐξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος,
 τὸν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε· ὃς δὲ μὴ
 εἶδὲ κω τοῦτον, ὥδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας εὐ-
 πετέως χωρεῖ τὸ ἐν Σκύθησι χαλκήϊον. πάχος δὲ τὸ
 Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊον ἔστι δακτύλων ἑξ· τοῦτο ὦν
 ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ὑπὸ ἀρδίων γενέσθαι· βουλόμενον
 γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὖνομα εἶναι Ἀριαντάν,
 τοῦτον εἰδέναί τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν, κελεύειν μιν
 πάντας Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ οἷστοῦ
 κομίσαι· ὃς δ' ἂν μὴ κομίση, θάνατον ἀπέειλε· κομι-
 σθῆναι τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων, καὶ οἱ δόξαι ἑξ
 αὐτέων μιημόσυνον πειρήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τουτέων
 δὴ μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς
 τὸν Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθεος
 τοῦ Σκυθῶν ἦκουον. Θωνμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη 82
 οὐκ ἔχει, χωρὶς ἧ ὅτι ποταμούς τε πολλῷ μεγίστους,
 καὶ ἀριθμὸν πλείστους· ὃ δὲ ἀποθωνμάσαι ἄξιον καὶ
 πάρεξ τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλους τοῦ πεδίου
 παρέχεται, εἰρήσεται· ἵχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν
 πέτρῃ ἐνεόν, τὸ οἶκε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ
 μέγαθος δίπηχυ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν· τοῦτο
 μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι. ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ'
 ἀρχὰς ἧια λέξων λόγον.

Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας, καὶ 83
 ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν
 στρατὸν τοῖσι δὲ νέας παρέχειν τοῖσι δὲ ζευγνύναι
 τὸν Θρηϊκιὸν Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος,
 ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηζε μηδαμῶς αὐτὸν στρα-
 τητὴν ἐπὶ Σκύθας ποιεέσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθῶν

τὴν ἀπορίην· ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλευόντων οἱ χρηστά, ὃ μὲν ἐπέπαυτο, ὃ δὲ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων.

84 Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἑόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων, ἕνα αὐτῷ καταλειφθῆναι· ὃ δέ σι ἔφη, ὥς φίλῳ ἑόντι καὶ μετρίῳ δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν· ὃ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν ἐλπίζων τοὺς νείας στρατηγὴς ἀπολελῦσθαι, ὃ δὲ ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτῳ ἐπεστεῶτας ἀποκτείνειν πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας· καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέστες αὐτοῦ ταύτῃ ἐλίποντο.

85 Δαρείος δὲ ἐπεὶ τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἵνα ἔξευκτο ἢ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἑσβὰς ἐς νέα ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλυμμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνέες φασε εἶναι· ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ ἔθρειτο τὸν Πόντον, ἑόντα ἀξιοθέητον· πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θυμασιώτατος· τοῦ τὸ μὲν μῆκος στάδιοι εἴσι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ [τοῦ στόματος] ὃ αὐχὴν τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔξευκτο ἢ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐστὶ· τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος· ἢ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἑόντα στεινοῦντι μὲν ἑπτὰ σταδίους μῆκος δὲ τετρακοσίων· ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τὸ

86 δὴ Αἰγαῖον καλέεται. (Μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε· νηὺς ἐπίπαν μάλιστά κη κατανύει ἐν μακρημερίῃ ὀργυιᾷς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας· ἥδη ὦν ἐς μὲν Φάσιν ἀπὸ τοῦ στόματος—τούτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου μακρότατον—ἡμερέων ἑννέα πλόος ἐστὶ καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν

ὀργυιέων γίνονται· ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τουτέων
 στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ
 Θερμίσκυρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς
 Σινδικῆς—κατὰ τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου εὐρύτα-
 τον—τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὗται
 δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὀργυιέων γίνονται,
 στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν
 Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος
 οὗτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ τὰ εἰρημέια
 πεφύκασι.) παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος
 οὗτος ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῷ τέφ' ἐλάσσω
 ἑωυτοῦ, ἣ Μαιῆτις τε καλέεται καὶ μήτηρ τοῦ
 Πόντου.

Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε 87
 ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μαν-
 δροκλέης Σάμιος· θηησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον,
 στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν
 γράμματα ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικά,
 ἔθνεα πάντα ὅσα περ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε·
 τούτων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ,
 ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι· νέες δὲ ἑξακόσiai συν-
 ἐλέχθησαν. τῇσι μὲν νυν στήλῃσι ταύτησι Βυζάντιοι
 κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὕστερον τούτων ἐχρήσαντο
 πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς
 ἐνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου
 τὸν νηὸν ἐν Βυζαιτίῳ, γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος.
 τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χώρος τὸν ἔξευξε βασιλεὺς
 Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ
 Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.

Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα, ἡσθεὶς τῇ σχεδίῃ, τὸν 88
 ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρή-
 σατο πᾶσι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχὴν
 ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου,
 καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ
 τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψόμενος
 ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράφας τάδε·

*clearly a model
 independent of the
 most modern history of the world*

Βόσπορον ἰχθυύοντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
 Μανδροκλέης ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίου·
 αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεὶς Σαμίοισι δὲ κῦδος,
 Δαρείου βασιλέως ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημό-
 συνα ἐγένετο.

- 89 Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε ἐς
 τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς
 τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπί-
 κωνται ἐς τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν
 ζευγνύντας τὸν ποταμόν· τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγοι
 Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ
 ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυνεάας διεκπλώσας ἔπλεε
 ἰθὺ τοῦ Ἰστρου· ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμόν
 δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ
 τὸν αὐχένα ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἰστρου
 ἐξεύγνυε. Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ
 τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης· ἀπικόμενος
 δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς, ἐστρατοπεδεύ-
 90 σατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρὸς λέγεται ὑπὸ τῶν
 περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τὰ τε ἄλλα ἐς
 ἄκεσιν φέροντα καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι
 ψώρην ἀκέσασθαι· εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν
 δέουσαι τεσσεράκοντα ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ρέουσαι·
 καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί· ὁδὸς δ'
 ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ
 Περίνθῳ καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ
 Πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρῃ. ἐκδιδοὶ δὲ ὁ Τέαρὸς
 οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν· ὁ δὲ Κοντά-
 δεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνην· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς τὸν
 Ἐβρον· ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἰνῷ πόλι.
 91 Ἐπὶ τοῦτον ὦν τὸν ποταμόν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος
 ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἦσθεις τῷ ποταμῷ στήλην
 ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας λέγοντα
 τάδε· ΤΕΑΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ὙΔΩΡ
 ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧ-

ΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΚΑΙ ΕΠ' ΑΥΤΑΣ ΑΠΙΚΕΤΟ ΕΛΛΑΥΝΩΝ ΕΠΙ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ ΑΝΗΡ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ Ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.

Δαρείος δὲ ἐνθεῦτεν ὀρμηθεὶς ἀπὶ κετο εἰς ἄλλον 92 ποταμὸν τῷ οὐνόμα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἓνα παρεξίοντα τιθέναι εἰς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον· ὥς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν, ἀπέλαυνε τὴν στρατιήν. Πρὶν δὲ ἀπι- 93 κέσθαι ἐπὶ τὸν Ἰστρον, πρώτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρηῆκες καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίας πόλιος οἰκημένοι, (καλούμενοι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νυφαῖοι,) ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδωσαν Δαρείῳ, οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηῆκων ἐόντες ἀνδρειότατοι καὶ δικαιοτάτοι. Ἀθανατίζουσι δὲ 94 τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἐωυτοὺς νομίζουσι ἵεναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαίμονα· οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελείζιν· διὰ πεντέτηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφῶν αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἐκάστοτε δέωνται πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτῶν ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον ῥιπτεῦσι εἰς τὰς λόγχας. ἦν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρεῖς, τοῖσι δὲ ἴλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἦν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν

εἶναι· αἰτησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπονσι· ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρηῖκες καὶ πρὸς βροντὴν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν 95 νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον. Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐόντα ἄνθρωπον δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ· δουλεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχῳ· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν, γενόμενον ἐλεύθερον, χρήματα κτήσασθαι συχνὰ, κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηϊκῶν καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαίταν τε Ἰάδα καὶ ἦθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρηϊκας, οἷα Ἑλλησί τε ὁμιλήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρῶτους καὶ εὐωχέοντα, ἀναδιδάσκειν ὥς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τούτων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χώρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιέοντες ἕξουσι τὰ πάντα ἀγαθὰ· ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατά- γαιον οἴκημα ἐποίεετο· ὥς δὲ οἱ παντελὲς εἶχε τὸ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηϊκῶν ἠφανίσθη, καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἴκημα διαιτᾶτο ἐπ' ἔτεα τρία· οἱ δὲ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὥς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἔτει ἐφάνη τοῖσι Θρηϊξί· καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτά 96 φασὶ μιν ποιῆσαι· Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἴκηματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὦν πιστεύω τι λῆν· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω· εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτρησι οὗτος ἐπιχάριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὥς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἶποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

Δαρείος δὲ ὡς ἀπίκητο καὶ ὁ πεζὸς αὐτῷ 97
στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων
Δαρείος ἐκέλευσε τοὺς Ἰωνας τὴν σχεδὴν λύσαντας
ἔπεισθαι κατ' ἡπειρον ἑωυτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν
στρατόν· μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν καὶ ποιέειν
τὰ κελευόμενα, Κώης δ' Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν
Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρό-
τερον εἰ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ
βουλομένου ἀποδείκνυσθαι. “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν
γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον
φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκομένη, σὺ νῦν γέ-
φυραν ταύτην ἔα κατὰ χάριν ἐστάναι, φυλάκους
αὐτῆς λιπῶν τούτους οἱ περ μιν ἔξευξαν· καὶ ἦν τε
κατὰ νόον πρήξωμεν εὐρόντες Σκύθας ἔστι ἄποδος
ἡμῖν, ἦν τε καὶ μή σφεας εὐρεῖν δυνεώμεθα ἢ γε
ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλῆς· οὐ γὰρ ἔδεισά κω μὴ ἐσω-
θέωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ
δυνάμενοί σφεας εὐρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ
τάδε λέγειν φαίη τις ἂν με ἑωυτοῦ εἵνεκεν, ὡς κατα-
μένων ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοι,
βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἔφομαί τοι,
καὶ οὐκ ἂν λειφθεῖην.” κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ
Δαρείος, καὶ μιν ἡμέψατο τοῖσδε. “ξέινε Λέσβιε,
σωθέντος ἐμεῖ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί
μοι πάντως, ἵνα σε ὅντι χρηστῆς συμβουλῆς χρη-
στοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι.” Ταῦτα εἶπας καὶ ἀπά- 98
ψας ἄμματα ἐξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους
τοὺς Ἰώνων τυράννους ἔλεγε τάδε. “ἄνδρες Ἴωνες,
ἢ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν
μετείσθω μοι· ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποιέετε
τάδε· ἐπεὰν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ
Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε
ἄμμα ἐν ἐκάστης ἡμέρης· ἦν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ
μὴ παρέω, ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν
ἀμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐτῶν· μέχρι
δὲ τούτου, ἐπεὶ τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν

σχεδίην πᾶσαν προθυμίην σωτηρίας τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι· ταῦτα δὲ ποιεῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαριείσθε.” Δαρείος μὲν ταῦτα εἶπας ἐς τὸ πρόσω ἐπέειγετο.

- 99 Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηίκη τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἰστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτήν. πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένον. τὸ δὲ ἀπὸ Ἰστρον, ἔρχομαι σημιάνων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρας ἐς μέτρησιν· ἀπὸ Ἰστρον αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, εὐῶσαν ὀρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς Τρηχέας καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηνιωτὴν ἄνεμον κατήκει. ἐστὶ γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρη τῶν οὖρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τὴν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς τὴν ἡῶ, κατάπερ τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται· τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοῖατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμον· λέγω δὲ, ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν· τοιοῦτον ἡ Ταυρική ἐστι· ὅς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγῆς ἄλλο ἔθνος, καὶ μὴ Ἰήπυγες, ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοῖατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοῖατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι
- 100 ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρική. Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἡοίης νέμονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἐσπέρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Τανάϊδος ποταμοῦ ὅς ἐκδιδοῖ ἐς

μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἰστρου, τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἀποκληῖται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρῶτων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίνων. Ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰσῆς τετραγώνου, 101 τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντῃ ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον, καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν· ἀπὸ γὰρ Ἰστρου ἐπὶ Βορυσθένα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθέneos τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνοὺς τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίῃ ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὡς οὐκ οἰοί τέ 102 εἶσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μούννοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλευόντο, ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου· ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. Τούτων Ταῦροι μὲν 103 νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ Παρθένῳ τοὺς τε ναυηγούς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλὴν· οἱ μὲν δὴ λέγουσι, ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω, (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἱδρυταὶ τὰ ἱρόν·) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι· πολεμίους δὲ ἄνδρας, τοὺς ἂν χειρώσωνται,

- ποιεῦσι τὰδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἰστᾶ ὑπὲρ τῆς οἰκῆς ὑπερέχουσαν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης· φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκῆς πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ
- 104 ληΐης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθурсοι δὲ ἀβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ, καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα· ἐπικοινωνοῦν δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκῆῳι ἐόντες πάντες, μήτε φθόνῳ μήτ' ἔχθει χρέωνται ἐς ἀλλήλους· τὰ δ' ἄλλα
- 105 νόμαα Θρήϊξι προσκεχωρήκασι. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι. γενεῇ δὲ μὴ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώραν πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων· ὄφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἢ χώρα ἀνέβαινε, οἱ δὲ πλευνες ἄνωθέν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ, πιεζόμενοι, οἴκησαν μετὰ Βουδίνων, τὴν ἐωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἔτεος ἐκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐς ταῦτα κατίσταται· ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ οὐδὲν ἦσσαν, καὶ ὁμνύουσι δὲ
- 106 λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἡθεα· οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι· νομάδες δὲ εἰσι· ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην·
- 107 ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μῦνοι τούτων. Μελάγχλαινοι δὲ εἶματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέων-
- 108 ται. Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὼν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυρρόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη, οὖνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος, κῶλον ἕκαστον τριήκοντα σταδίων ἐστὶ· ὑψηλὸν δὲ, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱρά· ἐστι

probably the original elegy

γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς
κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ
νηοῖσι ξυλίνοισι· καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνά-
γουσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ
ἀρχαῖον Ἕλληνες· ἐκ τῶν δὲ ἐμπορίων ἐξαναστάντες,
οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσση τὰ μὲν
Σκυθικῇ τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ 109
τῇ αὐτῇ γλώσση χρέωνται καὶ Γελωνοὶ, ἀλλ' οὐδὲ
δίαίτα ἢ ἀντή· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι, ἔοντες αὐτό-
χθονες, νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μῦνοι
τῶν ταύτη· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτο-
φάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοῖοι,
οὐδὲ τὸ χρῶμα· ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ
οἱ Βουδῖνοι Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλούμενοι. ἡ δὲ
χώρῃ σφέων πᾶσά ἐστι δασέη ἰδῆσι παντοίῃσι· ἐν
δὲ τῇ ἰδῇ τῇ πλείστῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ
πολλή, καὶ ἔλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύ-
τῃ ἐνύδριες ἀλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία
τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρ-
νας παραρράπτεται· καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσί εἰσι χρή-
σιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

Σαυροματέων δὲ περὶ ᾧδε λέγεται· ὅτε Ἕλληνες 110
Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι
οἱ Σκύθαι Οἰόρπατα· δύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο
κατὰ Ἑλλάδα γλώσσαν ἀνδροκτόνοι· ΟΙΟΡ γὰρ
καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ ΠΑΤΑ κτείνειν) τότε
λόγος, τοὺς Ἕλληνας, νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμώ-
δοντι μάχῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι
τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἠδυνέατο ζωγρῆσαι· τὰς δὲ
ἐν τῷ πελάγῃ ἐπιθεμένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας·
πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτάς, οὐδὲ πηδαλίοισι
χρῆσθαι, οὐδὲ ἰστιίοισι, οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ
ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ
ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτι-
δος ἐπὶ Κρημνούς· οἱ δὲ Κρημνοὶ εἰσὶ γῆς τῆς
Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων· ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν

πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὥδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην·
 ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἵπποφορβίῳ, τοῦτο διήρπασαν,
 καὶ ἐπὶ τούτων ἵππαζόμεναι, ἐληΐζοντο τὰ τῶν Σκυ-
 111 θέων. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ
 πρῆγμα· οὔτε γὰρ φωνὴν, οὔτε ἐσθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος
 ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θώματι ἦσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν·
 ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην
 ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποιεύντο· ἐκ δὲ
 τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ
 οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας· βουλευομένοισι ὦν
 αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτὰς,
 ἐωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτάς,
 πλήθος εἰκάσαντας ὅσαιπερ ἐκείναι ἦσαν, τούτους δὲ
 στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκινέων, καὶ ποιέειν τά-
 περ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι· ἦν δὲ αὐτοὺς διώκωσι,
 μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ παύσων-
 ται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι.
 ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκίθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων
 112 παῖδας ἐγγενήσεσθαι. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νε-
 νίσκοι, ἐποיעύν τὰ ἐντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐ-
 τοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσει ἀπιγμένους,
 ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρῳ τὸ στρα-
 τόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη· εἶχον δὲ
 οὐδὲν οὐδ' οἱ νενίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ
 μὴ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζῶν ἔζωον τὴν
 113 αὐτὴν ἐκείνησι, θηρεύοντές τε καὶ ληϊζόμενοι. Ἐποί-
 ευν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε·
 ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ
 ἀπ' ἀλληλέων, ἐς εὐμαρίην ἀποσκιδνάμεναι· μαθόντες
 δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποיעύν τὸντὸ τοῦτο· καί τις μου-
 νωθείσων τινὲς αὐτέων ἐνεχρίμπετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν
 οὐκ ἀπώθετο, ἀλλὰ περιεΐδε χρῆσασθαι· καὶ φωνῆσαι
 μὲν οὐκ εἶχε, οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων, τῇ δὲ χειρὶ
 ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὸντὸ χωρίον, καὶ
 ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο γενέσθαι, καὶ αὐτὴν
 ἐτέρην ἄξειν· ὁ δὲ νενίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε

ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ δευτεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέραν αὐτὴν ὑπομένουσαν· οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο *couple* τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. Μετὰ δὲ, συμμίσξαντες 114 τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη· τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἔδυνέατο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες· “ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσεις· νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν· ἀλλ’ ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα· γυναῖκας δὲ ἔξομεν ὑμέας, καὶ οὐδαμέας ἄλλας.” αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε· “ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ κείνησί ἐστι· ἡμεῖς μὲν τοξεύομεν τε καὶ ἀκοντίζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικῆϊα οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικῆϊα ἐργάζονται μένουσαι ἐν τῇσι ἀμάξεισι, οὐτ’ ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι οὔτε ἄλλη οὐδαμῇ· οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνησι συμφέρεσθαι. ἀλλ’ εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δικαιοτάτοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπὶ ἡμέων αὐτέων.” Ἐπεὶ- 115 θοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεὶ τε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον, ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε· “ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος, ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ, τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέραν δηλησαμένας πολλά· ἀλλ’ ἐπεὶ τε ἀξιούτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡμῖν· φέρετε, ἔξαναστώμεν ἐκ τῆς γῆς τῇσδε, καὶ περήσαντες Τανάιν ποταμὸν οἰκέωμεν.” Ἐπεῖθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεη- 116

- νίσκοι· διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὠδοιπόρεον πρὸς
 ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Ταναΐδος
 ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος πρὸς
 βορρῇν ἄνεμον· ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χώρον, ἐν
 τῷ νῦν κατοίκηνται, οἴκησαν τοῦτον. καὶ διαίτη ἀπὸ
 τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἰ
 γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα
 τοῖσι ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον
 φοιτῶσαι, καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέ-
 117 ουσαι. Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ,
 σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρησ-
 τῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων
 δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία,
 πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ· αἱ δὲ τινες
 αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ
 δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι.
- 118 Ἐπὶ τούτων ὧν τῶν καταλεχθέντων ἔθνέων τοὺς
 βασιλέας ἀλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ
 ἄγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ
 οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κατέστραπται,
 γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου, δια-
 βέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον· διαβὰς δὲ, καὶ κατα-
 στρεψάμενος Θρήικας, γεφυροῖ ποταμὸν Ἰστρον,
 βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ἱπ' ἐωτῷ ποιήσασθαι·
 “ὕμεῖς ὧν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι
 περιῖδητε ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τῶντὸ νοήσαν-
 τες, ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκὼν ποιήσετε ταῦτα;
 ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώραν ἢ
 μένοντες ὁμολογίῃ χρησόμεθα, (τί γὰρ πάθωμεν μὴ
 βουλομένων ὑμέων τιμωρεῖν;) ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ
 τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδέν
 τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπὶ ὑμέας· οὐδέ οἱ
 καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχε-
 σθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέο-
 μεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἔστρατηλάτεις ὁ Πέρ-
 σης, τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος,

no com den! Persians then
 chadit mesent le de melle

χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον, οὕτω
 ἰέναι ἐπὶ τὴν ἡμετέραν· καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι, ὥς ἐπὶ
 Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ
 ἐπεὶ τε τάχιστα διέβη τήνδε τὴν ἡπειρον, τοὺς αἰεὶ
 ἐμποδῶν γινομένους ἡμεροῦται πάντας· τοὺς τε δὴ
 ἄλλους ἔχει ὑπ' ἐωυτῷ Θρηίκας, καὶ δὴ καὶ τοὺς
 ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας.” Ταῦτα Σκυθῶν 119
 ἐπαγγελλομένων, ἐβουλεύοντο οἱ βασιλεῖς οἱ ἀπὸ τῶν
 ἐθνέων ἦκοντες· καὶ σφῶν ἐσχίσθησαν αἱ γνώμαι· ὁ
 μὲν γὰρ Γελωνὸς, καὶ ὁ Βουδῖνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης,
 κατὰ τῶντ' ὀφειζόμενοι, ὑπεδέκοντο Σκύθησι τιμωρή-
 σειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος,
 καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων, τάδε Σκύθησι
 ὑπεκρίναντο· “ εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδι-
 κήσαντες Πέρσας καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεό-
 μενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν
 ὀρθὰ, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τῶντ' ἂν ὑμῖν ἐπρήσ-
 σομεν· νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες
 γῆν ἄνευ ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων ὅσον χρόνον
 ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεὶ σφῶν ὥντος
 θεὸς ἐγείρει, τὴν ἐμοίην ὑμῖν ἀποδιδούσιν· ἡμεῖς δὲ
 οὔτε τι τότε ἡδίκησαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδὲν,
 οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικεῖν· ἦν μέντοι
 ἐπὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἄρξην τε ἀδικῶν, καὶ ἡμεῖς
 οὐ πεισόμεθα· μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ'
 ἡμῖν αὐτοῖσι· ἦκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας
 Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομέ-
 νους.”

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβον- 120
 λεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ
 ἐμφανέος, (ὅτι δὴ σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσ-
 γίνοντο,) ὑπεξίοντες δὲ [καὶ ὑπεξελαύνοντες] τὰ
 φρέατα τὰ παρεξίονεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν,
 τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας
 διελύντες· καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων τῆς
 ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρεῖν Σαυρομάτας· τού-

- τους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἣν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Τανάϊδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ἱποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιληΐης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἥπερ εἴρηται· τὰς δὲ δύο τῶν βασιληϊῶν, τὴν τε μεγάλην τῆς ἥρχε Ἰδάνθυρσος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὸντὸ, καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγινομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῶ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῖντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, [ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι,] εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἄκοντας ἐκπολεμῶσαι· μετὰ δὲ τοῦτο ἱποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην, καὶ ἐπιχειρεῖν ἣν
- 121 δὴ βουλευομένοισι δοκέη. Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι ὑπηντίαζον τὴν Δαρείου στρατιήν, προδρόμους ἀποστείλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας ἐν τῇσί σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι, καὶ τὰ πρόβατα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἀμάξεσι προέπεμψαν ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο.
- 122 Τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὥς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἰστρον, οὗτοι μὲν τούτους εὐρόντες, ἡμέρης ὁδῶ προέχοντες ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς φνόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὥς εἶδον ἐπιφανείσαν τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων· καὶ ἔπειτα, πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἵθυσαν, οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἡῶ τε καὶ τοῦ Τανάϊδος· διαβάντων δὲ τούτων τὸν Τάναϊν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον· ἐς τὸ τῶν Σαυροματέων τὴν χώραν διεξιθόντες ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν
- 123 Βουδίνων. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἦσαν

διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρας ἐούσης χέρσου· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώραν ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότην τῶν Βουδίνων καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό· τοῦτο δὲ ποιήσαντες εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἐρήμον ἀπίκοντο· ἡ δὲ ἐρήμος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν· κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρας ἐοῦσα πλῆθος ἐπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι· ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιῆτιν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Οαρος, Τάναϊς, Σύργις. Ἐπεὶ 124 ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἐρήμον, παυσάμενος τοῦ δρόμου ἴδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ· τοῦτο δὲ ποιήσας ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἐξήκοντα μάλιστά κη· τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικὴν· ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετήκε, αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἥϊε πρὸς ἐσπέρην, δοκεῖν τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι καὶ πρὸς ἐσπέρην σφέας φεύγειν.

Ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ὡς ἐς 125 τὴν Σκυθικὴν ἀπίκητο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρησι τῆσι μοίρησι τῶν Σκυθέων, ἐντυχὼν δὲ, ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ· καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην· πρῶτην δὲ, ἐς τῶν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν· ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους· ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑπῆγον ἐπὶ

τὴν Νευρίδα· ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων, ἦϊσαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους· Ἀγάθυρσοι δὲ ὀρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφί ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα ἀπηγόρευον Σκύθησι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὔρων, προλέγοντες ὥς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προείπαντες ταῦτα ἐβοήθειον ἐπὶ τοὺς οὔρους, ἐρύκειν ἐν νῶ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας. Μεγάχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθησι, οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο ἐπιλαθόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς ἔφενγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐς τὴν ἐρήμον τεταραγμένοι· οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπικνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρας ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσησι.

126 Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθέων βασιλέα Ἰδάνθυρσον ἔλεγε τάδε· “δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιεῖν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιοχρεῶς δοκέεις εἶναι σεῶντῳ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ παυσάμενος πλάνης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκειαι εἶναι ἥσων, σὺ δὲ καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότη τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἔλθῃ ἐς λόγους.”

127 Πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰδάνθυρσος ἔλεγε τάδε· “οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφηνον, οὔτε πρότερον οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα ποιεῖν. ἔ τι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστυα οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστὶ, τῶν περὶ δείσαντες μὴ ἀλφῇ ἢ καρῇ, ταχύτερον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν· εἰ δὲ δέοι πάντως ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἐόντες τάφοι πατρῴοι, φέρετε, τούτους ἀνευρόντες συγχέειν πειράσθε αὐτούς· καὶ γνώ-

σεσθε τότε, εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων
εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα· πρότερον δὲ, ἢν μὴ ἡμέας
λόγος αἰρήῃ, οὐ συμμίξομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ
τοσαῦτα εἰρήσθω· δεσπότης δὲ ἐμὸς ἐγὼ Δία τε
νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἰστίην τὴν Σκυθέων
βασιλειαν, μούνοὺς εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων
γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι
πρέπει ἐλθεῖν· ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἔφησας
εἶναι ἐμὸς, κλαίειν λέγω.” [τοῦτό ἐστι ἡ ἀπὸ Σκυ-
θέων ῥῆσις.] ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων
ταῦτα Δαρείῳ.

Οἱ δὲ Σκυθέων βασιλεῖς ἀκούσαντες τῆς δουλο- 128
σύνης τὸ οὖνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ
μετὰ Σαυροματέων μοῖραν ταχθεῖσαν τῆς ἡρχε
Σκώπασις πέμπουσι, Ἰωσι κελεύοντες ἐς λόγους
ἀπικέσθαι, τούτοις οἱ τὸν Ἰστρον ἐξενυγμένον ἐφρού-
ρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοις ἔδοξε πλανᾶν
μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἐκάστοτε ἀναιρεομέ-
νοισι ἐπιτίθεσθαι· νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους
τοὺς Δαρείου ἐποίευν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ
ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἡ τῶν Σκυθέων· οἱ
δὲ τῶν Περσέων ἱππῶται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς
τὸν πεζόν· ὁ δὲ πεζὸς ἂν ἐπεκούρει· οἱ δὲ Σκύθαι
ἐσαράξαντες τὴν ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φο-
βεόμενοι. ἐποιεῦντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλη-
σίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι 129
τε ἦν σύμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθησι ἀντίξοον ἐπιτι-
θεμένοις τῷ Δαρείῳ στρατοπέδῳ, θῶμα μέγιστον
ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἡ φωνὴ καὶ τῶν ἡμίονων τὸ εἶδος.
οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῇ ἡ Σκυθικὴ φέρει, ὥς
καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθι-
κῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος,
διὰ τὰ ψύχρα. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον
τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων· πολλάκις δὲ, ἐπελαυνόντων
ἐπὶ τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὅκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι
τῷ ὄνῳ τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφό-

μενοι καὶ ἐν θώματι ἔσκον ὀρθὰ ἰστάντες τὰ ὦτα· ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρόν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου.

- 130 Οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιεν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ παραμένοντες ἀνιψάτο, τῶν πάντων ἐπιδευέες ἔόντες, ἐποίουν τοιάδε· ὅκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα,
- 131 καὶ λαβόντες ἐπήροντο ἂν τῷ πεπονημένῳ. Πολλάκις δὲ τοιοῦτου γινομένου, τέλος Δαρείος τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθῆων βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ οἷστους πέντε· Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοὶ εἰσι, γνῶναι
- 132 τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβουλεύοντο. Δαρείου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἐωυτῷ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζων τῇδε, ὡς μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ οἷστους, ὡς τὴν ἐωυτῶν ἀλκὴν παραδιδούσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο· συνεστήκει δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἐνὸς τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν· “ἦν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανόν, ὧ Πέρσαι, ἡ μῦες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἡ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι.” Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἰκάζον.

Ἡ δὲ Σκυθῶν μία μοῖρα ἢ ταχθεῖσα πρότερον 133
 μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν τότε δὲ ἐπὶ
 τὸν Ἰστρον Ἰωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπύκετο ἐπὶ
 τὴν γέφυραν ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Ἰωνες, ἐλευθερίην
 ὑμῖν ἤκομεν φέροντες, ἥνπερ γε ἐθέλητε ἑσακοῦειν.
 πυνθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν, ἐξή-
 κοντα ἡμέρας μοῖνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν,
 αὐτοῦ μὴ παραγινομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλ-
 λάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρεην· νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε
 ποιεῦντες, ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίας
 ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παρα-
 μέιναντες τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε.” οὗτοι
 μὲν νυν, ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα, ὁπί-
 σω τὴν ταχίστην ἐπείγοντο.

Πέρσῃσι δὲ, μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρεῖω, 134
 ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῶ καὶ
 ἵπποισι, ὡς συμβαλέοντες· τεταγμένοισι δὲ τοῖσι
 Σκύθησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διηῖξε· τῶν δὲ ὡς ἕκαστοι
 ὤρεον τὸν λαγὸν ἐδίωκον· ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυ-
 θῶν καὶ βοῇ χρεωμένων, εἶρετο ὁ Δαρεῖος τῶν
 ἀντιπολεμίων τὸν θόρυβον· πυθόμενος δὲ σφεας τὸν
 λαγὸν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τοὺς περ ἐώθεε καὶ
 τὰ ἄλλα λέγειν· “οὗτοι ὦνδρες ἡμέων πολλὸν κατα-
 φρονέουσιν· καί μοι νῦν φαίνεται Γωβρύης εἶπαι
 περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς· ὡς ὦν οὕτως ἤδη
 δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ
 ὅκως ἀσφαλῆως ἢ κομιδῇ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω.”
 πρὸς ταῦτα Γωβρύης εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν
 μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν
 ἀπορίην, ἐλθὼν δὲ μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς
 ἐμπαίζοντας ἡμῖν· νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπὴν τάχιστα
 νῦξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντες τὰ πυρὰ ὡς καὶ ἄλλοτε
 ἐώθαμεν ποιεῖν, τῶν στρατιωτέων τοὺς ἀσθενεστά-
 τοὺς ἐς τὰς ταιλαιπωρίας ἐξαπατήσαντας καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ
 καὶ ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύσοντας τὴν

γέφυραν, ἥ καί τι Ἰωσι δόξαι τὸ ἡμέας οἶόν τε ἔσται
 135 ἐξεργάσασθαι.” Γωβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε·
 μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγένετο καὶ Δαρεῖος ἐχράτο τῇ
 γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ
 τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῖς ταύτῃ ἐν
 τῷ στρατοπέδῳ. κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους καὶ
 τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν· ἵνα οἱ
 μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενεῖς
 μὲν εἵνεκεν κατελίποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε·
 δηλαδὴ αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ
 ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθησι, οὗτοι δὲ τὸ
 στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ῥυοῖατο. ταῦτα
 τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρεῖος καὶ
 πυρὰ ἐκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπείγετο ἐπὶ τὸν
 Ἰστρον· οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ ὀμίλου, οὕτω
 μὲν δὴ μᾶλλον πολλῷ ἴεσαν τῆς φωνῆς· ἀκούσαντες
 δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων, πάγχυ κατὰ χώραν ἤλπιζον
 136 τοὺς Πέρσας εἶναι. Ἡμέρης δὲ γενομένης, γνόντες
 οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου,
 χεῖράς τε προετείνοντο τοῖσι Σκύθησι καὶ ἔλεγον τὰ
 κατήκοντα· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην
 συστραφέντες, αἷ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων καὶ ἡ
 μία, Σαυρομάται καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοὶ, ἐδίωκον
 τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἰστρον· ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ
 μὲν τοῦ πολλοῖς ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς
 οὐκ ἐπισταμένου, ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ
 δὲ Σκυθικοῦ ἱππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ
 ἐπισταμένου, ἁμαρτύντες ἀλλήλων, ἐφθησαν πολλῷ
 οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι,
 μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὐκω ἀπιγμένους ἔλεγον
 πρὸς τοὺς Ἰωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσὶ· “ἄνδρες
 Ἰωνες, αἷ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχονται,
 καὶ οὐ ποιεέτέ γε δίκαια ἔτι παραμένοντες· ἀλλ’,
 ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες
 τὸν πόρον τὴν ταχίστην ἅπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι,

θεοῖσί τε καὶ Σκύθησι εἰδότες χάριν· τὸν δὲ πρό-
τερον ἑόντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα
οἶτω, ὥστε ἐπὶ μηδαμὸν ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν
στρατεύσασθαι.”

Πρὸς ταῦτα οἱ Ἰωνες ἐβουλευόντο. Μιλτιάδew 137
μὲν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγέοντος καὶ τυραννεύοντος
Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἦν γνώμη,
πείθεσθαι Σκύθησι καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνήν· Ἰστιαίου
δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος ὡς νῦν
μὲν διὰ Δαρείου ἕκαστος αὐτῶν τυραννεύει πόλιος·
τῆς Δαρείου δὲ δυνάμις καταيرهθείσης, οὔτε αὐτὸς
Μιλησίων οἶός τε ἔσται ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα
οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἑκάστην τῶν πολιῶν
δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἰστιαίου
δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου, αὐτίκα πάντες
ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρό-
τερον τὴν Μιλτιάδew αἰρεόμενοι. Ἦσαν δὲ οὗτοι 138
οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον καὶ ἑόντες λόγου πρὸς
βασιλῆος· Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνις τε
Ἀβυδηνός, καὶ Ἰπποκλος Λαμψακηνός, καὶ Ἡρό-
φαντος Παριηνός, καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος,
καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός, καὶ Ἀρίστων Βυζάν-
τιος· οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου. ἀπ’
Ἰωνῆς δὲ, Στράτις τε Χῖος, καὶ Αἰάκης Σάμιος,
καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς, καὶ Ἰστιαῖος Μιλήσιος,
τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδew.
Αἰολέων δὲ παρὴν λόγιμος μῦθος Ἀρισταγόρης
Κυμαῖος.

Οὗτοι ὦν ἐπεὶ τε τὴν Ἰστιαίου αἰρέοντο γνώμην, 139
ἔδοξέ σφι πρὸς ταῦτα τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσ-
θεῖναι· τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας
ἑόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται· ἵνα καὶ
ποιέειν τι δοκέωσι ποιεῦντες μηδὲν, καὶ οἱ Σκύθαι
μὴ πειρώατο βιώμενοι [καὶ βουλόμενοι] διαβῆναι
τὸν Ἰστρον κατὰ τὴν γέφυραν· εἰπεῖν τε λύοντας
τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὡς πάντα

ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσί ἐστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ μετὰ δὲ, ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἰστιαῖος τάδε λέγων· “ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἦκετε φέροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπέιγεσθε· καὶ τα τε ἀπ’ ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται καὶ τὰ ἀπ’ ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται· ὥς γὰρ ὀράτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἔχομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι· ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρὸς ἐστι δίξῃσθαι ἐκείνους, εὐρόντας δὲ, ὑπὲρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν τίσασθαι οὕτως ὥς κείνους πρέπει.”

- 140 Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἰωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα, ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων· καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες· εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρῆχε ἄν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ, τά σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλευσθαι κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νυν τῆς σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξιόντες ἐδίξηντο τοὺς ἀντιπολεμίους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἐωυτῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἦϊσαν καὶ οὕτω μόγεις· εὖρον τὸν πόρον· οἷα δὲ νυκτός τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπύκατο μὴ σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοιπότες.
- 141 Ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον [δὴ] τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χεῖλεος τοῦ Ἰστρου, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἰστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι, τὰς τε νέας ἀπάσας παρῆχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν καὶ τὴν γέφυραν ἔζευξε.
- 142 Πέρσαι μὲν ὧν οὕτω ἐκφεύγουσι· Σκύθαι δὲ δίξῃ-

μενοι, καὶ τὸ δεύτερον ἡμαρτον τῶν Περσέων. καὶ τοῦτο μὲν ὡς ἔοντας Ἰωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἀπάντων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ ὡς δούλων [Ἰώνων] τὸν λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἰωνας ἀπέρριπται.

Δαρείος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος, ἀπ-143
ίκετο ἐς Σηστὸν τῆς Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην· τῷ Δαρείῳ κοτε ἔδωκε γέρας τοιόνδε εἶπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος· ὥρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιῶν εἶρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὃ τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτο πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι; Δαρείος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἶπας ἐτίμα· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἶπας τότε τὸ ἔπος ἐλείπετο 144
ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων. γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων· πυθόμενος δὲ ἔφη, “Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἔοντας τυφλοὺς.” οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίωνος παρεόντος κτίζειν χώραν, τὸν αἰσχίονα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὲ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἔρησσε· τὸν αὐτὸν δὲ 145
τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι προδιηγησάμενος πρότερον τάδε· τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελασθέντες

ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρῶνος ληϊσαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων ἐξελασθέντες ἐκ Δήμνου οἶχοντο πλείοντες ἐς Λακεδαίμονα· ἰζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον, πευσόμενοι τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί; οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον, ὥς εἶησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· προσχόντας δὲ τούτους ἐς Λῆμνον φυτεῦσαί σφεας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες τὸ δεύτερον εἰρώτεον τί θέλοντες ἤκοιέν τε ἐς τὴν χώραν καὶ πῦρ αἶθοιεν; οἱ δὲ ἔφασαν, ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες ἤκειν ἐς τοὺς πατέρας· (δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι) δέεσθαι τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοῖραν τε τιμέων μετέχοντες καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἔαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνῆγέ σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα τῶν Τυνδαριδέων ἢ ναυτιλῇ ἐν τῇ Ἀργοῖ· δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδωκαν καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο· οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγῃμαν, τὰς δὲ 146 ἐκ Δήμνου ἦγοντο ἐξέδωκαν ἄλλοισι. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιλῆϊς μεταιτέοντες καὶ ἄλλα ποιεῖντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτείνειν· συλλαβόντες δέ σφεας κατέβαλον ἐς ἐρκτὴν. (κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι νυκτὸς, μετ' ἡμέρην δὲ οὐδένα.) ἐπεὶ ὦν ἔμελλον σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες τῶν Μινυέων, εἶναι αἰσχύνην τε καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἐρκτὴν καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκάστη τῷ ἐωντῆς ἀνδρί· οἱ δὲ σφεας παρῆκαν οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἔσεσθαι· αἱ δὲ ἐπεὶ τε ἐσῆλθον, ποιεύσι τοιάδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον· οἱ δὲ Μινύαι

ἐνδύντες τὴν γυναικὴν ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες ἐξήϊσαν ἕξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἵζοντο αὐτὶς ἐς τὸ Τηϋῆγον.

Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, 147
τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Οερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστειλλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἐὼν Καδμείος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ, Εὐρυσθέней καὶ Προκλεί· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληίην· αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιούμενος ἀρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἐπεὶ τε ἐγεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενεῖν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένη νήσῳ πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπογονοὶ Μεμβλιάρῳ τοῦ Ποικίλῳ ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγίνωρος Εὐρώπῃν διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· προσχόντι δὲ εἶτε δὴ οἱ ἡ χώρα ἤρεσε εἶτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο· καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλίᾳρον· οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστῃ καλεομένην ἐπὶ γενεάς, πρὶν ἢ Θήραν ἔλθειν ἐκ Λακεδαίμονος, ὀκτὼ ἀνδρῶν. Ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ 148
Θήρας, λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων, ἔστειλλε συνοικήσων τούτοις, καὶ οὐδαμῶς ἐξελῶν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκηιέμενος. ἐπεὶ τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτηῆς ἵζοντο ἐς τὸ Τηϋῆγον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι, παραιτέεται ὁ Θήρας ὅπως μήτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπεδέκετό σφεας ἐξᾶξειν ἐκ τῆς χώρας· συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρῳ ἀπογόνους ἔπλωσε, οὗτι πάντας ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς· οἱ γὰρ πλεῖνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεάτας

- καὶ Καύκωνας, τούτους δ' ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρας, σφέας αὐτοὺς ἐξ μοίρας διεῖλον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλις τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φρίξας, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον· (τουτέων δὲ τὰς πλεῖνας ἐπ' ἐμέο Ἡλείοι ἐπόρθησαν·) τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ
- 149 οἰκιστέω Θήρα ἢ ἐπωνυμῇ ἐγένετο. Ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν οἷν ἐν λύκοις· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὖνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Ὀϊόλυκος ἐγένετο· καὶ κως τὸ οὖνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Ὀϊολύκου δὲ γίνεται Αἰγεὺς, ἀπὸ τοῦ Αἰγεῖδαι καλεῦνται φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἰδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε. τὸντὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦτων γεγονόσι.
- 150 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταῦτὰ λέγουσι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι· Γρίνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλείων Θήρης τῆς νήσου, ἀπύκετο ἐς Δελφοὺς ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκατόμβην· εἶποντο δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐθυμίδης τῶν Μινυέων· χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾶς ἢ Πυθίῃ κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν· ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δὲ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιεῖν.” ἄμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα. μετὰ δὲ, ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα
- 151 ἀποστέλλειν ἀποικίην. Ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ὕε τὴν Θήρην· ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφί τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἐνὸς ἐξαυάνθη· χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἢ Πυθίῃ τὴν ἐς Λιβύην

ἀποικίην. ἐπεὶ τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφί μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην; περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν· ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ τῷ οὔνομα ἦν Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην, καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον· μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἤγον ἐς Θήρην· ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, τὰ πρῶτα οὐ πολλοὶ, κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν, τὸν μὲν Κορώβιον λείπουσι σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. Ἀποδημούντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ 1 2 συγκειμένου, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα· μετὰ δὲ, νηὺς Σαμὴ τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι· αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλεον ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ, καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίην ἴδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετὰ γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἐξ τάλαντα, ἐποίησαντο χαλκήϊον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· πέριξ δὲ αὐτοῦ γρυπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραῖον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἐπταπῆχας τοῖσι γούνασι ἐρηρυσμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τοῦτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίας μεγάλας συνεκρίθησαν. Οἱ δὲ Θηραῖοι, 153

ἐπεὶ τε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο
 εἰς τὴν Θήρην, ἀπήγγελον ὥς σφι εἴη νήσος ἐπὶ
 Διβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἔαδε ἀδελφεόν τε
 ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλω λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν
 χώρων ἀπάντων ἑπτὰ ἐόντων ἄνδρας· εἶναι δέ σφεων
 καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλ-
 λουσι δύο πεντηκοντέρους εἰς τὴν Πλατέαν.

- 154 Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ
 λόγου, συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυ-
 ρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι
 Θηραίοισι· λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης
 Ἀξὸς πόλις ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς· ὃς
 ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ
 ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα· ἥ δὲ ἐπεσελθούσα ἐδι-
 καίειν εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυνῇ τῇ Φρονίμῃ, παρ-
 έχουσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ
 τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασα οἱ πείθει τὸν ἄνδρα
 ταῦτα ἔχειν οὕτω· ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναι-
 κὸς ἔργον οὐκ ἴσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. ἦν
 γὰρ δὴ Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ἀξῶ-
 τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ,
 ἥ μὴν οἱ διηκονήσῃν ὃ τι αὐν δεηθῇ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξ-
 ὀρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παραδιδῶν τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα
 καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα· ὁ δὲ
 Θεμίσων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄρκου καὶ
 διαλυσάμενος τὴν ξεινίην, ἐποίησε τοιαύδε· παραλαβὼν
 τὴν παῖδα ἀπέπλεε· ὥς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγεϊ,
 ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινί-
 οισι αὐτὴν διαδήσας κατήκε εἰς τὸ πέλαιος, ἀνασπά-
 155 σας δὲ ἀπίκητο εἰς τὴν Θήρην. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν
 Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θη-
 ραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο· χρόνον δὲ περι-
 ἰόντος ἐξεγένετό οἱ πᾶς ἰσχνόφωνος καὶ τραυλὸς, τῷ
 οὖνομα ἐτέθη Βάττος, ὥς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι
 λέγουσι· ὥς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι, Βάττος δὲ
 μετωνομάσθη ἐπεὶ τε εἰς Διβύην ἀπίκητο, ἀπὸ τε τοῦ

χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιούμενος· Δίβυες γὰρ βασιλέα Βάττον καλέουσι· καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσιν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσση, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ· ἐπεὶ τε γὰρ ἡνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφούς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾶ ἡ Πυθίη τάδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἀναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστήρα.

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσση χρεωμένη· “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες.” ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σέ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν· τέψ δυνάμει; κοίη χειρί;” ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταῦτα ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἷχετο μετὰξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. Μετὰ δὲ, αὐτῷ τε τούτῳ 155 καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελφούς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν· ἡ δὲ Πυθίη σφί ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξιν· ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι· πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὁπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην· οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ' ὁπίσω πλῶειν ἐκέλευον· οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὁπίσω ἀπέπλων, καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην τῇ οὐνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, ἐστὶ Πλατέα· λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι.

Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφί χρη- 157 στὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς· ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες· ἡ δὲ Πυθίη σφί πρὸς ταῦτα χρᾶ τάδε·

Αἰ τὸ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον
μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

- Ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἄμφι τὸν Βάττον ἀπέπλων
ὀπίσω· οὐ γὰρ δὴ σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης
πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν τὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι
δὲ ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἔκτισαν
αὐτῆς τῆς Λιβύης χώρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὐνομα
ἦν Ἀζιρις, τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἁμφότερα
συγκληθῆναι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει.
- 158 Τοῦτον οἶκεον τὸν χώρον ἐξ ἔτα· ἐβδόμῳ δέ σφεας
ἔτι παραιτησάμενοι οἱ Λίβυες, ὡς ἐς ἀμείνονα χώρον
ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν
οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέρην· καὶ τὸν κάλ-
λιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ
ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκ-
τὸς παρήγον· ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὐνομα Ἴρασα·
ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι
Ἀπόλλωνος εἶπαν· “ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν
ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται.”
- 159 Ἐπὶ μὲν νυν Βάττεώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης,
ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα ἔτα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐ-
τοῦ Ἀρκεσίλεω, ἄρξαντος ἐκκαίδεκα ἔτα, οἶκεαν οἱ
Κυρηναῖοι, ἔοντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποι-
κίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου Βάττεω τοῦ Εὐ-
δαίμονος καλεομένου Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρή-
σασα ἢ Πυθίῃ πλέειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι
Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀνα-
δασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

“Ὅς δὲ κεν ἐς Λιβύην πολυηρατον ὕστερον ἔλθῃ
γᾶς ἀναδαιομένης, μετὰ οἷ ποκά φαμι μελήσειν.

Συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην,
περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες
καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὐνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα
τῆς τε χώρας στερισκόμενοι καὶ περιϋβριζόμενοι
ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν
σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ· ὁ δὲ

συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην· οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατεύσαντες ἐς Ἰρασα χώρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ· ἄτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων, καὶ παραχρεώμενοι, διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἀπενίστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίη, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται πάϊς Ἀρκεσίλεως· 160
ὃς βασιλεύσας πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὃ μιν οὗτοι ἀπολιπόντες οἰχόντο ἐς ἄλλον χώρον τῆς Λιβύης, καὶ ἐπ' ἑωυτῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν ταύτην ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλεῖται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δέισαντες αὐτὸν, οἰχόντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἡοίους τῶν Λιβύων· ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως εἶπετο φείγουσι, ἐς οὗ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγίνετο ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ· συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὀπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει· Λέαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὖνομα ἦν Ἐρυξώ. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιληΐην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ πάϊς 161
Βάττος, χωλὸς ἑὼν καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὰν ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς ἐπειρησόμενους, ὅν τινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκείειν; ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὧν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ

οὐνομα ἦν Δημόναξ. οὗτος ὢν ὠνήρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς. Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε, ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νησιωτέων πάντων. τοῦτο δὲ τῷ βασιλεῖ Βάττῳ τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἱρωσύνας, τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλέες ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

162 Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττῳ οὕτω διετέλεε ἑόντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλῳ πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμῶν ἐγένετο. Ἀρκεσίλῳ γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημόναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεύτεν στασιάζων ἐσώθη, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον. ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμίνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. (τῆς δὲ Σαλαμίνας τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιατήριον, ἐὼν ἀξιόθετον, ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἢ κατὰξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην. ὁ δέ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιὴν οἱ ἐδίδου. ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκείνο τὸ δοῦναί οἱ δεομένη στρατιήν. τοῦτο ἐπὶ παντὶ γὰρ τῷ διδομένῳ ἔλεγε, τελευταῖον οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσειον καὶ ἡλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἶριον. εἰπάσης δὲ αὐτὶς τῆς Φερετίμης τῶντι ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιῇ.)

163 Ὁ δὲ Ἀρκεσίλῳ τοῦτον τὸν χρόνον ἑὼν ἐν Σάμῳ, συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλῳ χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε. “ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους καὶ Ἀρκεσίλῳ τέσσερας, ὅκτῳ

[ἀνδρῶν] γενεάς, διδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωντοῦ· ἦν δὲ τὴν κάμινον εὖρης πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσης τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθης ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανέαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων." Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεω χρᾶ· 164 ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου κατήλθε ἐς τὴν Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντήτιου οὐκ ἐμέμνητο ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἴτεε τῆς ἐωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δὲ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ· τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν. ἑτέρους δὲ τινας τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν, ὕλην περινήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξεργασμένοισι τὸ μαντήϊον ἐὼν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἐκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρημένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι· εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἐωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέως τῷ οὐνομα ἦν Ἀλαζίρ· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται· καὶ μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα, κτείνουσι· πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλαζίρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν, εἴτε ἐκὼν εἴτε ἄκων, ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐωυτοῦ.

Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν 165 τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἐωυτῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τᾶλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπεὶ τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα

- οὐχ ὥκεε ἐς Αἴγυπτον· ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεια τὸν Κύρου πεποιημέναι· (οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύση ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο) ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη Ἀρυνάνδεω ἰκέτις ἔζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα· προῖσχομένη πρόφασιν, ὥς διὰ τὸν μη-
- 166 δισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. Ὁ δὲ Ἀρυνάνδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου ὑπάρχος ὑπὸ Καμβύσειω κατεστεινός· ὃς ὑστέρω χρόνῳ τούτων παρισεύμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρείον ἐπιθυμόντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῳ εἶη βασιλεῖ κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς οὗ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρείος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα ἐκόψατο· Ἀρυνάνδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον τὸντὸ τοῦτο ἐποίεε· καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρυνανδικόν. μαθὼν δὲ Δαρείος μιν ταῦτα ποιεῖντα, αἰτίην οἱ ἄλλην ἐπενείκας, ὥς οἱ ἐπανίσ-
- 167 ταιτο, ἀπέκτεινε. Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυνάνδης κατοικτεῖρας Φερετίμην, διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἀμασιν ἀπέδεξε ἄνδρα Μαραφίον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἑόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἡ ἀποστείλαι τὴν στρατιὴν, ὁ Ἀρυνάνδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα, ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας; οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτοῖς ὑποδεκέατο πάντες· πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυνάνδης, οὕτω δὴ τὴν στρατιὴν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μὲν νυν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγένετο· ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Λιβύων καταστροφῇ· Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε Δαρείου οὐδέν.
- 168 Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες· ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι, πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται·

οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἴην περ οἱ ἄλλοι Λίβνες· αἱ δὲ γυναικες αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθειράς ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἐωυτῆς ἑκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ρίπτει· οὗτοι δὲ μῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται· καὶ τῷ βασιλεῖ μῦνοι τὰς παρθένας μελλούσας συνοικεῖν ἐπιδεικνύουσι· ἡ δὲ ἂν τῷ βασιλεῖ ἀρεστὴ γένηται, ὑπὸ τούτου διαπαρθενεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ οὐνομα Πλυνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται 169 Γιλιγάμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἐσπέρην χώραν μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἣ τε Πλατέα νήσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἡπείρῳ Μενελαῖος λιμὴν ἐστι, καὶ Ἀξιρις τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἶκεον· καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου· παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιλιγαμμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Ἀσβύσαι. 170 οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι, ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσαι· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται· τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἦκιστα, ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσὶ· νόμους δὲ τοὺς πλεῖνας μιμεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυστέων 171 δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Αὐσχίσαι. οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρας οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐσχισέων δὲ τούτων τὸ πρὸς ἐσπέρης 172 ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὼν πολλόν· οἱ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουσι ἐς Αὐγίλα χώρον ὁπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφές πεφύκασι, πύν-

τες ἔοντες καρποφόροι· τοὺς δὲ ἀττελέβους ἐπεὰν θηρεύσωσι, αὐγῆναντες πρὸς τὸν ἥλιον καταλέουσι, καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουσι· γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ἐπικοινωνοῦν αὐτέωκ τὴν μίξιν ποιεῦνται τρώπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται· ἐπεὰν σκίπωνα προστίσωνται, μίσγονται· πρῶτον δὴ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς, νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοὶ δῶρον τὸ ἂν ἔχη φερόμενος ἐξ οἴκου· ὀρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε· ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι, τούτους, τῶν τύμβων ἀπτόμενοι· μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα, καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμῶνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χράται· πίστισι δὲ τοιησίδε χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοὶ πιεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἐτέρου πίνει· ἦν δὲ μὴ ἔχῃσι ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν σποδοῦ λαβόντες λείχουσι.

- 173 Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι. οὗτοι ἑξαπολώλασι τρώπῳ τοιῷδε· ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύρηνε· ἡ δὲ χώρα σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἄνυδρος· οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον· (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβυες·) καὶ ἐπεὶ τε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχλωσέ σφεας· ἑξαπολομένων δὲ τούτων, ἔχουσι τὴν χώραν
- 174 οἱ Νασαμῶνες. Τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαράμαντες· οἱ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὀμιλίην· καὶ οὔτε ὄπλον ἐκτέαται ἀρῆϊον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι
- 175 ἐπιστέαται. Οὔτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμῶνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Μάκαι· οἱ λόφους κείρονται, τὸ μὲν μέσον τῶν τοιγῶν ἀνιέντες αὐξεσθαι τὰ δὲ εἶθεν καὶ

ἔνθεν κείροντες ἐν χροῦ· ἔς δὲ τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων, ἔς θάλασσαν ἐκδιδοῖ· ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἰδησί ἐστι, εἰσῆς τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἔς αὐτὴν στάδιοι διηκόσιοί εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἐχόμενοι 176 Γίνδανές εἰσι· τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορέει· κατὰ τοιόνδε τι, ὥς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὥς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. Ἀκτὴν δὲ προ- 177 ἔχουσιν ἔς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι· οἱ τὸν καρπὸν μῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζῶουσι· ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστι μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος· ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον.

Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχ- 178 λυες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἡσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὖνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἔς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἐνι, τῇ οὖνομα Φλά· ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασι λόγιον εἶναι κτίσαι.

Ἔστι δὲ καὶ ὁδε λόγος λεγόμενος· Ἰήсона, ἐπεὶ 179 τε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἢ Ἀργῷ, ἐσθέμενον ἔς αὐτὴν ἄλλην τε ἐκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλώειν Πελοπόννησον βουλούμενον ἔς Δελφοὺς ἀπικέσθαι· καί μιν, ὥς πλέοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορρῆν καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος· καὶ οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήсона ἐωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξειν, καὶ

ἀπήμονας ἀποστελέειν· πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θείναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ, ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσωνι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὥς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν ἐκγόνων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοί συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκη· ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων κρύψαι τὸν τρίποδα.

180 Τοῦτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλίων Αὔσεις. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυνες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι· τὸ μέσον δὲ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων· καὶ οἱ μὲν Μάχλυνες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὔσεις τὰ ἔμπροσθε· ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐθιγενεῖ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν· τὰς δὲ ἀποθνησκούσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθένους καλέουσι· πρὶν δὲ ἀνείναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἐκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἄρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ· ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους, πρὶν ἢ σφι Ἑλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι· δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῆχθαι ἐς τοὺς Ἑλληνας· τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καὶ μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διὶ· τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μὴ ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι· μίξιν δὲ ἐπικοινων τῶν γυναικῶν πολέονται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδόν τε μισγόμενοι· ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἀδρὸν γένηται, συμφοιτεύουσι ἐς τὸ αὐτὸ

οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἅν οἴκη τῶν ἀνδρῶν
τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν Νομάδων 181
Λιβύων εἰρέεται· ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ
θηριώδης ἐστὶ Λιβύη· ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὀφρύνῃ
ψάμμης κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν
Αἰγυπτιέων ἐπὶ Ἡρακλήϊας στήλας· ἐν δὲ τῇ
ὀφρύνῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ,
ἁλὸς ἐστὶ τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολω-
νοῖσι· καὶ ἐν κορυφῇσι ἐκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνα-
κοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ·
περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς
ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδους. πρώτοι μὲν, ἀπὸ
Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, Ἀμμώνιοι, ἔχοντες
τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαϊέος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν
Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται μοι, κριοπρόσωπον
τοῦ Διὸς τῷ γαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο
σφι ὕδωρ κρηναῖον ἓν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται
χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυνούσης ψυχρότερον· μεσαμ-
βρίῃ τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρὸν· τηνι-
καῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ
τῆς ἡμέρης ὑπῖεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεται τε
ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρὸν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον
ιὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει· τηνι-
καῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονται τε μέσαι
νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἡῶ· ἐπὶ κλησιν δὲ αὕτη
ἡ κρήνη καλεῖται Ἡλίου.

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύνῃς τῆς ψάμ- 182
μου, δι' ἁλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε
ἁλὸς ἐστὶ ὁμοίος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρω-
ποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὖνομα
Αὐγιά ἐστι. (ἐς τοῦτον τὸν χώρον οἱ Νασαμῶνες
ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι.) Ἀπὸ δὲ 183
Αὐγίων, διὰ δέκα ἡμερέων ἁλλέων ὁδοῦ, ἕτερος
ἁλὸς κολωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι
πολλοὶ, κατάπερ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέροισι· καὶ ἄνθρωποι

οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὖνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς· οἱ ἐπὶ τὸν ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι· (συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι.) ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται· ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τὸδε εἰσὶ· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκνυφῶτα ἐς τὸ ἔμπροσθε· διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἰοί τέ εἰσι, προεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερῶν· ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρίψιν· οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι· οἱ γὰρ Τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς περὶ λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν· σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδύται ὄφεις καὶ σαύρας, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν· γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίῃν νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασιν κατὰ περ αἱ νυκτερίδες.

- 184 Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἄλλῶν δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος ἁλὸς τε κολωνὸς καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὖνομά ἐστι Ἀτάραντες· οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἁλέσι μὲν γὰρ σφί ἐστι Ἀτάραντες οὖνομα, ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ αὐτῶν οὖνομα οὐδὲν κέεται· οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρέωνται, καὶ πρὸς τούτοις πάντα τὰ αἰσχρὰ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτοὺς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν· μετὰ δὲ, δι' ἄλλῶν δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος κολωνὸς ἁλὸς καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου οὖρος τῷ οὖνομά ἐστι Ἀτλας· ἐστὶ δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερές πάντη· ὑψηλὸν δὲ οὕτω δῆ τι λέγεται, ὥς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα, οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος· τοῦτο τὸν κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ

ἐπιχώριοι εἶναι· ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες· λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια ὄραν.

Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων, ἔχω τὰ οὐ- 185 νόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύνῃ κατοικημένων καταλέξαι· τὸ δ' ἀπὸ τούτων, οὐκέτι διήκει δ' ὧν ἡ ὀφρύνῃ μέχρι Ἑρακλητῶν στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τούτων· ἔστι δὲ ἁλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἀλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται· ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἄνομβρά ἐστι· οὐ γὰρ ἂν ἡδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἑόντες ἄλινοι, εἰ ἦε. ὁ δὲ ἁλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύνῃς ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἔρῃμος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρα· καὶ ἱκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰ- 186 γύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες· καὶ θηλέων τε βοῶν οὐ τι γενομένοι, διότι περ οὐδὲ Αἰγύπτιοι· καὶ ὅς σου τρέφοντες· βοῶν μὲν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέεσθαι, διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσιν, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὀρτὰς ἐπιτελέουσιν· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὕψιν πρὸς τῇσι βουσί γέονται· ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει. Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρῃς τῆς 187 Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασι ποιεῖν· οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, (εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι,) ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἷσπη προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτῶν, τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισιν· τοῦδε εἵνεκα, ὥς μὴ σφεας ἐς τὸν πάντα

- χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται.
 καὶ διὰ τοῦτό σφεας λέγουσι εἶναι ὑγιοτρότους· εἰσι
 γὰρ ὡς ἀληθῆες οἱ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγι-
 οτρότοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω
 ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιοτρότοι δ' ὦν εἰσί· ἦν δὲ καίουσιν
 τὰ παιδιά σπασμὸς ἐπιγίνεται, ἐξεύρηται σφι ἄκος·
 τράγου οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφεα· λέγω δὲ τὰ
 138 λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες. Θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσι
 αἶδε· ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, ῥιπ-
 τέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον· τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀπο-
 στρέφουσι τὸν ἀνχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ
 σελήνῃ μούνοισι. τούτοις μὲν νυν πάντες Λίβυες
 θύουσι· ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες
 τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα, μετὰ δὲ, τῷ Τρίτῳ καὶ τῷ
 189 Ποσειδέωνι. Τὴν δὲ ἄρα ἐσθήτα καὶ τὰς αἰγίδας
 τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων
 ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἢ ὅτι σκυτίνη ἢ
 ἐσθῆς τῶν Λιβυσσέων ἐστί, καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν
 αἰγίδων αὐτῇσι οὐκ ὄφίεσ εἶσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ
 δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τὴν ἐσθῆτα ἐσταλται· καὶ δὴ καὶ τὸ
 οὖνομα κατηγορεῖ, ὅτι ἐκ Λιβύης ἦκει ἢ στολὴ τῶν
 Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ
 τὴν ἐσθήτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχριμένας
 ἐρευθεδάνῳ· ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ
 Ἕλληνες μετωνόμασαν· δοκέει δ' ἐμοί γε καὶ ἡ ὁλο-
 λυγὴ ἐν ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ
 ταύτῃ χρέωνται αἱ Λίβυσσαι, καὶ χρέωνται καλῶς.
 καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Λιβύων οἱ
 190 Ἕλληνες μεμαθήκασιν. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνή-
 σκοντας οἱ νομάδες κατὰ περὶ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασα-
 μώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσον-
 τες, ἐπεὰν ἀπὶ τὴν ψυχὴν, ὅπως μιν κατίσουσιν,
 μηδὲ ὑπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπληκτα ἐξ
 ἀνθερίκων ἐνεργμένων περὶ σχοίνους ἐστί, καὶ ταῦτα
 περιφορητά· νόμοισι μὲν τοιούτοις οὗτοι χρέωνται.
 191 Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Ἀν-

σέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Λίβυες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι· τοῖσι οὖνομα κέεται Μάξυες· οἱ τὰ ἐπιδεξιά τῶν κεφαλέων κομόωσι, τὰ δ' ἐπαριστερὰ κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλτῳ· φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἐσπέρην, πολλῶ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας· ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμουσι, ἔστι ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ· ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὀρεινὴ τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ ὄφιοι οἱ ὑπερμεγάθεις καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, (ὥς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων,) καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναικες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα. Κατὰ τοὺς Νομάδας δὲ ἐστὶ τούτων οὐδὲν, ἀλλ' ἄλλα τοιάδε· πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρα ἔχοντες ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι· οὐ γὰρ δὴ πίνουσι· καὶ ὄρνες, τῶν τὰ κέρα τοῖσι φοίνιξι οἱ πῆχες ποιεῦνται· μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστὶ· καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναι, καὶ ὕστριχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρνες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπῆχες χερσαῖοι, τῇσι σαύρησι ἐμφερέστατοι· καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι, καὶ ὄφιοι σμικροὶ κέρας ἐν ἑκάστος ἔχοντες· ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἅπερ τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου· ἐλαφος δὲ καὶ ὕς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι· μυῶν δὲ γένεα τριζὰ αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν δίποδες καλέονται, οἱ δὲ ζεγέριες· (τὸ δὲ οὖνομα τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί·) οἱ δὲ ἐχινέες· εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῇσι Ταρτησσίησι

ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυν θηρία ἢ τῶν Νομάδων Λιβύων γῇ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγενέμεθα ἐξικέσθαι.

193 Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ

194 γυναικες ἡνιοχεῦσι τὰ ἄρματα ἐς τὸν πόλεμον. Τούτων δὲ Γύζαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιεῖν· μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὔτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι· οἱ δὲ σφι ἄφθονοι ὅσοι

195 ἐν τοῖσι οὖρεσι γίνονται. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ οὖνομα εἶναι Κύραυνιν, μῆκος μὲν διηκοσίων σταδίων πλάτος δὲ στερινήν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἡπείρου, ἐλαιῶν τε μεστήν καὶ ἀμπέλων· λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων πτεροῖσι ὀρνίθων κεχριμένοισι πίσσῃ ἐκ τῆς ἰλῦος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἐστὶ ἀληθές οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω· εἴη δ' ἂν πᾶν· ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὤρεον. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἢ δὲ ὦν μεγίστη αὐτέων ἐβδομήκοντα ποδῶν πάντῃ βάθος δὲ διόργγιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὁδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου τὰ δ' ἄλλα τῆς Περικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωνυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συχνήν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι· ὃ τι δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὼν ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσῃ· ἢ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθὴ.

196 Λέγουσι δὲ καὶ τὰδε Καρχηδόνιοι· εἶναι τῆς Λιβύης χώρόν τε καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακλήϊων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς παρὰ τὴν

κυματωγὴν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν καπνόν·
 τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι ἐπὶ τὴν
 θάλασσαν· καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυσὸν
 τιθέναι, καὶ ἐξαναχωρεῖν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων·
 τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι· καὶ ἦν
 μὲν φαίνηται σφί ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων,
 ἀπελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες
 ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται· οἱ δὲ προσελθόντες
 ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσὸν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι·
 ἀδικεῖν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ
 ἄπτεσθαι πρὶν ἂν σφί ἀπισωθῇ τῇ ἀξίᾳ τῶν φορτίων,
 οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ
 τὸ χρυσίον λάβωσι.

Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὄνο- 197
 μάσαι· καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μῆδων
 οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν· τόσον δὲ ἔτι
 ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα
 νέμεται αὐτὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν·
 καὶ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο οὐ.
 Λίβνες μὲν καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς
 βορέῳ οἱ δὲ τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες·
 Φοίνικες δὲ καὶ Ἕλληνες ἐπήλυδες. Δοκέει δέ μοι 198
 οὐδ' ἀρετὴν εἶναί τις ἢ Λιβύῃ σπουδαίῃ, ὥστε ἢ
 Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μού-
 νης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὐνομα ἢ γῇ τῷ ποταμῷ ἔχει·
 αὕτη δὲ ὁμοίῃ τῇ ἀρίστῃ γεῶν Δήμητρος καρπὸν
 ἐκφέρειν, οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ· μελάγλαιός
 τε γὰρ ἐστί, καὶ ἔπυδρος πίδαξι· καὶ οὔτε αὐχμοῦ
 φροντίζουσα οὐδέν, οὔτε ὄμβρον πλέω πιούσα δεδή-
 ληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ
 ἐκφορίων τοῦ καρποῦ ταῦτά μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ
 κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῇ καὶ τὴν Εὐεσπερίται
 νέμονται· ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὰν αὐτὴ ἐωυτῆς
 ἄριστα ἐνείκη, ἐκφέρει· ἢ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι, ἐπὶ
 τριηκόσια. Ἐχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρα, ἐούσα 199
 ὑψηλοτάτῃ ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ Νομάδες

νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἐωυτῇ ἀξίας θώματος· πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾶ ἀμᾶσθαι τε καὶ τρυγᾶσθαι· τούτων δὲ συγκεκομισμένων, τῶν ὑπερθαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾶ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνούς καλέουσι· συγκεκόμισται τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὀργᾶ· ὥστε ἐκπέποται τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτῶ μῆνας Κυρηναίους ὁπώρη ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

- 200 Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρυνάδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω· τῶν δὲ πάν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους, ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἐννέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς τὸ τεῖχος καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιούμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀν-εὔρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθεῖς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος· τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφί πρὸς ἃ προσίσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος· ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρύνοντο οἱ
- 201 Βαρκαῖοι. Χρόνον δὲ δὴ πολλὸν τριβομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν καὶ οὐκ ἦσσαν τῶν Περσέων, Ἀμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἰρετοὶ εἶεν δόλῳ δὲ αἰρετοὶ, ποιεῖ τοιάδες· νυκτὸς τάφρον ὀρύξας εὐρέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποίειν τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον· ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφι ἔαδε ὁμολογίῃ

χρήσασθαι· τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινα, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια· ἔς τ' ἂν ἡ γῆ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν, καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φάναί ἀξίην βασιλείῃ καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίους· μετὰ δὲ τὸ ὄρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοις αὐτοῖ τε ἐξήϊσαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολέμιων ἔων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες· οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν ἔθρον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος· κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὄρκιον ὅσον ἂν ἡ γῆ μένῃ κατὰ τὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμενε τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν.

Τοὺς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φε-202
ρετίμη, ἐπεὶ τε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος, τῶν δέ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα περιέστιξε καὶ τούτοις τὸ τεῖχος· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων λήϊην ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Βαπτιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοις δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη.

Τοὺς ὦν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι 203
ἀνδραποδισάμενοι ἀπήεσαν ὀπίσω· καὶ ἐπεὶ τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος· διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάδρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἰρέειν τὴν πόλιν, Ἀμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ ἔα· ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν· ἐς ὃ διεξελθούσι καὶ ἰζομένοις ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον μετεμέλησέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρώντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν· οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρεον· τοῖσι δὲ Πέρσησι, οὐδενὸς μαχομένου, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες τε ὅσον ἐξήκοντα στάδια, ἴζοντο· ἰδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ

ἦλθε παρὰ Ἀρυνάνδεω ἄγγελος ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδια σφι δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον· παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες, τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευσαν, ἐς 204 ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέατο. Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἐκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ ἡνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα· βασιλεὺς δέ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οἶνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκευμένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

205 Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε· ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ εὐλέων ἐξέζεσε· ὥς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρίῃ ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

J 76.

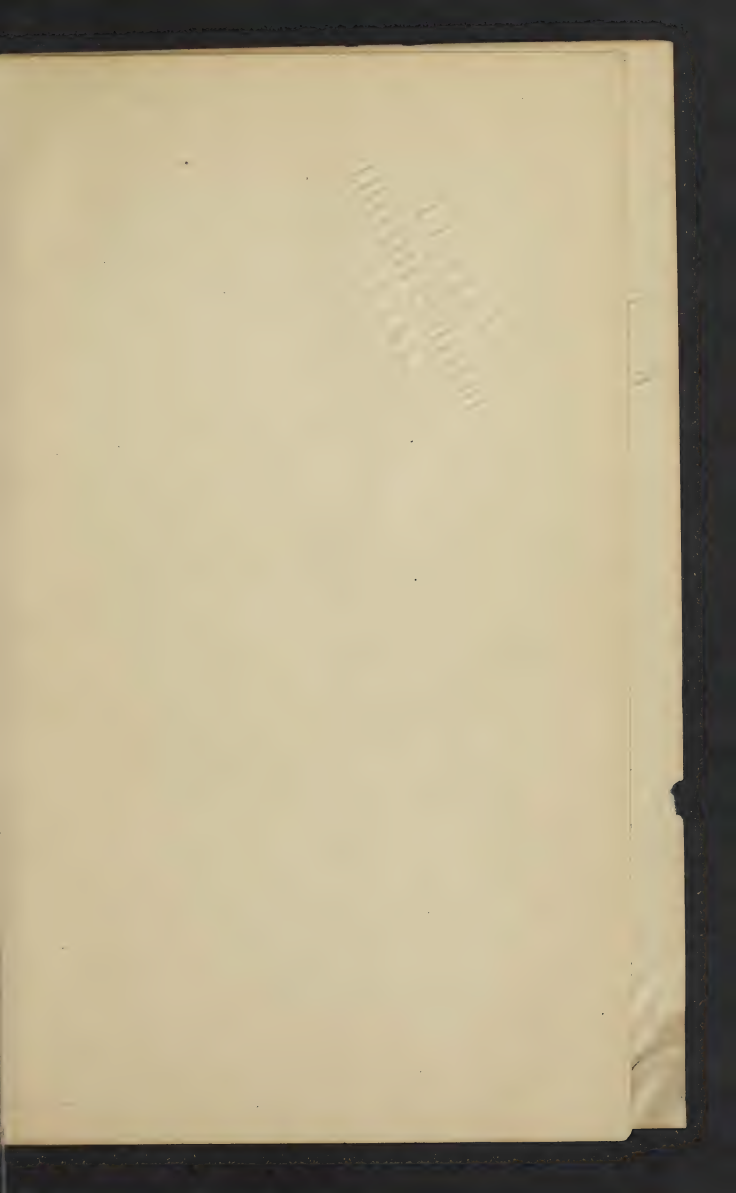
6-15-82

like another Herod.

4 Poor Phereptime had not learned
that vengeance belongs to
God.

1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

THE
LIBRARY OF
THE
MUSEUM OF
ART AND
ARCHAEOLOGY
OF THE
UNIVERSITY OF
CHICAGO
1892

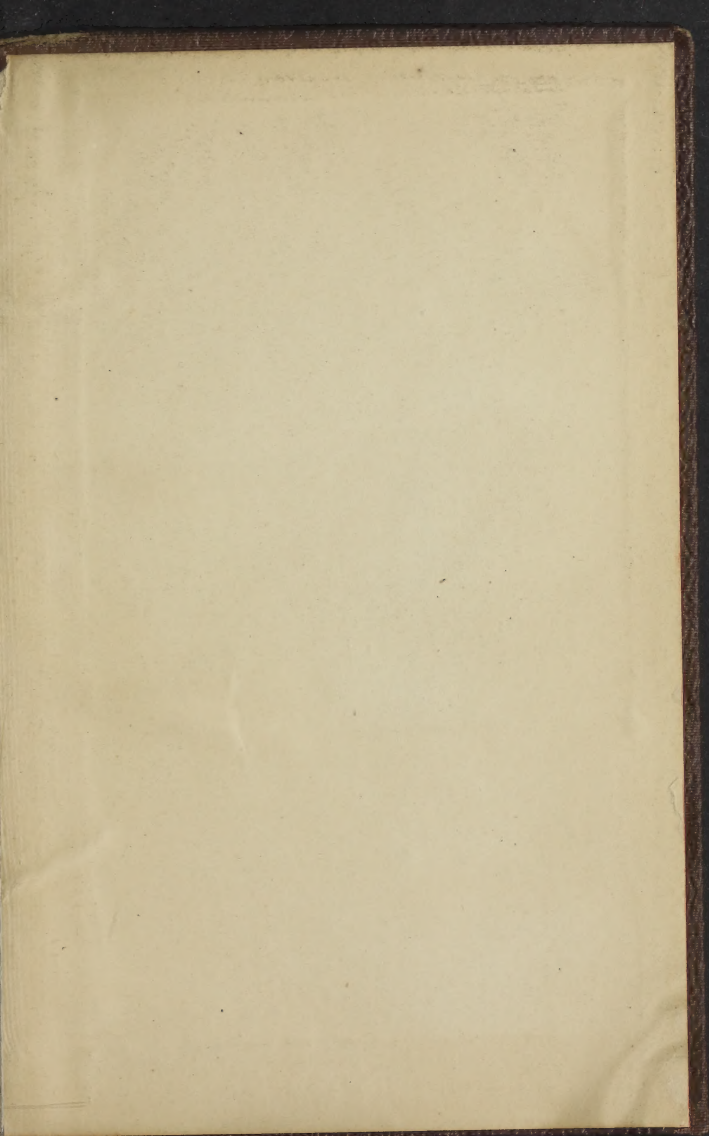

1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

LIBRARY
UNIVERSITY OF ILLINOIS
URBANA

Trg
2V
~~at~~

UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARY

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

881 H41881 C001 v.1

Herodotus. A new and literal version fro

3 0112 089154071